Rodica Ojog-Braşoveanu

A ÎNFLORIT LILIACUL

-roman istoric-

1990

CAPITOLUL I

Caleaşca opri în coasta caselor lui Vasile Paapa[1], lăsând să coboare două femei înveşmântate în straie neguroase.

Arnăutul aflat peste drum, păzind zidurile lui Petrovici-Armis, bogătaş vestit dincolo de hotarul Principatelor, le cercetă cu luare-aminte. Conacul lui Armis era ultimul din Bucureşti cu „fustanelă, fes şi pistoale" în poartă. Junețea capitalei, zăluzi ca Dorel Sturdza, Manolache Ghica ori Ioniță Duca, se întrebau – de obicei după a treia sticlă de *Château Lafitte retour des Indes* – dacă ghiujul de Petrovici a înfipt un caraghios cu catrință în uliță pentru a-i păzi comorile ori nevasta. Didina Petrovici lipsea de la sindrofii şi reprezentațiunile Teatrului Mare, nu-şi plimba toaletele de la Worth în echipagiu comandat la parizianul Clochez, abia de o zăreai, trandafir roşu, proaspăt ca dimineața, printr-o despicătură cât clipa a perdelelor...

Arnăutul încercă să desluşească chipul femeilor la lumina felinarului cu petrol. Se afla câte unul la şapte case, mândria

Rodica Ojog-Braşoveanu

A ÎNFLORIT LILIACUL

-roman istoric-

1990

CAPITOLUL I

Caleaşca opri în coasta caselor lui Vasile Paapa[{1}], lăsând să coboare două femei înveşmântate în straie neguroase.

Arnăutul aflat peste drum, păzind zidurile lui Petrovici-Armis, bogătaş vestit dincolo de hotarul Principatelor, le cercetă cu luare-aminte. Conacul lui Armis era ultimul din Bucureşti cu „fustanelă, fes şi pistoale“ în poartă. Juneţea capitalei, zăluzi ca Dorel Sturdza, Manolache Ghica ori Ioniţă Duca, se întrebau – de obicei după a treia sticlă de *Château Lafitte retour des Indes* – dacă ghiujul de Petrovici a înfipt un caraghios cu catrinţă în uliţă pentru a-i păzi comorile ori nevasta. Didina Petrovici lipsea de la sindrofii şi reprezentaţiunile Teatrului Mare, nu-şi plimba toaletele de la Worth în echipagiu comandat la parizianul Clochez, abia de o zăreai, trandafir roşu, proaspăt ca dimineaţa, printr-o despicătură cât clipa a perdelelor…

Arnăutul încercă să desluşească chipul femeilor la lumina felinarului cu petrol. Se afla câte unul la şapte case,

mândria bucureştenilor, căci le îngăduia să salte oleacă nasul peste nemţi şi franţuzi care le mai orbecăiau pe străzi în lucoarea săracă a opaiţelor şi lumânărilor.

Nu citi mare lucru, cele două femei având văluri groase pe chip, atâta doar că se aflau cucoane de felul lor. Mantii bogate peste rochii cheltuielnice – clopote răsturnate –, broboade scumpe.

Cea mai mărunţică întoarse capul spre vizitiu:

— Ne aştepţi aici, Antoane.

— Săru' mâna, cucoană, am priceput.

„Şi glasul şi porunca, tot a obraz înălţat aduc", îşi zise arnăutul…

Femeile se prinseră de braţ şi se îndreptară cu paşi mărunţi şi sprinteni spre Lipscănie. Arnăutul lui Armis le urmări cu gândul până pieiră după prăvălia lui Klenk, neamţul care tăia ca nimeni altul ţvechere[{2}] şi pantaloni neglijé pentru frumoşii târgului. Nu era întâmplare de toată ziua ca două cucoane, feţe luminate, să străbată la ceas de noapte, pe vreme vrăjmaşă de gerar, cu ploaie subţire, trecută prin sită, uliţele desfundate ale Bucureştilor, neînsoţite de pereche de berneveci – c-o fi boier ori slujitor. Stăpânirea „pavase sistematic", cu piatră cioplită adusă de la Vălenii de Munte şi Comarnic, doar strada Franceză[{3}] şi strada Germană[{4}].

Arnăutul îşi scutură fesul ud şi le ură de bine.

„C-o fi taină de inimă ori altă daravelă, Domnul cu ele! În Lipscănie şi pe Covaci, ipistaţii stau ciotcă…"

— Cred că am coborât prea degrabă, Zoică… Îmi simt botinele pline de apă.

— Nu, Elenă. Ferim doi vrăjmaşi. Poliţia lui Beldiman, mai teribil decât însuşi Javert al domnului Hugo, şi spionii lui Librecht. *Buciumul* abia aşteaptă pricină de cleveteală, iar *Le National* îşi pescuieşte picanteriile în orice apă, cât de tulbure ar fi. Am ajuns!

În capul uliţei Covaci, a treia curte, o lumină gălbuie stăruia dinapoia perdelelor lucrate în igliţă. Casa era de zid – din ce în ce mai multe în oraş luând locul celor de lemn şi pământ –, dovedind dare de mână. Tupilată între copaci bătrâni, o ghiceai, din april şi până târziu, în brumărel, năpădită de flori şi verdeaţă. Grădina, deşi trenţuită acum în suspinul toamnei, rămânea frumoasă – „frumoasă ca o văduvă“, îi trecu prin minte Zoei Manta –, poteca cu prundiş se afla îngrijită. Într-un şopron se zăreau o căruţă şi o sanie fără coş, cu tălpile în sus.

Doar urcară trei treptişoare şi, înainte de a se fi vestit, uşa cu geamlâc, perdeluită, se deschise. O codană de vreo paisprezece ani, desculţă şi cu o maramă albastră legată la ceafă, le pofti mut înăuntru. Le îndrumă paşii printr-o săliţă întunecată aromind a pere şi gutui, deschise o uşă vopsită în verde-prăzuliu şi rosti scurt:

— Au venit.

O voce dogită, de muiere care-şi hrăneşte nările cu tutun şi nici clondirul nu-l duce la cercei, porunci la fel de scurt:

— Să poftească.

Odaia era scundacă, prea încălzită, năbuşită de scorţuri şi perne de cit tivit. O candelă de sticlă albastră însufleţea patru icoane împărăteşti în colţul de răsărit, iar un opaiţ mare, de porţelan cu oglindă şlefuită, drămuia lumină, cât să nu-ţi vâri degetele în ochi.

În lungul pereţilor vegheau, parcă pregătite pentru taifas de cucoane, şase scaune de lemn, prost îmbrăcate, cu muşama verde. În blidar licăreau tingiri şi tigăi, linguri de aramă, o piuă de cafea din cireş cu pisălog, tăviţe, clondire, două sfeşnice de tumbac.

Pe un mindir învelit în pânză de Braşov umplută cu păr de bou, se afla gazda; o namilă doar osânză şi coţi mulţi de ţesătură. Avea un chip alb ca laptele, ochi a căror privire n-o puteai zări – două aţe retezând obrazul gras, buze supte, înghiţite de gingii ştirbe.

Zoe Manta îşi ridică voalul şi trase adânc aer în piept. „Samănă cu un Buda fără dinţi. Iar mirosul e asomant…“

— Cer iertare cinstitelor cucoane că nu le pot întâmpina după cum se cuvine, rosti Goliatul în halat turcesc, cu părul strâns într-un tulpan de muselină, numai că dropica, osândă a lui Dumnezeu, mă ţintuieşte între perini.

Cele două femei avură acelaşi gest care reteza scuzele, pricina fiind fără însemnătate.

Pe masa rotundă, stâlpită pe un picior, se aflau scule cărturăreşti: un ghioc, cărţi de joc cu poze înfricoşătoare – Satana, un creştin mistuit de focul Gheenei, un gâde şalvaragiu cu iataganul scos –, o carte cât o evanghelie cu semne cereşti, nedesluşite, un castronaş de argint cu bobi. Alte două scaune, îmbrăcate în muşama neagră, se aflau de cealaltă parte a mesei.

Cărturăreasa îşi aţinti privirea asupra însoţitoarei Zoei Manta. Era înaltă, mlădie, cu boiul cam ţeapăn. Umerii, deşi ascunşi de mantia de catifea, se desluşeau căzuţi, parcă lunecând de la rădăcina grumajilor în curbă dulce, spre coate.

Bătrâna rosti, parcă spălându-şi vorbele:

— Mă înşel oare prepuind că domnia ta e cea carele pofteşte să-şi citească sorţii?

Zoe Manta avu o tresărire. „Elle est extraordinaire!“ Nu degeaba vorbea un Bucureşti întreg despre darul de divinaţie al coanei Simina din mahalaua Covaci. Elisa Lahovary o asigurase de altfel cu risipă de exclamaţii: „Este absolut epatantă… Are o clarviziune, o adresă, care, spui drept, te înfricoşează. Mi-a prezis de frate-meu, Iorgu, că o să zacă de vătămătură. «Cineva de sânge», zice, «neam bun, dar nu ţi-e prunc. Zdruncinătură vrăjmaşă îl pune la pământ, însă ţărână nu muşcă.» Asta era luna cealaltă, aşa că şi uitasem. Sâmbătă acum, dă buzna pe poartă Anica, o ştii, servitoarea cumnată-mii, toată un bocet: «O picat… ista, conaşu Iorgu, la promenadă… De pe Voinic, ista calu… Îl grijeşte ista… doftoru, conu’ Carolică Davila.» Ştii că

moldoveanca-i cam toantă… Asta am poftit să-ţi spui, *ma chère*… Ţiganca-i năzdrăvană peste poate!…“

Femeia înaltă şi subţire înclină capul.

— Rog pe domnia ta să-şi ridice vălul, urmă Simina ascunzându-şi mulţumirea. Nu încerc să-ţi despoi taina, dar sorţii omului, până la cercetare mai mărunţită, se citeşte în căutătură.

Zoe Manta îşi privi prietena care părea foarte tulburată.

— Desluşeşte-i sorţii în alte semne.

— Voia domniilor voastre.

Întinse o mână grasă. Ghiulurile care-i sugrumau două dintre degete erau frumoase şi de preţ. Despre unul dintre ele, un rubin fălos cu ploiţă de diamante, Zoe îşi aminti că-l văzuse la Boitiţi, giuvaiergiul de pe Pod.

— Dă-mi palma ta cea scrisă, porunci coana Simina.

Zoe Manta, simţind nedumerirea, explică:

— Adică stânga.

Mâna fină, aristocratică, se întinse cu teamă peste masă. Simina o simţea tremurândă, speriată ca o vrabie picată în laţ.

— De felul domniei tale, îţi porţi inima în palmă, cinstită cocoană. Ai fire simţitoare, gingaşă, prea lesne de vătămat. De acum, să cercăm a descâlci şi urmele condeiului.

Împrăştie mărunţişurile de pe masă, găsi lupa ceasornicească, cu mâner de ebonită, şi se aplecă atât de tare peste mâna femeii, încât aceasta îi simţi răsuflarea în palmă.

Dintr-o dată, Simina înţepeni. Pe chipul gras se citea nemărginită uimire şi o tulburare nedesluşită, ca o spaimă. Încercă să se ridice, dar picioarele asuprite de dropică n-o ajutară.

— Iertăciune, mărită Doamnă, că nu te-am întâmpinat cum se cuvine şi îngăduie să-ţi sărut dreapta pentru cinstea ce mi-ai făcut mie, nevrednicei…

Cealaltă râse încurcată:

— Lasă… Nu! Cred că te înşeli…

Simina clătină hotărâtă din cap:

— Palma nu minte, iar baba ştie să citească. Măria Ta poartă cunună…

Zoe Manta simţi că îi bate inima de emoţie. „De necrezut! N-avea cine să i-o divulge… Aranjamentul era făcut prin Raluca Manu, discreţiunea personificată…“

— Vorbeşte, suflă Doamna… Ce vezi?

Cărturăreasa păru să şovăie, şi Zoe îi dădu ghes:

— Mărturiseşte adevărul lacrimă şi nu ne menaja… Vreau să spui, să nu ne cruţi. De aceea suntem aici…

— Voia domniilor voastre, iar eu sub poruncă mă aflu… Soarta ţi-e înălţată, mărită Doamnă, dar nu dulce, cununa-i cu nestemate, însă domnia ta o simţi ţăpuşe. Dumnezeu ţi-a hărăzit fală lumească, dar în inimă, nesecată lacrimă. Sterp ţi-e pântecul şi nu ţi-i scris să-ţi înmulţeşti neamul… Inima ţi-e înrobită în veci rigăi de roşu, iar acesta şi-a lepădat-o, tot pe veci, muierii de pică… Ani mulţi ţi-s hărăziţi în singurătate lungă şi cernită. Te vei înstrăina o vreme, apoi te vei întoarce pe cele poteci ale tinereţii călătorite. Bătrâneţea îţi va fi bogată în fapte de milostenie, dar avuţia nu-ţi va fi pe potrivă. Eşti şubredă, floricică în bătaia vântului, dar, după cum domnia ta ştie, vijelia răpune stejarii, firul de iarbă îşi pleacă doar fruntea, apoi iar se îndreaptă. Tare în vârtute va trebui să te dovedeşti pentru a îndura cele ce ţi-s sortite. Vor fi multe şi drum anevoios te aşteaptă până la odihna cea veşnică. Dumnezeu şi Maica Precista să te binecuvânteze.

Pătrunseră în Palatul Domnesc printr-o portiţă dosnică a aripei dindărăt, ale cărei fereşti băteau în bulevardul Academiei. Acesta fusese tăiat doar cu câţiva ani în urmă, la porunca lui Vodă, între uliţa Colţei şi Podul Mogoşoaiei. În răstimp se iviseră, ciuperci după ploaie, case de zid făţoase, înconjurate de grădini splendide, strunite de foarfece meştere, ca de pildă a lui jupân Pohr, pogorât din Braşov. Acesta îşi deschise florărie cu dever pe Pod, în noul Han

Filipescu. La negustorul neamţ se găseau cele mai frumoase camelii, hortensii şi garoafe. Dar cap de opera lui Pohr, spuneau bucureştenii, era grădina din strada Vămii[{5}] a caselor Znagoveanu. Boierii cei tineri, mai călătoriţi, o asemănau cu celebrele grădini Tivoli de lângă Roma, un piccolo Tivoli, bineînţeles, dar aranjamentele florale terasate, belşugul de plante ornamentale, fântânile arteziene şi mulţimea de putti bucălaţi fuseseră fără îndoială inspirate de grădinile paradisiace ale fostului Tibur.

Ajunsă în iatac, Elena Doamna îşi ridică vălul şi se prăbuşi în fotoliul de lângă soba vieneză. Focul duduia, o lampă de porţelan împrăştia lumină albăstruie, la fereştile perdeluite cu brocart se tânguia ploaia zbuciumată de vânt.

— Urăsc vreme ca aceasta! Mi-e frig, Zoe. În oase şi în suflet. Am uneori impresia că, de când am părăsit Soleştiul, copilă, tot frig mi-a fost.

Zoe Manta se apropie şi, cu gesturi gingaşe, îi scoase toca de catifea şi vălul.

— Să nu te prindă junghiul, Elenă. O chem pe Clemansa să te tragă. O cărămidă fierbinte, un ceai, un praf de-al lui Drasch şi alungăm primejdia.

O cercetă îngrijorată. Sub pleoapele viorii, privirea albastră a Zoei, odinioară scăpărătoare, acum abia pâlpâia, spălată de lacrimi multe şi privelişti necăjite.

„Biata Zoe!“ oftă Elena Doamna. „Iată încă o făptură de la care Dumnezeu şi-a întors privirea.“

O avea în minte aşa cum se înfăţişa cu douăzeci şi mai bine de ani în urmă, alergând cu plasa de prins fluturi, ea însăşi fluture de aur jucăuş, toată o lumină şi căutătură înstelată; zburda cu graţii de libelulă în lunca Soleştiului. Pantalonaşii cu dantele se iţeau de sub poalele rochiţei de muselină, în zulufi bălani, maica îi împletise albăstriţe. Un bulgăraş de zăpadă rostogolindu-se sub un soare blând…

„Ştii, Elenuţă… Am hotărât să fiu fericită. Că am să fiu fericită toată viaţa!“

Aveau doisprezece ani… Vară… Ziua era toată o petrecere – scrânciob şi pescuit, şi scaldă, şi prânzuri pe iarbă din coşuleţe de răchită… Toamna avea degete murdare de cerneală. Răsuna conacul unchiului Constantin Sturdza din Scheea de vorbe franţuzeşti şi substantive nemţeşti de un stânjen. Cât de departe rămăseseră toate! Tot atât de departe ca meleagurile îngheţate cu urşi de zăpadă ori cele tulburătoare ale cangurilor şi fluturilor albaştri… „Am să fiu fericită… toată viaţa!“ Fusese fericită, pe deplin fericită, trei ani de zile. Apoi Manta, bărbat chipeş, aprig, neaşteptat, vijelios ca şi bunică-său, postelnicul Dimitrie, pierise fără urmă. Lepădase avuţie, nevastă, rosturi şi slujba de prefect al Botoşanilor, lăsând pe măsuţa Zoei răvaş scurt, care avea să fie răsucit şi forfecat în fel şi chip, în toate saloanele Principatelor: „Plec mânat de aprig dor, mă cheamă depărtările, oceanul, zări neştiute. Simţ cu toată făptura că viaţa-mi aici se năruie fără ţel! Ardoarea necunoscutului îmi toarnă jăratic în vine. Iartă-mă şi nu mă aştepta…“

Clemansa, o poloneză de vreo şaizeci de ani, aciuată de tânără în Moldova, începu s-o dezbrace pe Doamnă cu mişcări precise şi îndemânatice. Îi descopcie botinele de glanţ cu andreaua, apoi bumbii rochiei de catifea şoricie, din care ieşeau aburi. Vorbea rar şi puţin, dar, vorba Elenei Cuza, „pe Clemansa e de-ajuns s-o priveşti, ca să-ţi ştie răbojul greşalelor“. Avea un chip neînsemnat, uscăţiv, nasul croit parcă într-o nehotărâre. Buzele, pungite acum, şi pufnitul continuu pe nări îi trădau nemulţumirea.

După ce înveli umerii Doamnei într-un şal veneţian şi-i împinse jilţul mai aproape de sobă, turnă ceaiul.

— Nu uita leacul lui Drasch, spuse Zoe Manta.

Bătrâna bombăni:

— Da… Da… Praf de la pungaş ala, otrava la el să fie…

Cu excepţia medicilor şcoliţi, mulţi cu diplome simandicoase de la Paris şi Berlin, Clemansa era una din puţinele persoane din Bucureşti care nu-i acordau

încredere veneticului, pripăşit din te miri ce zări şi aciuat la Otelul Avram de sub Dealul Mitropoliei. Şoacăţul, ori ce-o fi fost, tămăduia toate bolile, dar în primul rând sminteala. Leacurile, să le numeri pe degete – soburul, oxidul de fier, oxidul de zinc şi altele câteva – nu dădeau greş. Când necazul îndurat de bietul creştin se arăta îndărătnic, Drasch îi venea de hac cu pumni zdraveni, răcnete şi scaldă în butoaie cu apă îngheţată. Şi dacă nici astfel nu-l dovedea, rămânea panglica cea a toate tămăduitoare. Doctorul Charcot, vestitul medic parizian de boli nervoase, ar fi încercat uimire nemărginită asistând la şedinţele de tratament ale lui Drasch. Cu o sculă anume ticluită, şarlatanul găurea pielea de pe ceafa zăludului, prin care trecea apoi repede şi cu brutalitate o bucată de panglică. Nefericitul se domolea ca prin farmec, iar cei din jur aveau apoi ce zvoni în lume. Şi apoi, cum să-l bănuieşti de pehlivănie pe unul care ia doar doi lei de vizită – cât o ciorbă şi o tuslama cu ocaua de vin „La idee“, crâşma lui Iordache de pe Covaci –, iar pe săraci îi cruţa de orice para?

Doctorul Marcovici, diplomat la Paris şi cu faimă europeană, îl întrebase cândva cum de cutează să practice o profesiune pentru care nu are nici o pregătire. Drasch, înalt, slab, cu chip de satană, rânjise: „Eu, colega, recomand totdeauna inversul a ceea ce recomanzi domnia ta şi sunt sigur că o nemeresc…“

Clemansa aduse totuşi leacul într-o linguriţă de argint pe care Elena Doamna se grăbi să-l înghită, stăpânindu-şi anevoie senzaţia de silă. Praful acesta scotea necazul din trup. Se vedea după scaunul negru. „Negreala aceea“, constatau bucuroşi bolnavii, „îi numai şi taman boala cea rea…“

— Mulţumesc, Clemansă, nu mai am nevoie de dumneata, poţi să te duci la culcare.

— Da’ Măria Ta nu cinează?

— Deocamdată, nu. De-oi pofti un ceai mai încolo, mi-l serveşte Florentina.

Bătrâna îşi plecă ochii, tăinuindu-şi nemulţumirea. N-o ţinea lângă inimă pe franţusca fandosită, „guvernanta“, cum i se zicea la Palat, un soi de slugă mai subţire, care îi ţinea de urât Doamnei, citindu-i stihuri din cărţulii legate în marochin roşu, când pigulea la gherghef. Aceasta, bun înţeles, după ce-i culca pe Alexandru şi Dimitrie, pruncii nu se ştie cui – dar Bucureştii ştiau –, adoptaţi de soţii Cuza.

— Tu, Zoe, nu eşti ostenită?

Amândouă priviră în aceeaşi clipă spre micul orologiu. Pe perete, un gobelin vechi înfăţişa o privelişte de campestru regal, aşa cum îl închipuiau şi îndrăgeau oamenii celuilalt veac, încântând şi ochiul de mai târziu. …Maria Antoaneta, nefericita regină, într-o toaletă printanieră, cu panouri, aşezată pe iarbă între damele ei de onoare, vaporoase ca nişte nimfe, în poziţiuni dintre cele mai graţioase. Într-un colţ, Madame Vigée-Lebrun, pictoriţa palatului şi, mai cu seamă, a jucăuşei Toinette, în faţa şevaletului, părea să mânuiască penelul cu mişcări înaripate…

Întrebarea era de prisos. Abia trecuse de ceasurile zece, iar ele sfătuiau de obicei până spre miezul nopţii, când ipistaţii de la „Roşu“ începeau al doilea rond. Zoe Manta era cea mai credincioasă prietenă a Doamnei, şi apoi locuia la Palat, în aceeaşi aripă dinspre Biserica Kreţulescu. După fuga lui Manta, nu-şi mai suferise conacul de pe uliţa Ulierului[{6}], în şoldul căreia Librecht, ploşniţa aceea ticăloasă, îşi înălţase în ultimii ani cel mai făţos palat[{7}] din Bucureşti. Zoe Manta demenajase cu tot calabalâcul la Stupeni, moşia părintească din ţinutul Vasluiului, iar casele le închinase. Hotărâse că viaţa îi va merge alături cu a Doamnei şi, de sorţii vor hotărî într-altfel, despărţindu-le, avea să se retragă în liniştea şi răcoarea Stupenilor.

— Să-ţi citesc, Elenă?

Arătă spre birouaşul Boulle dintre cele două ferestre. Un vraf de cărţi cu cotoare aurii strălucea azuriu în lumina lămpii.

— Hachette ne-a trimis azi ultimele novele pariziene, *La physiologie du mariage* de Balzac şi vodevilurile lui Paul de Kock, „un petit livre délicieux, je vous assure“, am apucat s-o frunzăresc… A! râse, luând un volum de pe birou. Am uitat surpriza nebunului cela de Ioanid, librarul din Pasajul Român, *Misterele ţintirimului Per-Laşez*, tradusă de o oarecare doamnă din Galaţi, Smaranda Atanasiu. Nu-ţi trebuie multă fantezie pentru a ghici cum a maltratat *la pauvre commère*{8} – o resimţesc şi straşnică gospodină – textul franţuzesc.

Elena Cuza oftă din adâncul inimii:

— Nu de novele îmi arde, Zoe. Îmi simt inima boţ de durere şi jăratic. Şi încerc aşa o spaimă, de parcă necaz aprig stă să pogoare în toată clipa asupra palatului acestuia…

Zoe Manta îi strecură privire îndureratã. Spaime din senin şi în tot ceasul o urgisiseră pe Elena de când, la cincisprezece ani, îşi săltase cozile pe cap, şi maică-sa, apriga Catinca Rosetti, o scosese în lume.

Cumplită muiere cucoana Catinca, aspră şi nepricepută în creşterea pruncilor! O stăpânise pe Elena din bici şi pinteni, când copila era supusă şi blândă ca o porumbiţă, doar lapte şi miere în privire şi cuget, dornică de înţelegere şi iubire. Rosetteasca nu pricepea însă asemenea mofturi, vorba obişnuită era mugetul de taur, ochii scânteiau totdeauna mânioşi. Când îi auzea glasul, Elena tresărea cu junghi dureros în inimă. Taică-său, conu’ Iordache Rosetti, îi lăsase daravelile moşiei şi ale casei în poală şi folosea orice prilej spre a pune poşte multe între el şi nevastă.

Crescută în umbra apăsătoare a mamei, Elena, din fire sfioasă şi slabă de înger, când se măritase era o fată stângace, prea puţin graţioasă, cu grumaz supus, de o modestie exagerată, care-i răpea orice încredere în propria-i făptură. Soarele, balurile, societatea o înspăimântau, socotindu-se prea neînsemnată, prea puţin strălucitoare faţă de frumuseţile Iaşului şi ale Bucureştilor.

Însoţire mai puţin potrivită decât cea a Elenei cu Alecu Cuza, vorbeau saloanele, bidiviu năvalnic, lumeţ, sclipitor în conversaţie, îndrăgit de toată boierimea, mai rar se întâmplase în familiile din protipendada Moldovei. Iar dragostea fierbinte a Elenei, nedomolită de ani, gata de orice jertfă şi umilinţă şi nu o dată pusă la încercare de Vodă, înzecea povara.

Doamna se săltă într-un cot şi luă ceaşca de ceai de pe gheridon.

— Să-ţi torn puţin lapte?

— Nu, Zoe… Îmi face silă.

Flacăra sfeşnicului de pe cămin îi scoase chipul din umbră. Era prelung, cearcăne adânci, ca la bolnavii de inimă, îi săpau două buzunări negre sub ochii stinşi. Nu fusese o cadră nici în tinereţile dumneaei. Sprâncene haiduceşti, nasul cam lung, gura dintotdeauna tristă. Dar avea o talie elegantă, cum spun francezii, era distinsă, iar pe obraz stăruia acea lumină, izvorâtă din alese şi nobile însuşiri sufleteşti, despre care moraliştii şi popii susţin că înfrumuseţează şi cele mai vitregite chipuri; frumuseţe pe dinaintea căreia, din păcate, mustăţile bătăioase şi fracurile a opt galbeni de la *Chic de Paris* treceau cu ochii legaţi, iar bietele zâne n-aveau de ales între multe drumuri: ori mânăstire, ori împletitul cosiţei albe între neamuri, mătuşa fată bătrână pusă în capul mesei, cu gândul la testamentul acesteia.

Elena Cuza sorbi câteva înghiţituri de ceai, apoi luă oglinda înrămată în fildeş, aflată mereu la îndemână. Îşi scoase spelcile privindu-se îndelung. Părul bogat, vârstat cu argint, se rostogoli pe pernă.

— Doamne, că slută m-am făcut. Acum observ dintâia oară că am început să semăn cu mama…

Zoe Manta se aşează la picioarele patului şi începu să-i dezmierde mâna. Încercă să râdă:

— Ce idee! Eşti neîntrecută, Elencule, când îţi inventezi cu dinadinsul necazuri.

„Elencule“, ca pe vremea Soleştilor, când îşi smulgeau una alteia păpuşile franţuzeşti cu capete de ceară. Elencu rămăsese şi azi, dar numai când se aflau singure.

Doamna îşi îndreptă privirea spre icoanele îmbrăcate în aur. Veşmântul plouat cu nestemate al sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena, ocrotitorii dumneaei, fusese comandat la Viena, cap de operă de giuvaiergerie:

— Doamne, oare la ce năpaste m-ai mai osândit? Ce mi-e hărăzit să mai îndur?

Glasul, a cărui dulceaţă era sporită de farmecul graiului moldovenesc, era de o tristeţe sfâşietoare.

— De ce le mânjeşti pe toate cu dohot, Elencule? Mai este şi soare în lumea asta, nu doar întunericime.

Elena Cuza îşi răsuci privirea de căprioară rănită:

— N-ai auzit ce a spus femeia ceea? Atâta adresă m-a înfiorat.

— Elencule, vino-ţi în fire… Uneori ai aerul că judeci ca un copil. Nu mă aşteptam să te laşi impresionată de fanteziile acestei *tireuse de cartes*{9} de mahala. Dacă ştiam cât eşti de sperioasă, nu te conduceam acolo pentru nimic în lume.

— Ar fi fost mai bine să nu mă duci, suspină Doamna. Tu încerci acum să-mi dai curaj, îţi mulţumesc, Zoe, dar ştiu că, în sinea ta, crezi ca şi mine în fiece cuvânt pe care l-a spus vrăjitoarea.

Zoe Manta se prefăcu supărată:

— *Décidémment*{10}, cu tine n-o scoate omul la capăt. Vorba coanei Catinca, dacă intri la vreo idee, nu ţi-o scoate nimeni din minte, nici dacă ar opinti cu patru boi.

— Zoe, zâmbi Doamna, ce sens are să ne sfădim? Până mai astă-seară o ridicai în slăvi pe Simina, cea mai straşnică *diseuse de bonne aventure*{11} din toată ţara. Nu mi-ai istorisit chiar tu de Elisa Lahovary şi frate-său, Iorgu?

— Oh! o întrerupse Zoe. Am exagerat probabil amândouă, aşa cum se întâmplă când e vorba despre ceva puţin comun.

— Atunci, continuă să zâmbească blând Doamna, la ce neam mai dus?

— Ca să te mai amuzi puţin, Elencule. Să mai vezi şi altceva decât aste ziduri. Şi, dacă chibzuieşti bine, gogoriţa ţi-a înşirat cuvinte de taifet, care s-ar potrivi aproape oricărei boieroaice mai răsărite.

Elena Cuza îi îndreptă privirile neliniştite, în care scăpăra un licăr de nădejde. Dorea din suflet să i se poată răsuci gândurile spre zare mai puţin neguroasă.

— Mi-a zis că port cunună, şopti. De unde a ştiut ea asta?

Zoe o înfruntă cu curaj:

— Vezi cât eşti de copil? Putea să vorbească de cunună şi Saftei Brâncoveanu, şi Casandrei Cantacuzino, şi Anei Racoviţă, şi Sturzoaiei, şi Sultanei Ghica, şi, şi… Atâtea persoane ai căror părinţi, bunici, în fine, *quelque ancêtre*{12}, au ţinut scaunul Moldovei ori al Munteniei cândva. *Toutes, des princesses*…

Elena Cuza rămase gânditoare:

— Da… E ceva în ce spui… Apoi, din nou speriată: Şi riga de roşu… Dama de pică?

— Oh, là, là! râse Zoe Manta, ca într-un arpegiu, precum mademoiselle Marigny de la Comedia Franceză. Acestea chiar că le poţi înşira oricui pe tipsie. Va exista totdeauna o damă de pică sau de ghindă şi, dacă nu există, o găsim noi, gata să-ţi spargă casa. Ştii, eu una, *j'en ai assez*{13} de dame fatale, aşternut la drum de seară, voiajuri peste mări şi ţări, ori avuţii de nabab, picate din cer, pe hornul casei.

Doamna oftă şi îşi simţi trupul mai puţin chircit în aşternut.

— De, Zoe, ştiu şi eu… Să dea Dumnezeu să fie cum spui tu… Să se aleagă binele. Şi să se facă lumină în mintea şi cugetul lui Vodă. Tot mă gândesc, Zoiţă, cu ce l-o fi fărmăcat muierea ceea? Alecu, bine ştii, îi bărbat schimbător ca vremea, răbduriu şi statornic doar în trebile ţării, dar nu şi în dragoste. Cu ce ştiinţă diavolească l-o fi înlănţuit?

Zoe se prefăcu nepăsătoare:

— Ştiinţă de şantan! Las-o păcatelor pe Obrenovicioaie. I-o trece şi lui Vodă într-o zi, ca orice boală.

„Necazu-i că nu-i trece“, îşi păstră Zoe gândul pentru ea. Din cleveteli aflase şi, bun înţeles, n-avea s-o îndurereze pe Doamnă istorisindu-i cele oblicite, că Maria Obrenovici, făptura născocită de Satana, îşi cumpărase cai, două sute de galbeni! Iar alţi şapte sute avea de gând să cheltuiască la Ems, unde mergea în fiece an să-şi facă băile.

Zoe Manta îşi înăbuşi suspinul. „La o urmă“, gândi, „nici Cuza nu-i prea vinovat. Tot omul are slăbiciunile lui, şi Dumnezeu, ştiut este, nu dă cu amândouă mâinile. L-a iscat un bun domnitor, cu toate însuşirile bărbatului de stat de elită, iubind ţara şi norodul mai presus de orice, onest şi lipsit de corupţiune.“ Acestea i le recunoşteau, măcinându-şi barba între dinţi, până şi vrăjmaşii săi cei mai neînduplecaţi, precum Gheorghe Bibescu, fostul domnitor, fraţii Goleşti, Mitică Ştirbey, Iancu Ghica, şi răboju-i departe de a seca… Iar peste aceştia se mai aflau, şi nu mai puţin primejdioşi, opozanţii trăitori la Paris, care unelteau fără să ostenească la curtea lui Napoleon al III-lea. Membri ai fostelor familii domnitoare Bibescu şi Ştirbey, la care se adăugau mari proprietari – Brăiloiu, Sutzu, Lenş, Grădişteanu. Subvenţionau reacţiunea din ţară, pentru a organiza mişcări de agitaţie împotriva lui Cuza şi a administraţiei sale, în vreme ce la Paris plăteau jurnale ca *Le Constitutionnel*, *Le Pays* şi *Le Nord* spre a publica articole ce-i defăimau pe domn şi pe miniştrii săi.

De parcă i-ar fi citit gândurile, Elena Cuza şopti într-un târziu:

— Prea mulţi vrăjmaşi la un singur om. Cât ai fi de viteaz şi ocrotit de noroc, tot te răpun. E grija şi teama mea de fiece clipă. De femeia blăstămată s-o descotorosi ori ba, numai viaţa să i-o cruţe Dumnezeu. Barem durerea aceasta să mă ocolească…

— Vodă nu-i singur, spuse Zoe Manta. O ţară întreagă îi stă alături.

Doamna clătină tristă capul:

— Aceasta într-o înfruntare făţişă. De-o parte norodul cel mult, de cealaltă pumnul de boieri. Dar războirea nu se face pe câmp deschis şi la lumina zilei. Răii uneltesc pe întunecime, plătesc braţ şi jungher ticălos.

— Vodă-i înconjurat de oameni cu credinţă.

— Ei, Zoe, cu galbeni buni şi mulţi, îţi cumpără şi umbra. Aici mi-e grija cea mare! De trădarea prietinilor, căci de aceasta n-ai cum să te fereşti.

— Gândeşti că l-ar putea vinde madame Obrenovici?

— A, nu… Aceea unelteşte să ajungă cea dintâi doamnă a ţării, în locul meu. Alt dor şi scopus nu cunoaşte, aşa că viaţa lui Cuza îi e scumpă, măsurată în galbeni şi fală. Mi-e teamă de cel care-l dezmiardă în faţă, iar în spate ţine pregătită flinta. Palatul e plin de iscoade.

— Năluciri de-ale tale, Elencule. Şeful gărzii, colonelul Haralambie, intră în foc pentru Domn, iar toţi oştenii din pază sunt oameni devotaţi, încercaţi nu o dată. Ei se socot, după cum îi dezmiardă însuşi Măria Sa, „copiii lui Alexandru Ioan Vodă“.

Elena Cuza zâmbi cu amărăciune. Deschise Biblia legată în marochin roşu şi scoase o scrisoare.

— Am primit-o azi-dimineaţă… E de la Iancu Alecsandri. Îmi dă de ştire că alde Bibeştii şi ceilalţi ticăloşi din coterie au îndreptat cincizeci de mii de galbeni la Bucureşti, spre a pune la cale răsturnarea lui Cuza. La atâta bănet, nu se vor da în lături să facă şi moarte de om…

Un vaiet de pasăre străpunse ferestrele şi persienele grele de catifea. Doamna sări speriată.

— Cucuveaua! Ai auzit, Zoe?

Zoe Manta încercă să-şi ascundă neliniştea:

— Nu era cucuvea. Sunt guguştiucii. Ţipătul li se cam aseamănă, nu ştii?

Vuietul se auzi încă o dată. Un tânguit urât, de pasăre neagră… Pasăre de ţintirim.

CAPITOLUL II

Barbu Cantuniari, unul din cei cinci prefecţi ai Bucureştiului, şi anume la Roşu, împlinise treizeci de ani, era oacheş şi mărunt precum străbunii săi din Neapole, avea ochi negri, înstelaţi, neastâmpăr de libelulă şi doruri de condottiere.

Cel mai vechi Cantuniari căruia i se putea da de urmă poposise în Valahia cam pe la 1700, pe vremea lui Vodă Brâncoveanu. Signor Bernard fusese silit să părăsească Neapolele şi, deşi avea să îndrăgească meleagul nou şi oamenii de la Porţile Orientului, inima îi lăcrămase înfiorată de dor după „cel mai frumos oraş din lume“, până în ultima clipă a vieţii sale. Nu-l revăzuse niciodată, căci domnia sutanelor negre încinse cu frânghii albe, care-l alungaseră în cele patru zări, rămânea mereu atotputernică. Se strecurase cu noroc printre ghearele călăilor doar cu o legăturică în care izbutise să adune câteva sute de livre, un ceasornic şi miniatura mamă-sii, Signora Rosina. Şi acelaşi noroc, cum se întâmplă poate o dată la zece vieţi, îl salvase de rugul inchiziţiei.

Murise la nouăzeci de ani, azvârlit de un cal zălud, dar până la ultimul suspin istorisea cu neistovită uimire că urmaşii acelui Ignatio de Loyola îl osândiseră la frigare, atunci, şi acolo, la Neapole, iar peste Styx, la focul Gheenei, din pricina a patru cuvinte.

Se afla la cârciuma „Piccolo topolino“, din port, împreună cu câţiva prieteni marinari. Mâncau canelone şi jambom cu cantalup, şi secau una după alta clondirele cu vin nou, de

Sardinia. Mario, băut bine, închinase paharul, cântând cam pe nas: „Şi deoarece am fost mântuiţi prin Isus Cristos…“ Signor Bernardo adăugase pe acelaşi ton: „Şi prin El însuşi.“

Urechea iscoadelor iezuite, mereu trează, auzise mai mult decât trebuia pentru pedepsirea ticălosului. Procesul avu loc fără zăbavă, iar Signor Bernardo fu osândit la veşnică afurisenie şi ardere pe rug, căci acel „şi prin El însuşi“ îi putea face pe credincioşi să-şi închipuie că mântuirea ar fi fost cu putinţă fără mijlocirea unui preot hirotonit. Cumplită erezie şi carele poruncea pedepsirea spre neuitată pildă a anticristului.

Prietinii valahi cărora Talianu – aşa avea să-l poreclească mahalaua, Cantuniari părându-i-se împleticeală spre nebuneala limbii, cuvânt ţăndărit, ce mai! – le istorisea pătărania, ori de câte ori mâna îi ostenea ducând cupa la gură, nu pricepeau mare lucru; doar atâta că lumea-i lungă şi lată, iar secetă de smintiţi, după cum se pare, nu se află niciunde. Cât despre Signor Bernardo, plângea *il nero destino* al republicilor italiene, căci zicea domnia sa: „Acolo unde pentru patru parole te aruncă în foc, ce ţi-ar face pentru cinci? Acesta este sfârşitul nostru! O mână de ploşniţe negre devorează urmaşii mândrei Rome…“

Talianu – aşa avea să rămână numele neamului până la depărtat-strănepotul Barbu care se întoarse la Cantuniari – se pripăşise la Râmnicu Vâlcea, unde deschise giuvaiergerie. Valahii având mai mulţi cocoşi decât ceasornice, sigur că Bernardo începu de la o vreme să uite meşteşugul ornicelor, dar prăvălia avea dever, boieroaicele vâlcene fiind mari iubitoare de podoabe. Pe la 1720, Signor Bernardo se însură cu o copilă de negustor, Anastasia, care-i zămisli nouă prunci. Cupeţul, deşi cuprins şi cu teamă de venetici, ca tot omul cumsecade, i-o încredinţase după oarecare codeală, căci „la o urmă, tot creştin se cheamă că e şi, când cântă, poţi să-mi faci încredinţare, jupân Arghire,

sau Manole, sau Silvestre, zici că plâng îngerii! Nu-mi mai lunecă pelinaşul, fără viersul păcătosului…“

Odraslele Talianului şi ale Nastasiei se împrăştiară prin ţară. A fost un neam binecuvântat de Dumnezeu; fiecare dintre ei, ori încotro s-a îndreptat, a întocmit gospodărie cuprinsă şi s-a procopsit. Urmaşii de azi ai lui Signor Bernardo erau ofiţeri în oastea lui Cuza, advocaţi, un doftor şcolit la Paris, văr cu Barbu, un profesor de matematici la Universitatea din Bucureşti, moşieri. Meşteşugul lui Signor Bernardo însă fusese cu desăvârşire dat uitării. Tot asemenea, Neapolele cel de altădată, Vezuviul şi răsăriturile lui de soare din tinereţile străbunului. Amintire gingaşă ar mai fi rămas o miniatură, pictură pe email, cu chenar de briliante. O signoră bălană, îmbrobodită în dantelă de Veneţia, căuta nepăsătoare din alte zări. Rătăcită în sipeţelul cu giuvaieruri al mamei lui Barbu, nimeni nu mai ştia al cui a fost, al cui era chipul. Nefiind socotită podoabă prea arătoasă, Rosina nu văzuse lumina soarelui de peste un veac…

Tatăl lui Barbu, Iordache Talianu, ocupase numeroase dregătorii: căminar, spătar, apoi ispravnic de Brăila, iar în ultimii ani de viaţă, director al Ministerului de Interne. O moarte zornică îl răpuse la nici cincizeci de ani. Mama lui Barbu, Vasilena Pală, singurul prunc al unei familii de boieraşi, era o făptură subţire, liniştită, strecurându-se prin viaţă cu paşi neauziţi. Părea că singura dorinţă a acestei femei, frumoasă ca ziua, era să treacă nebăgată în seamă. Orfană de copilă, fusese crescută de o mătuşă, sora cea mai mică a maică-sii. Tante Georgette, ea însăşi foarte tânără la vremea când preluase tutela, văduvă la douăzeci şi cinci de ani, strălucitoare şi curtată, o încredinţase domnişoarei Morand. Era o elveţiancă blajină ca o ursoaică bătrână, cu conci căţărat în vârful capului şi, în urechi, cercei de cristal negru. Visul ei era să economisească treizeci de mii de franci care i-ar fi îngăduit să se întoarcă lângă sora ei, în cantonul Nidwald. O, da, viaţa ar avea atunci cu adevărat

farmec. Dimineţile petrecute în piaţa orăşelului, după mici târguieli – un coşuleţ cu marţipane, două jurubiţe de mătase vişinie, o bucată de panglică pentru a însufleţi pălăria de pai şi a o face să pară mai nouă şi, bineînţeles, pâinişoarele cu stafide de la Doamna Stadhl – cumpărături pline de farmec. Surprize care făceau din fiecare zi o mică sărbătoare. Apoi, voluptuoasele seri de iarnă când nămeţii astupau ferestrele şi uneori trecea câte o săptămână până să zăreşti nasul unui vecin. Dar te simţeai bine şi în siguranţă. Focul duduia harnic, flăcările dădeau luciri de jăratic vaselor de aramă din blidar. Jamboane mari atârnau în cămară, borcanele cu gemuri de coacăze şi căpşuni aşteptau în cămară, în cuptor pâinea se cocea împrăştiind o aromă de linişte, de belşug, de… acasă. Şi-apoi duminicile… Oh, duminicile erau cu adevărat cele mai frumoase! Întâi slujba atât de impresionantă în capela de la capătul oraşului, apoi predica totdeauna simplă, bine simţită, a pastorului König… După-amiază, sora ei, domnişoara Susanne Morand, oferea prietenelor, câteva doamne foarte respectabile, un ceai cu biscuiţi calzi, torturi cu unt şi o prăjitură straşnică de casă, cu fructe. Spre seară, apărea şi pastorul König. Deşi nu era tocmai potrivit să te aşezi la masa de joc în ziua Domnului, totuşi Loto sau Domino nu sunt cu adevărat jocuri de noroc…

Toate acestea i le povestea mademoiselle Morand fetiţei, cu nesecat apetit şi cu suflet sfâşiat de nostalgie. Istorisea de fiece dată folosind aceleaşi cuvinte şi pe acelaşi ton lipsit de semne de exclamaţie, încât visul madmoazelei începuse să-i răsune în urechi Vasilenei ca o rugăciune.

(Peste ani, Vasilena, devenită de mult cucoana Talianului, avea să primească veşti de la bătrâna elveţiancă. Fu unul din puţinele momente când avu prilejul să constate că uneori visele se împlinesc. Mademoiselle Morand trăia fericită în mijlocul unei privelişti de poveşti cu Moş Crăciun, schimba panglici la pălării vechi şi juca Loto în toate duminicile. Din nefericire, pastorul König, chemat de

Dumnezeu, le părăsise. Era de neînlocuit, firește, dar și tânărul pastor Müller era o persoană destul de bine…)

Vasilena nu învățase multe de la mademoiselle Morand. La cincisprezece ani, vorbea nemțește și franțuzește, cânta la pian cu aplicație, scoțând limba din cauza străduinței, valsuri de Strauss și Clopotele din Corneville, desena stângaci și broda neîndemânatic. Din când în când, tanti Georgette sosea într-o volbură de dantele, cascade de râs și sărutări, însoțită de o societate numeroasă. Iernile și le petrecea în străinătate, vara pe la diverse moșii. Era neobosită, sufletul sindrofiilor și hotărâtă să nu se recăsătorească.

Cu prilejul unui zaiafet la Periș, Talianu, pe atunci ispravnic de Brăila, becher cam la treizeci și cinci de ani, părând mai tânăr din pricina boiului sprinten și a mișcărilor iutace, o văzuse pe Vasilena. Abia domnișoritǎ, în condurași de atlas cu călcâie înalte, cu trupul lujer să-l frângi între degete, spre care întinzi fără voie brațul să îl reazemi, să-l ocrotești, să-l strângi lângă piept.

Talianu o strânse la piept și nu-i mai dădu drumul niciodată. Vreme de cincisprezece ani, o iubi atât cât poate iubi un bărbat și se simți fericit. Firește, și Barbu, singurul copil, îi era drag, dar băiatul simți din cea mai fragedă pruncie că marea dragoste a tătâne-său, icoana și norocul casei, era măicuța.

Când Iordache Talianu își dădea sufletul, răpus de o aprindere la plămâni, ultimul gând fu pentru Vasilena. I-o încredință feciorului care abia împlinise paisprezece ani, și Barbu n-avea să-i uite niciodată fierbințeala privirii și a mâinii încleștate, din acele clipe.

„Să ai grijă de mamă-ta, până la ultima suflare. Să-i fii reazăm la bătrânețe, ocrotitor în toată viața și nădejde împlinită…“

Vasilena avea treizeci de ani la vremea aceea, iar frumusețea ei, abia acum pe deplin înflorită, răsărea ca o minune dintre vălurile cernite. Privindu-i zulufii de aur –

aurul nins al lunii argintuite de ger – care cădeau mătăsoşi pe taftelele sau catifelurile negre, vorniceasa Catinca Racoviceanu, pizmaşă, râsese ştirb: „Au bine-ţi mai pică doliul Talianului, draga mea. Eu una, să fiu ca tine, nu l-aş mai lepăda…“

Un Bucureşti întreg zvonea despre frumuseţea de cadră a madamei Talianu, peţitorii zdruncinau porţile casei din Strada Nouă[{14}] mai abitir şi mai numeroşi decât furnizorii, iar Barbu, elev la Liceul Sfântul Sava, se simţea mândru ca un păun când o însoţea pe mamă-sa, în echipagiul lor, la preumblările de la Şosea.

De multe ori Barbu se întreba la ce s-o fi gândind Vasilena în toată ziua. Vorbea puţin, în şoaptă, şi părea că tot timpul pluteşte pe aripă de basm şi vis. Încă oleacă şi-ai fi zis că-i lunatică. Barbu socotea că-şi făurise o lume a ei, cu păsări de aur, castele de cleştar, arome de rai şi viers de arhangheli, unde nu lăsa pe nimeni să pătrundă.

Vremea i se petrecea cu nimicuri fermecătoare şi nu se plictisea niciodată. Picta evantaie de mătase, citea cu glas tare din Marceline Desbordes – Valmore şi Lamartine, cânta la pian, copia note muzicale de care n-avea nevoie, îşi clătea mereu degetele străvezii în apă de roze, se privea în oglindă, transcria sau născocea panseuri, le aşternea în albume elegante de piele, pe care se lăfăiau, gravate, buchete de flori, heruvimi, coşuleţe graţioase din care scoteau capul pisicuţe şi căţeluşi, „să-ţi vină să-i mănânci“. Înaintea plecării la Paris, unde, împreună cu alţi tovarăşi de vârsta lui – avea şaisprezece ani –, urma să-şi continue studiile, Barbu se simţise nelinişti.

— Parcă nu-mi vine să pornesc la drum. O să-ţi fie urât, măicuţă.

Vasilena surâse. De fapt, surâdea tot timpul, dar zâmbetul îşi schimba culorile, după cum însemna una ori alta.

— Mie nu mi-e urât niciodată, puiule. Du-te fără grijă şi… amuză-te bine… *On est une seule fois jeune.*[{15}]

Barbu îi prinse mâinile. Chiar de atunci o simţea ca pe copila lui.

— Tu vorbeşti, măicuţă… Tu, care eşti atât de tânără… Auzi… Ştii…

— Ce e, *mon petit*? Ce te apasă?

Barbu îşi luă inima în dinţi. Spuse repede, ca să nu se răzgândească:

— Ştii, *maman*… Dacă te-ai mărita, eu n-aş fi supărat… Deloc… M-aş bucura. Eu înţeleg…

— Destul de ciudat la vârsta ta…

— Zău, *maman*, cred că nici papa n-ar fi contrariat.

— *Voyons! Ne dis pas de bêtises.*[{16}]

— De ce? Uite, generalul Roşianu, de pildă, mi se pare foarte potrivit.

— Dumnezeule, şopti ca pentru ea Vasilena. Acela, cel mai puţin dintre toţi…

— De ce? Te adoră, *maman*, îţi jur. Săptămâna trecută m-a întâlnit pe Pod şi m-a poftit la Hugues[{17}], la o îngheţată. „Tinere“, îmi zice, „amorul ardent ce-mi pârjoleşte întreaga fiinţă mă ucide!! Te-ai încontra dacă aş cere mâna mamei dumitale?“

Astăzi, Vasilena împlinise patruzeci şi cinci de ani. Nu se recăsătorise („Simţuri adormite? Temperament fără vivacitate? Să-l fi iubit chiar atât de mult pe tata?“, se întreba Barbu) şi rămăsese domoală, visătoare şi, mai ales, frumoasă. Pretendenţii nu-i lipseau nici acum şi, de câte ori intra în apartamentul maică-sii, Barbu se amuza numărând buchetele şi coşurile simandicoase de flori primite în ziua aceea. Şi nu se putea împiedica să nu cugete la atâtea odăi bogate ori calice unde o singură floricică, lăsată anume pe pervazul ferestrei, ar fi aprins făclie de fericire inimi singure, sortite să privească mereu, cu ochi pustii, din spatele perdelelor, poarta ogrăzii pe care nu intra nimeni, iar dincolo de ea, în uliţă, la bucuria altora.

La douăzeci şi doi de ani, Barbu se întorsese în ţară. Îşi isprăvise studiile juridice, era membru al Societăţii

Economiştilor din Paris, se împlinise oleacă la trup, rămânând însă tot iutac, sprinten şi cu o nelinişte de mânz, care-i împrumutau un farmec anume.

„Simt mereu că-mi alunecă printre degete“, spunea adesea Juliette D’Aumont, o contesă micuţă, cât s-o ascunzi într-un medalion şi să fereci capacul, *liaison dangereuse*[{18}], cum o socoteau colegii români, căci dura de aproape un an, iar Talianu nu se dovedise niciodată atât de constant în amor.

„Da, *mon ami*, eşti ca vântul, ca apa, niciodată prezent, deşi lângă mine, iar gândurile – *oh, mon Dieu!* – poate doar ciocârlia în zbor avântat să ţi le poată urmări. De altfel, cred că de aceea te iubesc.“

Barbu îi sărutase galant mâna:

„Nu mă interesează nimic altceva!“

„Şi totuşi vei pleca…“

„A pleca nu înseamnă totdeauna a… părăsi. Vreau să spun, nu înseamnă neapărat despărţire.“

„Ba da! Presimt că aşa va fi. *Tant mieux!*[{19}] Ne-am amuzat bine împreună şi, după cum ştii, nimic din ce-i bun nu durează…“

Nu o văzuse pe maică-sa de şase ani. Vasilena, dând dovadă de o înţelegere şi abnegaţiune puţin comune (dar nu era oare vorba de o cutremurătoare indiferenţă?), îl sfătuise să-şi petreacă verile în străinătate.

„Eşti mai câştigat“, îi scria, „făcându-ţi vacanţele în oraşele interesante ale Europei – de ce nu te-ai duce, *par exemple*, la Florenţa, Veneţia, Roma, ca să nu mai spun că ai ce vedea şi în Prusia – decât să risipeşti un timp preţios la moşie, alături de o măicuţă bătrână? Ţii minte cât de mult dorea tatăl tău să călătoreşti! Voiajurile îţi deschid orizontul şi ochii, îţi desăvârşesc instrucţiunea. Profită, *mon ami*, satisfacţia pe care ţi-o dă dorinţa împlinită la timp este de neegalat. Despre mine, să nu-ţi faci griji. Eu mă simt bine.“

„Chiar prea bine“, gândise Barbu oleacă nemulţumit. Îşi închipuia că pe maică-sa n-avea s-o înţeleagă niciodată pe

de-a întregul şi se întreba dacă oare însuşi Iordache Talianu, soţul ei legiuit, citise ceva dincolo de chipul madonei-păpuşă. Cutreierase Europa, văzuse, observase şi învăţase atât cât poate observa şi învăţa un adolescent. Îndrăgise priveliştile şi curăţenia din cantoanele helvetice (ce deosebire de murdăria Parisului; era bine ştiut că Franţa fabrica cele mai fine soponuri, dar le foloseau… streinii), admirase frumuseţea italiencelor şi încercase puternice impresiuni dinaintea vechilor palate, monumente şi chiar ruini, căci acolo, în încă fărâmiţata cizmă italică, orice piatră se numea istorie; vizitase extaziat Spania, Spania cu cel mai albastru cer văzut vreodată, cel madrilen; gustase cu plăcere cârnaţii cu muştar şi politeţea fără cusur a vienezilor, străbătuse Anglia trăitoare a uneia dintre cele mai prospere epoci ale ei, dar aceasta avea să se afle mai târziu, căci între istoria ştiută şi cea adevărată se ridică şiruri de morminte şi, aşa este dat de la Dumnezeu, ca veacul în care a trăit, dar pe care nu l-a priceput bunicul, să fie descâlcit de nepoţi. Da, feciorii Albionului, gentlemenii cu joben, redingotă şi accent Oxford ori târgoveţii modeşti, în haine de lucru, vlăstarele Cockneyului, copiii care goneau cercul pe pajiştile verzi ale Hyde-Park-ului, habar n-aveau că trăiesc ceea ce avea să devină în istorie vestita epocă victoriană. Bucălaia regină Victoria I guverna cu înţelepciune, mâinile grăsulii ţineau cu autoritate cârma ţării. Ce-l fermecaseră în chip deosebit pe Barbu fuseseră însă oamenii, siguranţa cu care păşeau, trăiau clipa de faţă şi viitorul. „Nu zău“, scria Barbu unui prieten, „îţi dau impresiunea că nu le e teamă de moarte, de piruetele destinului; au o linişte sufletească de parcă s-ar şti veciniei, iar frumoasa lor bunăstare se va eterniza, într-un cuvânt, amice, nu cunosc ce se cheamă teama, frica de neprevăzut, acest microb teribil care ne macină existenţele…“

Când se întoarse în ţară, Barbu se simţea plin de vigoare şi entuziasm.

„Mă simt ca un cazan care dă în undă şi nu ştiu către ce să mă îndrept.“

Vasilena zâmbise nehotărâtă. Atâta energie clocotitoare o speria. Se simţea de parcă în odaie ar fi pătruns furtuna, iar braţe vijelioase aveau s-o smulgă ca pe o pană din jilţ, zvârlind-o de bagdadie şi păreţi.

„Tu trebuie să ştii mai bine ce ai de făcut. Şi mai zic că nu e zor. Ai vreme să chibzuieşti şi să alegi. La o urmă, taică-tău s-a îngrijit bine de noi şi tu nu trăieşti atârnat de o simbrie…“

„N-am răbdare, *maman*… Am stat destul departe de marile lucrări ale vremii, simt că trebuie să făptuiesc şi eu ceva. Mi-ar plăcea să fie măreţ, prea merituos, ştiu că nu toţi suntem hărăziţi izbutirilor neasemuite, dar măcar să fiu de folos semenilor, asta e cu putinţă.“

„Bun înţeles, *mon petit*“, glăsuise moale Vasilena, care nu prea pricepea ce se petrece în mintea feciorului şi mai ales cui i se izbise fire atât de furtunatică. Chiar când nu se înfierbânta, căutătura îi ardea flacără, să aprinzi opaiţul de la ea. Iordache fusese mai domol, cumpănit, şi nu căuta a prinde ciocârlia în zbor peste pădure de plopi.

„Mai voiam să-ţi spun ceva, măicuţă…“

Barbu părea încurcat, şi Vasilena se speriase. Se simţea destul de ostenită de câte aflase până acum. *Encore des idées!*…

„Trag nădejdea“, urmase Barbu, „că n-ai să te superi. Am de gând să îndrept petiţiune la cancelaria domnească spre a ne redobândi numele… Pe noi Cantuniari ne cheamă… Talianu a fost porecla aceluia dintre străbunici carele, pribeag, s-a statornicit în Ţara Românească.“

„Dragul meu, nu ştiu ce să spun… La aşa ceva eu nu m-am gândit niciodată şi cred că nici tatăl tău.“

„Socoţi că el s-ar fi împotrivit intenţiunii mele? De fapt, ne întoarcem la numele nostru legitim, în locul cognomenului de venetic…“

„Vei face cum crezi de cuviinţă… Acum… Mă simt cam ostenită… Ne găsim la dineu… Dacă nu cumva ai de gând să cinezi în târg, cu prietenii. Ştii, nu vreau deloc să-ţi fiu povară sau piedică, nu trebuie niciodată să-mi ţii companie, dacă ai altceva mai bun de făcut. La Hugues se mănâncă foarte bine. *Une cuisine exquise.*“

Barbu o privise cu admiraţie sinceră. După şase ani de separaţie, îl primise cu un entuziasm pastelat, de parcă s-ar fi despărţit săptămâna trecută, şi nu i se părea neconvenabil ca în prima seară să tragă un banchet cu prietinii, în loc să povestească amândoi la gura sobei.

„Maman, je vous tire ma révérence.“

La o săptămână, Barbu intra în magistratură, judecător la Craiova. La început, slujba îi plăcuse, dar după un an, doi începu să-l pridideascâ plictisul. I se părea că pierde vremea înnămolit într-o muncă monotonă, pe care ar fi putut s-o îndeplinească orice grefier mai dezgheţat, cu oleacă de praxis, iar Barbu se simţea dinamic şi plin de idei.

Răzmeriţa de la Craiova din toamna anului 1860 îi dădu prilejul să pătrundă în atenţia guvernului Ţării Româneşti.

Nemulţumiţi de legea patentelor ce instituia obligaţiuni sporite pentru meseriaşi şi negustori, târgoveţii ieşiseră în stradă şi, după cum telegrafia la Bucureşti prefectul Grigore Marghiloman, „poporul au spart prăvălii şi case particulare luând arme cu care trag din când în când în localul prefecturii…“

Intervenţia armatei când răsculaţii atacaseră arestul prefecturii, schimbul de focuri, scosese în stradă toată populaţia Craiovei.

Cu un tact desăvârşit, „adevărat cap diplomaticesc“, cum avea să aprecieze Kogălniceanu, judele Barbu Cantuniari izbuti să liniştească spiritele, să stingă vâlvătaia, reducând la maximum pagubele şi numărul victimelor.

Crăciunul anului 1860 aduse lui Barbu gradul de căpitan, dregătoria de prefect al uneia din cele cinci circumscripţii

ale Capitalei şi încă una, doar de câţiva iniţiaţi cunoscută, de ofiţer în poliţia secretă a Domnului.

La zece ceasuri, Barbu Cantuniari azvârli cartea pe birouaşul Louis XV şi îşi netezi barba retezată scurt, până la mărul lui Adam, după cum se purta şi Vodă.

Spre deosebire de cele mai multe case pricopsite din Bucureşti, cămările lui Barbu – locuia în aripa stângă a conacului, cea dreaptă fiind domeniul Vasilenei – păreau pustii, căci, abătându-se de la gustul Bucureştilor celei vremi, nu-i plăcea să simtă năbuşeala lemnăriei şi a bulendrelor. Obiectele erau puţine, chibzuit alese şi mai mult rânduite pe lângă pereţi, lăsând mijlocul gol, ceea ce stârnea multă mirare chiar maică-sii; nimeni nu pomenise încă o odaie, chiar iatac, fără masă bogat înhorbotată, hotărâtă la mijloc.

Un gobelin vechi înfăţişând o vânătoare a regelui Ludovic al XV-lea în pădurea de la Compiègne (îl cumpărase la Paris, la o licitaţie publică) spânzura pe peretele dinspre miazănoapte. Pe el agăţau o şişanea antică şi o sabie turcească cu lamă de Damasc. Pe zidul dimpotrivă se aflau o carabină Le faucheux, o sabie de pedestraşi cu lamă Solingen, două revolvere şi două pistoale. Un cazier de stejar vechi ascundea documentele lui Barbu şi ale lui conu' Iordache şi, legate în panglică liliachie, scrisorelele micii contese Juliette D'Aumont, scrise pe hârtie de aceeaşi culoare şi parfumate cu esenţă de Armenia.

Un divan îmbrăcat în brocart auriu, asemenea draperiilor, completa interiorul. Slugile Talienilor – căci tot Talieni rămăseseră pentru mahala – se bucurau de primenit lesnicios, dar în cuhnii, ascunzându-şi chicotitul în palmă, îşi râdeau de boier zălud, trăind între boscârţe de anahoret.

Barbu strecură privirea prin ferestrele perdeluite. Ploaia vrăjmaşă nu contenise, iar din faţă, la sala Momolo[{20}], adăstau butcile şi caretele boierilor veniţi în petrecere. Îşi aminti că cetise înştiinţarea în gazetele *Românul* şi *Cantorul de Avise şi Comerţ*:

„Duminică, în 30 noiembrie, va fi club maské la D. Momolo, în casele domnului Slătineanu, pe Podul Mogoşoaiei. Domnii Eronim Momolo şi Vorelli au întocmit şi orchestră prea bună şi prea frumoasă compusă din domnul Wiest compozitor şi dirijor şi douăzeci şi patru de bărbaţi vrednici din miliţia naţională…“

Barbu Cantuniari lăsă persienele să cadă. Se rezemă de birouaş, şi călimara de argint dimpreună cu tocul de fildeş zăngăniră. „Trebuie să cumpăr peniţe… La Hachette sunt cele mai bune…“ Gândul lepădă sculele de scris, se răsuci singur spre femeia care devenise o obsesiune, o umbră de care nu te poţi descotorosi, preocuparea de fiece clipă.

„Nici dac-aş fi înamorat“, râse Barbu, „nu mi-ar ocupa cu atâta înverşunare mintea şi timpul. Şi ciudat lucru că azi nu e la balul maské al lui Momolo. Rezervaţiunile s-au făcut de o lună, iar ea, cea mai zvonită damă din Bucureşti, se lipseşte de o petrecere mult aşteptată de tot protipendul. Până mai aseară au sosit trusăuri cu toalete de la Paris… Madame Legrand din Rue de la Paix, Mademoiselle Finesse, Worth ştiu că au câştigat oleacă de parale…“

Barbu îşi îmbrăcă macferlanul, îşi puse o pălărie florentină din blană de biber, cu gardini largi, căci începuse a fulgui, şi, suflând în lampă, se închină de Doamne ajută. Trecu prin săliţa rece pe păreţii căreia atârnau gravuri ecvestre. În geamlâcurile albastre, roşii şi verzi ale marchizei, un pui de viscol începuse a depune zăpadă.

Uliţa îl întâmpină vrăjmaşă. Vântul se îndârjea asupra târgului, îi înţepa obrajii cu ace de foc, opintea asupra copacilor care înălţau spre bolta prăbuşită braţe desperate.

„Jupân Barbu, frumoasă nopticică te aşteaptă!“ Aruncă o privire spre cămările mamă-sii. În odaia de culcare stăruia ca totdeauna, şi avea să stăruie până spre ziuă, lumină albăstruie. Vasilena citea, visa, suferea dimpreună cu Héloise şi Abélard, amanţi nefericiţi, în leat 1118. Cartea, „Lettres d’amour“, sosise de-acum o săptămână – scrisori

de amor celebre –, iar Vasilena, când o vizitase de dimineaţă, plângea soarta nefericită a celor doi îndrăgostiţi.

„Mama“, gândi Barbu urcând Podul Mogoşoaiei, „e ciudată făptură. Suspină pentru toţi amanţii din alt veac, citeşte doar noveluri şi poesii de amor, dar dânsa fuge din calea lui.“

Îi veni să râdă. Chiar de dimineaţă sosise din partea unui adorator, care deocamdată se ţinea în umbră, un crâng de camelii însoţit de un răvăşel legat cu şnur auriu:

„L-am rugat pe Dumnezeu să-mi dăruiască/Ce-i mai preţios din cereasca Lui slăvire/Spre a ţi le da voios./

Însă Dumnezeu zâmbindu-mi/Mi-a răspuns la fine/Că nimic nu are în ceruri/Mai frumos ca tine… Werther.“

„Ce zălud! Noroc însă tot are. Pistoletele tatei le am în păstrare eu…“

Trecu pe lângă Otelul Hugues, de unde răzbătea zvon de muzici. Fanarele, gemene cu cele de peste drum, care ţineau stânga şi dreapta Teatrului Mare, luminau uliţa ca ziua, făceau să scânteieze literele de aur ale firmei şi decoraţiunile din bronz de pe uşile grele de stejar.

De bună seamă, înăuntru chelnerii forfoteau în jurul mesei din fundul locantei, ocrotite de plante exotice. Acolo, ca într-o cămară osebită, chefuia în fiecare noapte Alexandru Beldiman, prefectul poliţiei domneşti, dimpreună cu scutierii dumnealui: Iorgu Şuţu, Manolache Costea, Anton Dudescu, Simion Băicoianu. Şi avea o hachiţă conu’ Beldiman: din clipa când se aşeza la masa dumnealui, să nu prindă a număra până la trei, şi cupele să fie pline, un deget până la buză. Până a număra la zece, bucătarul să-i înfăţişeze tipsiile cu stridii de Ostende şi icrele negre proaspete. De fiecare dată – bucuria ochiului! – boabele de caviar, mari cât mazărea, i se păreau diamante negre culcate pe pat de gheaţă.

În casele de-alături, giuvaiergiul Resch trăsese obloanele grele, păzindu-şi comorile. Vienezul poposise doar de câţiva ani în Bucureşti, dar izbutise dever care îngălbenea de

invidie bijutierii armeni şi nemţi din Lipscănie şi pasajul Vilacrosse.

Barbu Cantuniari ridică ochii spre primul cat, unde locuia franţuzul Ulysse de Marsillac. Nu era bucureştean să nu-l cunoască şi să nu zâmbească pomenindu-i numele. Ţăcălia roşcată, redingota pe talie, jiletcile colorate şi bastonaşul cu măciulie de aur i le ştiau şi copiii. Pe domnul de Marsillac îl adusese în ţară Iancu Slătineanu, perceptor la odraslele dumnealui, iar mai apoi fusese numit profesor de limba franceză la Sfântul Sava. Era un omuleţ cumsecade, politicos precum străbunii dumnealui marchizi din al XVIII-lea veac, mereu zâmbitor şi cu teşchereaua plină de complimenturi galante. Toate saloanele îi erau larg deschise, fiind pretutindeni întâmpinat cu bucurie. Franţuzul, la rându-i, dovedea dragoste fără seamăn pentru tot ce-i românesc; iubea Bucureştiul, oamenii, de la târgovăţul de rând până la obraze luminate, se afla prietin cu neguţătorii cuprinşi, dar şi cu cupeţii neprocopsiţi, ştia pe nume surugiii şi ţigăncile florărese. Lui Vodă Cuza şi Doamnei sale Marsillac le ridicase în inimă altar cu candele ce nu osteneau niciodată.

Barbu trecu de Palatul Domnesc, coborî pe Ştirbey Vodă apoi, cotind scurt, intră în uliţa Fântâna Roşie{21}.

O dovedea plăcuţa de la răspântie, albă, smălţuită cu chenar roşu. Ca şi celelalte din Bucureşti, fusese înlocuită de curând, la porunca lui Vodă, căci pe tăbliţele vechi, dăinuind încă din vremea căimăcăniei lui Alexandru Ghica, slovele nu se mai desluşeau, iar Bucureştii, pentru streinii de mahala, deveniseră păienjeniş şi babilonie, unde descurcă-se cine poate!

Barbu Cantuniari zări, rezemând trunchiul unui stejar vârtos, o mogâldeaţă în palton scurt până la genunchi şi râse încetişor. Piticul, căci era oleacă mai răsărit decât un băieţandru de doisprezece-treisprezece ani, bătea din ciubote şi sufla fără spor în degetele îngheţate.

— Ai degerat, Dumitrescule?

Omuleţul se învârti ca un titirez, holbând ochii rotunzi, cu căutătură de prunc. Era unul din ipistaţii de la Roşu, pe care Barbu îl preţuia cu osebire. Isteţ, iute, cu mai multe perechi de ochi, bun de gură şi râzăreţ, Dumitrescu nu cunoştea ce-i aceea uşă trântită în nas de slujnică ţâfnoasă şi ciufută. Ştia să iscodească, fără ca toanta ori nătântocul să bage de seamă, ba netoţii îl socoteau pe dânsul cam slab de minte; „cumsecade, însă comic, mai ceva decât pehlivanii din iarmarocuri ori artiştii de la balurile «O, du lieber Augustin» ale lui Vilcek.“

După pricină, Dumitrescu se ivea în ogrăzile oamenilor când cu hram de bogasier, ori telal, apar, coşar sau vântură lume după puf şi pene de gâscă, de „păpădie ori scaieţi“, râdeau târgoveţele. Ce-l nedumerea pe ipistat era aceea că nu se afla muiere să nu-l iscodească dacă are nevastă şi prunci. Se minunau straşnic şi râdeau cu tâlc, ţinând palma peste gura ştirbă ori plină de mărgăritare când aflau că da, creştinul avea şi el gospodărie bine întocmită, casă de piatră, că ţine femeie cu cununie şi un cârd de plozi îi mişună în bătătură.

„Descheie-te la nădragi“, îl sfătuise nevastă-sa, o şoldană cât un garderob de zestre, „şi o să le treacă pofta de hlizeală.“

— Să trăiţi, don’ căpitane! Cam friguleţ!

Barbu Cantuniari arătă cu bărbia spre casele de peste drum. Era un conac ridicat după gustul francez, cu două caturi, ferestre largi, înguste şi zorzonate. Scara străjuită de dulăi de piatră deschidea evantai pe aleea prunduită, iar fanarele înfipte în zid, orfevrărie meşteşugită la Braşov, clipeau gălbui în spatele sticlelor din cristal bizotat. Curtea se afla împrejmuită de gard înalt din suliţi de fier forjat. La una dintre ferestrele de la primul cat se strecura prin perdele o aţă de lumină.

Ipistatul înţelese întrebarea şi râse sărac, cât îi îngăduiau buzele crăpate de ger.

— Persoana e prezinte, ca în fiştece seară de la ceasurile opt. Au zăbovit în salon preţ de un faivocloc, după carele s-au retras în iatac.

Barbu râse. Dumitrescu, fecior de măcelar cuprins din mahalaua Scaune, avea cinci clasuri, se socotea om cu instrucţiune şi se mândrea cu o vorbire aleasă. În mintea lui, faivocloc însemna taifet de două ceasuri cu sclifoseli şi reverenţuri în jurul unui ceainic de porţelan şi al unui blid cu cofeturi, mofturi de la Capşa ori Fialkovsky.

— Bine, Dumitrescule. Poţi să pleci acasă. Zoreşte, căci coana Lisaveta e femeie aprigă, şi făcăleţul îl găseşte şi pe întuneric, fără a orbecăi.

Ipistatul îşi pocni călcâiele ciubotelor.

— Mă esprim cu pardon, don’ căpitane! Madama mea e cocoană mare, deprinsă cu slugi. Făcăleţul i-l aduc eu, ba îmi scot şi bulendrele pentru a nu osteni dumneaei din cale-afară.

— A! Aşa da… Fireşte…

— Să-mi fie cu iertare, don’ căpitane! Chibzuiţi să faceţi strajă până mâine dimineaţă?

Cantuniari îşi înălţă privirea spre geana de lumină:

— Da… Cred că da. Afacerea mă preocupă. Nu-mi place dama… Nu-mi place deloc. E ceva necurat la mijloc.

La Crăciun, se împlinea un an de când se aciuase în Bucureşti. Sosise din lumea largă, cumpărase una din cele mai arătoase case din Bucureşti, după palatul lui Librecht de pe uliţa Ulierului, avea patru echipagii strălucitoare, care luau ochii bucureştenilor, şi oaste de slugi. Când se preumbla la Şosea, orbea lumea de atâta strălucire. Strălucea totul: lacul caretei à la Daumont, ceaprazăria vizitiului înfiretat, straiele puiului de harap care străjuia, în picioare, spatele trăsurii. Negrişorul avea şase ani, hăinuţă de catifea cireşie şi chipiu cu pompon din pene de struţ, după care oftau toţi micii Gavroche ai Bucureştilor. Când vremea o îngăduia – zile blajine de primăvară ori început de toamnă, căci vara casele din Fântâna Roşie îşi închideau

porţile – o însoţea în preumblările dumneaei o momiţă, Kio, înveşmântată în straie aidoma cu ale harăpaşului, priponită cu un lănţugel de argint. De cum se iviseră în Bucureşti, doamna şi maimuţa stârniseră vâlvă, iar zvonurile cele mai năstruşnice începură a forfeca târgul. Şmecherul de Capşa, negustor priceput, mereu cu ochiul treaz şi urechile la pândă, cu ideaţiune şi fantezie bogate, scosese peste noapte cofeturile de şocolată Molles şi Bombons Kio. Productele făcuseră succes boeuf şi „la mystérieuse“, cum îi spuneau junii Bucureştilor, oprise trăsura într-o zi dinaintea cofetăriei. Vasile Capşa se năpusti la treptele caleştii, gata să vină în brânci de atâtea temeneli.

— Monsieur Capşa, zâmbise dama, dezmierdând maimuţa cu degetele fine înmănuşate în piele de Suedia. Aud că mica mea Kio îţi poartă noroc. Cu gatourile Kio ai dat o lovitură năprasnică concurenţei, nimeni nu-ţi mai poate ţine piept… Ţi-am adus-o să-i mulţumeşti.

Bătrânul Capşa o privi o clipă lung, apoi, cupeţ priceput, îşi aplecase pletele albe şi sărutase lăbuţa maimuţei în văzul străzii pline de gură-cască.

— Omagiile mele doamnei baroane, mulţămirile mele madmoazelei Kio, căreia casa Capşa îi va îndrepta în fiece zi coşuleţ cu acadele şi cofeturi după poftă.

— *Oh, c’est charmant…*

Capşa se ţinuse de cuvânt. În fiecare dimineaţă, unul dintre ucenicii lui depunea la casele baroanei un coşuleţ împodobit cu panglici şi flori, cu toate sortimentele de dulciuri ale zilei.

Baroană! Cel puţin aşa pretindeau cărţile de vizită şi aluziile strecurate cu natural plin de şiretenie prin saloane. Înnădindu-i spusele, azi – aici una, mâine – alta dincolo, istoria baroanei se înfăţişa romanţioasă, exotică, fluviu de sânge albastru, pe care pluteau coroane dintre cele mai făloase. Baroana Elena de Gunsbourg – pretindea dumneaei – era fiica unei Mavrocordate, Safta, căreia cu adevărat i se pierduse urma acum vreo patruzeci de ani, în vremea

zaverei lui Tudor. Împotrivindu-se unei căsătorii silnice, hotărâtă de tătâne-său, Safta, strănepoată de domn, scăpătase în lume. Călcase porunca părintească, ascultând-o pe cea a inimii. „Să înserezi cu cine ţi-e drag“, fusese crezul Saftei Mavrocordat, până la cel din urmă suspin. Iar drag, tot până la cea clipă, îi fusese ducele Marie-Jean-Louis-Rodrigo de Alba, amestecătură de seminţii, paladin al vremii sale, polcovnic în oştirea lui Alexandru I al Rusiei, apoi vântură-lume cu slujbe tainice pe la curţile Europei de mijloc.

Boierii vârstnici îşi aminteau de scandalul stârnit în epocă de fuga Saftei. De ruşine şi amărăciune, tată-său, Anton Mavrocordat, os de domn moldovean, necutezând a-şi mai arăta chipul pe uliţele Bucureştilor, se retrăsese la o moşie din Oltenia, unde, de altfel, după puţină vreme închisese ochii, pălit de dambla.

Rodul acestei dragoste nelegiuite era Elena.

Faimoasa George Sand tocmai publicase novelul *Lelia*, atât de cutezător şi de plin de necuviinţă, încât nu lipsea din nici o bibliotecă, fiind citit în taină până şi de copiliţele prizoniere în mânăstirile de călugăriţe; aici, ţinute departe de tentaţiile şi deşărtăciunile lumeşti, de orice le-ar fi putut întina sufletele nevinovate, deprindeau dragostea pentru Cristos – multe îi ajungeau mirese – broderia, desenul, oleacă de muzică şi de învăţătură, cât să ciripească despre vreme, păsărele, lună de aur şi să sloboadă prin saloane panseuri triste despre viaţă, moarte, iubire credincioasă. Cunoşteau totul despre scopusul şi sfinţenia căsătoriei, dar nimic despre tainele ei. După un an, mult doi, domnii şi stăpânii lor mişunau prin culisele Operei şi ale Comediei Franceze, se ruinau în alcovurile marilor curtezane.

George Sand, cu romanul ei scandalos, înnobilase numele Lelia, înzestrându-l cu şicul pe care-l capătă, de obicei, orice fenomen de ultimă modă. Astfel, Elena devenise Lelia pentru cei apropiaţi. Se căsătorise la şaisprezece ani cu baronul Paul de Gunsbourg, un Ariel palid, curtenitor, de o

politeţe *exquise*. Slab de plămâni, murise într-un sanatoriu din Davos, lăsând-o pe soţie văduvă înainte de a împlini douăzeci de ani.

După aceea, despre tânăra baroană se ştiau puţine lucruri. Dădea de înţeles, pe departe, că trudită de mare durere şi spre… nu, nu uitare, căci un mare amor nu se uită niciodată, dar spre a-şi răsuci gândurile felurind priveliştile şi oamenii, cutreierase Europa, zăbovise mai cu seamă în Italia, fusese şi în Roma. Pentru câtă vreme? În ce an? Când murise Gunsbourg? – acestea nu se cunoşteau.

„Are un talent extraordinar *cette femme*“, spunea Vasilena, care o întâlnea la diferite soarele, „să ocolească orice amănunt care să-ţi permită să stabileşti un calendar. Nu scapă nici o dată, e imposibil să faci vreo legătură…“

Barbu, căreia baroana îi aţâţase interesul ca ofiţer al Siguranţei, dar şi ca bărbat, o iscodise cu de-amănuntul:

„Ce impresiune ţi-a făcut, în general?“

Vasilena trăia desigur printre nori, legănându-se în scrânciob de flori aninat între Ursa Mare şi cea Mică, dar, când catadicsea a coborî printre bucureşteni, avea ochiul neaşteptat de ager şi treaz.

„*Mon petit*, eu aş socoti-o *une femme dangereuse*… Are toate însuşirile pentru această profesiune.“

„Adică?… Spune-mi tot ce ştii!“

Vasilena îşi încruntase fruntea netedă, dar, în aceeaşi clipă, îşi netezi creţurile cu degetele fine. De la o vreme, băgase de seamă Barbu cu înţelegere duioasă, mamă-sa îşi supraveghea mişcările obrazului, iar noaptea dormea cu aşternut de fleică de vacă pe faţă.

„O femeie fără vârstă… Desigur, tânără, dar nu atât de tânără cât vrea să se creadă. După părerea mea, *elle approche la trentaine*[{22}]… Cu orice prilej, face aluziuni la mamă-sa, Safta Mavrocordat, lăsând să se înţeleagă că îi seamănă: la fel de năprasnică în amor şi la fel de fidelă. Asta stârneşte straşnic bărbaţii. Care nu-şi visează o iubită înfocată? Mai ales bieţii noştri români obişnuiţi cu soaţe

ruşinoase. Dragoste cu scufiţă şi în cămaşă de noapte, *tu comprends*?…“

Barbu râse cu poftă:

„Habar n-am avut, *maman*, că te gândeşti la asemenea chestiuni, că te preocupă…“

„Mă preocupă! *Quelle bêtise*[{23}], dar sunt lucruri pe care nu le discuţi cu un copil. Acum însă eşti destul de mare ca să poţi pricepe câte ceva. Despre baroană, am să-ţi mai spun că poate e o mincinoasă, şi toate istoriile despre obârşia ei simple invenţiuni. Încredinţată sunt însă că s-a bucurat de o educaţiune îngrijită şi că nu-i o burgheză. E instruită, vorbeşte «pariziana» şi nu franţuzeasca noastră balcanică. Sau am urmărit-o aseară la soareaua Marioarei Ferekide într-o conversaţiune animată cu contele Giani, consulul Italiei, care o mânca din ochi: «Aş fi jurat că sunteţi născută la Firenze…» Ştie ruseşte şi nici în nemţime nu se pierde…“

Privirea lui Barbu nu părăsea chipul Vasilenei.

„Chiar aşa?! E cu totul extraordinar.“

„Sunt de aceeaşi părere. Are o cantitate de calităţi, şi un perfect *l’usage du monde*[{24}]. Este ceea ce tatăl tău ar fi numit o aventurieră. *De toute façon*[{25}], are aerul şi tot ce trebuie pentru aşa ceva.“

Vasilena îşi îngădui să râdă.

„Spune-mi, *maman*, o găseşti frumoasă?“

„Asta tu trebuie s-o ştii mai bine decât mine. Bărbaţii văd altfel. Vă uitaţi altfel şi vedeţi altceva. Când eram copilă, aveam o prietenă, Despinuţa Nicoleanu. Plângeam toate de mila ei, într-atât era de urâţică. Ochi holbaţi, prăzulii, noi îi ziceam Broscuţa, toată pielea plouată cu pistrui. Maică-sa, biata coana Agripina, suspina în pumni, gândind că n-o s-o mărite niciodată…“

Barbu o întrerupse nerăbdător:

„Ştiu, *maman*, şi, la primul vostru bal, ea a avut cele mai multe dansuri angajate, carnetul ei era plin ochi…“

„Şi aşa a fost până s-a măritat cu prinţul Gorceakov. Ba şi azi, îmi spunea un rus la Paris, a rămas regina Petersburgului… N-am întâlnit în viaţa mea o femeie cu mai mulţi adoratori. Baroana ta are acelaşi «je ne sais quoi…»“

„Eu o găsesc frumoasă…“

„Nu, *mon ami*“, rostise hotărâtă Vasilena. „Ocale *de charme*, graţie fără seamăn, pieliţa obrazului magnifică, dar e departe de a fi o cadră. Într-un cuvânt, *une beauté du diable*, soiul de femeie cel mai primejdios.“

În privire i se aprinse o scânteie de veselie:

„Te interesează mult baroneasa?“

„Da… Dar nu aşa cum îţi închipui tu…“

Vasilena râsese:

„Există lucruri în viaţă care nu pot fi închipuite şi gândite decât într-un singur fel… Vrei s-o chemi pe Florica? Aş pofti un şerbet de trandafiri.“

Toate acestea se petrecuseră în primăvara trecută. În mai puţin de o lună, Lelia de Gunsbourg cucerise Bucureştii, avea salonul cel mai căutat din întreaga protipendadă, iar în casele ei întâlneai oamenii cei mai interesanţi ai vremii: Cantacuzini, Brâncoveni, Şuţeşti şi Ghiculeşti, poeţii mult îndrăgiţi Alecsandri şi Bolintineanu, Docan, vărul lui Vodă, precum şi Librecht, omul de încredere al ibovnicei princiare, Maria Obrenovici, Baligot de Beyne, şeful de cabinet al lui Cuza, trimişii statelor europene în Principatele unite.

Barbu Cantuniari urmărea de departe uşurinţa şi abilitatea baroanei care căţăra treptele cele mai înalte ale societăţii bucureştene cu dibăcie de maimuţă. Se mulţumea s-o admire de la distanţă, ca pe o făptură deosebită, aşa cum îţi stârnesc interesul fiarele necunoscute dintr-o menajerie, dar nu încercă să-i pătrundă în anturagiu.

Abia spre sfârşitul verii, baroana Lelia de Gunsbourg atrase atenţia poliţiei secrete domneşti. Dintâi, fusese luată urma unui anume Constandakis, negustor grec, de fapt cunoscut ca agent primejdios al ministrului de Interne turc

Ali Paşa. Grecul, vegheat îndeaproape de cum intra în ţară, vizitase în două rânduri Biserica Sfântul Ştefan, deschisă în toată ziua, după dorinţa ctitorilor săi, banul Ilarion Rucăreanu şi soaţa lui, Ruxandra. Vizite ciudate, noptatice şi tainice. Şi, de fiece dată, arăta raportul iscoadei domneşti, Constandakis încercase să scape de o posibilă urmărire, schimbând brusc direcţiunea ori ameţind drumul cu nenumărate ocolişuri. Poate simplă potrivire, dar în acelaşi lăcaş se închina şi baroana Lelia care, nu se ştie din ce pricini, ţinea de biserica ortodoxă a mamă-sii.

Supravegherea bisericii nu dăduse rezultate, iar Constandakis dispăruse din ţară. În schimb, de două luni de zile, baroana de Gunsbourg îşi luase de ibovnic pe Iorgu Grănişteanu, director general la Externe, mâna dreaptă a lui Rosetti-Bălănescu.

Cei doi îndrăgostiţi se vedeau în mare taină, iar întâlnirile amoroase se petreceau în casele baronesei.

Această stranie înclinaţie a Leliei de Gunsbourg încreţise a mirare frunţile de la poliţia secretă. Baroana, muiere aflată în crucea tinereţii, falnică, făţoasă, avută, cu oştire de adoratori la condurii cu călcâiaşe înalte, putea să-şi aducă în alcov chipuri şi nume strălucitoare, precum beizadea Grigore Sturdza, ori Ioniţă Boşianu de i se mai zicea şi Apollo, ori Emanuel Lecca, ori, ori… Iar Grănişteanu era sărit din cincizeci de ani, frumos nu, cu nevastă – cucoana Anastasia – ciufută şi atât de pizmaşă şi prepuielnică, încât nu se sfia a-l ocărî despre necredinţă chiar şi dinaintea lui Vodă.

Cam la acestea gândea Barbu Cantuniari, veghind în noaptea viscolită zidurile baroanei.

„Toţi inamicii înverşunaţi ai lui Vodă de aici“, scria Vasile Alecsandri, în misiune la Paris, „coalizează dimpreună cu Turcia şi nemţii spre a-l smulge din scaun. Folosesc toate abjecţiunile: de la ridicolul suprem cu care cearcă să-l investească în jurnale, până la conspiraţiuni criminale…“

Barbu îşi cercetă ornicul vienez. Trecuse de miezul nopţii…

Bucureştii dormeau şi doar în câteva conace mai stăruiau lumina veselă, muzicile şi danţul; ca totdeauna la Oţeteleşanca, cea mai primitoare damă din oraş, la Voichiţa Ştirbey, care opintea să i-o ia înainte, la alde Nicoleni…

Desigur, lumină a cărei taină nu străbătea dincolo de persienele pluşate se afla în casele prinţului Sutzu şi ale lui Grigore Sturdza, fiul fostului domnitor, unde partizanii Beizadelei, „grigorienii“, căutând reazem în politica rusească, sfătuiau şi complotau în fiecare noapte împotriva lui Cuza.

La palatul Sutzu erau ticluite articolele defăimătoare care apăreau în *Românul*. Articole infame scrise în colaborare, întrecere cu premii pentru cei care găseau cuvintele cele mai otrăvite, săgeţile cele mai perfide, insinuaţiunile cele mai veninoase la adresa lui Vodă. Sihleanu, aşezat dinaintea biroului Henry IV, ţinea condeiul. Ceilalţi – beizadea Grigore, Mitică Ştirbey, Goleştii, Iancu Ghica –, cu lulelele într-o mână şi cupele cu *Cognac des Ducs* în cealaltă dictau, se corijau, se completau, se aplaudau.

Când textul era socotit *briliant*, feciorul aducea din pivniţă şi destupa în mijlocul entuziasmului delirant o sticlă de *Château Lafitte retour des Indes 1848*.

Toate acestea erau bine cunoscute de Barbu, valetul prinţului, Jacques, adus de acesta de la Paris, fiind în serviciul poliţiei.

De furcă îi dădeau însă pamfletele injurioase scrise în versuri şi care apăreau cam de două-trei ori pe lună. Vodă era îndeobşte mânios de apariţia „acestor publicaţiuni cuprinzând îndemnuri la anarhie care tulbură ordinea publică“. Îi ceruse imperios prim-ministrului să ia măsuri, iar pe Beldiman, prefectul poliţiei, îl ameninţase cu destituirea, dacă în timp de o săptămână nu izbuteşte să

descopere tipografia clandestină care scotea *cette sorte de fécales*…

Beldiman, boier cu incuri şi ifose, se simţise grav ofensat, dar mai întâi de toate îl amuţise uluiala neaşteptatului. Faţă de blândeţea obişnuită a Domnului – „persoană îngăduitoare şi plină de spirit, *toujours a une politesse charmante –,* brutalitatea conduitei şi a langajului, *mon cher*, m-a lăsat *bouche bée*, înţelegi, nu-i aşa, rămâi fără resurse…“

Acum, iscoadele forfecau Bucureştii, şi Barbu socoti că în clipa aceea – ceasurile unu – se aflau pe puţin optsprezece agenţi care vegheau din cotloane îngheţate ziduri mute ori scotoceau uliţele măturate de viscol, trudind să surprindă mişcare, zgomot ori te miri ce mărunţiş doveditor în pivniţele mahalalelor.

Beldiman îi depusese afacerea în braţe, „vezi cum o scoţi la un liman, Taliene“, şi chefuia în fiecare noapte la Hugues.

Barbu îşi instruise ipistaţii, împărţind între ei uliţele Bucureştilor. Trecuseră de-atunci trei zile. Şi tot de trei zile el se întorcea în fiecare noapte în uliţa Fântâna Roşie. Bineînţeles că nu în conacul baroanei se tipăreau pamfletele anticuziste, dar aici urma să se petreacă un fapt osebit.

„Simţirea nu mă înşeală. Se va întâmpla ori voi afla ceva însemnat.“

Făcu câţiva paşi în jurul stejarului, încercând să se dezmorţească. Bucureştii dormeau somn greu, torcând vise la fuiorul viscolului. Mai aveau să treacă destule ceasuri până când în iatacele târgoveţilor – scufiţe, plăpumi groase, cărămizi fierbinţi la picioare – aveau să intre slujnicele, spre a deşerta la privată vasele de noapte ale stăpânilor şi a stârni tăciunii din sobe, ocrotiţi sub spuză.

Barbu îşi ridică privirea spre iatacul baroanei, unde lumina încă nu ostenise.

În budoarul Leliei de Gunsbourg aromea a ambră, hârtie de Armenia care fumega în pahare de argint, a opium, un

parfum iute şi ameţitor, şi trandafiri; cincisprezece trandafiri albi, catifelii, nefiresc de frumoşi – atenţia generalului Grănişteanu – împărăţeau într-o glastră Lalique, cu o insolentă magnificienţă, încăperea de o eleganţă fastuoasă.

Baroana îşi mobilase casa după gustul vremii, adăugând însă risipă de nabab, ce-i îngăduia a-şi mulţumi toate poftele poruncite de fantasie şi un gust ales, şlefuit şi rafinat de-a lungul peregrinărilor în marile burguri ale Europei. Brocarturile, damascurile, caşmirurile şi tapiseriile în *petit point* – *gobelins*-uri şi *bauvais*-uri – şalurile indiene azvârlite cu graţioasă cutezanţă pe sofale, foteluri, causeuse, clavir – dar unde nu dădeai de ele – dovedeau frânturi din harta voiajurilor dumneaei.

„…Damascul acela de pe otomană l-am cumpărat la Cairo. Ne îndreptam spre Luxor, când l-am zărit în dugheana unui armean. Apoi am urcat pe cămile. Pot zice că şalul a văzut deşertul… Pe cămila mea o chema Aişe… am avut un *mal de mer*[{26}] oribil… Dar aceasta-i altă istorie…

…*Gobelin*-ul! De care vorbeşti? A, cel de lângă cabinetul Empire? Înfăţişează *une fête champêtre*[{27}] a bietei Toinette la Trianon. L-am cumpărat la licitaţia nefericitei Marion Voisin… Am luat şi bahut-ul de lângă consolă…

…Serviciul de ceai? E un Brown-G. …Anticarul nu m-a lăsat să plec din prăvălie. M-a minţit că regina Victoria are unul la fel pentru intimi… Bravo lui!“

Dintru început, lumea o asculta cu oarecare îndoială, mai cu seamă cuconetul pizmaş. Barem boieroaicele cele colilii, nu prea călătorite – ia, vara la moşie ori la băi, în ungurime! – cleveteau în saloanele dumnealor într-acelaşi fel: „Ştiu că o taie capul la minciuni. Trage chiroane de doi stânjeni… Mavrocordaţii au fost cam toţi aşa, de felul lor. Le umflau…“

Junii voiajaţi însă, cu poşte multe în cuferele lor şi multe perechi de încălţări cheltuite pe cele drumuri, precum Ion Ghica, Brătienii, frumosul Costache Negri, dar mai ales

poetul Vasile Alecsandri, ascultând-o ori punând întrebări cu şiretlic, se încredinţau că baroana nu băsneşte. Iar pe vorbele lui Alecsandri puteai pune temei, căci pe acesta aşa-l iscase mamă-sa, coana Elena: cu jar în ciubote şi traista tot gata de ducă. De nu i-ai fi cunoscut neamul, ai fi zis că-i fecior de factor poştal.

Baroana sări uşoară din aşternutul spumă de dantelă Valenciennes şi panglici liliachii.

— Drag mi-ar fi, *chéri*, să rămâi toată noaptea, dar mi-e că o stârneşti pe madame Grănişteanu.

Generalul, toropit de căldură şi arome, legănat de dulce oboseală, îi îndreptă privire drăgăstoasă.

— Nastasia s-a repezit la Găieşti, că-i soru-sa bolnavă. După viscolul care s-a pornit, s-au stricat cu siguranţă drumurile. Bănuiesc că rămâne peste noapte…

Urmă în gând: „De-ar rămâne pe vecie! Aş da bucuros parale pe dric cu şase cai şi patru popi să-i slujească, iar la patruzeci de zile aş întinde ospăţ împărătesc…“

Parcă ghicindu-i gândurile, Lelia îi zâmbi galeş din oglindă. Îşi potrivea peignoir-ul, cu străvezimi de apă, care-i stârneau mai aţâţător ispitele trupului. Şi se gândea bietul Grănişteanu la cămeşoaiele de borangic gros ale Nastasiei – „aşa am apucat la biata mama, îs ţesute în casă de o măicuţă de la Schitul Vechi, meşteră mare“ –, închise la gât şi lungi până în vârful papucilor. Când luai în braţe mormanul de ţesătură trebuia să dibui oleacă… Şi ca să nu fie în pagubă, pe degetele de la picioare îi ieşiseră oasele, două nuci mascate, care opinteau să străpungă toate botinele. Încolo, frumoasă coz! Mustaţă şi barbă de şcolar seminarist, pe care şi le pârlea cu lumânarea, trup vârtos cât o moară sistematică şi o bubuiala de glas că, doar visându-l, Iorgu Grănişteanu sărea din aşternut ca la mare primejdie: „Foc!“ ori „Au dat turcii!“

Lelia începu să răsfire rozele, mirosindu-le cu nesaţ. Cinci galbeni îl ţinuseră pe general, în Zlătari, la Pohr – florarul. Dar neamţul cheltuia şi el, marfa îi venea în răcliţe vătuite,

tocmai de la Constantinopol, şi nu se aflau multe cucoane să se fălească în Bucureşti vijelios cu buchete de roze.

Lelia îşi prinse în plete un trandafir cu o spelcă de aur.

— Flora!, scânci generalul beat de admiraţie. Zeiţa florilor şi a primăverii. Lelia-Flora.

Asta nu i-o puteau lua nici duşmancele! Baroana avea o coamă neasemuită, care se revărsa în ondulaţiuni sălbatice, înveşmântând-o în mătase de culoarea răşinei până la genunchi. Pletele erau atât de bogate, încât abia două cameriste izbuteau să le spele cum se cuvine, iar o alta, Ninon, primea simbrie doar pentru pieptănatul artistic după ultimele mode din *Beauté Française*.

Cu drept cuvânt, baroana îşi râdea însă cam prea pe faţă de conciuri, zulufi, şuviţe false, aţâţând şi mai rău cucoanele, unele cu căpăţâni sărace – vorba ceea, le-a ieşit pielea prin păr.

Ochii baroanei erau albaştri, frumoşi – „dar s-au mai văzut, ce, îs mai prejos ai Roşiancăi ori ai Irinuţei Sutzu?“ – gura cam mare, nasul obrăznicuţ. Pieliţa obrazului însă, umerii, decolteul (nu purta la gât giuvaieruri grele spre a nu-i ascunde din frumuseţe), minunăţie!

„Nenufari, crini şi catifea!“, spuneau junii galanţi, închipuind voluptăţi rare şi opintind la baluri şi soarele să-şi smulgă privirile dintre sânii baroanei.

— Nu ţi-e teamă că te vor pârî slugile? Doar ştii, *toute femme jalouse a ses espions parmi les domestiques*[{28}]… Şi iar ajunge scandalul la Cuza.

Iorgu Grănişteanu râse:

— Pe acestea Vodă le pricepe cel mai lesne. *Il s’y connait…*

Dinaintea Leliei trecu o clipă chipul Mariei Obrenovici, ’naltă, subţire în boi, graţioasă, afurisit de chipeşă şi se pare nu nătângă. Flutură genele grele, parcă pentru a alunga licărul de pizmă, gândul vechi care o apăsa. Întrebă cu glas leneş:

— Te-ai bucura, *mon cher*, dacă madame Grănişteanu nu s-ar mai întoarce nicicum?

Generalul făcu ochii mari:

— Să mă lepede Nastasia? Unde mi-s acela să-mi plouă cu noroace?

Baroana râse:

— Să te lepede ori să-şi lepede potcoavele… Vorbesc şi eu, aşa, în râs… *Par exemple* să degere troienită pe undeva, ori să se răstoarne sania… Câte nu se pot întâmpla…

Chipul generalului se adumbri:

— Spun drept, Lelia, sunt bun creştin, moartea nu i-o doresc, n-o urez la nimenea. Aş fi dorit să n-o fi cunoscut ori, vis nebun, cuprinsă de stenahorie să ceară despărţenie. Dar aceasta-i iluziune, pot aştepta mult şi bine până or trâmbiţa din argint arhanghelii în ziua cea din urmă. Dar tu… tu mă iubeşti, porumbiţă?

— Te-ai afla altcum aici? Ai auzit tu în Bucureşti de vreun capriciu amoros de-al meu, sau… *n'importe, quelle liaison*[{29}]?

Grănişteanu îi mulţumi cu căutătură de câine credincios. Rosti, totuşi, pentru ca zâna care se afla dinaintea lui să-l contrazică, să-l încredinţeze de amorul ei, ba să se supere că-l pune la îndoială, iar el să fie silit s-o împace cu îmbrăţişări, lacrimi de fericire şi cuvinte de alint.

— Nu-s chipeş, Lelia, gros ca un trunchi, bătrân…

— Bătrân?!

Părea din cale-afară de mirată. Grănişteanu râse încurcat:

— Nimeni nu mai e tânăr după cincizeci de ani. *La cinquantaine…* Vorba lui Ludovic al XIV-lea: „De m-aş putea dispensa de ei, dar fără să mor…"

Baroana îi zbârli părul cărunt, des şi ţepos, ca de mistreţ, care se pornea de deasupra sprâncenelor:

— *La cinquantaine…* Iată ce aş numi eu o superstiţie. Vă sperie cifra! Pe voi cincizeciul, pe noi, femeile, treizeciul. În locul tău, nu m-aş gândi deloc la amănuntul acesta.

— Amănunt, zâmbi generalul… Drăguţ spus…

Surâsul îi dezvălui dinţii. Erau încă puternici, dar îngălbeniţi şi, mai ales cei de jos, mâncaţi de vreme. Lelia îl cuprinse într-o privire scurtă. Poate, în juneţe, să fi fost arătos. Trăsăturile erau regulate, bărbăteşti, trupul falnic. Nu-l ocoliseră însă mizeriile vârstei. Fire de păr sârmos se iţeau în nări şi găvanele urechilor. Vinişoare albastre şi roşii zugrăveau pe nas harta nenumăratelor chefuri şi a cupelor de vin bun deşertate într-o viaţă, căci generalul avea apetit harnic şi pântece anevoie de îndestulat; de altfel, era burduhănos şi chiar acum, întins pe spate, gândea baroana, *le bedon* ridica sub plapuma de atlas liliachie movilă, s-o zăreşti pe pământ neted de la o sută de paşi. Ficatul oţărât îi stropise mâinile cu pete şofranii – *les fleures du tombeau*[{30}] –, frânghii varicoase îi trudeau picioarele până dincolo de genunchi. „Ce mai! Plin de vino-ncoa!“, încheie în gând Lelia.

— Nu-i vorba de cuvinte drăguţe… Eşti un bărbat extraordinar şi de-ar fi să mă iau după poftele dumitale…

Un val de sânge năpădi obrajii generalului, orgoliul dezmierdat îi umflă inima, pieptul, guşa, întreaga făptură sta gata să plesnească. Cu ochi umezi de recunoştinţă, necutezând să vorbească, căci emoţia îl dovedea, Iorgu Grănişteanu îi sărută mâna.

— De altfel, urmă baroana prefăcându-se a nu-i observa tulburarea, mie nu mi-au plăcut niciodată junii. Nu ştiu să dezmierde o femeie, nu ştiu să fie galanţi, n-au conversaţie… Până la treizeci de ani sunt cu totul nătângi şi abia după aceea încep să înveţe câte ceva.

Generalul o privi fermecat. Se săltă în capul oaselor şi, rezemat între perini, pipăi pe gheridon după lulea. După ce o dichisi, pufăi mulţumit şi începu a clătina din cap.

— Ce înţeleaptă eşti mata, porumbiţă! Şi nu voi închina niciodată îndeajuns metanii lui Dumnezeu că mi te-a scos în cale! De dispreţuit e bărbatul care-şi vorbeşte muierea legiuită. Să-mi fie cu iertare şi nu mă gândi de rău. Faţă de

tine, însă, trebuie să-mi deschid inima. E un simţământ căruia nu mă pot împotrivi. Pricepi, *ma bien aimée*[{31}]?

Lelia îi şterse fruntea udă, gândind că n-a întâlnit încă făptură care să asude mai vârtos decât Grănişteanu. Rosti duios, „răpusă de emoţiune“, gândi generalul:

— Te înţeleg, *chéri*, şi te ascult. Doar că nu vreau să te laşi coprins de amărăciune.

— Dacă nevastă-mea, Nastasia, mi-ar fi stat alături, s-o ştiu reazăm şi nu vrăjmaşă, altcum mi se înfăţişa războjul. Minte netoată de cloşcă pizmaşă, în loc de a mă înălţa, mi-a dat brânci în troacă.

— De ce-ai luat-o? întrebă Lelia gândindu-se la altceva.

Iorgu Grănişteanu oftă cu obidă:

— Ei, porumbiţă, nu mi-ai cunoscut părintele, postelnicul Vasile. Nimeni nu i se punea de-a curmezişul. Când m-am întors de la Paris, straiul de ginere mă aştepta în iatac, iar fidanţata poruncită, Nastasia, tot asemenea, cu palma întinsă spre a primi briliantul de logodnă.

— De câţi ani sunteţi căsătoriţi?

— Iacă, numărăm peste douăzeci şi cinci. Întru început, am încercat apropiere şi înţelegere. Din juneţă, am ţinut dregătorii însemnate: sub Vodă Sutzu, apoi m-am bucurat de preţuirea Ghiculeştilor, şi chiar Bibescu, autoritar, încăpăţânat şi plin de caprituri, cum îl ştii, mi-a încredinţat două ispravnicii. Toate aceste slujbe le-am primit ca pe o dulce povară, socotindu-le datorii sfinte, ce nu le puteam ocoli, fiind un onest cetăţean.

— Înălţătoare gândire, spuse baroana şi, în privirea albastră, generalul citi neţărmurită admiraţie.

Cu încetul, începu să i se facă milă de el.

— De câte ori am căutat o povaţă la Nastasia, m-a fost întâmpinat cu ocări ori plictis. Uite, chiar şi acum, ţara, Vodă Alexandru Ioan se află la ananghie, turcii, muscalii, nu mai zic de Viana, pândesc precum hultanii să ne sfâşie.

Baroana îşi trase peste umerii goi un şal de dantelă.

— Cuza e un om inteligent, cu siguranţă se va descurca.

— Trag nădejde. Dintâi, însă, trebuie să se descotorosească de opozanţii din ţară. Cât de curând va dizolva Camera şi o va înlocui cu un Consiliu administrativ. Membrii, bun înţeles, vor fi aleşi de el însuşi. Încă o plăcintă la care nu se aşteaptă alde Sutzu, Sturdza şi camarilele domniilor lor!

Privirea baroanei scânteie:

— Va dizolva Camera? Oare-i cu putinţă?

— Îi, râse mulţumit, căci va prelua *personal* comanda armatei. Mână dreaptă îi va fi Florescu, omul lui, pe care-l înaintează: major general. Rosti umflat, ca pe o apoftegmă de dumnealui iscată: Cine are oştirea are puterea.

— Mai e şi ţara, spuse moale baroana.

— Ţara-i cu Vodă! Mai cu seamă că-i pregăteşte dar împărătesc ce-i va aduce reazămul întregii naţiuni: micşorează censul, capătă astfel drept de vot mii de târgoveţi şi parte din clasul ţărănesc. Cum şi Senatul tot de Principe va fi numit, se cheamă că Vodă va stăpâni singur la cârma ţării. Toate sunt hotărâte în mare taină, iar Negri…

— Costache?

— Dar cine altul? Ministrul nostru la Poartă. I s-a fost trimis alaltăieri un memoriu pe care-l va depune în mâinile lui Ali Paşa, spre a pregăti o atmosferă priincioasă schimbărilor hotărâte de Vodă. Şi încredinţat sunt că Negri va izbuti a răsuci cugetul turcului, a-l face să priceapă că împlinirea expozeurilor din memoriu înseamnă şi asigurarea liniştei în Kara-Iflac{32}, scopusul de moment al Constantinopolelui.

Lelia culese o acadea dintr-o tipsioară de argint şi o duse la gura lui Grănişteanu.

— Scumpul meu înţelept! Acestea sunt pentru mine chinezării, muierile nu se au bine cu politica, dar mă străduiesc să înţeleg şi m-aş bucura să-ţi fiu de folos.

— Dragostea ta, zâmbi gâdilat Grănişteanu, mi-ar fi de ajuns, dar degeaba te micşorezi: spiritul ţi-e pe potriva frumuseţii, adaos de preţ la norocul de-a te fi întâlnit.

Baroana îi sărută vârful nasului:

— Vezi de ce te iubesc? Junii domniei tale pe care-i tot pizmuieşti nu sunt în stare să rostească asemenea cuvinte frumoase. Tu eşti idealul unei femei de spirit, căci întruneşti în aceeaşi făptură bărbatul de stat şi gentilomul de salon. Poate doar în Francia să se mai întâmple asemenea îmbinare fericită…

Umflat, măgulit, generalul – astfel primea toate marile emoţiuni – se făcu lac de sudoare.

— Că veni vorba de Francia, ne bizuim mult pe bunăvoinţa împăratului, mai cu seamă că are un *penchant* special pentru Vodă…

Privirea baroanei deveni gânditoare:

— Napoleon… Mi-a acordat acum doi ani onoarea unui dans… Era bal la Tuileries… Încearcă în toate celea să-l imiteze pe unchiul său, marele Bonaparte.

— Şi nu fără succes! E un mare om politic, Francia prosperă pe zi ce trece.

Lelia de Gunsbourg avea dinainte chipul împăratului: era un om plin de bunăvoiţă, generos, elegant, cu o expresie mereu gânditoare şi un suflet bun, în cea mai creştinească accepţiune a cuvântului. Miniştrii săi, însă, francezii, îl socoteau un visător, cu capul plin de iluziuni fantaste şi prea puţin om de acţiune.

Răsuflarea puternică a viscolului îi scutură pe amândoi de gânduri.

— Cumplită vijelie! observă Grănişteanu întinzându-se cu voluptate în aşternut. Parcă urlă lupii aici, sub fereşti… Nu vii, porumbiţă? Atât de rar avem prilejul să înnoptăm împreună…

Baroana, cu fruntea lipită de sticla rece, privea uliţa amarnic trudită de viscol. Zăpada spulberată căţăra în văzduh panglici uriaşe, trupuri de balaur cu zvârcoliri mânioase, giulgiu…

Giulgiu, se înfioră baroana, simţind rece între umeri. I se păru că desluşeşte, peste drum, un ochi de jăratic. Doar o

frântură de clipă.

„Astea-mi mi lipseau! Halucinaţiunile…“

Îşi smulse şalul şi, într-o clipă, căprioară sprintenă şi drăgăstoasă, fu în braţele generalului.

Când somn adânc vesti că a cuprins făptura groasă a lui Grănişteanu – gâlceavă de trâmbiţi, tunete, horcăieli şi înecăciune –, baroana se strecură uşoară din iatac. În salonul cel mic, aprinse o luminare, se aşează dinaintea birouaşului Régency şi, alegând între călimări, muie tocul în cerneală verde.

„Il est deux heures et demi. Vous trouverez ce mot à votre réveil comme de coutume[{33}]. Sunt novele importante copleşitoare, care nu suferă întârziere. Dar mai dintâi şi dintâi, *je t’aime, mon bel ange, pour la vie*[{34}], o dragoste pustiitoare, dar care are un bun: îmi dă puterea să suport caznele pe care ambiţiunea ta mi le impune. Spui că de dragul meu, al fericirii noastre viitoare. Vreau să te cred… Ba nu! Te cred, *bonheur et charme de ma vie*[{35}].

G. a înnoptat la mine… Aflu că se pregăteşte o lovitură de stat. Iată detaliile…“

La trei dimineaţa, nici o lumină nu mai ardea în casele baroanei. Barbu Cantuniari scoase ploscuţa cu Absinth – Zâna verde, îi spuneau bucureştenii – şi înghiţi lung de câteva ori. Simţi că se încălzeşte. Şi că nu aşteaptă zadarnic.

Auzi zăpada îngheţată scârţâind sub pas de ciubotă şi, lipind stejarul, stinse luleaua cu o mână de zăpadă.

Slavă Domnului, pe viscolul acesta, ogar crăiesc să fii şi nu adulmeci aroma de tutun… Aştepta cu răsuflarea tăiată. Paşii se apropiau. Lipi trunchiul copacului… Acum… Câteva clipe până să se dezmeticească, până să desluşească… Şi, dintr-o dată, începu a râde. Era ipistatul de la Verde!

CAPITOLUL III

Când se afuma oleacă, pe boier Tudor Zăvoianu îl păleau discursurile patriotice. Se rezema ţeapăn pe picioarele răşchirate, îşi dregea glasul şi, cu fruntea repezită zimbru înainte, începea a mugi; de fiecare dată şi într-acelaşi fel:

— Domnilor! Cetăţeni şi cetăţene! Nobilul ţinut al Fălciului este nobil! Şi se află nobil, pentru că-i binecuvântat de Ziditor. Binecuvântat, căci aici s-a iscat leagănul marilor imperatori români. Siliştenii lui Cantemir, Bărboşii lui Cuza…

— …şi Mărginenii lui Zăvoianu, urmau amicii în cor.

— …deci!, tuna conu’ Todiriţă.

— …deci Dumnezeu ţine cu Fălciu!

— …şi iarăşi!…

— Dumnezeu ţine cu românii!…

— Bravo! Ura!, încheia conu’ Todiriţă, prăbuşindu-se greu în fotelul ingliş.

Într-adevăr, moşia Zăvoienilor – Mărginenii – se afla la cinci poşte de „baştina“ lui Vodă Alexandru Ioan şi, mai căţărând alte câteva, spre miazănoapte, ajungeai la Siliştenii Cantemireştilor, sat procopsit, răzăşesc prin cel de-al XVII-lea veac.

Statornicită între lunci, moşia Mărgineni se înfăţişa minunată grădină. Arbori feluriţi, plopi argintii, răchite, tufe de rug, arini, rioruşcă mirositoare, pajişti năpădite de gălbenele, sângele voinicului, clopoţei albaştri printre care îşi strecurau bonetele cochete margarete albe şi roşii,

zugrăveau peisagiu de neuitat, îmbătau privitorul, chiar pe cel deprins cu meleagul, de arome şi culoare.

Şi tot adevărat că de peste două sute de ani, Mărginenii rămăseseră în neamul Zăvoianu, „reşedinţa noastră de vară“, în graiul pompos al cuconului Todiriţă.

Avea treizeci şi cinci de ani, era un bărbat înalt şi puternic, fără a fi gras, care-şi supunea în fiecare zi trupul de atlet unor trudnice exerciţii gimnastice. Porecla de Hercule îl încânta nespus şi, într-o vreme, se gândise chiar s-o alăture numelui, pe cărţile de vizită. Îl ţinuse de poale prietenul de o viaţă, Johnny Miclescu:

— Intri în ridicul, *mon cher*! Închipuieşte-ţi cartea mea de vizită! Jean Miclesco – *Paris, le beau mystérieux*, cetăţean şi proprietar.

Sprâncenele îmbinate, tuciurii, ale lui Zăvoianu se încreţiră:

— Nu-i acelaşi lucru.

— De ce? Tot cognomen, sobriquet ori poreclă, cum îţi place!

— Voi medita, Johnny. Nu sunt absolut sigur că ai dreptate. Eu nu îndeplinesc funcţiuni publice.

— Slavă Cerului! zâmbi Ion Miclescu.

Pentru Zăvoianu însă era Johnny. Dintr-un capriţ niciodată pe de-a întregul desluşit al părintelui său, boier Grigore, Todiriţă îşi făcuse învăţătura în Englitera. Despărţit de tovarăşii prunciei, trimişi toţi la Paris ori Berlin, dintru început suferise amarnic, apoi, cu încetul, se deprinsese şi începuse să-i placă.

Excepţional gimnast, se înălţase repede în ochii colegilor de la Eton, unde faima, adoraţiunea şi popularitatea se dobândeau nu în sălile de clasă, trudind asupra textelor latineşti şi ale grecilor vechi, ci pe terenurile de sport, unde Todiriţă ţinea mereu fruntea: şi la alergări – patru mile prin pădure şi mlaştini, retezând dealuri şi grohotişuri pe vipie şi vijelie –, la cricket, la căţărări, la box (pumneală cu mănuşi)

şi foot-ball, jocuri de care moldo-vlahii nu auziseră şi nici nu tânjeau să le desluşească rosturile.

Despre greceşte şi latinească – bune pentru bucheri slăbănogi, voinici şi trupeşi de rup musca în două – Todiriţă îşi amintea ca de vise depărtate şi nu prea plăcute. Simţea aroma de şoarece din clasă, revedea redingota ferfeniţită bătând în verde a profesorului Cartwright, ţeasta chelboasă a directorului Buffles.

Uneori, azvârlea cugetări latineşti, dintre care una mai cu seamă îi era dragă şi o ţinea bine minte: *Inaestimabile bonum est suum fieri.*[{36}] Aceasta îndeobşte când vreunul din tovarăşi, ostenit de numărul cupelor deşertate, punea cep gurii şi pântecului.

Întors în ţară, începu pe toate proprietăţile Zăvoienilor o campanie straşnică de anglicizare. Drumul era slobod, căci mamă-sa, o Pulcherie gingaşă din gingaşul neam al Bărcăneştilor, se prăpădise de tânără; tătâne-său, babacă, era mai zălud decât feciorul; dintâi că după Unire vânduse casele din Ieşi şi demenajase la Bucureşti – „sunt om de Capitală, nu face de mine *province*-ul“ – iar apoi, trăsnăile lui fecioru-său, pe care le socotea rezultatul învăţăturii „în sânul unei comunităţi aparţinând unei naţiuni eminamente civilizate“, îi plăceau.

„De aceea l-am trimis în Anglia, să-şi dezvolte ideaţiunea. Un popor fără ideaţiune e un popor fără viitor, prezent şi trecut.“

„Cum, coane Grigore, fără trecut? Ia istoria…“

„A se slăbi cu istoria. Un trecut fără ideaţiune…“

La început o luă cu slugile, peste sută la fiece moşie: vehili, grămătici, vătafi, chelari, feciori boiereşti, meşteri fierari, văcari, bouari, argaţi, păzitori de coşare şi hambare, pitari, găinăriţe şi încă! Aceştia trebuiau toţi anglicizaţi… Spre a-i aduce la civilizaţiune… Oamenii cercetară nedumeriţi zdrahonul cât turla bisericii înveşmântat ciudat, în straie nici nemţeşti, nici de alt fel. Nădragii creţi veneau sugrumaţi sub genunche, surtucul din ţesătură aspră, de

casă, nu ţinea nici o culoare, ca şi „jambierele“, un soi de obiele şerpuite pe pulpa piciorului. În cap, tichioară streşinită de cozoroc scurt şi bumb în creştet ca boscarii.

Îi mai nedumerea pe bieţii creştini şi vorba conului Todiriţă:

„Înhamă caii, *boy*!… Adă luleaua, *boy*!… Cercetează în beci două butilci de Cotnari din cel îngropat… îngropat, pricepi, *boy*…?“

Acuma, cu ocările sluga era deprinsă. Dar de ce, păcatele, boi şi nu bou? Căci se afla singur dinaintea boierului. Ba spre siguranţă, întorcea capul, gândind că o mai fi careva prin preajmă.

După câteva zile însă oamenii îl citiseră. În ciuda înfăţişării aprige, a glasului bubuitor şi a sprâncenelor haiduceşti, conu’ Todiriţă se afla milos, de felul lui larg de mână, iertător. Atâta hachiţă avea: să i le faci după poftă şi zornic.

În mai puţin de un an, nu recunoşteai Mărginenii! Veniseră în pelerinagiu, care curios din fire, care stârnit de alţii, care de pizmă, prilej de cleveteală sau n-am ce face, mai tot protipendul din meleag: Alecsandri, Iorgu Radu, cneazul Alexandru Cantacuzino, Alecu Aslan de la Oneşti, Zulnia Sturdza, Smărăndiţa Catargiu, Zouzou Sturdza şi… şi…, vorba cuconului Vasile de la Mirceşti, „tot almanahul de Gotha“ al Moldovei, la ce-i mai înşirui?

Dintâi se minunau mosafirii de minunăţia grădinii întinse pe hectare, căci ceea ce izbutiseră foarfecii şi fantasia lui Sobeck, jardinierul neamţ, întrecea închipuirile cele mai bogate: iazuri mari şi mai mititele cu ostroave legate prin poduri, mlădioase şi încordate ca spinarea mâţei, o cascadă, pâlcuri de alămâi, portocali şi chitri, crânguri de flori rânduite în anume desene, felurite, mereu altele.

Din casă pieriseră fără urmă crivaturile îmbelşugate, moldoveneşti, cu macaturi de cit şi perină de părete, scrinurile din lemn de nuc lustruit, dulapurile de mahon cu uşi brodate, măsuţele şi scăunaşele iscate de stoleriul

moşiei, covoarele de pe ziduri, scorţurile de pe duşumele. Zăvoianu păstrase doar clavirul mamă-sii, un Pleyel cu coadă, gingaş şi drăgălaş ca o jucărie de porţelan şi, în acelaşi iatac şi spre aceeaşi amintire, icoanele înveşmântate în strai greu de argint.

Bodroanţele socotite netrebnice fură date de pomană şi, către toamnă, începură a sosi lăzile cu mobilă din străinătate. Avură la ce se holba slugile, ba şi feţe luminate, căci dorul de ducă şi de nou nu bântuie în toate inimile, nu cutreieră toate tărtăcuţele: canapele adânci şi jilţuri de piele, covoare cât uliţa, ţinând o singură culoare, candelabre de cristal, oglinzi cu rame aurite, scaune şi mese poleite, puzderie de porţelanuri Worcerster şi de Delft, alte mescioare ciudate, rezemate de zid şi pe două picioare, cu placă de marmură, tablouri grele, cu rame iar aurite, aur, mult aur, peste tot aur, mai dihai ca la sfânta Mitropolie.

În odaia de fumat, Alecsandri, sorbind din păhăruţul cu vin West India, zâmbise subţire pe sub mustaţa grea:

— Ai izbutit lucru neasemuit, Todiriţă.

— Aşă-i? făcu încântat Zăvoianu. Am depus oleacă de râvnă, dar barem mi s-a fost îndeplinit după poftă.

Cutia cu muzică aflată pe un pupitru, sub palmieri, începu a cânta Dansul de la Kensington. Poetul depuse paharul şi, tot zâmbind, începu a se juca, după obicei, cu cravaşa cu măciulie de aur de care – moftul dumnealui – nu se despărţea decât la marile soarele.

— Te poţi crede la Eustace’s Club. Lipsesc gentlemenii din City, crăvăţile bufante şi ciorapii vărgaţi. A! Şi ogarii english! Nu fac de manoarul tău, *mon cher*, ciobăneştii autohtoni din ogradă.

— Aceia, adicătelea câinii, se hlizi conu’ Todiriţă, se află pe drum: doi setteri – fireşte că i-am luat păreche –, doi scottish terrieri, doi pointeri. Vin însoţiţi de Roger.

— Cine-i acela?

Ion Miclescu surâse, dezmierdându-şi ciocul castaniu:

— Cel dintâi gentleman ce se va aciuia în acest prea onorabil *home*, valetul lui Todiriţă.

Guşa Zăvoianului se umflă peste gulerul tare.

— Domnilor!, tună. Trebuie să introducem civilizaţiunea şi la noi. Roger a slujit ducelui de Winston şi, înainte de aceasta, lordului Doubster! A trebuit să-l ispitesc cu multe parale…

Alecsandri râse:

— Chibzuieşti a-ţi deprinde slugile cu graiul celui Albion?

Miclescu îşi umplu cupa. Nu bea niciodată altceva decât şampanie franţeză. A Zăvoianului era, fireşte, Whiteley.

— Poţi să vezi, urmă Ionică, panaramă când se înfăţişează dimineaţa Stan, feciorul: „Hapăi, să trăiţi milărd, lumânarea voastră“, la care Todiriţă se aşează dinaintea mesei aşternute.

„How do you do?“ Stan pricepe: „Hai de du!“ şi întreabă: „Ce să duc?“ Prin cuhnii şi curţi slugile îs toţi milărd şi se hiritisesc din zori până în stele răsărite cu „hai de du!“

— Johnny are dreptate!, dădu din cap Zăvoianu. De aceea ziceam, trebuie să ne civilizăm, trebuşoară anevoioasă, carele pretinde trudă şi sârg, când ai de a face cu o populaţiune de *illettrés*[{37}]. Şi adicătelea de ce Gaston ori William pot, nu-i aşa, să grăiască franţeză şi englezească, iar lui Stan al meu sau Gheorghe, sau Vasile i-ar fi peste poate? Românul e deştept, domnilor, dar trebuie să se manifesteze. Asta e! Îl ajutăm să se manifesteze. Şi vom putea atunci cânta, cu fruntea sus, după cum cântă amicul Bolintineanu: „…Am făcut în lume/Neamului acesta, cel mai mare nume!“

Alecsandri urmă, zâmbind diavoleşte:

— Dup’ aceste vorbe/Toader strânge-oştire/Şi-nvingând inculţii,/’nalţă-o mânăstire…

Prietin nedespărţit al Zăvoianului se afla Ion Miclescu. Pe cât se înfăţişa de ţanţoşă făptura lui Todiriţă, munte de om, pe atât de pirpiriu, gingaş şi puţintel, să-l vâri într-o tabacheră, era Miclescu. Ionică, Johnny după anglicizarea

Zăvoianului, poposise în viaţa părinţilor săi ca o binecuvântare, dar al proniei cereşti, la care nu mai nădăjduia nimeni. Micleştii – Sultana şi Dumitru – erau una din cele mai avute familii din Moldova, vestiţi de chipeşi şi la fel de vestiţi pentru dragostea lor, care nu avea să ostenească până la moarte. Îi fericise cerul cu toate noroacele, în afară de cel al rodirii, de bucuria ce nu lipseşte nici în cel mai calic bordei, în coşmelia ultimului zlătar. Cercetase cucoana Sultana doftorii cei mari de la Viena şi Paris, urmase poveţele moşnegelor înghiţind licori ticăloase şi jertfind cloşte negre la despicatul zorilor, iar într-o vară, ascultând de vorbele unui hagiu, bătură drum tocmai la Bethleem. Aici, la Grota Laptelui, unde Fecioara Maria, alăptându-l pe Pruncul Isus, prăpădise pe lespezi câteva picături de lapte, fusese ridicată biserică unde veneau să se închine, rugându-se întru zămislire şi pântece roditor, muieri sterpe din întreaga lume creştină. Şi, într-adevăr, Preasfânta se milostivise şi, după cincisprezece ani de la însoţirea părinţilor, Ionică surâse primului său răsărit de soare. Fusese aşteptat ca un pui de crai şi – fantezia lui conu’ Dumitru – cu un pătucel copiat în argint după cel de aur al Ducelui de Reichstadt, ori al Regelui Romei sau, mai pe înţelesul celor mulţi, al feciorului celui dintâi Napoleon. Despre petrecerile încinse la curţile Micleştilor, la naşterea şi apoi botezul lui Ionică, vorbise o Moldovă, dar bucuria, aşa e dat pe äst pământ, se măsoară cu pasul de purice, necazurile cu stânjenii şi ocaua. Întorcându-se de la o nuntă, pe vreme de furtună, Micleştii fură răpuşi de fulger, în trăsura care reteza podul Siretului.

Ionică numai ce împlinise anul; era orfan înainte de a gânguri primele vorbe desluşite, înainte de a agonisi în chichiţa inimii cea mai firească aducere aminte despre părinţii lui. Se afla, după cum spuneau bătrânii, într-aceeaşi vreme, cel mai bogat, dar şi cel mai sărman prunc din toată ţara Moldovei. Tutela fu încredinţată unei mătuşi, sora cea mai mare a tătâne-său, Eufrosina Miclescu – ţaţa Frosa –

fată bătrână cu ţâfnuri şi „ideaţiune“ bizară, şi prietenului cel mai bun al cuconului Dumitru, Grigore Zăvoianu.

Aşa se făcuse că Ionică şi Todiriţă – acesta din urmă doar cu câteva luni mai vârstnic – crescură laolaltă. Fuseseră amândoi şcolarii pensionatului Bucholţer de lângă Curtea de Apel, apoi elevii liceului Sfântul Sava. La şaisprezece ani, gărgăunii Zăvoianului cel bătrân îi despărţi.

Conu’ Grigore ar fi vrut să-i trimită pe amândoi în Anglia, „spre o educaţiune temeinică şi bărbătească, fără cocoloşeli în danteluri, romanţuri, papistăşeală şi alte mofturi“, dar Ionică, pe cât de gingaş şi supus la ce nu-i păsa, pe atât de îndărătnic se dovedise în a-şi împlini poftele. Iar dumnealui poftea la Paris şi nu la înceţoşata Londră. „Sena, moş Grigore, nu Tamisa…“

„Poci, nu-i aşa“, desluşea boier Grigore, „să-i poruncesc lui fecioru-meu cu vorbă bună ori din harapnic. Dar nu pot năpăstui prunc orfan, nici măcar cu nuieluşă de salcă… Silit mă aflu a-i face toate celea pe voie…“

Flăcăii se despărţiseră la Paris, unde Todiriţă făcu popas de câteva zile, înainte de a-şi urma drumul. Plângeau amândoi de le săltau cămeşile în spinare şi tot amândoi aveau să-şi spună azi, la treizeci şi cinci de ani, că acelea fuseseră cele mai amarnice clipe din viaţa lor.

Încă de pe băncile pensionatului ţesuseră nădejdi şi visaseră la toate plăcerile Parisului din care tânjeau să se înfrupte. Preumblări pe marile bulevarde şi în Bois de Boulogne, aveau să guste absynthul la el acasă, în şarmantele boate din Montmartre, ori liqueruri fine pe terasele cafenelelor devizajând demoazelele; vor cunoaşte amorul midinetelor, dar şi emoţiunile scrisorelelor *petit bleu*, îndreptate în mare taină de dame nobile, cu stemă la trăsură şi dedesubturi, şi soţi cu pălării anume croite, unde încap mai multe rânduri de coarne. Vor merge pretutindeni: în Hale, la *Pied de cochon* – poate le-o fi dor de bucatele ignatului –, la Moulin Rouge ori la Tour l’Argent, sau la balurile din Saint Germain… Cunoşteau pe dinafară harta

Oraşului Lumină şi a desfătărilor sale şi, doar închipuindu-le, se simţeau cuprinşi de ameţeală şi cu răsuflările tăiate.

Despărţirea prietenilor fusese sfâşietoare. „Tristeţea gigantă! Cele mai amărăluţe clipe hărăzite omului într-o viaţă“, suspina Todiriţă amintirii.

„Cele mai amărăluţe clipe!“, râdea mai târziu Alecsandri… „Ferice de voi, fârtaţilor, şi rugaţi cerul ca acestea să fi vârfuit desaga de dureri sorocită vouă, după cum ne e sorocită traistă de necazuri fiecăruia, iar mai cuprinzătoare de atât să nu se întâmple…“

La treizeci şi cinci de ani ai săi, Miclescu avea boi de băieţandru mai răsărit. Scundac, subţirel, vioi, cu chip de drăcuşor bălai, era unul dintre cei mai eleganţi berbanţi din Bucureşti, dulcele împărat al multor inimi. Răpunea mai cu seamă, şi de la prima vedere, codanele crude, cu pletele de curând ridicate în creştetul capului, ori muierile coapte, Junone şoldane cu inimi paseri neliniştite, gâfâind sub povara simţirii şi a sautoir-elor grele de diamanticale.

„Aista-i Miclescu“, cleveteau amicii. „De la zarzării lui cireşar sare la pergamuta din suspinul brumărelului, iar cine sare din par în par, lesne-i nimereşte unul în şezut.“

Ionică râdea mânzeşte – „ce ştiţi voi, netoţilor“ – şi îşi vedea de ale dumnealui. Deşi de aceeaşi vârstă, pe Todiriţă îl ţinea ca pe un frate mai mic şi tot asemenea îi purta de grijă.

Îl veseleau aerele de senior english – Esk. – şi mai ales strădaniile lui Todiriţă care opintea pe drum întortocheat în negura trecutului spre a găsi izvoarele Zăvoienilor. Pehlivani, artişti în ştiinţa Heraldicii, mulgându-l de bune parale, îi dibuiseră rădăcini în neamul prea nobil al Zavoizilor, feţe crăieşti ale vechiului Bizanţ, neamuri la rându-le, ce-i drept mai de mâna stângă, cu însăşi Maria de Mangop a lui Ştefan cel Mare. Ameţit de fumuri, Todiriţă trudea acum la întocmirea unei steme – stema Zăvoienilor – pe potriva prea făţoasei obârşii. Biblioteca era plină de alcătuiri heraldice care de care mai năstruşnice: pe

câmpuri emailate, îndeobşte sângerii, verzi ca otrava ori albastru-cardinal, mişunau lebede, capete de balauri, centauri sau alte lighioane mitologice, poame, ghinde, roze, suliţe…

Conu’ Vasile Alecsandri constatase râzând cu poftă:

— Iacă-l pe amicul Todiriţă ameţit de fumurile grandorii sau pălit de „snobism“, cum ar spune *his friends* din Englitera. Snob, desluşi, cuvânt ce încă n-a ajuns în Principate, dar carele înseamnă sticleţi cu coroană în tărtăcuţă.

Ionică Miclescu îi luase apărarea:

— Nu, *mon cher*, Todiriţă nu-i snob, ci doar prunc nevinovat. Se amuză cu floroane comptale sau ducale precum copiii cu flintele şi caii de lemn.

Discursurile patriotice erau altă mare slăbiciune a Zăvoianului, după care urmau reformele de pe moşiile dumnealui. Acestea aveau drept scopus dezvoltarea unei agriculturi moderne, „săltarea plugarului la un ideal de civilizaţiune. Trebuie să ne mândrim cu peizanul român, după cum celelalte naţiuni se mândresc cu peizanii lor. Căci: «Viitor de aur ţara noastră are/Şi prevăz prin secoli a ei înălţare…»“

După obicei, Conu’ Vasile îşi dezmierdă mustaţa şi-i răspunse tot în stihuri:

— Şi Bolintineanul iarăşi este mare/Şi ca totdeauna el dreptate are!

Cea dintâi victimă a lui Todiriţă fu Pavel arnăutul, straşnicul paznic al Mărginenilor. Acestuia îi smulse cialma de pe cap, îl sili să-şi lapede fustanela, poturile şi iataganul de la brâu, după care îi reteză pletele, îl înveşmântă în strai nemţesc şi îl înzestră cu două pistoale cu cremene. Bietul Pavel ajunsese de mirul satului, iar Florica a morarului nu mai ieşea seara la portiţă, când îi auzea fluieratul.

„Socoteam să întocmesc bordei cu un creştin cumsecade, dar aista nu-i Pavăl al meu, îi altul…“

Conu’ Todiriţă, muiat de lăcrămile slujitorului, cercase a o îndupleca:

„Cum altul, fată hăi? Uite-i nasul, iacă-i mâna însemnată de lup, cercetează-i măsăluţele… Aceeaşi Mariţă, doar cu altă scufiţă…“

„O fi cum zici matale, conaşule“, se îndărătnici Florica, „dar nu-i tot acela!… Şi întreg satul grăieşte într-acelaşi fel, ba şi părintele Neculai zice că s-a dat cu catolnicii, fie la ei acolo, în nelegiuirea lor, şi ducă-se pe pustii…“

Oamenii mai uitară de Pavel, când începură a sosi din ţara nemţească „drăcăriile“, niscai dihănii cu colţi de fier… Maşini! Acestea aveau să opintească la câmp în locul plugarului.

„Adică eu pufăi din lulea la umbră de nuc“, se hlizea moş Gheorghe ori badea Marin, „iar nemţăşugul asudă: ară, sapă, pliveşte, seceră la poruncă. Ehei, dragilor, ştiu că am apucat vremile cele de aur, când ninge cu cârnaţi, iar plopul rodeşte îmbelşugat cele poame dulci, de la cel Rusalim…“

Mai aduse conu’ Todiriţă meşteri venetici, spre a da pildă şi învăţătură oamenilor despre mânuirea maşinăriilor, dar alde Fritz ori Hermann aveau grai hurducat, lătrau dracii în gâtiţa lor şi poate Ducă-se pe pustii să-i priceapă!

Vârf însă puse la toate – râsul satului se auzea până la Ieşi – făptura şi slujba lui Ludovic Ress, „doftor în chirurgie şi mamoş“. Rosturile acestuia în Mărgineni aduceau dovadă până şi cugetelor celor mai blajine, necârtitoare şi netăgadnice, despre scrânteala boierului. „Adicătelea să plăteşti simbrie ortomană neamţului, pentru slujbuliţă săvârşită între două căscături de orice moşneagă din sat şi pe care o mulţămeşti cu o găină ori o basma de ouă…“

Pe toate însă Miclescu, chiar dacă făcea haz, le privea cu îngăduinţă.

„La o urmă, toate inovaţiunile au fost întâmpinate cu batjocură şi împotrivire. Şi iarăşi îi bine ca omul să aibă ideal şi preocupări înălţătoare. Ce pofteai să facă, *mon*

cher? Să trăiască în trândăvie, măcinându-şi avutul la cărţi?“

În ochii conului Vasile sticleau licurici veseli:

— Tu ce ideal ai, Ionică? Ce înălţătoare preocupări?

Miclescu, pe care-l îngrozea orice efort, orice presupunea sârg şi travaliu, ridică palmele parcă apărându-se:

— Iertăciune, *mon vieux*. Cu mine se schimbă situaţiunea. Idealul meu este frumosul, artele. Orice dregătorie m-ar împiedica, ar pune oprelişti aspiraţiilor mele! Nu! Nu mă văd deloc amploiat…

Se aflau în biblioteca Mărginenilor. Conu’ Todiriţă făcu din ochi înconjurul încăperii, simţindu-se peste măsură de mulţămit. Atmosfera *english* era desăvârşită: în cămin focul ardea molcom, flacăra împrăştiind luciri de răşină, aromea a piele şi tabac fin, dincolo de ferestre hălăduia viscol îndrăcit ca în lande, iar câinii – York şi Cyril, pentru slugi Iorgu şi Chirilă – picoteau la ciubotele stăpânului. Pe mescioara cu intarsuri din lemn de tec, dintre foteluri, se aflau o cutie cu havane şi două cupe: grogul Zăvoianului şi coniacul Napoleon al mai gingaşului Miclescu.

— Oricât ai cârti, tu, Johnny, în Mărgineni am izbutit cea mai distinsă casă din Moldova. Cată oleacă împrejur: te poţi închipui oriunde în Devon, Sussex, Devonshire, Kensington ori Weast-End{38}, iar eu gândesc că asta înseamnă ceva. Nu crezi?

Miclescu se strâmbă şi cioculeţul bălai se abătu spre umăr:

— Nu cred defel. Dacă poftesc un Paris, mă îndrept într-acolo şi mi se pare netot din cale-afară să car Parisul în Fălciu. Fiece meleag îşi are veşmântul, destinele şi deprinderile sale! Pune-i cloţei coadă de păun, păunului urechi de măgar, porcului coroană, căprioarei cocoaşă de cămilă şi frumuşică babilonie vei izbândi!

Zăvoianu se holbă:

— Ce cocoaşă? Ce măgar?! Ai bolunzit?

— *C’est toi qui déménages!*[{39}]

Conu’ Todiriţă îşi cercetări inelul cu stemă de pe degetul mic:

— Dacă nu te-aş şti de mititel, aş zice că eşti pizmaş…

— Dar aşa? îl asmuţi Miclescu.

— Aşa, gândesc că te pui de-a curmezişul progresului şi civilizaţiunii, că nu auzi clopotele vremilor noi. La vremi noi, oameni noi.

Miclescu râse:

— Tu eşti nou? Bată-te mântuirea să te bată…

— Da! mugi Zăvoianu. Sunt nou, o simţesc în toate mădularele mele, iar cugeterea tot nouă mi-e… Unde caţi? Coniacul îi pe consolă. Te-ai îmbătat, *mon petit*.

Miclescu îşi turnă în pahar râzând mereu:

— Bine, sunt beat… Da’ ce-i facem cu urgia de-afară? Dacă se înverşunează, aici rămânem îngropaţi, până la ghiocei…

Era om de oraş şi pe la moşiile dumnealui nu călca decât o dată în an; năimise în slujba de intendent un văr mai depărtat, ififliu, „dar onest şi priceput“.

„Nu-mi pace *à la campagne*, *mon cher*… nu se află comodităţi… Natura? Ce-i aia natură? Muşte, bălegar, hăis-cea! O las poeţilor carele le stihuesc despre lună văduvă… Prefer natura de la Hugues, Capşa, Fieschi.“

Abatere de la gusturile dumnealui făcea, din când în când, doar de dragul Zăvoianului, pe care-l însoţea la Mărgineni; două, mult trei zile. Acum se aflau aici, pentru pricină însemnată de moşie.

Conu Todiriţă dădu peste cap băutura fierbinte:

— „Crivăţ, crivăcior/De va fi să mor,/Pe-acest colţişor,/Să aduni cu drag/Sub un verde fag/A mele osişoare!…“

— Taci, bre! Aud larmă în ogradă… Mi se pare că ne pică oaspeţi…

Ciuliră amândoi urechile: hămăitul câinilor şi glasurile slugilor îmbinau hărmălaie din care nu se desluşea nimic.

Trei bubuituri zdrucinară uşa bibliotecii şi Stan, feciorul, înţepeni în prag. Era un flăcău de vreo douăzeci şi cinci de ani, cu nas lătăreţ, înfipt într-un chip rotund ca un harbuz. Privirea sanchie căuta mereu spre îmbucătura sprâncenelor, de parcă sărmanul ar fi cercat mereu să-şi amintească de ceva. Conul Todiriţă găsea însă că privirea crucişă – beteşug pentru care nu-ţi ies fetele la portiţă în întâmpinare – îi dădea distincţie şi de-aceea îl unsese valet. Stan purta straiul de zi obişnuită: livrea cafenie cu fireturi de argint, nădragi scurţi, colţuni până la genunchi şi încălţări cu cătărămi, care-i asupreau amarnic picioarele.

— Milărd, izbucni glasul de cimpoi al feciorului, lumânarea sa, boier Grigore, părintele domniei tale, tăt milord, numa' ce-a poposit în ograda noastră. Adăugă: îi degerat ţurloi şi de clănţăneală i s-au dezghiocat măsăluţele…

O mână puternică îl smulse din prag:

— Lipseşte de-aici, netotule!

Conu' Grigore, om ca la şaizeci de ani, cu un cap mai scurt decât fecioru-său, dar tot voinic şi cu trup bine legat, îşi lepădă şuba îmblănită şi cuşma de miel în braţele lui Stan, zvârlind priviri înflăcărate. Aşa era căutătura dumnealui, de tăciune şi parcă mereu arzândă. De sub mustaţa pleoştită, gura botoasă se iţea îndărătnică, creţuri adânci îi însemnau obrazul.

— Ce păsărească bălmăjeşte ista, bre?

Într-aceeaşi clipă se răsuci spre Miclescu, ieşit în întâmpinare, şi-l îmbrăţişă bătându-l pe spinare. Zâmbet blând îi îndulci privirea vreme de o clipă.

— Ce faci, Ionică? Sănătos? Voinic?

— Cu voia domniei tale, amândouă.

— Aşi! Te făleşti. Tot pirpiriu ca un scripcar te afli.

Se întoarse apoi spre fecioru-său. Zăvoianu cel tânăr îşi ascunse surpriza şi emoţiunea. Se înclină dinaintea boierului:

— Sir…

În sinea dumnealui, boier Grigore se simţea mândru de ighemoniconul spilcuit pe care-l deprinsese fecioru-său în Englitera, dar, zicându-şi că şi coarne prea lungi ajung a borti cerul, i le reteza când şi când, osândind scurt:

— Mofturi!

Se răsti apoi către slugă, care rămăsese cu veşmintele boierului în braţe şi rânjea tâmp, cu o fericire neînţeleasă pe chip:

— Tu ce te hlizeşti, Stane, de parc-ar veni Sfinţii Paşti? Ori mi-o fi crescut ceva pe nas?

— Iertăciune, milărd şi coane Grigore. Aştept poruncă de răpus rebegeala. Şi dacă nu se află poruncă, eu m-oi răsuci în ciubote şi m-oi duce, căci trebuşoara cea multă aşteaptă mâini harnice şi…

— Ci nu mai tolocăni, moară neferecată! Îmi zdruncini urechile. Te-o înţolit stăpân-tu ca pe-o momiţă de iarmaroc, dar cleveteala în deşert n-a ştiut a ţi-o struni.

Todiriţă, jignit, vorbi cam pe nas:

— Oare trebuie să desluşesc domniei tale, Sir, că civilizaţiunea nu-i floare s-o rupi din grădină şi să ţi-o înfigi la butonieră şi dintr-o dată, nu-i aşa, dobândeşti… Ce să mai vorbim… Sunt cestiuni seculare şi chiar milenare, unde pacienţa…

— A se slăbi cu discursurile! Lasă-le pe seama lui musiu Kogălniceanu şi-a lui Panaite Balş.

Miclescu îl urmărea râzând. Dinţii mărunţi, bine rânduiţi, sticleau alb pe chipul auriu ca mătasea.

— Chiar nu vrei să te încălzeşti, nene Grigoriţă?

Bătrânul îl cercetă scurt. În inima sa, Ionică avea dintotdeauna loc statornicit, alăturea de fecioru-său. „E frumuşel, bată-l norocul, ca o damă. Zâmbet parşiv, dulceaţă în căutătură…“ Nu-şi desluşi însă gândurile şi rosti morocănos:

— Ba m-oi încălzi cu o stacană de vin fiert, cu belşug de coriandru, scorţişoară şi chiperi. Cată să nu fie zăhăreală, Stane, şi zoreşte!

După vreun ceas, privirile cercetau ca după un abur, glasurile se domoliseră. Todiriţă îşi zicea că trăieşte unul din ceasurile prea fericite, binecuvântate de Dumnezeu. Toate îl mulţămeau: viscolul, focul harnic din cămin, havana, prezenţa părintelui şi a prietenului, făpturile care-i erau mai dragi pe lume.

— Nu ne-ai spus încă, tată, cu ce prilej te afli în Moldova. Te ştiam la Bucureşti.

— Dacă şi mintea ţi-e scurtă precum aducerea aminte, bre Todiriţă, ştiu că ai pus-o de mămăligă. Ai uitat că am avut termen pe 12, la Ieşi, pentru Glodeni?

— Dinculeştii s-au fost prezentat? întrebă Ionică.

— Prezentat, bun înţeles. Şi-au pus advocat pe clănţăul cela de Zmeureanu, meşter mare, când îi a găsi spini în mămăligă, dar carte nu prea ştie.

Todiriţă îşi drese glasul ruşinat:

— Şi cum a rămas?

— Ne-o dat alt termen, la 15 al lui april. Lipsă de procedură pe chestiune de citaţiuni. Martorii nu le-au primit la vreme.

— Machiaverlâcurile Zmeureanului!, tună Todiriţă. La potlogării dintr-acestea ştiu că-l taie capul!

— Dac-o fi de trebuinţă, ne-o tăia şi pe noi.

— Într-o ţară unde există civilizaţiune…

— Lasă civilizaţiunea, i-o tăie bătrânul. Ioan, ascultă, odăile pentru oaspeţi sunt primenite?

Bărbia şi pieptul lui Todiriţă tresăriră de plăcere:

— În casa unui om care cunoaşte, nu-i aşa, civilizaţiunea…

— Parc-ai fi umflat cu chişcă, măi! Ce tot baţi câmpii şi ţarina?

— …Căci, nu-i aşa, cunoaştem cu toţii că civilizaţiunea şi curatul…

— Atunci porunceşte să facă şi focul. Şi să duduie!… Conu’ Vasile din Mirceşti îi friguros ca o muiere, tot într-o vară ar ţine-o.

— Alecsandri?, se miră Miclescu. Poetul? Vasile?

— Ba harabagiul!, râse boier Grigore. El, care altul? Să-i dai odaia albastră, a mamă-tii, Todiriţă, e mai ferită.

Pe Miclescu îl măcina uimirea:

— Aceasta chiar că e ciudat! Vasile o ia din loc o dată cu cocorii şi caută-i după aceea urma în însorita Italie ori pe Riviera franţeză. Doar pricină însemnată de domnie trebuie că-l sileşte să îndure urgia iernii şi încă să mai şi voiajeze. *„Ça m'étonne, vraiment..."* {40}

— Nu te mai etona, fiule... Şi pricina-i, într-adevăr, însemnată.

— De unde ştiţi, Sir, că ne va onora cu vizita domniei sale?

— Am călătorit împreună de la Ieşi şi până la Rădenii lui Alecu Bordeianu, unde a hotărât popas de câteva ceasuri. Apoi, a făgăduit, cât de silnică ar fi vremea, că se îndreaptă încoace, unde va înnopta.

— Alecu Bordeianu..., rosti pe gânduri Miclescu. La Ieşi, ştii cumva, moş Grigore, la cine a tras?

— La Mitică Florescu, unde a zăbovit trei zile.

— Aha!, făcu plin de tâlc Miclescu.

Todiriţă se holbă:

— Adică ce-ai priceput?

— Gândeşte-te oleacă! Bordeianu, Florescu, neamurile şi prietenii lor... Oamenii cei mai cercaţi şi de *confiance* ai lui Vodă, din toată Moldova, şi care şi-au dovedit onestitatea şi ataşamentul nu o dată. I-au fost totdeauna alături lui Cuza, fără clipă de şovăială. Semn limpede, dară, că domnia se află la ananghie.

Glasul lui Todiriţă bubui clopot:

— Ţara e cu Alexandru Ioan Vodă! Ce izbuteşte oare hăitişoară de lupi împotriva pădurii? Iar eu, dacă aş fi în locul prinţului, i-aş descăpăţâna dintâi pe ticăloşii ceia de Panaite Balş şi Sutzu, aşa cum isprăveau strămunii noştri cu hainii!

— Şi cum rămâne cu civilizaţiunea? râse Miclescu.

Câteva clipe descumpănit, Zăvoianu cel tânăr rămase cu gura şi ochii căscaţi. Fruntea, sprâncenele i-erau înnodate de încordare. Dintr-o dată săltă un deget, vrând parcă să bortească tavanul:

— Civilizaţiunea e pentru oameni civilizaţi! *Dixi!*

Conu’ Vasile din Mirceşti sosi abia către miezul nopţii, când cei doi Zăvoieni, dimpreună cu Miclescu, puneau rămăşag că, ţintuit de vremea amarnică şi gazde plăcute, poetul avea să rămâie peste noapte la Rădeni.

— Sunt îngheţat bocnă, fură cele dintâi cuvinte ale oaspetelui. Pot a vă spune, dragii mei, că prefer *mille fois* focul Gheenei decât viforniţa meleagului.

Miclescu zâmbi:

— În consecinţă, coane Vasile, grijeşte să grămădeşti păcate destule, pentru a-ţi asigura rezidenţă caldă dincolo.

— Dragul meu, de mititel numai grija asta o am.

Îşi freca lângă foc mâinile cu degete lungi şi puternice; mustaţa vârtoasă, încă udă, strălucea, dar în obrajii vineţi de frig începuse a i se întoarce culoarea.

Boier Grigore râse încetişor. Încercă să-l iscodească, luându-l pe departe:

— Mă întreb, fiule, au ce pricini prea însemnate te-au înghiontit la drum năprasnic? De inimă să fie? Atunci, de bună seamă, jupâniţa-i neasemuită.

— Chiar! sări Miclescu. Te ştiam la Londra, în misiune. Doar nu *à la recherche du soleil*[{41}] înfrunţi nămeţii Moldovei.

— Soarele!, oftă Alecsandri. Să-l simţi întins într-un *chaise-longue* pe covertă, cercetând întinsa albăstrime a Mediteranei… Nu cunosc mai deplină încântare…

Bătrânul Zăvoianu dădu din cap:

— Te-ai izbit mumă-tii, biata cucoana Elencu. Şi pe-aceea n-o ştiu decât oftând după soare. Chiar şi pe vipie, parcă tot frig simţea în spinare. Eh… Dumnezeu s-o ierte!

O umbră trecu peste ochii păcurii ai poetului.

— Sângele insular, coane Grigore…

„Ba oftica“, gândi bătrânul Zăvoianu. Ghiunghiul o răpusese la abia patruzeci de ani şi-acelaşi beteşug le seceraseră şi pe fetele ei, surorile poetului, Prohira, Smaranda şi Theodosăe…

Miclescu îi întinse o cupă de coniac:

— Zăboveşti mult în ţară?

Alecsandri clătină din cap:

— O săptămână, poate două.

— Şi ţi-ai găsit vreme şi pentru Zăvoieni? Todiriţă, iacă omagiu nepreţuit adus nobilului tău *home*.

Zăvoianu cel tânăr îşi drese glasul:

— *Castle*, vrei să spui, Johnny.

Alecsandri râse:

— Bravo vouă! Vă invidiez, dragilor, că duceţi vieţişoară dulce, neasupritǎ de griji ori necazuri. Veselia vă e stea călăuzitoare, desfătarea preocupaţiune principală.

— Acum, şi pururea, şi în vecii vecilor. Amin! Şi tot asemenea domniei tale, Vasilică.

Poetul zâmbi subţire. Spre deosebire de zăluzii aceştia, Todiriţă cam nătâng, dar inimă îmbelşugată ca o pâine moldovenească, Ionică iutac la minte, dar trândav şi încet ca melcul, el intrase în slujbă domnească încă de la optsprezece ani. Abia întors de la Paris, prea înălţatul domn Sturdza, socotind că se va fi „adăpat cu învăţătura cuvenită spre a fi de folos patriei“, îl unsese pe Vasile, feciorul vornicului Alecsandri, în slujba de şef „al mesei despăgubirii scutelnicilor şi al pensiei răsplătitoare la visterie“. Iar de-atunci, în peste douăzeci de ani, împlinise dregătorii însemnate, ce-i aduseseră preţuirea întru sârg şi pricepere a lui Sturdza şi, mai cu seamă, a lui Vodă Alexandru Ioan I.

Pentru că toate, însă, le împlinea cu dibăcie, voie bună, graţie şi eleganţă, în straie albe ori naramzii şi panamale cu gardini largi, răsucind nelipsitul bastonaş cu măciulie de aur şi stihuri prea inspirate, pizmaşii, ori nărozii, ori cei cu căutătura uşuratică îl socoteau dregător de operă bufă,

patrician al plăcerilor rafinate, prinţ al albastrei Mediterane.

— Fie aşa precum spuneţi voi, dragii mei amici. Umblă o vorbă în Moldova noastră că cioara croncăne, corbul bombăne, cucuvaia cobeşte, ciocârlia cântă… Dar se cheamă că toate ciugulesc văzduhul…

Todiriţă dădu din cap pătruns:

— E adânc… Vezi, Johnny, ce-ţi vorbeam mai adineauri… Poporul nostru îi doldora de înţelepciune. Civilizaţiunea! Aceasta-i lipseşte.

Boier Grigore cercetă răsucind carafa goală:

— Vorbiţi fără spor, ca moşnegele când curăţă mazăre în poală la portiţă. Ascultă, Vasilică, ai ceva însemnat a ne spune ori ba! Şi-atunci m-oi trage în iatac. De dodii şi pozne poeticeşti avem vreme şi mâine.

— Ai dreptate, boier Grigore. N-am făcut popas fără pricină la Mărginenii domniilor voastre. Şi voi spune-o în cuvinte puţine. Vodă Cuza e în mare primejdie. Nu doar domnia, scaunul, ci şi viaţa lui.

Miclescu îi privi pe ceilalţi cu mulţumirea omului care a prevăzut cu dreptate:

— Ce vă spuneam eu? La Ieşi – Mitiţă Florescu, aici – Bordeienii. Tot vizite cu tâlc…

Alecsandri surâse:

— Ştiam că nu eşti nătărău, Ionică. Bibeştii şi Ştirbeii, aud mai nou şi de Sutzu, dimpreună cu camarila, pun la cale asasinarea lui Vodă.

Boier Grigore încruntă sprâncenele:

— Dacă ştiţi mâna ucigaşă, n-o puteţi opri? Greu să afli din ce parte se va slobozi flinta, dar dacă o cunoşti…

— Raţiuni însemnate, pe care eu le ignor şi presupun că n-aş avea dezlegare să le dezvălui, îl silesc pe Vodă să procedeze cu mult tact diplomaticesc. Aceasta este dorinţa şi porunca lui. Iar tu, Ionică, chemat eşti să ne ajuţi.

Miclescu roşi de surpriză, dar şi de plăcere:

— Eu?!

Todiriţă, înfierbântat de grog şi elan patriotic, urlă:

— Prietinul meu va şti să-şi facă datoria! E un Miclescu şi, mai presus de tot, român. Căci „Românul încă ştie a se bate/ Şi urăşte viaţa fără libertate“. Şi iarăşi, cum zice poetul: „Unde este timpul cel de bărbăţie/Când murea românul pentr-o datorie?“ Ţi-o spun eu, Bolintinene! E aici. Acum!

Se holbă spre ceilalţi, încredinţat de efectul vorbelor sale.

Alecsandri râdea cu poftă:

— Uşurel, Todiriţă. Trag nădejde că, până la prohod, mai avem oleacă.

De pe săliţă, dincolo de uşa închisă, se auzi zgomot cumplit de talgere şi trâmbiţă.

— Ce-i? se sperie boier Grigore. Ce s-a întâmplat? Ce fu asta?

Miclescu se prăpădea de râs:

— Glasul patriotic al lui Stan, feciorul. Când Todiriţă ţine discurs, cela, de după uşă, îi însoţeşte cuvintele cu zăngănit de blide eroic.

Zăvoianu cel tânăr răcni:

— „Trâmbiţa răsună sus pe coasta Verde;/Armia lui Ţepeş printre brazi se perde!“

— Ba ţi-ai pierdut tu minţile, măi băiete, spuse boier Grigore. Şi ţi-ai smintit şi slugile.

— Aşa şi aşa, făcu neatent Todiriţă.

Alecsandri îşi şterse lacrimile:

— Să lăsăm şaga, că timpul ne e drămuit. Ionică, găteşte-te de drum. Mâine dimineaţă luăm în piept drumul Bucureştilor.

Todiriţă dădu din cap:

— Da, da, negreşit! Poruncesc de sanie la cel dintâi ceas.

— Hm! rosti sceptic boier Grigore. Îi porunci tu, fiule, lui Stan, de sanie, da’ cum să porunceşti cerului de vreme priincioasă? Nu ieşim bine din sat şi rămânem împotmoliţi. Mai chibzuieşte, coane Vasile…

— Nu ne e îngăduită nici o clipă de zăbavă! Apăsă: Mie şi lui Ionică.

— Aha, pricepu Zăvoianu.

— Aşi! Nu-ţi lepezi prietenii la primejdie, nu pricepu Todiriţă. Plecăm împreună.

Alecsandri ridică din umeri. Miclescu nu-l slăbea din priviri:

— Încă nu mi-ai explicat de ce aveţi nevoie de mine la Bucureşti. Mă simt onorat, desigur, dar, *franchement*, nu văd cum v-aş putea fi de folos. Sunt un simplu consumator de viaţă, fără aspiraţiuni politice…

— Când pădurea a pornit rezbel împotriva lupului, presupuse boier Grigore, a opintit şi iepuraşul.

— Ar fi o explicaţie, râse Alecsandri, cu unele corijări. Pădure se află, lup există, de iepuraş nu ne pasă, căci alta ne lipseşte.

— Ce anume?

Un zâmbet fugar despică obrajii oacheşi ai poetului:

— O privighetoare, să zicem… O privighetoare în strai mândru de păun. Şi pentru că amicului Todiriţă îi plac improvizaţiile…

Începu să fredoneze o bine cunoscută şansonetă cântată de Mamzel Pompon la Moulin Rouge:

— Păunaş graţios, june şi frumos/De demoazele visat/De dame adorat/La Capşa ’mpărat/V-o zic, e dracu’ gol/Miclescu… *rossignol*[{42}] !

— Bravo!, mugi Todiriţă, beat mort. Cu asemeni poeţi… civilizaţiunea… Desigur… Va să zică… Ce să mai discutăm? Trăiască!

De pe săliţă, răspunseră talgerele lui Stan.

CAPITOLUL IV

Întrevederile de ordin privat – Alexandru Vodă înţelegea prin aceasta întâlnirile cu miniştrii săi ori alţi dregători, menite să rămână secrete, discuţii al căror conţinut mai cu seamă trebuia ocrotit de indiscreţiile gazetelor – aveau loc în salonul cu peisaje al palatului domnesc. Aici, între tapiserii scumpe, privelişti de vânătoare, bucolice, ori de interior fastuos, Cuza, deşi fire deschisă, neînclinată spre bănuieli tenebroase ori inexistente machiavelisme vizându-i persoana, se simţea în largul său, cu desăvârşire liniştit, departe de orice – plăcut ori dezagreabil –, care prin neaşteptatul imediat i-ar fi putut abate gândul de la preocupări şi mai imediate.

Şi, tot ca de obicei, în asemenea situaţii, Alexandru Vodă nu arbora ţinuta oficială a principelui, ci vestimentaţia „bonjuristului cu stare“: redingotă strânsă pe talie, pantaloni întinşi cu elastic petrecut pe sub talpa ghetelor, jiletcă viu colorată, la gât legătură bogată de atlas. În acelaşi fel de straie, uneori ponosite, străbătea străzile Bucureştilor într-un incognito pe care căuta neîncetat să-l desăvârşească.

Asemenea altor crai, precum Henric al IV-lea, Ludovic al Xl-lea ori Frederic I Barbarosa – pentru a-i pomeni pe cei mai cunoscuţi –, nu se mulţumea cu rapoartele iscoadelor şi ale dregătorilor linguşitori, ci dorea să se încredinţeze *de visu* de adevărul acestora, să „simtă pulsul populaţiunii“, să cunoască, păşind în colbul uliţei şi nu călare, înveşmântat în brocart de aur, aspiraţiile oamenilor, nemulţumirile lor.

În dimineaţa aceea de decembrie a 20-a zi, mărturisea calendarul franţez al librăriei Hachette, de pe biroul Boulle – „Iacă! Se scurge şi Ningău!“ –, Vodă Alexandru Ioan se simţea melancolic – *j’ai le cafand* – şi nemulţumit. Nemulţumit de el însuşi.

În ciuda vremii haine, Elena Doamna se urnise încă din zori spre Castelul de la Ruginoasa. Era însoţită, bineînţeles, de nelipsita Zoe Manta şi de o mică suită. Cuza se împotrivise zadarnic acestei călătorii. Elena era tot zăcaşă de la o vreme, se împuţinase la trup, iar cearcănele, pacostea ochilor negri încă din tinereţe, opinteau acum a-i devora întreg obrazul. Doftorul curţii, Marcovici, vorbea despre slăbiciune generală, împuţinarea forţei de fiinţare, maladie a nervilor mai scurţi pe partea dreaptă. Îi recomandase fier, masaje speciale, băi la Baden şi, desigur, multă linişte şi odihnă.

Cu o săptămână în urmă hotărâseră dimpreună ca, imediat ce timpul se va îndrepta, Elena să plece la tratament. Se răzgândise pe neaşteptate, ceea ce nu-i stătea în fire (ba, dimpotrivă, din deciziunile ei n-o urnea nici Dumnezeu Tatăl), şi – iarăşi împotriva felului său obişnuit de a fi, blândă şi obedientă – de astă dată, mereu cu blândeţe şi glas supus, se încăpăţânase să întreprindă acest voiaj pe care Cuza îl socotea sinucigaş, iar pe ea, Doamna, lipsită de cumpăt şi orice logică…

Cuvinte grele pe care le regreta amarnic. În ciuda căsătoriei lor, silnice şi săracă în bucurii, ei doi se respectaseră totdeauna, relaţiunile rămânând elegante, de o mare etichetă, prea strictă chiar între doi soţi. „Etichetă de salon şi nu de alcov…“

Privind din spatele draperiilor grele urgia de-afară – până şi birjele păreau să se clatine sub răsuflarea sălbatică a viscolului – Cuza Vodă căuta să ghicească care anume din faptele sale, culpe ar fi trebuit să spună, şi erau multe, destule, pricinuise amărăciunea Doamnei. Căci evadările Elenei la Ruginoasa, ori Soleşti, sau depărtatul Paris,

constituiau reacţia şi modul ei de a se revolta vizavi de abaterile, de greşelile Măriei Sale, ca soţ.

Şi oare fusese vina lui că n-o iubise, n-o putuse niciodată iubi cu adevărat pe distinsa, delicata, devotata Elena? Dragoste aprigă, furtunoasă, prilej de lacrămi şi amarnice suferinţe, dar şi de bucurie sălbatică, încleştată când, pentru a smulge orologiului un ceas, un singur ceas de fericire, orice jertfă pare măruntă şi neînsemnată?… *Horloge, dieu sinistre, effrayant, impossible/Donc le doigt nous menace et nous dit: Souviens – toi!*{43}

Căsătoria – se petrecuseră de-atunci aproape douăzeci de ani – o doriseră părintele său, polcovnicul Ioan Cuza, şi aspra Catinca Rosetti, mama Elenei. Alexandru Ioan – pentru familie şi prieteni Alecu – îşi cunoscuse viitoarea soţie cu prilejul unei soarele la Ieşi. Îl impresionase gingăşia acestei fete înalte, cu chip prelung şi privire gravă, floare cu talie fragilă, căutând mai mult umbra cotloanelor şi apropierea zidurilor. Prinsă în lumina candelabrelor, în mijloc de salon, simţind zeci de priviri de cele mai multe ori doar închipuit aţintite asupră-i, Elena se fâstâcea, devenea stângace, cu gura pecetluită. Unii o socoteau netoată, alţii fudulă, dar, *de toute façon*, searbădă.

Pricină, una din ele, pentru care petrecerile, marile baluri şi soarele o înfricoşau şi le ocolea atât şi chiar peste cât îngăduia eticheta. Bineînţeles, aceasta era firea Doamnei, dar multă vină se cuvine şi mamă-sii, coana Catinca. De copilă, Rosettoaia o strunise cu asprime, îndrumând-o spre rugăciune, piguleală la gherghef, viaţă schimnică între zidurile conacului. Afurisea zaiafeturile, nu îngăduise risipa, straiele Elenei, lipsite de podoabe „uşuratice“ – panglici, noduri, volanuri, flori –, păreau monahiceşti, iar ghiloseala… Sfântă Fecioară! Un praf de pudră ori oleacă de roşu pe pometii măslinii erau socotite drept nelegiuiri fără seamăn, dobândite de-a dreptul din desaga de fărădelegi a Necuratului. Tot de-acolo purcedeau şi romanţurile, zimbrele, căutătura galeşă, îndreptată din

spatele evantaiului, mlădierile sataniceşti pe aripi de valţ, stihurile de dragoste aşternute în albumul cu scorţuri de catifea – într-un cuvânt, tot ceea ce franţezii numesc a flirta.

Fireşte dar să nu se întâmple nepotrivealã mai dureroasă ca cea dintre Elena şi Alecu Cuza. Viitorul Domn, bărbat potrivit de stat, sprinten, chipeş – păr bogat, castană coaptă, căutătură albastră de o strălucire metalică şi un zâmbet plin de ispite – „Feri-mi, Doamne, muierea, ori fiica, ori pe soru-mea!“ – lumeţ şi plin de vioiciune, strălucea în societate ca un far, era întâmpinat pretutindeni cu dragoste şi bucurie. Iar Alecu iubea oamenii, toate împrejurările unde putea să se desfăşoare ca om de mare farmec, conversaţia lui era scânteietoare, vorba ascuţită şi plină de duh; dansator desăvârşit şi neobosit, ştia – mare har! – să vorbească oricui pe limba sa, dar mai cu seamă să spună ceea ce boieroaica moşneagă, fără dinţi, ori demoazela cu obraji rozalbi, ori târgovăţul, ori opinca, ori bărbierul talian care-i grijea favoriţii şi barbişonul doreau, le făcea plăcere să audă.

Şi astfel, încă din zorii căsătoriei, Alecu începuse a cutreiera singur saloanele Ieşului. Încurajată de mamă-sa – „demonul rău al căsniciei mele“, zicea Cuza – Elena trăia mai mult la Soleşti, păzind zidurile conacului, în deplină singurătate; „reculegere“ se chema în glosarul cucoanei Catinca, iar ginere-său se întreba şi răsîntreba: „Reculegere după cine? După ce?“

„Mon vieux“, îi spunea adesea Alecsandri, prietenul de-o viaţă, „faci parte din rândul celor care nu trebuie să se însoare niciodată. Îţi lipsesc talentul şi vocaţia pentru această instituţiune, aşa cum alţii n-au har pentru poezie, pictură sau cifrărie. Pune-mă pe mine în capul unei negustorii mănoase, ori administrator de moşie – falimentul e asigurat…“

„Socoţi dară că am dat faliment?“

„De tine îmi pasă mai puţin, căci ai rezerve inepuizabile… Marea falimentară e Doamna ta.“

„Ea nu se consideră tot astfel…“

„Aşa-ţi place ţie să crezi…“

În sinea lui, însă, Domnul îmbrăţişa acelaşi crez. Pe o altă femeie – bineînţeles, Elena era desăvârşită, cantitate şi icoană de însuşiri, chiar prea icoană, doar că pe ei doi Ziditorul nu-i blagoslovise Adam şi Eva – el, Alexandru Ioan, ar fi făcut-o fericită.

„N-am cerut extraordinarul! Oleacă de veselie, de îngăduinţă faţă de oameni şi păcatele lor, un cuget mai încrezător în viaţă şi frumuseţile ei, o filosofie mai… mireană despre dragoste…“

În locul acestora, priviri cernite, suspine şi osânda aprigă a slăbiciunilor semenilor! Nu soare şi muzici vesele, ci mereu ceaţă şi prohod, însoţirea trupească – ruşine îndurată întru înmulţire…

Imaginea Mariei îl însenină oleacă. Alexandru Ioan era prea lucid pentru a nu şti că ibovnica domnească nu avea însuşirile mari, unic şi arareori înmănuncheate într-aceeaşi făptură ca Elena. Pe Maria nu te puteai bizui – o gândea şi astăzi, după ce zămisliseră împreună doi prunci –, dar Cuza, fără a zăbovi îndelung asupra gândului vrăjmaş, nu o dată încercase să-şi închipuie care ar fi Maria lui, cât ar rămâne din ea în clipe de restrişte, clipe cheie, clipe de cruce: detronare, exil, boală, trai mediocru în pribegie. Şi iarăşi dar! Nătâng acela de se rătăceşte în închipuiri nenorocoase! Dacă o ţii aşa, nu mai faci focul în sobă, de teamă să nu ţi se aprindă casa. Zilele petrecute cu Maria erau vesel danţ de fluturi albi în livadă de meri înfloriţi. Se mâniau repede amândoi, furtuna se dezlănţuia cu sălbăticie, dar cât de amarnic de dulce urma împăcarea, cu câtă sporită, orbitoare strălucire se înălţa din nou soarele.

Domnul întoarse brusc spatele ferestrei şi, retezând odaia cu pas hotărât, deschise uşa salonului:

— Pofteşte, domnule Cantuniari.

Cuza îşi aprinse ţigareta lungă, cu vârf aurit, şi stinse chibritul cu gestul larg, care îi era caracteristic, fără să sufle în el.

Stăteau comod, în jilţurile delicate cu picioare firave aurite, ca într-un salon. Şi, ţinând tot de făptura lui Cuza, de îndemânarea şi firescul cu care ştia să-şi apropie oamenii, Barbu se simţi imediat la îndemână. Deşi bunăvoinţa lui naturală, tonul prietenos înlăturau bariere şi rezerve, Cuza îşi păstra statura princiară. Nici cel mai cutezător ori lipsit de creştere personagiu nu-şi îngăduia a cădea în familiarism.

Barbu ridică ochii. Întâmpinând privirea zâmbitoare a Domnului, îşi îngădui şi el surâs sfios. Era cea dintâi oară când se afla singur cu Vodă, el îndeobşte – de trei ori patru cu totul – însoţindu-l ca subaltern, umbră neînsemnată, pe prefectul Alexandru Beldiman.

— Ce mai face cucoana Vasilena? Desigur, mereu mândria Bucureştilor noştri. Transmite-i, te rog, omagiile şi sărutările noastre de mâini.

Cantuniari se săltă uşor în jilţ, de parcă ar fi dat să se ridice spre respectuoase mulţumiri, pe care le bălmăji în barbă.

— Ne-ar plăcea, urmă Cuza, s-o vedem mai ades la Curte, căci ne lipseşte şi Doamnei, şi mie. Părintele dumitale, conu' Iordache Talianu, nu ne ocolea cu atâta cerbicie.

În ochii lui Vodă se aprinse lumina aducerilor aminte duioase:

— Eram prieteni buni şi, nu o dată, am petrecut dimpreună cu dumnealui şi alţi tovarăşi la Pralea… Ce vremuri şi acelea!

Despre acele vremuri cunoştea şi Barbu din povestirile tătâne-său.

Ospitalitatea stăpânilor moşiei Pralea – Răducanu Rosetti şi Maria, domniţă Ghyka – era vestită, atrăgând toată floarea aristocraţiei moldovene. Cine nu se întâmpla acolo? Şugubăţul Zizin Cantacuzino, cneazul Alexandru din acelaşi

neam, plăcut şi plin de politeţuri, Manolache Iepureanul, vioi şi citit ca o bibliotecă grecească, bunul Mitiţă Şuţu, Alecu Aslan, mare vânător, Alecsandri, Costache Negri, Cuza… Iar cucoanele, chipeşe şi de seminţie aleasă, se înşirau colan de nestemate: Smărăndiţa Jora, Eufrosina Bogdan, Zulnia Sturdza, Smărăndiţa Catargiu cu fiică-sa, preafrumoasa Maria, despărţită încă de atunci de Obrenovici, şi poate chiar de atunci ibovnică neştiută a colonelului Cuza…

Despre o întâmplare petrecută într-aceea vreme, cam vreo zece ani înainte de Unire, îi plăcea cu osebire lui Iordache Talianu să povestească. Cuza, straşnic ţintaş, avea obiceiul să-şi „facă mâna“ în fiece dimineaţă, trăgând cu pistolul în cortelul verde, sub care picotea, ferit de soare, cumnatul lui, Lambrino. Într-o dimineaţă, unul dintre gloanţe, trecând prin cortel, ricoşase pesemne într-o piatră, iar de-aici, prin ferestrele deschise ale conacului, în sofragerie, unde boier Răducanu, cu gura plină de *mouillettes*[{44}], scotocea cu linguriţa în cocotieră[{45}]. Fulgerat, dusese mâna la fruntea dintr-o dată plină de sânge.

Panică mare, spaimă, zarvă! Din fericire, glonţul – Flaubert – vătămase doar pielea capului sub păr, dar, multă vreme, umblase zvonul în meleag că, de fapt, la mijloc nu era vreo poznă de a lui Cuza, ci un atentat al Unionişţilor împotriva lui Rosetti Răducanu, cunoscut separatist…

— Da, făcu Domnul, întorcându-se din gânduri, s-au călătorit şi acelea, aşa cum se călătoresc toate în lumea aceasta… Domnule Cantuniari, te-am chemat într-o chestiune absolut confidenţială. Nimeni, absolut nimeni nu trebuie să cunoască cele ce vom discuta între aceste ziduri.

Cantuniari îl cercetă iute. Cuza îi ghici întrebarea şi zâmbi:

— Chiar aşa. Nici măcar Beldiman, şeful dumitale. Şi răspund şi celei de-a doua întrebări, pe care n-o rosteşti. Am toată încrederea în destoinicia şi discreţiunea lui

Beldiman, dar nu şi în abilitatea lui. Urmează, firește, al treilea prilej de mare nedumerire, care cercetează după desluşire. Nu-l destitui, pentru că îi onest, fără viţii păgubitoare slujbei şi mi-e cu mare credinţă. Sunt, domnule Cantuniari, în dregătoria pe care o deţine, însuşiri mai importante decât iscusinţa şi viclenia. Ca principe, îmi doresc în primul rând o poliţie pe care să mă pot bizui. Prefer deci un slujbaş cinstit, chiar dacă mai puţin înzestrat, unui urzitor dibaci, dar corupt şi ticălos.

Barbu cutează, profitând de întrerupere:

— Măria Ta, n-ai prefera un slujbaş care să le îmbine pe amândouă? Şi cinstea, şi abilitatea?

Cuza surâse cu amărăciune:

— Cunoşti un asemenea personagiu în istorie? Unul singur? Până şi cel dintâi Napoleon, una dintre puţinele căpetenii ale omenirii care s-a bucurat de sufragiul aproape unanim al poporului său, a fost trădat. Nu mai e cazul să vorbim de canalismul lui Talleyrand. Marea artă, şi puţini se află în posesiunea ei, este să te foloseşti de îndemânarea acestor vulpi, dar să rămâi *toujours en garde*, să ştii să-i alungi la vreme.

Strivi ţigareta în scrumelniţa masivă de argint şi îşi dezmierdă cu un oftat bărbuţa mătăsoasă.

— Te urmăresc de mult, domnule Cantuniari. Cu mult înainte de a-ţi fi dovedit iscusinţa şi tactul cu adevărat diplomaticesc în răzmeriţa de la Craiova. Se afirmă despre mine că ştiu să-mi aleg oamenii. Că aceasta ar fi însuşirea mea cea mai de seamă. Râse: nu-i prea măgulitor pentru un principe…

Vodă râdea sincer. Îi erau străine orgoliul, deşarta vanitate, credinţa atât de primejdioasă, fatală noroadelor lor, ale celor mai mulţi deţinători de putere absolută (împăraţi, regi, conducători de republici), că ar fi unşii lui Dumnezeu! Ales între aleşi, făptură neasemuită, de neînlocuit, aflat cu capete multe peste contemporanii săi.

Modest şi cu un nedezminţit simţ al proporţiilor, Alexandru Ioan I ştia prea bine că izbânda sa din ianuarie 1859 nu se datora unor calităţi ţinând de extraordinar. Bunînţeles, nimeni nu-i tăgăduia cinstea, credinţa sinceră în ideile liberale ale veacului său, firea dezinteresată, fără umbră de venalitate, fierbintea sa dragoste pentru tot ce-i românesc. Dar – şi la gândul acesta Vodă zâmbea de fiece dată cu înţelepciune – fiinţa, personalitatea sa nu stârneau pizmă. Nu se înălţa într-atât peste semenii săi, însuşirile sale nu erau într-atât de strălucitoare, încât cei din jur să se simtă striviţi. Admiraţiunea fără măsură, scandalul pozitiv pe care-l provoacă un om este cel dintâi şi mai primejdios inamic al său. Cuza nu era un Demostene ca Mihalache Kogălniceanu, nu se bucura de faima şi onorurile acordate lui Negri, n-avea condeiul, celebritatea şi prieteniile alese cu numele mari ale Europei ca Alecsandri, dar nici vrăjmaşii lor. De aceea, la 5 ianuarie, la Ieşi, şi după trei săptămâni la Bucureşti, sceptrul îi fusese înmânat într-un singur glas.

— …îmi pun deci toată încrederea în dumneata, domnule Cantuniari. Bănui că împlineşti toate condiţiile necesare unei misiuni delicate.

— Prea onorat, Alteţă, roşi Barbu.

Cuza dădu din mână de parcă ar fi alungat fumul lăsat de o lulea.

— După cum ştii, opoziţia – numele le cunoşti – pune la cale un complot care are drept ţel asasinarea mea. Într-un plebiscit nu au încredere, căci simt că ţara îmi stă alături. Moartea, cât de odioasă şi condamnată ar fi după aceea, semnează mai sigur decât mine şi mai definitiv actul abdicării.

Cantuniari îşi încleştă mâinile pe braţele jilţului.

— Nu le-o vom îngădui, Măria Ta.

— Domnule Cantuniari, surâse Vodă, nu sunt un blazat, *la joie de vivre*{46} nu m-a părăsit, dar doresc să ştii că nu te-am chemat aici de teamă. Zilele noastre sunt hotărâte de Altcineva, iar cât priveşte tronul, domnia, am afirmat-o nu o

dată că „am primit-o ca pe un depozit sacru“, şi gata sunt să-l predau oricând celui ce va fi socotit cârmuitor mai vrednic. Înainte însă de a părăsi scena, cum ar zice poetul nostru Alecsandri, mare iubitor de teatru, mai am a împlini unele obligaţiuni faţă de români, pe care le consider sfinte. Iar pentru aceasta îmi trebuie un răgaz…

Obrajii lui Barbu ardeau, ochii cercetau strălucitori chipul Domnului.

— Vi le veţi împlini, Alteţă. Acum şi multă vreme de aci înainte.

Cuza râse cu blândeţe. Îl veselea şi impresiona în acelaşi timp înflăcărarea tânărului.

— Eşti optimist, *mon cher*! Îţi mulţumesc de bune gânduri. Ajută-mă pentru cele imediate, cât despre viitor, ne-om îngriji la vremea cuvenită. Mărturisesc că am în oroare vorbele mari, găunoase, patrioţii de cafenea. S-au fost recitat de prea multe ori, şi cel mai adesea de către farisei. Ele nu conving, aşa cum n-a convins, stârnind râsul, acel *pauvre individu* care şi-a început discursul cu „Bonjour, popor!…“

— Mitiţă Dumitraşcu, feciorul cel mic al vornicului, îşi aminti râzând Barbu.

— Acela, pesemne… Ocolind deci frazele umflate, îţi voi spune doar că succesul misiunii ce ţi-o încredinţez – dedesubturile politice le vei înţelege mai târziu – va însemna împlinirea vrednică a datoriei dumitale de cetăţean.

— Poruncă!

— Doresc ca pregătirile atentatului să ajungă în fază cât mai avansată, iar complotiştii să nu fie stingheriţi şi, fireşte, nici daţi în vileag, până în clipa pe care o voi socoti potrivită.

— Atrag atenţiunea Măriei Tale că riscul e mult prea mare.

— Pe măsura ţelului.

Barbu îşi smuci capul cu o mişcare de cal nărăvaş:

— Alteţă, oricâtă diligenţă am depune, oricât de iscusiţi ar fi oamenii mei, totuşi nu putem prevedea clipa în care mâna ticăloasă apasă pe trăgaci.

— Dragă Cantuniari, rosti Vodă pe un ton prietenos, mă bizui pe instinctul şi promptitudinea dumitale. Vei şti să acţionezi oportun, sunt convins.

Îi surâse cu toată faţa. Un surâs luminos, plin de seducţiune, bine cunoscutul surâs al lui Cuza, căruia nu-i rezista nimeni.

Cantuniari îngână fâstâcit:

— Încrederea Măriei Tale mă onorează. Eu… mă simt…

Vodă continua să zâmbească. Era una din tacticile sale obişnuite, politică fără greş, cu ajutorul căreia îşi câştigase mulţi partizani zeloşi, fideli până la ultimul suspin. Lui Kogălniceanu, mai prudent, mai calculat şi, îndeobşte, mai sceptic în privinţa naturii umane şi care-l acuza de nesocotinţă, îi desluşise în mai multe rânduri, dar tot zadarnic:

„Acordă-i unui om încredere totală, desăvârşită, şi vei obţine de la el mai mult chiar decât poate să dea. Încrederea îl obligă, îl măguleşte şi fii sigur că va depune toată râvna pentru a nu dezamăgi. Pe tine, dar şi pe el. Bineînţeles, când nu ai de-a face cu un ticălos.“

Kogălniceanu întrebase tăios:

„Şi când eşti sigur că nu ai de-a face cu un ticălos?“

„Atunci când ai de-a face cu un individ onest“, zâmbise Cuza.

„Poate că Măria Ta are bunătatea să-mi explice cum operează asemenea distincţii? Nimeni nu-şi introduce ticăloşia în cartea de vizită.“

„O! *Mon cher*! De acelea eu mă folosesc doar când vreau să-mi depun omagiile unei dame şic, şi n-am găsit-o acasă…“

Vodă glumea, firește. Ca mulţi principi, se încredea în instinctul său, în cunoaşterea sa de oameni. Şi, bineînţeles, nu se azvârlea în baltă legat la ochi şi fără a fi cercetat

înainte cu bățul, că-i adâncă ori ba. Pe Barbu, de pildă, îl supusese fără ştiinţa acestuia la mai multe probe, verificându-i cinstea şi devotamentul faţă de Domnie. Iar bunăstarea lui Barbu, lipsa de griji financiare – era moştenitorul unic al unor părinţi bogaţi, chibzuiţi şi cu mână norocoasă întru sporire – constituia pentru Cuza încă un titlu de garanţie. Din principiu, Vodă prefera, în slujbele pe care le socotea vulnerabile corupţiunii, dregători avuţi, căci „bine ştiut este că ursul sătul nu umblă la miere; şi cât de găman ar fi, tot nu se lăcomeşte la fiece fărâmă de fagure…“

— În consecinţă, domnule Cantuniari, vei urmări în continuare diferitele faze ale complotului, iar raport despre acestea îmi vei da doar mie. La o singură taină, de-ajuns, şi uneori prea mult, două părechi de urechi. *Faites attention*! Nimic pripelnic, nici un act necugetat, nici o arestuire. Vrăjmaşul să nu-şi simtă urma adulmecată. Eşti îndeajuns de inteligent pentru a nu-ţi desconsidera adversarul, mai cu seamă căpetenia, pe Sutzu, care ce să-ţi spun… Este cel mai fanatic dintre toţi…

Cantuniari îşi înclină capul:

— Vă mulţumesc, Alteţă, că mi-aţi atras atenţiunea. Tocmai mă gândeam să propun expulzarea baroanei de Gunsbourg.

— O!, respinse Cuza. Ce greşeală! Impardonabilă! I-ar fi pus în gardă pe haini şi mi-ar fi răsturnat întreg edificiul strategic. Apreciez însă sinceritatea dumitale. Un altul şi-ar fi ascuns intenţiunile. Încă o dovadă că nu m-am înşelat socotindu-te un slujbaş de mare probitate, de nădejde depozitar al nădejdilor mele. Zâmbi jocului de cuvinte… Apropo de baroană… Generalul continuă s-o viziteze?

— Au fost împreună toată noaptea.

— *Pauvre* Grănişteanu…

— Sunt îngrijorat, Alteţă…

Cuza îl întrerupse:

— Vom lua măsuri ca generalul să nu mai aibă acces la documentele noastre cele mai importante. Desigur, fără a băga de seamă. Dar, spune-mi, dragul meu, îi poţi reproşa ceva concret?

Barbu surise încruntat:

— Mi se pare destul că e… hm, da… intimul baroanei… ă… ă… ă… favoritul.

Vodă izbucni în râs:

— Ha! Ha! Ha! Asta-i splendid spus! Intim! Favorit! Nu-ţi lipsesc eufemismele… Deci, ibovnicul baroanei.

— …despre care, urmă Barbu roşu făclie, presupunem că-i spioana Engliterei, trimisă la Bucureşti spre a rezema opoziţia.

Cuza scoase batista şi îşi tamponă uşor obrajii. Ca mai toate persoanele cu ochi albaştri, lăcrima când râdea cu poftă.

— Lăsaţi-o să-i rezeme, dragul meu, dar cu aceeaşi condiţie. Să nu vă scape din atenţiune. Un om prevenit este pe jumătate salvat.

— Îngăduiţi-mi, Alteţă, a vă informa că locuinţa ei îi supravegheată zi şi noapte.

— Mi-a vorbit Beldiman. Şi?

— A fost vizitată de agentul lui Ali Paşa…

— Constandakis!, dădu din mâini Vodă. Acela a ajuns un fel de mâţă cu clopoţei. Mi-e că la mijloc îi o altă manevră, menită să îndrepte şoarecii spre altă capcană. Nu-i primejdios! Altceva!

— Domnul general Grănişteanu a rămas peste noapte la baroană. Eu însumi am vegheat până la ceasurile şapte ale dimineţii, când a părăsit casele doamnei de Gunsbourg. După câteva minute, a ieşit valetul baroanei şi s-a îndreptat cu zor mare spre conacul Sutzu, unde a depus un mesagiu.

— Prietenul Sutzu… Fireşte, surâse Vodă. Era de aşteptat… În sfârşit, dragă Cantuniari, ştii ce ai de făcut. Ca deviză: zel, ochi şi urechi în toate cotloanele conjuraţiei şi, în primul rând, discreţie.

— Îngăduiţi-mi, Alteţă, să vă atrag atenţia că serenissima dumneavoastră persoană se află în permanentă primejdie. Unele măsuri de precauţiune se impun.

— Da, da, da! făcu Vodă ridicându-se. Mi-a cântat aria aceasta şi Beldiman. Şi, tot ca şi lui Beldiman, îţi răspund că „Românul nu e asasin“.

— Măria Ta să nu-l uite pe Barbu Catargiu.

Cuza râse:

— V-aţi vorbit? Mi-a servit aceeaşi pildă. Nu, domnule căpitan, exemplul nu-i concludent. Românul care l-a ucis pe Catargiu nu era un asasin, ci un fanatic. Fanatici sunt la toate popoarele.

— Asasin ori fanatic – glonţul vatămă la fel. Şi dacă – iertare, Măria Ta – nu vă gândiţi la viaţă, gândiţi-vă la o ţară întreagă, carele şi-a legat toate nădejdile, credinţa şi speranţa într-un viitor ferice, de persoana Înălţimii Voastre.

— La ţară mă gândesc, căpitane. Şi chibzuiesc că o pot face mai vrednic şi cu folos, simţindu-mă şi umblând slobod, decât pândind lângă sobă vijelia de afară.

Îi veniră în minte cuvintele lui Kogălniceanu. Glasul puternic, de orator încercat, căpătase ca de obicei rezonanţe profetice:

„Nu greşelile te vor răsturna, Doamne, ci cutezanţa şi faptele mari ale Măriei Tale!“

Cu o mişcare uşoară a mâinii risipi vorbele, alungă gândul.

* * *

Abajurul de mătase azvârlea o umbrelă de lumină asupra mâinilor fine, osoase, ale lui Constantin Sutzu. Era o lampă frumoasă – un Atlas de argint masiv, un trup încordat susţinând greutatea ciupercii de mătase – în stilul întregului cabinet. Pe inelarul drept al prinţului, inelul cu stemă sclipea verde-otravă.

Un bărbat gras, cu o mustaţă castanie, uşor înspicată, streşinind gura pofticioasă, umedă, de *bon viveur*, prăvălit pe o canapeluţă graţioasă, îşi freca mâinile cu satisfacţie.

— Straşnic, frate Costache! Bine adus din condei!

Sutzu zâmbi discret, ascunzându-şi mulţumirea.

— O zecondă şi am isprăvit.

Cele mai multe „s“-uri le pronunţa zed. Era una din particularităţile sale, imitate şi de amici, şi de vrăjmaşi. Îşi potrivi *pince-nez*-ul şi reluă lectura. Din când în când, muia condeiul în călimară, îndreptând câte o slovă:

„…Pentru aceea dară… dacă preaputernicul împărat are încă milă de aceste provincii şi nu voieşte a le trăda în mâinile a nişte tâlhari de drumul mare, care au drept plan şi bază ruinarea societăţii şi răpirea marei şi micii averi a tuturor claselor, precum vor face cu moşiile mânăstireşti, să se milostivească…“

O criză de tuse astmatică. Burduhănosul se făcuse vânăt şi se îneca vizibil. Nu era cea dintâia oară, şi Sutzu nu se sperie. Turnă un pahar cu apă dintr-o carafă de cristal şi i-l întinse.

— Te-ai îngrăşat din cale-afară, Panaite. De fiecare dată, Drash îţi prohodeşte la fel: mai lasă claponii şi plăcintele cele multe şi ţine-o pe buruieni…

— Un mincinos şi acela!, abia suflă Panait Balş. Vorba vătafului meu: să zici ca popa, dar şi să faci ca el… Nu-mi purta de grijă. Nu mă răpune ea, urâta, înainte de a îndrepta pe cea cale a izbăvirii astă ţărişoară.

Sutzu începu să râdă:

— De izbăvire tocmai spuneam şi eu în memoriu.

— Citeşte mai departe.

— Îi încheierea şi o ştiu pe de-a rostul: …deci „să ne izbăvească preaînălţatul împărat de biciu, prin biruitoarele sale oştiri, şi să scape provinciile de lepra sansculoţilor, a cărora şef este prinţul şi adjutantul său, primul ministru, visul dracului!…“

— Brava, Costache! Aista-i ca cel mai grozav pamflet… Dacă nu erai mare căftănit, îţi câştigai bună jimblă ca gazetar.

Buzele subţiri ale lui Sutzu se făcură aţă:

„Mare căftănit! Os de domn, gogomanule!“

— Când te gândeşti, rosti dezmierdându-şi cioculeţul ascuţit, ascuţit precum întreaga-i făptură, unii ne socot trădători de naţie, în alt gând decât al aspiraţiunilor sale.

Panait Balş păru că se înăbuşă iară:

— Ai bolunzit, Sutzule? Ce aspiraţiuni? Şi cine-s aceia?

— Mulţi… Şi răul cel mare este că perzoane din neam aristocrat socot că dreptatea e de partea mişeilor… De-o pildă, principesa Ghyka trâmbiţează de la Paris blestem cumplit. Apucă o gazetă de pe birou şi citi un paragraf însemnat cu roşu. Iacă ce declară în *Le Constitutionnel*: „blestem pe marii boieri pentru opoziţia lor sistematică; pun piedici Principelui, în loc să-l înconjoare şi să-l zecondeze în eforturile sale…“

Panait Balş pufni cu dispreţ:

— O prins cloşca gust de politichie, în loc de a-şi vedea de ouat! Încaltea de-ar fi muierea mea, aş şti s-o domol să-şi vadă de gospodărie şi de prunci! Trădători!

— Şi fanarioţi, completă Constantin Sutzu, ridicând inelarul cu stemă.

— Baliverne de gazetăraşi! Proprietatea stă la temelia oricărei societăţi civilizate. Într-aceasta izbesc dumnealor, urmărind să răpună protipendul. Visează pesemne la o naţie de plebei. Şi atunci, te întreb eu pe dumneata, cine-i trădător? Cel care trudeşte întru săltarea ţării, pentru a dobândi loc de cinste alăturea celorlalte ţări ale Europei, ori cel ce luptă a o scoborâ?

— Ţara, în opinia dumnealor, sunt cei mulţi, nu noi, „fanarioţii“.

Panait Balş păru să se sufoce. Ochii căutau a-i sări din găvane, gâfâia ca un mistreţ hăituit. Se ridică în picioare, spre a-şi uşura răsuflarea.

— Imbecilii! Nătângi şi smintiţi! Ţara sunt cei aleşi, nu opincarii şi uvrierii. Să-mi dea pildă dumnealor că în Franţa, Englitera, Switzera ori în nemţime se petrece într-altfel! Au Windsorii, Bourbonii, prinţii de Saxa-Cobourg, Romanovii, au, zic, urme de mămăligă între dinţi? I-or fătat Frusina ori Gherghina în grajd, sub oghial de bălegar?

— Ei, surâse subţire prinţul, nici Bonaparţii nu-s chiar de cea mai aleasă spiţă.

Panait Balş dădu din umeri:

— Bastarzii aventurierului cela corsican! Istoria încă nu şi-a spus ultimul cuvânt, fătul meu! Cât despre fanarioţi… Musiu Kogălniceanu, carele, nu-i aşa, se pretinde a fi cel mai de seamă cărturar al vremii, nu cunoaşte nici măcar înţelesul cuvântului. Adicătelea, noi, boierii veliţi şi prea veliţi ai Moldovei şi Vlăhiei, boierii Muşatinilor şi ai Basarabilor, suntem urmaşii tejghetarilor din Fanar? Grecotei, trăsnind a oloi, halva şi scorţişoară, îs dumnealor! Cine cuteză a vorbi? Cuza? Scripcarul cela de Alecsandri? Mumă-sa, ofticoasa, o fost Cozoni, *psihi-mu*[{47}]! Cât despre tartorul cel mare, Kogălniceanu!…

Sutzu ridică o sprânceană şi râse. Îl ungeau la inimă izbucnirile cu risipă de dohot ale ieşeanului, cel mai înverşunat separatist şi anticuzist al Moldovei, dar totodată îi plăcea să păstreze rezerva gentilomului ce ştie a lupta cu eleganţă, obiecţiune, fără defăimări lipsite de temeiu.

— Ei, despre Kogălniceanu ce mai ai a spune?

Lui Balş i se bulbucară iar ochii:

— Aista-i neam de şatrari! Din Căldărari se iscară dumnealor Cogălnicenii, o ştie o Moldovă!

Sutzu se desprinse de birou şi se rezemă de sobă. Acum, ieşit din umbră, i se desluşea adevărata făptură: răsărit, uscăţiv, cu toate trăsăturile repezite spre bărbie, cu căutătură aspră, aţintită, şi râs sărac, înghesuit între colţurile gurii.

— Domol, Balş, domol! Există uric din vremea lui Despot Vodă precum că acesta dăruieşte diacului de vistierie Vasile

Cogălniceanul moşia Râpile. Aceasta, cam cu trei sute de ani în urmă.

— L-a văzut domnia ta? L-a dovedit? Aşa şi eu, frate Costache, îţi isc mâne hrisov despre străbunii mei faraoni! Împunse aerul râzând: Se împlinesc amu', de Rusalii, taman cinci mii de ani.

— Bine, bine, m-ai convins! Dar până a li se descâlci obârşia, se află în fruntea ţării.

— Pentru puţină vreme, fii încredinţat. Iar nătângul, dacă nu-şi vâră singur jăratic în izmene, nu-i nătâng destul. Şi-a rostuit vrăjmaşi de soi în propria-i ceată!

Sutzu îl cercetă curios. Ieşeanul, brutal, grosier, lipsit de subtilitate, în ciuda boieriei lui vechi – un neam de al său, Alecu Balş, ţinea în căsătorie pe Elencu, prinţesă Sturdza –, dovedea uneori clarviziune şi tact politicesc.

— Într-acolo mă gândeam să opintim şi noi. Fiara are două capete. Într-aceeaşi clipă cu Principele trebuie răpus şi valetul său.

— Valet! Zi-i vătaf! Şi dacă lui Cuza i-om smulge noi potcoavele, de slugă s-or îngriji chiar partizanii unionişti, tăţi feţe prealuminate.

Începu să enumere cu mulţămire grasă, săltând câte un deget:

— Dintâi Kretzulescu, pe care l-a uns din cal măgar. Mai deunăzi prim-ministru, azi silit e a roade osciorul de la Justiţie, la porunca lui Cuza şi a Kogălniceanului. Cum să nu-i fie pizmaş?

— Nici Steege nu-l ţine lângă inimă, rosti pe gânduri Sutzu. Aud din sursă preciză că, nemulţumit de toanele premierului, îl roagă ipocrit pe Cuza a numi pe altcineva în locul său la Florenţa: „un telegar mai iute", vezi Doamne!

— Mai socoteşte-l şi pe franţuz! Aista, ţâfnos de parcă s-ar trage din Capeţeni, nu îndură ifosele şi autoritatea brutală ale lui Kogălniceanu.

— A! Baligot de Beyen!

— Secretarul domnesc, cine altul? Sforar, corupt şi cutră fără samăn. Aista s-a grăbit – ai zice că pe noi ne slujeşte, şi nu pe Vodă – a-i istorisi lui Iancu Alecsandri aprecierile lui Kogălniceanu. „Cine? Alecsandri? Pe cât îi poetul de ager, pe atât îi de nătâng frate-său, Iancu. Un imbecil şcolit, vrednic a şansoneta midinetelor Parisului, dar nu a reprezenta Principatele la curtea lui Napoleon al III-lea!“ Aşa că, frate Costache, poţi a-l socoti şi pe acesta câştigat în tabăra noastră… Şi, că veni vorba de trimişi, Callimachi, de la Belgrad, nu-i mai e prietin.

— Da, da… ştiu, făcu Sutzu. Îl învinuieşte pe Kogălniceanu de dominaţie absolutistă care ţinteşte a se substitui tuturora.

Panait Balş îşi turnă un pahar zdravăn de Cointreau. Chipul, întreaga făptură râdeau de bucurie:

— Izbânda cea mai de soi îi însă pizma pe care i-a fost trezit-o lui Negri, pe chestiunea secularizării.

— Gălăgia asta a ajuns un scandal public. O ruşine! Mă surprinde însă Kogălniceanu, care nu-i cu totul nătâng! Te cerţi cu un Negri pentru a-ţi asigura paternitatea necontestată a unei viitoare legi ticăloase! Şarpele invidiei îi cu adevărat viclean, oştean vrednic al lui Belzebut.

— Chiar aşa! exultă Balş. Marele nostru om de stat a intrat în gura cumetrelor. Dar, vezi dumneata, frate Sutzule, că Dumnezeu atoateveghetor nu dă cu măciuca, ci păleşte când şi unde anume trebuie. Satanicească legiuire ce o plănuiesc – doar Necuratul te poate îndemna la jefuirea mânăstirilor, a sfintei biserici! – a sămănat discordie între partizanii cei mai devotaţi ai lui Vodă. Îşi frecă mâinile: Pieirea-i aproape, ţine minte vorba mea!

— Da… făcu Constantin Sutzu, ducându-şi arătătorul în colţul gurii. Trebuie compromis prin toate mijloacele, iar duşmanii lui personali rezemaţi şi încurajaţi. Toate, evident, cu discreţiunea necesară şi acţionând *en gentilhomme*!

— Ba, să-mi fie cu iertare, nu voi acţiona boiereşte când am de-a face cu un brigand trădător de ţară şi neam. Oi fi şi

mai ticălos, şi mai vulpe, căci relele le-a prăsit Dumnezeu pentru răi. I-am copt una de m-o pomeni până la judecata din veac!

Pântecele îl săltă de râs, făcând lanţul de aur cu brelocuri să zăngăne.

— *De quoi s'agit-il*?, întrebă circumspect Sutzu. Bagă de seamă, Balş! Vrem să-l zdrobim, nu să ne compromitem pe noi.

— Ba îl compromitem pe vătaf! Ideea e straşnică şi mi-a suflat-o Gogeanul, prezidentul de la Casaţie. Am fost comandat în mare taină la o tiparniţă din Viena portreturile lui Kogălniceanu – o sută de bucăţi în cap.

— Şi?!

— În preajma Crăciunului, le împrăştii în Moldova şi Valahia, prin târguri şi comune, cu ordin ca din partea Kogălniceanului, chipurile, să fie aninate în toate instituţiunile: şcoli, prefecturi, primării.

Sutzu rămase câteva clipe nedumerit, apoi izbucni:

— A! Am înţeles! Remarcabilă idee! *Pas mal du tout*! Cuza se va mânia, socotind că premierul său intenţionează să-l întreacă în popularitate şi… Da… da… da… Ţinând seama de firea Kogălniceanului, va fi convins că urmăreşte uzurparea autorităţii domneşti… Văd… Acum văd…

— Şi de aici, urmă Balş, până la a conchide că vătaful ţinteşte mai sus, adică la tron, îi drum lesnicios, alee presărată cu roze. Câteva aluziuni fine, câteva scrisorele, spaimă semănată în inima Obrenovicioaei… De una fii încredinţat! Ştiu că le-a prii amândurora caltaboşii şi jumările Ignatului.

Constantin Sutzu îl asculta cu o singură ureche, dând distrat din cap a desăvârşită încuviinţare.

Şi el, Sutzu, urmărea acelaşi ţel: domnia. Taina o ţinea bine cetluită în adâncul inimii, n-o cunoşteau decât miniştrii Porţii, Ali Paşa, Haggi bey şi Safvet. Aproape patru ceasuri se întreţinuse cu ei, în august ce trecuse, la ambasada otomană din Paris. Actul încheiat – talisman preţios,

purtând peceţile celor trei – prevedea ca răsplată pentru răsturnarea lui Cuza numirea sa, a lui Sutzu, în calitate de caimacam, urmând apoi înălţarea ca domn. Fireşte, făcând jocul turcilor, Principatele vor redeveni ceea ce fuseseră înainte de Unire, adică două ţărişoare separate.

„Dar“, chibzuia Sutzu, scrutând viitoria, „nu-i totu’ să vină vremea, ci să sune şi ceasul.“ Clipa aceasta o va pândi el, pentru a înfăptui a doua Unire: va fi Unirea cea adevărată, desăvârşită de el, Constantin Sutzu, os de domn, cu drepturi de sânge şi glie; lui şi feciorilor săi li se cuvin coroana şi sceptrul Principatelor! Ridicole pretenţiile la tronul daco-romanilor ale unui boiernaş de mâna a doua, ca Alexandru Cuza, ori ale cine ştie cărui prinţişor din obscură ţărişoară nemţească sau republică taliană.

Dar toate acestea avea să le trâmbiţeze la vremea cuvenită. Acum…

— Frate Costache, zâmbi Panait Balş, bag de samă că nu mă asculţi nici măcar cu urechea cea surdă.

— Ba da, ba da… Chibzuiam chiar că afacerea trebuieşte zorită. Să nu apuce domnii Cuza şi Kogălniceanu a-şi înfăptui ceea ce numesc dumnealor reformele! Reforme! Cele mai fărădelegi legi, cele mai potrivnice şi primejdioase legiuiri din istoria ţărilor noastre.

— Secularizarea, censul şi reforma agrară! Nu-ţi fie teamă…

— Ba mi-e teamă, îl întrerupse Sutzu, pentru că dând drept de vot calicilor şi pământ ţăranilor neştiutori – tradiţiile, şi datinile, şi firea, întreaga noastră evoluţiune sunt altele decât ale Europei – smintiţii ne dau brânci în prăpastie. Iar din prăpastie anevoie mai afli cale de întoarcere. Sămânţa răzmeriţei o dată semănată, scânteia răscoalei va cuprinde întreg meleagul.

— Fleacuri, Costache, dar desigur nu vom ajunge până acolo.

— Nu-s fleacuri! Greu mai smulgi fagurele de miere din mâna calicului, când a apucat să se înfrupte. Plebea nu vede

mai departe decât îndestularea pântecelui. Caută a-i desluşi neajunsurile unor legi liberale într-o ţară nu îndeajuns de pregătită pentru a primi şi aplica ideaţiunile noui, şi vezi ce-or pricepe.

— Iacă, de acestea să mă ţină pe mine şalele că moş Tăbârţă din Coceni, ori badea Simion din Viforniţa n-or pricepe cestiunea marilor ideaţiuni!

— Ba să te ţină, Panaite, că-s mulţi!

— Bine, râse Balş, m-or ţine. Cuza nu apucă Anul Nou!

Sutzu îşi ciupi nervos barbişonul:

— De ce atâta zăbavă?

Panait Balş îi îndreptă zâmbet subţire:

— Suntem creştini, frate Costache! Nu se cade a face moarte de om în sfintele zile ale Naşterii Mântuitorului… Au gândeşti altfel?…

Sutzu îşi îndreptă superstiţios ochii spre icoană:

— Nu! Exclus! Nu de Crăciun.

CAPITOLUL V

Viscolul care asuprise aprig Bucureştii vreme de două zile se domolise. Acum ningea cu fulgi mari, leneşi, zăbovind îndelung în văzduh, frumoşi ca în jucăriile vieneze care, oleacă zgâlţâite, stârneau ninsoare argintie asupra micilor burguri prizoniere în clopote de cristal.

Când orologiul – pe melodie jucăuşă de Mozart – vesti ceasurile zece, baroana Lelia de Gunsbourg se lăsă să alunece din crivat pe blana de urs polar, unde trândăvi oleacă, desfătându-şi trupul despuiat pe moliciunile fiarei răpuse.

Dormea goală pe orice vreme, cu desăvârşire goală şi despletită; muierile, chiar cele tinere şi cochete ţinându-se după moda pariziană, tot purtau asupra nopţii o bucăţică de cămaşă străvezie şi uşoară ca o adiere, câte un inel – măcar alianţa – cerceii de fiece zi – de obicei primii solitari primiţi la paisprezece ani –, iar părul şi-l înnodau într-un conci ori coade groase, care să le îngăduie somn tihnit, iar a doua zi „ţesălat“ lesnicios.

Baroana însă nu torcea somn dulce decât cu trup slobod de orice podoabă şi plete asemenea, răzleţite în întreg aşternutul.

„Mai degrabă“, îi desluşea cameristei sale, Rose, o franţuşcă mlădioasă ca trestia, burduf de înţelepciunea dobândită în mizeria Halelor unde se născuse, „mi-atârn un volan, ori un şal, în fine, orice motiv de ţesătură, la o vizită… intimă. O, da! Un peignoir iscusit are mai multă înţelepciune decât o enciclopedie…“

Când trase draperiile, scoase un strigăt de surpriză. Un val de fericire îi cuprinse întreaga făptură. Fericirea aceea, clipă binecuvântată, fără pricină, unică, pe care o încearcă de obicei doar oamenii foarte tineri; fericiţi – în asemenea clipe – doar pentru simplul fapt că trăiesc iar viaţa… Viaţa e o doamnă generoasă, care le zâmbeşte cu blândeţe întinzându-le braţe de crini, şi margarete, şi măr înflorit.… Livezi de meri înfloriţi…

— Ce frumos e!

— Nu-i aşa, madame? zâmbi Rose. Eram sigură că vă veţi bucura.

— Rose! E minunat! Splendid! Strada parcă dansează… O sărbătoare… Un bal al naturii…

Ochii îi scânteiau, strălucea toată, o frumuseţe în clipele acelea aproape imposibil de privit, orbitoare.

— Ce frumoasă e madame!, rosti cu admiraţie sinceră camerista.

Baroana îşi ridică braţele deasupra capului şi bătu din palme ca într-un ceas spaniol:

— Rose! Repede, toaleta de la Petersburg!

— Cea cu hermină sau cea cu samur?

— Hermină, Rose! Vreau să fiu… Albă ca Zăpada!

— Veţi fi cu mult mai frumoasă.

Lelia de Gunsbourg îi mângâie bărbia plinuţă:

— *Merci*, Rose, *tu es vraiment gentile*… Porunceşte sania şi, să nu uit, pregăteşte-o şi pe Kio.

Ochii căprui ai cameristei se rotunjiră a mirare:

— Kio? Pe timpul acesta? Acasă n-o scoteam nici măcar în aprilie.

— Parisul e prea umed… N-o să păţească nimic… Ar fi păcat să nu se bucure şi Kio… Pune-i blăniţa şi un şal peste gură… Şi repede, fetiţo, nu mai am răbdare!

— *Et le petit déjeuner de madame?*

— La naiba cu micul dejun, Rose! Nu în fiecare zi ai ocazia să te plimbi într-un Bucureşti imaculat ca o rochie de mireasă… Chiar dacă nu la fel de inocent.

Întreg Bucureştiul, dar mai ales Şoseaua Kiseleff, răsuna de clinchetul clopoţeilor de argint aninaţi în colane grele de grumajii cailor înhămaţi la sănii birjăreşti ori particulare – acestea luxoase, splendide echipaje pe tălpici –, ocrotiţi de valtrapuri din catifea viu coloratã. Străbăteau oraşul săgeată, ca fermecaţi, îndestulaţi toţi într-o sâmbătă din ciubărul cu jăratic al telegarilor de poveste.

Prima ninsoare frumoasă – brumarul şi bună parte din dechemvrie fuseseră glodoşi, cu ploi reci, zloată, lapoviţă şi apoi viscol înfricoşat – smulsese mulţi bucureşteni de la gura sobei. Cucoanele tinere găsiseră prilejul să arboreze mantourile scumpe tăiate la Paris din blănuri de Rusia, fără să se teamă de zăpadă, aprig vrăjmaş al chipurilor sulemenite.

Dimpotrivă, feţele biciuite de nea în goana săniilor deveneau mai fragede, frigul născocea roze chiar pe obrajii cei mai sălcii, căciuliţele de astrahan, vulpe sau petit-gris, din care scăpa câte un zuluf, şi sclipirea solitarilor le dădea un aer cochet şi poznaş.

Promenada, în toată splendoarea ei, se desfăşura desigur la Şosea, unde junii, încotoşmăniţi în blănuri grele şi cuşme nu mai înalte de o palmă, cumpărate de la musiu Martin din Pasajul Român, depuneau omagii doamnelor şi demoazelelor fericite să le primească în goana bidiviilor.

Cei mai comozi, ca de pildă Dodel Văcărescu ori Arthur Macarie, se mulţumeau însă cu priveliştea pe care o oferea Podul Mogoşoaiei. Rezemând balustrada de la Capşa ori Hugues – înlăuntrul locantelor ar fi scăpat spectacolul străzii – consumau vin fiert cu miere şi mirodenii, ceaiuri, nenumărate cornete cu castane coapte, fierbinţi de-ţi ardeau degetele şi la care excentricii însoţeau îngheţată.

— Nu-l văz pe Floflo, observă Văcărescu, trecând prin sită grupul ce rezema zidul Capşei.

— A trecut mai adineauri cu sania spre Şosea.

— E copil! Aici îi defilarea, şi la dus, şi la-ntors, mai abitir decât în tribuna lui Vodă.

Din pricina înghesuielii, între Hanul Zlătari şi până după Palatul Domnesc, săniile alunecau în pas de melc.

— Uite-o pe Frumuşica Roşianu!

O damă blondă, trupeşă, îngropată în vulpi argintii, răspunse cu un zâmbet cochet cuşmelor ridicate.

— S-a cam trecut…

— Ce-i pasă? A pus mâna pe Bacalu şi milioanele lui? A pus! I l-a suflat Tarsiencii? I l-a suflat! De-acum, ţin-te whist, maus, *chemin de fer* pe Coastă, când se afaniseşte şi satură de Valahia, şi juneţe proaspătă, când se ambetează şi pofteşte în aşternut şi altceva decât o vistierie.

— După fason, s-a şi ambetat. Juneţe este…

— Nu şi proaspătă, *mon cher*! Oricum, depune-ţi cartea de vizită.

— Măi! Clevetiţi ca cele babe.

— Nu-ţi place, trage cuşma pe urechi…

O sanie elegantă, construită ca o trăsură Victoria, se ivi dinspre Sărindari. Pe capră, un arnăut cu fustanelă, cojocel de miel brumăriu şi fes cu ciucure lung, cerca să dobândească drum slobod, înaintea altor echipaje.

— Cela nu degeră doar cu fes?

— Aşa pofteşte prinţesa! Ai văzut arnăut cu căciulă?

— Putea să-şi anine un ciucure şi pricepeai.

Din fundul saniei, principesa Sultana Duca, o cucoană vârstnică, voinică şi bătută parcă în nestemate ca o icoană veche, le azvârli o privire îngheţată, care opintea să treacă de nasul trufaş, vulturesc, săltat cu aroganţă. Abia răspunse la salutul străzii, dar păru să privească ceva mai îngăduitor, cu părere de zâmbet, spre un bătrânel mărunt şi extrem de elegant, pierdut cu totul într-o blană de vidră.

— Pesemne, comentă unul dintre tinerii berbanţi, după ce sania principesei trecu, eu n-am fantezie, dar uite, pe-asta nu mi-o închipui decât cu măsăluţele în batistă. O vezi

zburdând junã şi ferice pe un tăpşan de margarete cu o plasă de prins fluturi?

— Şi încă cum, tinere! Şi încă cum!

Se răsuciră râzând spre bătrânelul elegant. Purta sub braţ o căţeluşă galbenă, iar în mâna dreaptă un buchet mare de violete de Parma.

— Omagiile noastre, coane Saşa!

Bătrânelul era Alexandru Belu, una dintre cele mai cunoscute figuri ale Bucureştilor. Feciorul repauzatului Barbu Belu, boier cu avuţie mare, cârcotaş şi picat în damblaua proceselor, Alexandru Belu, conu' Saşa pentru cunoscuţi, îşi avea la rându-i ciudăţeniile dumnealui. De pildă, promenada din fiece dimineaţă pe Pod, dimpreună cu căţeluşa. De câte ori întâlnea *une belle dame*, bătrânul se înclina adânc şi oferea drept omagiu un bucheţel de flori. Cum dame chipeşe se aflau puzderie pe Podul Mogoşoaiei, iar conu' Saşa, agreat în tot târgul, nu putea fi refuzat, stocul se epuiza repede. Atunci da năvală la prima florărie ori iama în coşurile ţigăncilor din Piaţa Teatrului.

— Ei, dragii mei, s-o fi văzut pe principesă la cincisprezece ani… *Elle était belle comme le jour*… Poţi înţelege comparaţia abia când ajungi la anii mei şi nu ai multe dinainte…

— Pst! Uitaţi-o pe baroană!

Parcă amuţiseră toţi, iar bătrânul Belu rămase cu vorba retezată. Şi toţi avură pentru câteva clipe acelaşi sentiment: o zână, zâna pe care şi-o închipuiseră în copilărie, pogorâse în mijlocul Bucureştiului. În sanie de aur, învăluită toată în hermină, îşi lăsase gluga pe ceafă, iar buclele risipite pe blana albă aprindeau flăcări în care fulgii de nea scânteiau licurici şi diamante. Lângă manşonul baroanei, Kio, înfofolită tot în blană albă, rostogolea priviri neliniştite.

— Îi cel mai frumos tablou pe care l-am văzut vreodată, şopti cineva… Niciodată nu va mai fi la fel de frumoasă. Sunt clipe de magnificienţă care nu se repetă.

Nelămurit, dar trăind din plin triumful clipei, Lelia de Gunsbourg simţise acelaşi lucru. Era deprinsă cu aplauzele străzii, cu omagiul mut sau manifest al mulţimii, totdeauna întorsese mare de capete, şi aceasta, pretutindeni. Azi însă trăia impresia absolutului. De când ieşise în uliţă, stârnise o admiraţie neobişnuită, vecină cu extazul. Prunci, cerşetori, târgoveţi, o cercetau cu gura căscată, două ţigănci scuipaseră peste umăr, alungând deochiul.

Primi cu graţie violetele bătrânului Belu care, repezindu-se spre sanie, fu cât pe ce să nimerească sub copitele bidiviilor. Mereu zâmbitoare, miere şi ambrozie, îşi lăsă mâna sărutată, mirosi buchetul cu nări dilatate, apoi, în entuziasmul celor gură-cască de pe marginea trotuarului, îl apropie şi de nasul suflecat al maimuţei…

Atunci se produse vălmăşeala, dar cum şi ce fel se întâmplase, nimeni din cei de faţă nu putu da rost, căci fiecare văzuse şi simţise într-altfel.

Parcă vorbite, două sănii cu câte patru telegari gonind din direcţiuni opuse izbiră tampon echipagiile aflate între Rech şi Capşa. Larmă, spaimă mare, ţipete, nechezat cumplit, bidivii săltaţi în două picioare, cercând să scape din hamuri, câteva sănii răsturnate, volbură de jupoane, danteluri şi botine căutând reazim în văzduh, hămăit de câini – celor de pe Pod li se alăturară frăţânii din uliţele megieşe – înjurături de mamă, dar şi de cele bisericeşti, căci la suduit surugiii nu se scumpesc, zarvă şi halima de ducă-se pe pustii.

Oamenii ieşiseră cu spaimă mare la balcoane – foc!, turcii? – neguţătorii totdeauna cercaţi la clipe de învălmăşeală, căci unde zarva e mare, paguba e cu dobândă, traseră de îndată obloanele grele. Astfel giuvaiergiul Rech, Szaicovici, patronul băcăniei *Au Gourmand*, bătrânul Capşa, luând pildă de la vecin, cofetarul Reigler… Singurul care privea ca la panoramă în pragul prăvăliei, cu mâinile încrucişate la piept, se afla neamţul Feder[{48}], căci cât ar fi babilonia de cumplită, iar

tâlharul de iscusit şi cu mână dibace, tot nu poate şterpeli la iuţeală ditamai Bechsteinul ori un Bösendorfer…

— Grosse frica, spaimă mare, comentă când spiritele se mai liniştiră, cu vânzătorul său, un tânăr deşirat, cu figură de poet şi aer melancolic, dar gut este când alle isprăveşti bine… Dar cine fost magarii care făcut zdruncinătur? Beţiv la ei şi nebuneală. Nebuneala de la tzuica… Prea mult tzuica în Bucureşti, asta!

Atins în negustorie, Stăncioiu, la care puteai cumpăra duzina de sticle de Bordeaux cu 24 de sfanţi şi şampania *Sillery mousseux supérieur* cu 31 de piaştri şi 20 de firfirici – preţuri de concurenţă – îi azvârli oţărât:

— Ba să-mi fie cu iertare, jupâne, că nebuneala de la ţambalele dumitale se trage! De atâta zdranga-zdranga li s-a hurducat bieţilor creştini mintea…

Neamţul îşi săltă capul semeţ:

— Dumnefostră nu pricep arta! Tzuica şi sarmaluţ la voi important.

— Aşa o fi, neică, da’ ştiu că din târla mea nu pleacă slugile la ţintirim! Mai bine cată de gălbejitul ăla al dumitale, că de-atâta artă, i-a scofâlcit oftica pieptul. Dă… Aşa o fi la catolnici…

Un strigăt se înălţă peste larma Podului şi o clipă glasurile amuţiră. Toate chipurile se îndreptară spre sania baroanei. I-o ridicaseră admiratorii din nămeţii rigolei, unde se răsturnase, iar bătrânul Belu, agitat, dând poveţe şi încurcând lumea, se agăţa de fiecare braţ slobod:

— Chemaţi-l pe Drasch… O damă fină a fost accidentată…

Lelia de Gunsbourg râdea nervos:

— Dar n-am păţit nimic… *Je vous assure…* Vă rămân infinit obligată, domnilor… Acum, cred că aş prefera să mă întorc acasă… Nu suport emoţiunile mari şi… – încercă să glumească – nici micuţa mea Kio nu le suportă mai bine.

Atunci băgară de seamă că maimuţa dispăruse.

* * *

Anunţul apăru, a doua zi, în gazetele cele mai însemnate ale Bucureştilor: *Românul*, *Buciumul* şi *Nichipercea*:

„Pierdut ieri, în ambuscada ce s-a întâmplat pe Podul Mogoşoaiei spre ceasurile douăsprezece antemeridian, chiar în faţa stabilimentului domnului Vasile Capşa, momiţă roşcată în jacheţică de blană albă, cu zgărdiţă şi lănţujel de argint. Găsitorului 100 (una sută) galbeni recompensă. La doamna baroană de Gunsbourg, strada Fântâna Roşie, numéro 14…“

Foile erau risipite prin tot iatacul baroanei, casa întreagă valvârtej. Slugile primiseră poruncă să stea treze şi cu urechea la pândă în tot ceasul, să deschiză şi să înfăţişeze stăpânei pe oricine, boier sau golan, în stare să ofere informaţiune cât de vagă în legătură cu soarta maimuţei.

Ceasurile se târau anevoie, şi baroana numărase peste douăzeci de când Kio dispăruse.

Zăcea pe o canapeluţă Recamier, doborâtă de grijă şi cumplită durere de cap. Nu-i veniseră de hac nici feliile de cartofi, nici compresele şi frecţiunile cu oţet. Inhalaţiile cu eter o mai uşurau, zvârlind-o într-o stare de leşuială, uitare chinuită între vis şi coşmar. Camerista însă ocolea eterul pe cât îi sta în putinţă; amorţeala era însoţită de cumplite tremurături, ochi daţi peste cap, clănţăneală de măsele şi buze înspumate, ca la zăcaşii de ducă-se pe pustii! Odaia mirosea mai abitir ca o spiţerie, şi Rose întredeschise fereastra.

— Parcă am avut un presentiment când am rugat-o pe doamna baroană s-o lase pe Kio acasă…

Lelia de Gunsbourg bătu cu palma în plapuma de atlas:

— Mi-ai repetat-o de cel puţin douăzeci de ori… Ţi-era teamă că nu cumva să răcească, nu că o să se piardă… Nu-mi pot explica cum s-a fost smuls din lănţug…

— Să sperăm, spuse Rose primenindu-i compresa, că a fost găsită de o persoană fină. Într-un bordei, sărmana, nu

rezistă nici o zi.

— O, te rog isprăveşte!, ţipă baroana. Nu cobi! Îmi fac destule idei singură, nu am nevoie şi de ale tale! Biata fetiţă! Mă cutremur la gândul că degeră într-o odaie fără foc, lângă un pumn de mămăligă rece… Ştii, Rose… Încep să cred tot mai mult că pe Kio mi-au furat-o… Ea nu putea să rupă singură lănţişorul, oricât ar fi fost de slăbit.

— Furat?! O umbră de îndoială trecu peste chipul inteligent al franţuzoaicei. Aceasta ar fi ipoteza cea mai fericită, căci, dacă hoţul a urmărit o recompensă, înseamnă că şi-a atins scopul… Şi atunci… de ce nu se prezintă?

— Nu ştiu! Nu ştiu şi nu înţeleg nimic! Trec atâţia flaşnetari pe uliţă cu maimuţe şi papagali căţăraţi pe minavet şi nu li se întâmplă nici un necaz… De ce tocmai Kio trebuie să pătimească?

Lacrimi mari începură din nou să-i alunece în lungul ochilor codaţi, udându-i tâmplele.

— Vă rog, stăpâniţi-vă! Migrena va începe din nou.

— Ce-mi pasă? Mi-e mai greu dacă nu plâng.

Rose îi îndreptă o privire curioasă. Ce stranie era femeia aceasta! Se afla în slujba baroanei de cinci ani şi îşi închipuia că o cunoaşte bine. Câştigase deplina încredere a Leliei, care cu timpul o introdusese în toate tainele ei. Lelia era o fiinţă puternică, de o cutezanţă drăcească, vicleană, ageră, rea sau bună şi generoasă, după cum i-o dictau interesele, blândă ori violentă, dar totdeauna perfect lucidă şi absolut stăpână pe pornirile ei.

Şi acum, îşi pierdea capul pentru un mic animal când… Bineînţeles, aceea fusese o poveste urâtă, care indignase un întreg Paris… Dar realitatea este că nefericitul, *le pauvre comte* Ricardo, înghiţise cupa cu otravă chiar în faţa baroanei, care nici măcar nu clipise. Rose îndrăznise: „Nici n-aţi încercat să-l opriţi.“ Lelia o privise rece: „Să-l opresc? *Quelle idée*! Dacă el a socotit că nu merită să trăiască, înseamnă că nu merita. S-ar fi sinucis data viitoare. Peste o oră sau peste un an…“

„Poate că de Kio o leagă o superstiţie“, conchise camerista. „Toate persoanele care ies din comun, mai ales aventurierii, au talismanelor lor…“

Cineva bătu delicat în uşă cu vârful unghiilor.

— Dejunul, probabil…

Baroana izbucni:

— Să n-aud de masă!

— Cred că o ceaşcă de bulion slab şi o aripă de pui…

— Nimic, nu auzi? Vă pun tăvile în cap.

— Prea bine, doamnă.

Deschise uşa. Valetul, un polonez în livrea vişinie, cu brandenburguri argintii, zâmbea cu gura până la urechi. Rose îl măsură rece: „Uite şi la ăsta ce fericit e! S-a îmbătat…“ Îl repezi cu glas ascuţit:

— E aniversarea dumitale?

Valetul dădu din cap:

— O veste bună pentru doamna baroană. Micuţa noastră Kio se află în salonul turcesc împreună cu un domn care roagă să fie primit…

Rose smulse cartea de vizită de pe tavă şi citi cu glas tare numele imprimat:

„Ion Miclescu – proprietar.“

Ideea fusese a lui Cantuniari, piesa o născocise dumnealui, boierul din Mirceşti, pozna o puseseră la cale dimpreună în salonul doamnei Vasilena, care mereu visătoare, parcă absentă şi ca din distracţie corija câte un amănunt, îl înlocuia cu un altul, dădea sugestii, ţinând seama de firea muierească şi, în primul rând, de cea a baroanei.

De la o vreme, Miclescu, de atâta dăscăleală, îşi ieşise din ţâţâni:

— Dacă sunteţi aşa de deştepţi, de ce nu săvârşiţi voi trebuşoara aceasta? Juni sunteţi, chipeşi aşijderea, mintea vă dă în undă de înţelepciune! La ce mai aveţi nevoie de un nătâng ca mine?

Coana Vasilena, atentă la tactică, apăsase în mai multe rânduri:

— Ionică, să nu baţi cale străbătută de toţi ceilalţi. Baroana are habitudinea complimenturilor, îi deprinsă cu ele ca ciocârlia cu văzduhul, toţi berbanţii care-i dau târcoale îi servesc ocale de gentileţuri. Intrig-o prin original, biciuieşte-i vanitatea, dar ia seama cum mânuieşti gârbaciul.

— Aferim, coană Vasilenă, râsese Alecsandri, halal să-ţi fie! Tot aşa l-ai şcolit şi pe Barbu?

— Trag nădejde pentru fecioru-meu să nu trăiască niciodată primejdia unei asemenea aventuri. Ionică, Lelia de Gunsbourg îi vicleană şi iute ca şarpele, dar ca orice făptură omenească are şi un ce vulnerabil: orgoliul nemăsurat. Prezintă-i omagii de gentilom, dar în picioare, obraz de la obraz şi nu într-un genunche, cu privirea în pântecele ei. Prima invitaţie ce-ţi va îndrepta s-o refuzi. Refuz elegant. Pentru a doua, om mai sfătui împreună.

Baroana năvăli în salon ca o furtună. Îşi încropise un conci prins în două-trei spelci, dar câteva bucle scăpau graţios la ceafă şi pe lângă urechi. Rochia de casă din catifea verde, neîncheiată la toţi bumbii, lăsa să se întrevadă gleznele fine şi, în mişcare, picioarele până spre genunchi.

Se repezi la Kio, zgribulită în hăinuţa de blană, un boţ de hermină cu botişor umed, şi o strânse în braţe, năbuşind-o în dezmierdări şi vorbe nedesluşite.

— Rose, ai grijă de păpuşica noastră…

Se răsuci apoi spre Miclescu, întinzând braţele cu palmele deschise în sus, într-o mişcare de graţioasă şi irezistibilă spontaneitate:

— *O, cher monsieur! Comment pourrais-je vous exprimer toute ma reconnaissance?*{49}

Ionică Miclescu se înclină:

— Recunoscător sunt eu Providenţei că mi-a iscat prilej să vă sărut mâna… Cu îngăduinţa domniei voastre…

Lelia de Gunsbourg îşi lăsă capul pe un umăr, strecurându-i un zâmbet seducător:

— Iar eu sunt de două ori fericită, scumpe domn. Că mi-aţi întors-o pe Kio şi că am ocazia să cunosc unul dintre cei mai gentili bărbaţi ai Bucureştilor… Oare unde v-aţi ascuns până acuma?

— Nu m-am ascuns… Sunt însă prea neînsemnat pentru ca doamna baroană să mă fi băgat în seamă.

Lelia îi strecură o privire iute, subţire:

„Ce pui de lele îmi eşti tu, fiule!… Dar ai şarm şi asta iartă multe…“

— Ne alintăm, domnule Miclescu? Pofteşti complimente?… Dar mai întâi aşează-te şi istoriseşte-mi totul, aşa cum s-a întâmplat. Unde ai găsit-o pe Kio?

Ionică se înclină din nou:

— Stimată doamnă baroană, aş fi dorit ca meritul să-mi fie mai mare, dar trebuie să recunosc că doar întâmplarea fericită mi-a stat la îndemână. Azi-dimineaţă am trecut prin Piaţa Sfântul Gheorghe. Mi-a atras atenţiunea hărmălaia şi lumetul grămădit în jurul unui cupeţ. Împins de curiozitate, m-am apropiat. „Ce se întâmplă, oameni buni?“ „Ia, boierule, ce să fie, un şatrar are de vânzare o maimuţă. O maimuţă cu nazuri, în caţaveică de cocoană…“

— Teribil! făcu baroana… Ca într-o nuvelă de Eugen Sue… Biata Kio! Şi mai departe?

Miclescu surâse gândului nerostit. În învălmăşeala pusă la cale de Cantuniari pe Pod, Dumitrescu, ipistatul pitic de la Roşu, se strecurase şopârlă printre sănii şi o smulsese pe Kio, prinsă cu lănţug de manşonul baroanei. O vârâse în sânul şubei şi dăduse buzna după colţ, la Cantuniari. În salon, aşteptau „căuzaşii“, în fum de lulele şi abur de vin fiert.

„Ce-ai izbutit, flăcăule?“

Maimuţa i se zbătea sub piepţii dulamei, încerca să-l muşte, zgâria, coada i se zvârcolea ca un bici. Gheara ascuţită lăsase o dâră de sânge pe obrazul ipistatului.

„Îi rea şi nevricoasă, don' căpitane, ca o muiere fără bărbat, să mă ierte coniţa, acilea de faţă… Că bine se esprimă poporul, la văduvă şi cal alb să nu te introduci slugă. Istericoasă, ce mai!"

Vasilena surâsese ca un înger:

„Mai ştii şi alte pilde, domnule Dumitrescu?"

Luase o bomboniera cu fructe glasate şi o vârâse sub nasul lui Kio. Maimuţa privise în jur nelinişţită, apoi îşi înfipsese ghearele în chisea cu o mişcare iute, hoţească. Începu să înfulece, ca nemâncată de trei zile, azvârlind în jur priviri furişe, nelinişţite.

Barbu se ridicase:

„Ai făcut treabă bună, Dumitrescule. Mulţumesc şi ai grijă să nu răsufle nimic…"

Omuleţul rămăsese neclintit în mijlocul salonului şi ceilalţi îl priviseră nedumeriţi.

„Mai ai să-mi spui ceva?"

Dumitrescu părea încurcat:

„Nu vă supăraţi, don' căpitane… Aştept adeverire de confirmare!"

„Ce adeverire, creştine?"

Ipistatul arătă spre obrazul zgâriat:

„Precum că am fost vătămat în ezerciţiul funţiunii… Pentru Lisaveta… E şi ea damă… mă înţelegeţi… E lesnicioasă la idei… Ce mai! Onorabilă, cocoană, dar în capul ei… Mă esprim cu pardon, Patagonia!…"

Miclescu ridică din umeri:

— Asta-i totul… Cetisem de dimineaţă anunciul dumneavoastră din *Românul* şi am făcut de îndată corelaţiunea.

Baroana îşi muşcă degetul trandafiriu:

— Deci Rose a avut dreptate… Au furat-o… Oh! *Ces bohémiens*! Cine ştie unde au ţinut-o azi-noapte… Precis au

umplut-o de purici… Ce oroare!…

— Să sperăm că lucrurile nu stau chiar atât de rău, zâmbi Ionică… Stimată doamnă, îmi permiteţi să mă retrag…

Lelia de Gunsbourg ţâşni în picioare:

— Atât de repede?

— Emoţiunile prin care aţi trecut poruncesc cruţare…

— O, da, aveţi dreptate… Cât de rari sunt bărbaţii care înţeleg sensibilităţile unei femei! Îi întinse din nou amândouă mâinile: Vă mulţumesc mult, domnule Miclescu, şi m-aţi îndatora peste măsură dacă de azi înainte îmi veţi onora salonul. Vreau să vă socotiţi oaspete dorit al casei mele.

— Prea onorat, doamnă baroană…

— Presupun că mergi vineri s-o vezi pe Albina di Rhona. Este cu totul extraordinară… Am văzut-o anul trecut la Londra, la St. James. O să fie *tout Bucarest*, deşi marile reprezentaţiuni le rezervă pentru Crăciun.

— Probabil, făcu vag Miclescu.

— Vino să mă vezi în lojă. După aceea mergem să supăm. O conving şi pe Albina… *C’est promis*, da?

Miclescu se înclină cu părere de rău:

— Regret că nu pot răspunde graţioasei dumneavoastră invitaţiuni, dar vineri lipsesc din Bucureşti. Mâine plec la moşie, unde mă reclamă unele urgenţe.

Fruntea baroanei se încreţi a mirare:

— Nu sunt obişnuită cu refuzurile, domnule Miclescu. Oare afacerile dumneavoastră nu pot aştepta? Deloc? Deloc? Nici chiar de dragul meu?

Ionică îşi muşcă buzele: „Grozavă afacere! Mă aşteaptă Todiriţă să ne ţucsuim împreună…!“ Coana Vasilena îl povăţuise însă astfel şi se părea că ştie ce vorbeşte… Oftă dureros:

— Mi-e peste putinţă, doamnă baroană… Oricând, altcândva, umilul dumneavoastră serv…

Lelia de Gunsbourg îl privi lung:

— Ciudat, domnule Miclescu, foarte ciudat… Mă pui pe gânduri… Din două una: Ori eşti un jucător iscusit sau… pur şi simplu, un bărbat îndrăgostit… În sfârşit, *dommage*… Păcat!

— Nici una, nici alta, spuse Miclescu, vă asigur.

Şi era sincer.

* * *

Alexandru Ioan Cuza cumpărase Ruginoasa cu un an în urmă de la moştenitorii fostului domn al Moldovei, Ioniţă Sandu Sturdza.

Desigur, Domnul îndrăgea meleagul, îi plăcea castelul gotic ridicat în mijlocul unui parc uriaş, pentru amenajarea căruia chemase grădinari de la Viena, dar mai cu seamă chibzuise, instalându-şi reşedinţa de vară în apropierea Ieşului, să oblojească oleacă orgoliul moldovenilor, rănile pricinuite de „descăunarea“ dulcelui târg, de pe malul Bahluiului, din hramul de Capitală în al doilea oraş al Principatelor.

Renovarea castelului, după gustul lui Vodă şi al Doamnei, încă nu se isprăvise, lucrările fiind împiedicate de o toamnă vrăjmaşă şi de o iarnă timpurie, astfel că doar câteva cămări, şi acelea cu înlesniri încropite, puteau fi locuite. Şi mobila comandată la o mare casă pariziană avea să sosească abia în primăvară. Costase şaizeci de mii de franci, iar piesele în stil gotic şi Renaissance, cu sculptură bogată în stejar şi nuc după cum porunceau canoanele modei, ar fi înnobilat cele mai simandicoase palate ale Franciei.

Elena Doamna şi prietena domniei sale, Zoe Manta, ajunseră la Ruginoasa pe înserat, după două zile de drum silnic. Avuseseră de înfruntat viscol, nămeţi anevoie de biruit, haite de lupi, toată sălbăticia şi înverşunarea iernilor moldoveneşti, dar, în primul rând, îndărătnicia Doamnei; nu îngăduise decât trei ori patru popasuri, răgaz pentru

schimbarea tacâmurilor[{50}] şi pentru chehaie[{51}], să prindă vlagă cu o cupă de rachiu fierbinte, din oala cu capac de pe sobiţa căpitanilor de poşte.

Zadarnic se rugase Zoe Manta, degerată sub maldărul de blănuri, să tragă, atât cât să se dezmorţească, la unul sau altul din conacele boiereşti aflate în drum, precum Răchiţeni, Scorţeni ori Viforiţa. În negura serii viscolite, luminile de la ferestre clipeau îmbietor, ba chiar şi lătratul zăvozilor îi semăna plin de prietenie, şi Zoe, cu obrajii biciuiţi de ger şi zăpadă, închipuia cadre domestice ispititoare: sobe în care zburdă foc îmbelşugat, un salonaş cald unde bărbaţii jucau whist în jurul mesei pe un picior; cocoana cânta la clavir în rochie de taftă groasă, cu un şal pe umeri, între lumânări aprinse, iar coana mare, bătrână, pigulea în *petit point* la o faţă de perină. Chiar şi cuhnia şi-o imagina plină de ispite, cu arămărie îmbujorată de flacără neastâmpărată. Mirosea a bucate dulci, iar slugile, dezghiocând nuci – ia, acu’ e Crăciunul! – stăteau la poveşti…

— Abia ai fost zăcaşă, Elenuţă, şi nici zdravănă nu te-ai urnit la drum. Eşti firavă şi, dacă te prinde şi un junghi straşnic, te doboară. Uite, vin Cocenii. Smărăndiţa îi totdeauna bucuroasă de oaspeţi…

Doamna nu se înduplecase. Rostise cu buze strânse, vinete de frig, şi nasul înfundat în pledul din blană de urs:

— Nu oprim niciunde, Zoe. Nu vreau să dau pricină de cleveteală, nu-mi place să fiu iscodită, detest să fiu compătimită. Când sunt nefericită, îmi ajung lacrămile mele. Atât bun am învăţat: *Garder sa dignité, même dans le malheur.*[{52}]

— Bine, dar Smărăndiţa ni-i prietenă devotată.

— *Mais bavarde comme une pie.*[{53}] Lasă-mi măcar atâta, Zoe… Dignitatea… Să nu-mi fie ruşine de mine însămi, să nu roşesc dinaintea oamenilor.

La Ruginoasa le întâmpină o curte troienită, cămări îngheţate şi câteva slugi zăpăcite de spaimă. În capul scării,

mama Doamnei, apriga cucoana Catinca.

Sosise de la Soleşti cu puţine ceasuri înainte şi de-atunci o ţinea într-o poruncă, ocări, trăsnea, osândea.

Îşi măsură fata cu buzele pungite de nemulţumire – dar fuseseră oare vreodată zâmbet cireaşă şi ispită?! –, pufni pe nări la vederea Zoei Manta.

Nu-i plăcea prietenia fie-sii cu „zăluda ceea“, după cum nu îngăduia, din principiu, pe nimeni în preajma Elenei. Pe Zoe, „lepădată de bărbat“, o dispreţuia şi osândea, socotind că în orice căsnicie nefericită vina este totdeauna a muierii. Crezul dumneaei era unul singur şi dintr-acesta n-o urnea nimeni: „Bărbatului, din cea dintâi zi, pune-i ham şi cep la parale! Ţine strâns hăţurile, bagă zăbală, biciul şi pintenii la îndemână şi în toată clipa să-ţi fie!“

La acestea, ginere-său, Alexandru Ioan, râdea către prieteni: „Nu cunosc greşalele lui Dumnezeu, dar de una sunt sigur: pe soacră-mea, cucoana Catinca, în loc de geambaş, a nimerit-o postelniceasă.“

„Ham şi zăbală, năroadelor!“ poftorea bătrâna. „Cu zdrăngăneală la clavir şi miorlăit la lună chioară din Lamartine şi alţi ofticoşi, nu ţii o casă şi, mai abitir, un bărbat… Multe nu m-au ascultat şi nu puţine au ajuns a se sătura din colacii din Sâmbăta morţilor… Cătaţi la dumnealui, postelnicul meu… Nu-mi iese din cuvânt, nu mă înfruntă cu o rază…!“

Adevărat, căci dumnealui, postelnicul Iordache, îşi ducea traiul la Ieşi, iar de-acolo, peste un car de poşte, până la Soleşti, unde stăpânea coana Catinca, lucrul s-ar fi dovedit cam anevoios…

— Nu mă aşteptam să te găsim la Ruginoasa, mamă…

— Nici eu să te porneşti bezmetică la drum bezmetic, pe vreme tot asemenea, lăsându-ţi de izbelişte rosturile.

Obrajii vineţi ai Doamnei Elena păliră:

— *Contenez-vous, maman! Les domestiques…*[{54}]

— *Les domestiques*! se strâmbă bătrâna. Că mult pricep slugile!

În căminul din salonul cel mare focul abia pâlpâia. Zoe Manta se descotorosi de blănuri, tremurând vargă. Elena Doamna rosti în silă:

— Dacă tot ai venit înaintea noastră, puteai griji să avem căldură.

— Şi dacă soseaţi poimâini? Cheltuială şi risipă! Iacă învăţătură deprinsă de la procopsitul de ginere-meu!

Zoe Manta îşi aţintise privirea în parchetul mozaicat. O stânjeneau ieşirile bătrânei, care nu ţinea niciodată seamă de nimeni şi nimic, se fălea în gura mare: „Eu vorbesc verde omului, în faţă şi nu la şezut, când a întors capul, ca alţii!“ Slobozea tot ce-i trecea prin minte, că se afla în cel mai simandicos salon ori în sfadă cu slugile de la cuhnii. Şi Zoe nu înceta să se mire cum o femeie grosieră şi brutală ca postelniceasa putuse zămisli făptură delicată, sensibilă, atât de atentă, sclavă a celei mai înalte etichete, ca Elena…

— Înseamnă că odăile sunt îngheţate, spuse Doamna apropiindu-se de cămin.

Cucoana Catinca săltă din umeri:

— Înseamnă!

Elena Doamna luă clopoţelul de argint de pe consolă şi chemă slujnica. Se ivi o femeie tânără, cu figura zăpăcită. Mâinile umflate, arse de leşie, nu-şi găseau locul.

— Ilinco, fă sobele în odăile de sus.

— Dar mai cu socoteală, pufni bătrâna, că nu-i pădurea lui tat-to!

Zoe Manta îşi netezi, gest inutil, menit să-i ascundă sentimentul de jenă, buclele strivite şi răvăşite sub căciula de lutru. Nu era o fire bătăioasă, nici ea nu ştia a lua viaţa în piept, îşi înfrunta rar şi moale vrăjmaşii, se afla blândă şi supusă, oarecum soră bună cu Elena, totuşi, de fiecare dată, în prezenţa acceselor de autoritate ale Rosettească, simţea cum toată fiinţa i se răzvrăteşte. O revolta conduita bătrânei, dar şi docilitatea imposibilă a Elenei. Elena, Doamna Principatelor, îndura mieluşea blândă, fără să cârtească, grosolănia şi despotismul maică-sii, exact aşa

cum îi îndurase acum treizeci de ani, copilă la Soleşti, ocările şi varga.

„Măcar de-ar iubi-o pe mamă-sa, dar n-o iubeşte. Netoţie? Nu, Elena nu-i slabă de minte. Teamă, asta e! Teama intrată în oase, din fragedă pruncie, teama pe care o insuflă peste tot coana Catinca, oriunde s-ar afla, şi blândeţea excesivă a Elenei; oroarea ei de scandal, de situaţii categorice, de violenţă, de înfruntări brutale. De aceea e neputincioasă şi faţă de Cuza…“

Dar parcă ea fusese mai dibace cu Manta? Se uita la el ca la un arhanghel, la ce spunea, ca la Vlădica, ba, tută, îi făcea spovadă despre cârtelile, înveninate, ce-i drept, ale părinţilor ei, potrivnici ginerelui din cea dintâi zi.

„Eram tânără“, suspină Zoe. „Tânără şi neghioabă…“ Şi, totuşi, ştia, gând mărturisit doar icoanelor, că şi astăzi, după aproape douăzeci şi cinci de ani, de-ar intra pe uşă, l-ar primi cu inimă şi braţe larg deschise şi, de-ajuns o singură vorbă, s-ar lepăda de toate şi totul, fără şovăială, şi l-ar urma la capătul pământului… Dar tot aşa de bine ştia că pe Manta nu-l va mai întâlni niciodată în astă lume. I-o spuneau inima, cugetul, dragostea – mereu trandafir proaspăt –, i-o spusese şi Simina, cărturăreasa din Covaci… O văzuse şi în Biblia deschisă cu cheie de argint, ori în farfurii cositorite şi în pahar… La flacără de lumânare, pe masă de lemn încleiat, fără cuie, chema duşii de pe lume. Vrăjitoarea îţi lua mâna şi cădea într-un soi de leşuială. Vorbea ca din mormânt, prin odaie simţeai fâlfâit de văluri nevăzute, pocalul începea să mişte singur, te treceau toate răcorile şi o spaimă de ducă-se pe pustii. Răposaţii – bunica din partea mamă-sii şi o mătuşă, ţaţa Safta, cea mai bogată cucoană din Suceava şi care prin diată îi lăsase ei, Zoei, întreg avutul, dezmoştenindu-şi feciorul – deşi chemaţi la depărtare de zile, fuseseră într-o sâmbătă: „Ciubota lui Anton nu va mai păşi vreodată pe pământul Moldovei. Gândurile pentru Zoe s-au spălat de mult. Îi statornicit peste gârla cea mare, pe meleag cu arşiţă cumplită şi

vălmăşag de seminţii; e însoţit cu o muiere de credinţă streină, care i-a zămislit trei prunci… Da… Se lasă bine zărit… Trăieşte în conac singuratic, ridicat între buruieni arse de soare nemilos…. Ţine într-o mână flinta, n-o leapădă deloc, şi în cealaltă, gârbaci cu mâner de argint. În juru-i, tot oameni focoşi, bidivii sălbatici, cirezi mari şi iarăşi flinte, multe flinte…“

Trezită din leşuială, Simina nu-şi amintise nimic din câte tolocănise. Atâta rostise: „Le faci ori ba încredinţare, voia domniei tale, dar morţii nu mint niciodată.“

Zoe îşi luă manşonul. Se clătina pe picioarele încă îngheţate.

— Îngăduie, cucoană Catincă, să mă retrag…

Bătrâna azvârli cu nepăsare lipsită de politeţe, vorba ceea, „bine faci!“:

— Retrage-te!

— …şi să vă urez noapte bună.

— Bună să fie, fata mea!

Doamna se desprinse de cămin:

— Urc şi eu, Zoe…

— Las’ că nemereşte şi singură drumul, sări bătrâna.

— Sunt peste măsură de ostenită, mamă. Avem vreme de povestit şi mâine.

— Mătăluţă poate, dar nu şi eu. Cum crapă de ziuă, mă pornesc spre Soleşti. Am daraveli însemnate la moşie, că tătâne-tău osteneşte la Ieşi, jucând în cărţi, başca vine jidovul de la Zmeureni cu socotelile. Aşa că om povesti acuma şi fără zăbavă. Du-te, Zoe, că-i fi zdruncinată de drum anevoios, însă vinovată te afli singură, căci nimeni nu ţi-a dat brânci de lângă sobă, la hălăduială prin troieni. Dar vorba ceea, cuşmă am, minte ce-mi mai trebuie?

Zoe Manta îşi zise că le îndură pe toate de dragul Elenei şi, îndreptându-i o privire lungă, părăsi încăperea fără o vorbă. Rosettească pufni:

— Şi nătânga aceasta îşi închipuieşte că, dacă se uită cruciş, cucoana Catinca vine de-a dura?

Doamna îşi muşcă buzele:

— E prietena şi musafira mea, mamă, şi…

— Şi lepădată de bărbat, i-o curmă bătrâna. Muiere compro-mi-să! Pe una asemenea ei eu n-aş primi-o în casă. În câte saloane e admisă? Şi îmi mai vorbeşti mie despre etichetă…

Doamna îşi încleştă degetele în catifeaua jilţului:

— Sunt la vârsta şi în situaţia în care-mi pot hotărî singură prieteniile.

— Vârsta! Ţi-a încolţit părul alb, dar mintea abia-ţi gângureşte. Şi situaţia! O batjocoreşti şi te lepezi de ea singură. Ce caţi la Ruginoasa? Ce l-ai lăsat pe-acela de capul lui?

— Simt nevoia să fiu singură. Să mă odihnesc. Să poată şi Alecu să chibzuiască liniştit, departe de mine.

Chipul bătrânei se învineţi de mânie:

— La cine să chibzuiască? La Obrenovicioaie? La halotca ceea fără ruşine şi obraz? Te pomeni că le-oi fi aşternut şi patul cu mâna ta.

— E la Ems.

— Acolo să-i rămână oasele!

— Mamă, te rog, lasă-mă.

— Ba nu te las deloc! Eşti muierea lui Cuza şi – urlă – Doamna Principatelor Româneşti! Locul tău e acolo, în scaunul ţării, şi nu în bordeiul ăsta poleit! Maică Precistă, cui te-i fi izbit aşa de mototoală şi fără ambiţiune? Parc-ai fi neam de slugă şi nu sânge de Sturdzeşti şi Rosetteşti, carele nici ei n-au dormit în staul, pe aşternut de balegă!

— Domnul Cristos tot într-un staul s-a născut. Nu gândeşti şi nu vorbeşti creştineşte, rosti Doamna, socotind că a găsit cuvânt fără întoarcere.

— Trăncăneală popească. Domnul Cristos! Ai fost tu acolo? N-ai strop de vână, n-ai dignitate, n-ai mândrie nici cât un câine ciomăgit!

Doamna Elena îşi ascunse faţa în palme şi izbucni în plâns:

— Ce vrei să fac, mamă? Pentru numele lui Dumnezeu, ce vrei să fac?

Bătrâna dădu cu pumnul în masă, sfărâmând o figurină de porţelan:

— Să lupţi pentru dreptul şi onorul tău! Doamne! Să fi fost eu în locu-ţi!

Elena Cuza îşi ridică faţa plină de lacrimi. Nu se mai putea stăpâni şi strigă:

— Ce ai fi făcut? Ce? Ce?!!

Cucoana Catinca îşi răsuci arătătorul ridicat prin aer:

— Uite aşa ţi-l învârteam eu pe kir Alecu, în jurul degetului. Cadril şi sârbă mi-ar fi dănţuit, trezit în buricul nopţii… Cât despre Obrenovicioaie! Ehei, fata mea! De mult m-aş fi descotorosit de ea…

— Cum?

Bătrâna dădu din mână a lehămeţeală faţă de atâta netoţie:

— Că s-o fi isprăvit şoricioaica din Bogdania şi Vălahia. Spiţerii şi crâşme, iaca unele de care nu ducem sărăcie…

Spaima secă dintr-o dată lacrimile Doamnei:

— Mamă! Ce tot vorbeşti! Ia seama…

— Mamă! Mamă! Atâta ştii! Decât să te stingi tu de inimă ră, mai bine să muşte ea ţărâna pentru ticăloşie! Îţi strică bordeiul, îţi fură cununa şi tu stai cu mâinile în poale şi ochii beliţi la icoane. Dumnezeu dă, fato, dar nu pune în traistă!

— Crimă?! Mă îndemni să fac moarte de om? Să săvârşesc cea mai cumplită fărădelege?!

Cucoana Catinca căută după tabacheră şi luă între degete cât să-şi îndestuleze nara.

— Spune-i cum vrei! Atâta ştiu. Când cearcă fiara să mă răpună, o dobor eu, înainte.

Elena Doamna începu să se plimbe agitată prin cămară, frângându-şi mâinile, fără grai.

— Ci stai locului şi nu bobletici ca un bondar! Amu, dacă stau să chibzuiesc, lucrul se brodeşte de minune, împrejurarea-i cu prilej.

— Care lucru?! Care împrejurare?!

— Aceasta, că teleleica-i dusă la băi. Tocmim om de credinţă şi… Mai cu folos şi în afară de prepuieli, dacă moare acolo, printre streini.

Elena Cuza, fără răsuflare, îşi duse mâinile la grumaz:

— Mamă, nu vreau să mai aud o vorbă!

— Că eu îţi cer ţie îngăduinţă a grăi!

Elena se opri în faţa mamă-sii. Glasul îi tremura de o hotărâre nouă, neîncercată până atunci:

— Dacă i se întâmplă ceva Mariei Obrenovici…

— Ce ai să faci? o întrerupse răcnind bătrâna. Ha?

— Sunt totuşi Doamna ţării!

— Dar mai întâi şi întâi fata mea! Ai s-o osândeşti pe mamă-ta? Ai să mă vâri la ocnă?

— Da! Să ştii că îi scriu lui Alecu.

— Scrie-i! O să-i placă! Tot se socoate el bărbatul unic, iscat să izbăvească suflarea românească. Împărat cu soacră la galere nu s-a mai pomenit în toată istoria noroadelor! Da’ poate că dumnealui îi convine…

Doamna înghiţi uscat. O ştia pe mamă-sa în stare de orice, mai ales când era zădărâtă. Intra şi cu capul în zid, numai să fie după pofta dumneaei. O idee îi străfulgeră mintea. Rosti cu un glas blând:

— Mămucă, cearcă să gândeşti o clipă. Alecu, mi-o spun iscoadele, se află în primejdie…

— De când îl cunosc, tot astfel se află. O caută cu dinadinsul şi cu felinar aprins chiar şi în miezul zilei. Şi-a ridicat în cap toată boierimea, ba şi pe târgoveţii procopsiţi. Ce pofteşte? Ţară de mişei, stăpânită de iacobini? De *sans-culottes*!

— Se află în primejdie, şi aceasta-i însemnat acum. Inimicii urzesc să-i ia nu doar scaunul, îi vor şi capul!

Bătrâna îşi smulse mânioasă un fir tare şi negru din bărbia ascuţită, de ţap:

— Şi ce-i cu asta? Ce legătură are cu ibovnica?

— Are! Maria Obrenovici e puternică şi vicleană, omul ei de încredere, Librecht…

— Un tâlhar!

— Da! Dar cel mai iscusit dintre toţi tâlharii. Şi toată curtea ei e doldora de asemenea personagii.

— Dacă răpui căpetenia, se împrăştie şi cetaşii, ajungi la vorba mea: *Deux coups d'une pierre.* Prilej să descotoroseşti bârsana de toţi păduchii.

Elena dădu din cap, „cum de nu înţelegi?"

— Pricepe, mamă, că ţelul nostru imediat e să-l salvăm pe Alecu. Maria Obrenovici are aceeaşi dorinţă. Luptând pentru acelaşi ţel din două părţi, suntem mai puternice, avem mai mulţi sorţi de izbândă.

— Prostii!, respinse bătrâna. Dacă mă asculţi, poţi izbândi şi singură, iar recunoştinţa lui Cuza îţi va rămâne nevătămată. Altfel, strânge ibovnica tot caimacul, şi după cum ştie să-l îmbrobodească, al ei va fi tot meritul şi tot ei îi va săruta papucii… Da' ian ascultă! Tu dacă-l ştii pe Cuza cu o ciubotă în groapă, ce cauţi prin coclaurile aistea? Trebuia să rămâi stâlp lângă el!

Doamna întoarse capul. De fapt, nu ştia nimic anume, iscoadele erau ale lui Vodă şi nu ei veneau să i se mărturisească. Că încerca spaimă nedesluşită, mai ales după ce-şi lăsase palma citită de Simina, asta era o suferinţă a dumneaei, de care doar Zoe ştia. Nopţile îi erau bobotaie de vise rele, zilele doar inimă înnodată, cârceii din gâtlej n-o lăsau să răsufle. Pentru a întoarce însă gândurile de uciganie ale mamă-sii, se prefăcea a cunoaşte mai multe şi neîndoielnic.

— Nu mă mai mustra şi dumneata, mamă.

— Ba te mustru şi te poftesc să te întorci îndărăt, la Bucureşti, fără zăbavă! Nu ştiu ce bâzdăgănii ţi-or fi înşirând iscoadele, dar ştiu că tartorul cel mare pe care-l ţine ginere-meu în dreapta îi ticălosul de Mihalache Kogălniceanu. Totdeauna a fost pătimaş de putere, ţinteşte la domnie, caută şi câştigă sprijinitori…

Elena Cuza surâse amar:

— Cum poţi, mamă, să ponegreşti pe cel mai cinstit om din Principate? Pe cel mai credincios dregător al domniei noastre? Prieten cu Alecu din pruncie, au şcolit dimpreună şi, tot dimpreună, au străbătut drumul anevoios al împlinirilor de azi… 1848, exilul…

— Şi aşa mai departe!, rânji Rosetteasca. Feri-mă, Doamne, de prieteni, că la vrăjmaşi iau singur seama! Tine minte ce profeţesc eu, Elenă! Dacă cineva i-o smulge lui Cuza sceptrul şi cuca, acela va fi prietinul vostru, Mihalache!

Elena Cuza oftă sleită de puteri:

— Bine, mamă, cum zici dumneata. Vreau să mă odihnesc, mi-s oasele fărâmate de oboseală.

Bătrâna, parcă amintindu-şi de somn, căscă lat, astupându-şi gura ştirbă cu degetele pline de inele.

— Da, da, odihneşte-te, că mâine te porneşti la drum.

— Nu!, făcu hotărâtă Doamna.

Bătrâna se întrerupse uluită din căscat, gata să se înece. Nu era deprinsă cu împotrivirile Elenei. Se ridică din jilţ, cu ochi scăpărând de mânie.

— Ba da!

— Nu, mamă, făcu liniştită Doamna.

Rosetteasca simţea că se înăbuşă:

— Cutezi să mă înfrunţi? Tu, carele fără de mine, împleteai şuviţe albe? Carele te-am înălţat acolo unde nici nu visai? Tu, nătângo, mi te pui de-a curmezişul?

Elena Cuza păli sub povara ocării. Cearcănele deveniră şi mai întunecate, păreau zugrăvite cu cărbune.

— N-ai dreptul să-mi vorbeşti aşa… Îţi lipseşte orice simţământ creştinesc.

Vorbele se năpusteau la gura cucoanei Catinca. Le opri năvala slujnica, Ioana. Se opri în prag, prăvălind căutătură plină de teamă. Bătrâna urlă:

— Cum intri aşa, netrebnico? Te trezeşti în târla tătâne-tău?!

Ioana, pierdută de spaimă, izbuti să îngaime:

— O venit un cela… corier… O carte pentru Doamna.

Elena Cuza îi smulse plicul şi-l deschise cu degete neîndemânatice, tremurând de nerăbdare. Cucoana Catinca n-o scăpa din ochi. Rosti ciudoasă:

— O fi vreun răvăşel de amoare… Răpus de dor, te pofteşte cu lăutari la Bucureşti.

Doamna răspunse cu glas stins:

— Dimpotrivă. Îmi spune să aştept aici, la Ruginoasa.

— Aha!, exclamă cu răutate bătrâna. Care va să zică, surghiun!

Elena Cuza nu răspunse. O lacrimă strălucea singură pe obrazul străveziu.

CAPITOLUL VI

Slove abia aplecate, ascuţite, fără înfloriturile administrate în pensionatele de fete, aşternute de o mână sigură şi ambiţioasă cu cerneală neagră pe hârtie rozalbă. Astfel arătau toate scrisorile Mariei, fiica fostului ministru Catargi, văduva prinţului sârb Obrenovici, favorita Principelui Alexandru Ioan I.

„...Mon Dieu, qu'il est incommode d'aimer un prince aussi charmant que vous...[{55}] N-ai un moment de odihnă, temi mii de lucruri care s-ar putea întâmpla...

Recitesc, Alteţă, aici, în singurătatea mea, înconjurată de umbre, frig – frigul depărtării – şi rele presentimente, corespondenţa dintre Louis XIV şi M-lle de la Vallière. Pasagiul pe care vi l-am copiat m-a impresionat cu osebire. Câtă asemănare cu simţămintele pe care vi le închin eu dumneavoastră, cu temerile care mă asediază. *Un prince aussi charmant!*[{56}] Eu completez: Şi atât de cutezător, de generos, de devotat naţiunii sale şi celor mai înalte idealuri...

Aleşii pe care Dumnezeu i-a hărăzit perfecţiunii rareori au o fericită şi lungă soartă. Vrăjmaşii, căci admiraţiunea, în afară de ode şi osanale, dă naştere pizmei şi urii, nu le-o îngăduie. Oamenii sunt mici, sufletele lor meschine nu îndură superioritatea categorică a vreunui semen, se simt striviţi. Şi atunci încearcă ei să strivească.

De aceea mi-e teamă... Şi mi-e teamă, mai presus de orice, pentru viaţa Alteţei Voastre. Trăiţi înconjurat de duşmani, cu atât mai periculoşi cu cât, în candoarea

onestităţii dumneavoastră, le faceţi deplină încredinţare, lor şi cuvintelor frumoase sub care ştiu să-şi ascundă, cu bună oratorie, corupţiunea şi ţelurile josnice. Oameni falşi, vorbe false…

Mi se ştiriceşte aici, la schimnicia unde mă aflu ţintuită de boală, de un complot pus la cale…“

Intrarea unuia dintre aghiotanţi îi întrerupse lectura, şi Domnul ridică privirea iritat:

— Excelenţa sa, domnul preşedinte al Consiliului de miniştri…

— Introdu-l peste cinci minute.

„…toţi prietenii, toţi devotaţii alteţei voastre sunt de acord că M.K., pe care-l preţuiţi ca pe cel mai de seamă sfetnic al ţării, are o rea influenţă asupra voastră, împingându-vă cu perfidie să săvârşiţi cele mai nesăbuite acte. În numele unor principii care v-au călăuzit toată viaţa, vă face să păşiţi pe drumul pierzaniei. Opozanţii sunt puternici, şi ei reprezintă tot ce a însemnat forţă şi tradiţie în ţările noastre timp de veacuri. Alteţa Voastră îi condamnă pentru gândire îngustă, înapoiată, care ţine seama doar de interesele lor de mari latifundiari, împotrivindu-se progresului firesc al omenirii. Dar amintiţi-vă, Alteţă, că bătrânii au înţelepciunea lor, care nu poate fi înlocuită nici de ideal, nici de o credinţă sinceră, nici de nobleţea bunelor intenţiuni. Vi se reproşează că vreţi să «nivelaţi societatea». Poate că, într-adevăr, e prea devreme să adoptaţi asemenea legiuri. Pregătiţi întâi naţiunea, pe cei mari şi pe cei de jos, pentru a primi în linişte, fără dezlănţuiri furtunoase, marile reforme pe care intenţionaţi să le înfăptuiţi. Este de-ajuns a renunţa pentru moment, desigur, la promulgarea legii rurale şi de cens, cele mai aţâţătoare şi odioase protipendului nostru, pentru ca spiritele să se liniştească şi să alungaţi cu desăvârşire primejdia care vă pândeşte la orice colţ de stradă, în spatele fiecărei uşi pe care o deschideţi.

Vă conjur, chibzuiţi cu toată seriozitatea impusă de gravitatea momentului, desprindeţi-vă din mrejele fatalului personaj care vă ţese din umbră un fine fatal.

Vă conjur în numele naţiunii căreia i-aţi închinat toată viaţa voastră, în numele pruncilor noştri, Alexandru şi Dimitrie.

Iertaţi-mi, Alteţă, toate necazurile pe care vi le pricinuiesc: sunt tristă, absentă, bolnavă, poate inoportună. Dar… mă străduiesc din răsputeri pentru a vă dovedi că-mi sunteţi cu mult mai scump, de mii şi mii de ori mai scump decât orice pe lumea aceasta.

Je vous quitte à regret… Adieu. “

Preşedintele Consiliului de miniştri îşi îndreptă cu gestul său caracteristic *pince-nez*-ul, mormăind un hm! imperceptibil. Recunoscuse hârtia scrisorilor Mariei Obrenovici. Cuza, cu o mişcare uşoară, vârî plicul în mapa de marochin roşu cu documente private. Părea nervos, plictisit, trăsăturile plăcute erau boţite, adunate, obrajii parcă împuţinaţi.

„Mda… Marie… Mereu nepreţuita Marie… Cu nepreţuitul ei dar de a fi prezentă chiar de la celălalt capăt al Europei… de a-l descăli cu nepreţuitele-i poveţe. Şi de a-l asigura, evident, de nepreţuita-i dragoste…“

Domnul îşi aşează palmele pe masă şi închise ochii câteva clipe. Kogălniceanu aşteptă în linişte. Cunoştea procedeul, şi metamorfoza, chestiune de secunde, a Principelui nu-l surprinse. Chipul crispat i se destinse ca prin minune, o mână nevăzută, vrăjită, îi netezi colţurile, aduse din nou strălucire în căutătura albastră, şi expresia redobândi lumina obişnuită. Îndreptă o privire scurtă primului său ministru şi, săltându-şi sprâncenele a întrebare, zâmbi:

— Excelenţă?

— Alteţă!

— Cumplită vreme!, continuă să surâdă Cuza, arătând cu o mişcare a capului spre fereastră.

— Cumplite vremi! corectă apăsând sumbru Kogălniceanu.

— Da… da… da… Sesisez nuanţa. Dragă Kogălnicene, observ că, de la un timp, bântuie o molimă puţin ciudată. Toţi pe care-i întâlnesc au aerul unor amploiaţi de pompe funebre.

— Aceia ţi-s prieteni, Alteţă.

— Dar deloc amuzanţi, te asigur.

— În aceste zile, chipuri luminoase îţi vor înfăţişa doar inimicii.

— Eşti într-o dispoziţiune funestă… Ce s-a mai întâmplat?

Kogălniceanu îşi îndreptă trupul greoi în jilţ. Puternic şi gros, ca un trunchi, pricină pentru care părea scundac, avea capul rotund, cruţat de pleşuvie doar la ceafă şi deasupra urechilor, sugerând tonsura clericilor catolici. „Căpăţână însemnată de Dumnezeu“, croncăneau duşmanii. „Şi pe dinafară şi pe dinăuntru, slut şi demonic, precum un popă papistaş…“

Ochii, însă, îşi spunea Cuza, mari, neguroşi, păstrând intactă flacăra elanurilor din juneţe, scăpărând de inteligenţă, rămăseseră aceiaşi. Aceiaşi, de pe vremea când erau, dimpreună cu prietenii Alecsandri, vărul Docan, Matei Millo, şi câţi alţii, şcolari în pensionatul deschis la Iassy de fostul ofiţer al lui Napoleon, Victor Cuénim Foure. Pentru o mie două sute de lei pe an, franţuzul se obliga să-i înveţe „limbile franţuzească, grecească şi nemţească, cu gramaticeşti reguli precum şi cu deosebitele lor stiluri… Copilul urmează a veni la mine la pension în toată dimineaţa, a fi la zacuscă{57} şi la vreme de masă tot la mine împreună cu mine; iar seara, după ce-şi va isprăvi paradosirea la câte trei limbile, precum s-au zis, are să meargă acasă la dumnealui şi să doarmă…“

Pe vremea aceea, asemănarea lui Mihalache cu mamă-sa, mult frumoasa Catinca Stavilă, era izbitoare: sprâncenat, cu faţa prelungă de heruvim, gură născocită pentru sărutări,

subţirel ca o aţă de fum şi o clădăraie de păr întunecat, în contrast puternic cu obraji cu străvezimi de alabastru…

Rămăseseră prieteni şi tovarăşi de luptă şi ideal, rămăseseră unul pentru celălalt Mihalache şi Alecu. În viaţa privată. Când însă sfatul se ţinea între principe şi primul său dregător, eticheta părea a se burzului singură, titlurile de ighemonicon urcau pe buze de la sine.

— Alteţă, începu Kogălniceanu cu glasul lui puternic şi răsunător, glasul oratorului încercat, stăpân pe toate tainele meşteşugului, vă vorbesc azi în primul rând în calitatea mea de ministru de Interne.

Alexandru Ioan I avu un gest de oboseală:

— Iar istoria aceea cu complotul?! Vă urmăreşte pe toţi aceeaşi gogoriţă ridicolă. *J'en ai assez!*[{58}]

Kogălniceanu respiră adânc:

— Îngăduiţi-mi, Alteţă, doar câteva cuvinte. Ceea ce înălţimea voastră socoate o gogoriţă ridicolă înseamnă coaliţiunea cea mai abjectă a celor mai abjecţi „din tagma politicienilor lipsiţi de patriotism, oportunişti, oneroşi, inconştienţi funeşti de primejdiile în care aruncă ţara"!

Cuza încercă să râdă:

— Îmi ţii un discurs, Kogălnicene! Rezervă-le pentru Cameră.

Chipul prim-ministrului se aprinse:

— E inutil să mă adresez unei Adunări unde canaliile orbite de patimi şi obtuzitate vor să vândă ţara pentru a-şi satisface ura împotriva Alteţei Voastre şi, da! şi a mea! Aceştia nu urmăresc decât a-şi satisface interesele, a-şi încheia afacerile cu rod bogat.

— Exageraţiuni! respinse moale Domnul. Nu pot fi toţi canalii, după cum nu poţi întâlni niciunde, grămădiţi laolaltă, doar arhangheli.

— Nu sunt exageraţiuni, Alteţă! tună Kogălniceanu.

Se ridică şi îndreptă arătătorul cu gestul său de tribună spre Domn:

— „Toţi cei ce-şi zic pompos apărătorii tronului, sunt primii care îl mineză…“

Cuza zâmbi uşurel, zâmbetul şugubăţ al uitatei copilării.

— Şi… domnia ta, domnule ministru?

Kogălniceanu îi strecură o privire tristă:

— Dacă nu v-aş cunoaşte, Alteţă…

— Ştiu, ştiu, ştiu… M-ai socoti lipsit de seriozitate. Ţi-aduci aminte de cuvintele lui Napoleon? „Să râzi chiar când plângi… Râsul printre lacrimi, nu cunosc un mai mare act de curaj…“

N-o spusese niciodată Napoleon, apoftegma îi aparţinea, dar constatase nu o dată valoarea pe care o conferă faptului sau cuvântului prestigiul numelui ori a depărtării; a depărtării celei mari, nemăsurate, necunoscute. Una din micile, inocentele vanităţi, ale nevanitosului Cuza.

— Alteţă, propun să trecem din domeniul celor filozoficeşti la cel al faptelor. Sunt încredinţat că vedeţi clar situaţia Măriei Voastre şi a ţării. Dar, iertată-mi fie întrebarea: „Veţi avea destulă tărie şi chiar o stare de spirit îndeajuns de bună spre a putea triumfa asupra duşmanilor şi a prietenilor Măriei Voastre?“ A acelor prieteni care azi, legaţi la ochi de patimi şi deşarte dorinţi, sunt pe punctul de a neguţători ţara?

Cuza îi îndreptă o privire blândă. Întrebă pe un ton a cărui căldură glăsuia multe despre o prietenie veche:

— Mihalache, oare nu te laşi orbit de patimă acum chiar tu însuţi?

Kogălniceanu scutură violent din cap:

— Niciodată, când a fost vorba de interesele naţiunii, resentimentele mele, cât de grave, n-au avut a juca vreun rol. Şi sunt gata, de sunt socotit nevrednic ori prea pizmaş, a mă retrage din înalta dregătorie pe care mi-a încredinţat-o Măria Voastră, spre a lăsa loc unui cârmaci mai înţelept…

Domnul începu să râdă. Luă condeiul de cristal, înfipt într-un degetar de aur, lângă călimară, şi începu a-l răsuci între degete.

— Demisia! La nici două luni după formarea guvernului! Oare aceasta-i dovadă de seriozitate? În patru ani, trei guverne! Catargiu, Kreţzulescu, Kogălniceanu… Cine urmează? Nu cunosc ţară în Europa, nu care să ne întreacă, dar măcar să ne stea alăturea în această ridicolă competiţiune. Mihalache, noi avem multe a împlini dimpreună. Duşmanii opintesc să ne dezbine…

— Şi dacă vor izbuti, Măria Ta?

Glasul ministrului tremura de mânie abia stăpânită. Alexandru Ioan I surâse trist:

— Nu cred ca Dumnezeu să fie atât de hain cu acest neam urgisit, pentru a continua să-l nedreptăţească. Oamenii îşi au o soartă, popoarele îşi au şi ele soarta lor. Socot că noi avem norocul să trăim cele mai luminoase zile ale istoriei, când soarele a început să răsară şi pentru români.

— Reacţiunea, mormăi nemulţumit Kogălniceanu, părându-i-se că Vodă ocoleşte răspunsul, nu stă cu ochii pe cer, cercetând căţăratul soarelui.

— Dar nici nu-i poate zvârli pe chip broboadă neagră. Mihalache, eu unul nu cred că destinul unei naţii poate fi mânuit de un singur om, oricât de blagoslovit cu har ar fi. Acesta poate doar dirigui, îndrepta, înţelege, mai degrabă decât contemporanii săi, binele către care năzuieşte poporul şi potecile ce duc către ăst bine. Aceasta-i menirea noastră azi, acum, Mihalache. O menire sfântă. Şi de nu eram noi, s-ar fi fost iscat alţii. Alţii care, la fel de încredinţaţi de însemnătatea misiunii lor, n-ar fi putut fi dezbinaţi de nici o forţă din lume.

Kogălniceanu îşi scoase *pince-nez*-ul şi începu să-i şteargă tacticos sticlele aburite.

— Dacă Înălţimea Voastră îşi cunoaşte menirea sfântă, de ce nu înăbuşă din faşă intenţiuni criminale care l-ar putea împiedica de la marile împliniri?

Cuza se ridică de la birou. Făcu câţiva paşi prin cabinet, apoi se opri sprijinindu-se în mâini, cu toată greutatea, de

spătarul unui scaun.

— Nu mi-e teamă de complot, pentru că nu mi-e teamă de moarte. Iar scopul meu, neluând măsuri imediate şi oficiale împotriva briganzilor din opoziţiune care-mi vor capul, este să-i compromit definitiv. Aceasta ne va netezi calea pentru adoptarea reformelor care ne interesează.

— O lovitură de stat ne-ar netezi calea, fără a risca viaţa Înălţimii Voastre. E momentul cel mai potrivit, căci a sosit de mult vremea unui act de mare autoritate faţă de opozanţi.

— A sosit vremea, Mihalache, dar n-a sunat ceasul. Rezultatele unei lovituri de stat pripite, când momentul n-a fost socotit cu toată atenţiunea, sunt îndoielnice. Ca totdeauna, adăugă zâmbind blând, te dovedeşti nerăbdător ca un bidiviu nărăvaş. Înflăcărat de patimă, devii năprasnic şi chiar necugetat.

Un val de sânge vopsi chipul ministrului. Înăbuşindu-şi clocotul, respiră adânc înainte de a vorbi:

— „Unui Domn îi este permis tot afară de insultă, pe simpla raţiune că insultatul nu-i poate răspunde!“

Vodă începu să râdă cu poftă:

— Poţi să-mi răspunzi. Ţi-a vorbit acum nu Principele, ci doar vechiul şi bătrânul tovarăş de tinereţe, colonelul Cuza.

* * *

Casele din Bucureşti ale lui Todiriţă Zăvoianu se aflau pe Podul Mogoşoaiei, peste drum de Teatrul Bossel şi giuvaiergeria lui Resch, la capătul unei curţi lungi şi înguste, ocrotite de un zăplaz de suliţi înfipte în brâu de piatră.

Înlăuntru, spre deosebire de conacul din Zăvoieni, Todiriţă încă nu-şi isprăvise opera de anglicizare şi odăile arătau cam anapoda, harababură de lemnărie amestecată. Vizitatorii se simţeau zăpăciţi, se închipuiau în dugheana

vreunui neguţător de mobile, şi Ionică Miclescu îşi povăţuise prietenul să anine preţuri la cele bodroanţe, spre a nu stârni încurcătură. Sălăşluiau în cămările înalte, într-un laolaltă smintit, sofale şi mescioare turceşti, covoare scumpe de Smirna şi Ispahan, iatagane din Damasc, jilţuri şi console, cu belşug aurite, servicii de ceai din cel mai scump porţelan englezesc, lămpi pântecoase şi sfeşnice grele, candelabre şi pendule din acelaşi Albion.

Barbu Cantuniari îşi anunţă vizita pentru ceasurile patru ale după-amiezei. Dădu grăbit bineţe gazdei şi nelipsitului Ionică Miclescu şi începu a străbate casa, încăpere cu încăpere.

Todiriţă îl urma nedumerit, „după ce tot cercetezi, bre creştine?“, în vreme ce Miclescu se prăpădea de râs:

— Todiriţă nu-i hapsân la preţuri, pun şi eu o vorbă bună… Cumperi cu toptanul, Barbule, ori cu de-a măruntul?

Cantuniari însă îşi vedea de ale lui, deschidea uşi, reteza odăi, le scormonea din ochi, scotocea cămări şi ocniţe. Rosti scurt:

— Privata!

Todiriţă râse, închipuindu-şi, în sfârşit, că a priceput:

— Păi grăieşte omeneşte! Nu trebuia să străbaţi atâtea poşte, ca să mă întrebi de comoditătţi.

Îl trase fericit de-a lungul mai multor odăiţe şi deschise, plin de importanţă, o uşă de lângă iatac, ascunsă de o draperie din brocart albastru, brodată cu papagali. Cămara avea o cadă, o gaură în pardoseala de cărămidă arsă şi o măţăraie de ţevi, spânzurate pe zid, aşa, de-o frumuseţe, pesemne, judecând după hârdaiele mari umplute cu apă, vasul de noapte din porţelan acoperit cu o broderie şi o stropitoare uriaşă.

— *My bathroom*[{59}], rosti plin de importanţă Todiriţă şi guşa i se revărsă umflată de satisfacţie peste gulerul tare.

Sala de baie constituia unul din permanentele motive de satisfacţiune ale Zăvoianului cel tânăr, căci, într-adevăr, nu se aflau cinci case în Bucureşti care să dispună de

asemenea ciudăţenie. Oamenii, chiar cei înlesniţi, aveau lavabou în iatac, vas de noapte cu scaun tot acolo, dosit în spatele unui paravan, iar vara coborau în grădină. Puţini se spălau pe de-a-ntregul, cei mai mulţi cu jumătatea.

Barbu Cantuniari ciocăni amuzat cu unghia în ţevi:

— Şi chiar funcţionează?

Miclescu râse:

— Funcţionează Stan cu stropitoarea…

Todiriţă desluşi:

— Mai sunt mici defecţiuni, dar neamţul mi-a promis că, în câteva zile, înlătură toate neajunsurile. Căile care duc la civilizaţiune, dragii mei, au şi ele neajunsuri.

Cantuniari dădu scurt din cap:

— Îmi convine!

Todiriţă se holbă:

— Ce-ţi convine?

— Las’ că-ţi explic.

— Să-i spun lui Stanley să te aştepte? Casa-i încă vraişte, te descurci anevoie.

Barbu ridică din umeri râzând şi o luă înainte spre salonul aflat la celălalt capăt al conacului. Ionică Miclescu se aşează comod pe un divan. Puse picior peste picior şi îşi admiră botina fină de glanţ.

— Şi acum, *mon vieux*, să auzim oferta!

Todiriţă îşi înlesni oleacă legătura care-i sugruma grumazul încins.

— Dintâi să-i poruncesc feciorului de vutci, şi agită un clopoţel.

Stan îşi arătă în aceeaşi clipă, de parcă ar fi pândit la uşă, chipul de lună roşcovană, fericit nespus. Ca totdeauna, zâmbetul îi despica obrazul de la o ureche la cealaltă, iar mâinile atârnau grele, tot roşii, din mânecile livrelei cu bumbi de argint.

— Poruncă, milărd!

— Ceainicul şi tipsia cu cele cuvenite pentru grog.

— De care să fie răchia? Din cea şofranie cu zahăr, ori vinarsul lui jupân Leiba din Zăvoieni? Din aceea te-ai ţucsuit mai asară domnia ta, când viersuiai cât te ţinea glasul...

— Grog am spus, Stanley! urlă Todiriţă.

Stanley ieşi nedumerit, dar fără să-şi piardă buna dispoziţie.

Ceilalţi râdeau cu hohote. Miclescu respiră adânc:

— Ce ai cu bietul Stan, Todiriţă? îl sminteşti de tot.

Zăvoianu săltă autoritar arătătorul:

— Johnny! Te rog să nu te amesteci în metodul meu de educaţiune.

Cantuniari se ridică:

— Vă arde de pozne! Todiriţă, uite despre ce-i vorba!

— Toată atenţiunea din parte-mi!, zise gros Zăvoianu. Johnny! Te rog să fii serios!

— Împrumută-mi pentru câteva zile folosinţa acestei case.

Zăvoianu îşi răsfrânse a mirare buzele pline:

— Nu sunt sigur că am priceput... Vrei să fii o vreme oaspetele meu? Şi un an, *mon cher*! Toată viaţa!

— Mi-ajung câteva zile, zâmbi Barbu. Câteva zile în care să o am complet liberă la dispoziţie.

Miclescu explică râzând:

— E limpede. Îţi cere câteva zile în care să lipsiţi cu desăvârşire şi tu, şi slugile! Îi pui cheia în mână şi tragi la otel.

— Nu chiar aşa. Nu trebuie să tragă la otel.

— Da..., făcu încurcat Todiriţă, incapabil în genere de refuzuri... Sigur... Casa, după cum vezi, nu s-a fost încă rânduit... Mi se pare ciudat.

Cantuniari îi puse mâna pe umăr:

— Tocmai pentru că nu s-a fost rânduit îmi convine de minune, căci scopusul meu presupune şi oleacă de deranj despre care, dacă încuviinţezi, vom vorbi... Todiriţă, raţiuni majore, raţiuni de stat mă silesc să-ţi cer acest serviciu. Şi aceleaşi raţiuni mă împiedică să-ţi desluşesc pricinile. Mă

bizui mult pe sentimentele tale, adăugă gâdilindu-l, de bun şi onest cetăţean.

Zăvoianu ţâşni din jilţ cu o mână în sus, precum oratorii romani:

— Iluştrii mei amici, raţiunile majore, domnia… Iată un sanctuar sfânt pentru orice fiinţă, suflare românească, iată altarul unde eu cutez… da… să aprind smerite lumânări. Căci civilizaţiunea…

Din spatele uşii începură ţambalele lui Stan, care asigura fondul muzical.

Cantuniari coborî în grabă, urmat de Ionică Miclescu. Un ger ţeapăn învăluise priveliştea, întreg oraşul în sticlă. Scârţâia sub tălpile ghetelor, se aninase pe cuşme, în bărbile şi mustăţile trecătorilor. Fanarele lui Cuza şi luminile de la Capşa şi Hugues – întunericul zornic îmbrobodise seara de iarnă – străluceau rece, în văzduhul limpede şi îngheţat.

— Amarnic ger, se cutremură firavul Miclescu, săltându-şi gulerul de vidră.

— Ce daraveli naţionale te smulg de lângă lord Zăvoianu şi Stanley, al său scutier?

— Vreau să arunc un ochi pe taraba lui Jupân Manole de la Elitei. Aştepta marfă de soi, din Viena.

— Ce vrei să-ţi iei? întrebă distrat Cantuniari, cu ochii după o sanie.

— Un lanţ de ceas şi m-ar interesa o păreche de butoni.

— Atunci mergem împreună şi te las în Lipscani.

Găsiră sanie în Piaţa Teatrului. Muscalul, băut bine spre a îndura frigul, urni brusc caii, şi cei doi se prăvăliră unul peste celălalt.

— Mai uşurel, gaspadin, râse Cantuniari, că ne răstorni în şanţ.

— Ba în poală de muiere nurlie, conaşule. Îi singurul pocinog la care mă pricep. Unde porunciţi?

— Ne duci dintâi pe Lipscani… La Bijuteria Elitei.

Înveliţi în blănuri, respirau anevoie aerul. Îi usturau nările şi gâtlejul. Cantuniari rosti de după şalul gros de caşmir:

— Ai primit vreun semn de la baroană?

— Te-aş fi vestit. Mi-e că socoata coanei Vasilena a dat greş de astă-dată. Am îndrăcit doar mândruţa.

— Nu crez… Şi-apoi, mai bine îndrăcită, decât nepăsătoare. Fie şi numai pentru a te îngenunchea, şi tot caută să dea ochi cu tine.

— Până una alta, din pricina voastră i-am pierdut pe Cezara Bolta şi pe Comino. Mi-a spus Todiriţă c-au dat o reprezentaţiune extraordinară.

— Ei, l-ai pierdut tu şi pe Rodriguez…

Miclescu făcu ochii mari. Avea ambiţiunea de a nu lipsi de la nici o mondenitate mare. Întrebă cu ciudă:

— Rodriguez?! Aista cine mai e?

— Nu ştiu, făcu simplu Cantuniari.

— Eşti neserios.

— Aşa pretinde şi mama. Iar Cezara, mai dă ea spectacole. Uite că am ajuns!

Intraseră în Lipscani. Ca totdeauna, uliţa era înţesată de omenire, părea că frigul trudeşte zadarnic asupra deverului, căci dughenele nu duceau lipsă de muşterii. Neguţători de castane coapte jucau în ciubote pe lângă grătarele încinse, nu pridideau să umple cornetele din hârtie de jurnal şi coşuleţele slujnicelor trimise de stăpâni să ia câte o „măsură“ întreagă.

În faţă la Sabego, magazin de blănuri, patronul, ovrei şmecher, scosese un băiat de prăvălie care poftea trecătorii „la o ceaşcă de ceai fierbinte, fără alte obligaţiuni“. Din vitrină îmbia un samovar pântecos, care dădea în undă.

Miclescu începu a se descotorosi din blănuri.

— Ionică, mai aştepţi până poimâini, nevăzut şi neauzit.

— De ce până poimâini?

— Joia are baroana zi de primire. Te înfiinţezi seara la ea.

— Nu cutez să mă duc nepoftit. Ţi-am spus că era supărată. Şi nu mi-i de un afront, ci că-ţi strică ţie socotelile.

— Trimiţi la amiezi un comisioner de la Pohr, buchetierul, cu un coş de camelii. Mă rog, nu trebuie eu să te învăţ cum se impresionează damele, şi o îndupleci să te invite.

Ionică Miclescu îi îndreptă o căutătură subţire:

— Ascultă, Barbule, la o urmă de ce m-ai vârât pe mine în urzeala aceasta, mai cu seamă că mă socoţi un fluieră vânt şi bute netot?

— Aici te înşeli, zâmbi cald Cantuniari. Că o ţineţi tot într-un carnaval şi tu, şi Todiriţă, că alta, în afară de cai, vinuri şi dame, pantaloni pepita şi bude english n-aveţi în cap, da! Dar netot nu eşti şi nici vină nu porţi că ai parale mai multe decât poţi cheltui.

Miclescu se strâmbă, smucindu-şi cioculeţul bălan.

— La o adică, de ce nu faci tu pe trubadurul? Te-am întrebat şi deunăzi, în salonul coanei Vasilena. Făţos eşti, june eşti, mai mintos şi robace decât noi eşti, pari anume alcătuit pentru asemenea slujbă.

Barbu clătină din cap cu prefăcută amărăciune:

— Mă întristezi, Ionică… Îmi pusesem toate nădejdile în tine şi-mi răspunzi cu zeflemea.

Miclescu săltă din umeri:

— *À d’autres!*

Barbu râse:

— Păi bine, măi mintosule, cum să mă duc eu, carele mă întâlnesc în fiece zi pe sălile ministerului cu Grănişteanu, şi ştie ce hram port, să-i espionez ibovnica?

Miclescu cârti, numai spre a avea ultimul cuvânt:

— Socot drept o mişelie toată cestiunea! Aţi ajuns să iscodiţi până şi iatacele oamenilor. Un gentilom adevărat n-ar proceda astfel.

— Probabil că nu sunt un gentilom adevărat, şi păcatul mişeliei trece-l în răbojul meu.

Sania ieşi din Lipscani, traversă strada Colţei şi intră în uliţa Radu Vodă. Aici, într-o clădire cu un singur cat, se afla circumscripţia de Roşu şi unul din birourile lui Cantuniari. Barbu strecură o privire printre gratiile sălii unde adăstau arestuiţii din acea zi, pungaşi de uliţă sau „de mână mică“, cum le spuneau ipistaţii, podărese cu sulimanul stricat de frig şi aşteptare „la cutiuţă“, câţiva beţivani, adormiţi în zăpadă şi culeşi de gardişti să nu le smulgă îngheţul potcoavele, alţii, vagabonţi care se lăsaseră anume prinşi.

„De ce umblaţi, mă, brambura?“, întreba fără rost ipistatul de serviciu.

„Scuzaţi, dar la Otel Dâmboviţa n-au primenit aşternuturile şi nu ne prieşte“, răspundea câte unul mai clonţos. Ipistatul dădea din umeri. Adevărat, la asemenea vreme nu-i dulce somnul sub podurile Dâmboviţei. Înjura însă „pentru căci nu se poate fără un oareşce de autoritate“.

— …Otelul mă-tii de coate goale! Vara hăimăniţi şi petreceţi, şi iarna umblaţi mofluzi după oţii. La beci!

În aşteptarea osândei, atâtea şi atâtea zile de mititică, pârliţii jucau stos, pietricica şi barbut, povesteau de-ale lor – câte nu văzuseră şi trăiseră fiecare, Doamne! –, se căutau de păduchi sau dormeau. Mai nerăbdătoare „să termine cura la băi“ se dovedeau totdeauna halotcele, căci pierdeau întâlnirile *aranjate*, adică muşteriii cu abonament… Erau mai obraznice ca ceilalţi arestuiţi, se înjurau în parte cu gardienii şi cu ipistaţii, nu le era frică. Aveau parale şi prieteni afară, ştiau unde şi cum să ungă.

Barbu intră în biroul lui, o încăpere modestă cu o singură mobilă mai acătării, un fotel de piele aflat în spatele mesei de lucru. O sobiţă de tuci împrăştia căldură umedă. Îl chemă pe Dumitrescu, şi ipistatul pitic se ivi cu plecăciune „nemţească“: ţeapăn, îşi înfigea doar bărbia în piept, cu o mişcare atât de bruscă, încât Cantuniari se aştepta de fiecare dată să-şi frângă ceafa.

— Am onoarea să vă salut, don’ căpitane!

Pe obraz se mai vedeau urmele unghiilor lui Kio. Barbu le arătă cu vârful condeiului:

— Ce-a zis coana Lisaveta? A făcut încredinţare adeverinţei?

— Făcut! S-a executat şi m-a escortat la vacă!

— La vacă?!

— Da, să trăiţi. Să mă lingă. Limba de vacă tămăduieşte la exact daunele de fizonomie.

Cantuniari râse:

— Bravo vouă! Nu ştiam…

— Permiteţi să vă dau raportul?

Nerăbdarea piticului era vădită şi Barbu deveni curios. Îşi ridică sprâncenele, făcându-i semn să vorbească. Ipistatul explodă:

— Aţi avut dreptate, don’ şef, dama e infamă!

Cantuniari surâse:

— Asta ar fi concluzia! Ia-o cu începutul, Dumitrescule.

— Cu începutul, să trăiţi. Persona în cauză a fost luată în observaţiune de către subsemnatul…

Se întrerupse şi, pentru a-şi da importanţă, scotoci în pantalonii de ţivil, creţi ca ai mahalagiilor şi aşa cum fusese deprins să poarte în târla lui taică-său, măcelarul procopsit, şi scoase un carnet cu învelitoare neagră. Răsfoi notiţele aşternute cu condei bont şi citi cu glas limpede:

— …În a cincisprezecea zi a lui dechemvrie, anul curent, ceasurile unsprezece ale dimineţii…

Închise carnetul, lăsându-şi degetul semn între pagini. Continuă clipind mărunt şi umezindu-şi mereu buzele:

— …civila a părăsit domiciliul în sanie tocmită, dimpreună cu franţuşca. Au oprit la Riegler, unde a coborât slujnica. A lăsat vorbă pentru zece indiene şi cincisprezece caracuri patroanei. Şi-au urmat drumul. La Otel Bulevard, au făcutără la dreapta. La Vilacrosse, a coborât dama, singură.

— A dat drumul săniei?

— Nu, să trăiţi. A rămas şantanista. Persona în cauză a intrat în pasaj. S-a plimbat o ţâră pe la vitrine şi na,

beleaua, i-a făcut cu ochiul bibilurile de la Ţucără.

Fruntea lui Cantuniari se încreţi:

— Cine dracu-i ăsta?

— Un neamţ calic, ţine dugheană chiar lângă Fintex, ăl cu ştofele…

— Şi Zucker ăsta ce negustoreşte?

Pe chipul ipistatului se aşternu nedumerirea:

— Sarsailă să-l pieptene! Boscârţe muiereşti, tinicheluri, pamblici şi alte mofturi… Închise un ochi şi spuse pe un ton conspirativ: Acilea vine un ce, care, nu-i aşa, nu se poate să nu-ţi atragă atenţiunea…

— Zi, fiule!

— Dugheana-i pârlită, în vitrină mai mult golătate, ce mai, negustorie de falit! Ce caută dama în asemenea stabiliment?

— A zăbovit mult?

— Aşi! Cât a cumpărat niscai sârme, ca nişte spelci. Dar nu erau spelci… Le văzui şi-n vitrină…

— Mai departe…

— Când a ieşit din pasaj, tocmai trecea unu’ cu flaşneta. I-a tras papagalul un oracolu. L-a citit, a râs şi p-ormă l-a aruncat… Asta e!

Scoase din carnet planeta, un fluturaş tipărit.

„Ai speranţă spre o norocire prin împlinirea unui maritagiu strălucit cu un june plin de geniu şi cari va aduce toată satisfacţiunea şi fericirea. Fereşte-te de rubinuri, de călugăriţă în dimineaţa de vineri şi de mâncare cu nuci. Vei trăi 93 de ani, dacă vei şti să te fereşti de boli şi duşmani la 33…“

— Da, făcu amuzat Barbu. De mirare asemenea naivităţi la baroana de Gunsbourg. Ciudat!

— Asta-i, don’ căpitane!, se pocni peste genunchi ipistatul. Şi persoana a tras încă un oracolu, dar p-ăla nu l-a mai azvârlit.

— Ştii cine-i flaşnetarul?

Dumitrescu dădu din umeri:

— Nu l-am văzut niciodată…

— Ar fi trebuit să-i iei urma…

— O ţineam p-a damei, conform exact dispoziţiunilor dumneavoastră. Şi mai e un ce, domnule căpitane, vă spui că civila-i doar perversiune şi s-a ’nodatără cu streinii. Iar cu Ţucără ăsta trebuie că e ceva şi mai subversiv…

Cantuniari îl ţinea în priviri, cântărindu-i fiecare vorbă. Dumitrescu era un caraghios cu limbajul lui de fantezie, dar deloc nătâng şi cu un ochi pe care te puteai bizui.

— Azi-dimineaţă, doar că la ceasurile douăsprezece, iar pleacă dama de la domiciliul din Fântâna Roşie şi, ca-ntr-o fatalitate, o trage iar aţa la neamţ. Dau şi eu buzna în dugheană şi prind câteva vorbe…

— E! Care vorbe?, întrebă Barbu aţâţat.

Ipistatul îşi desfăcu braţele:

— Cu părere de rău, don’ şef, dar nu pricep nemţească decât chiusdihand{60}, că avem un vecin, unul cu pană la pălărie, cam capiu, aşa o gratulează pe nevastă-mea. Zice că-i din Silezia.

— Zi mai departe!

— Persona a cumpărat o pereche de mănuşi şi, ca să nu li se pară oareşcum, am luat şi eu nişte cozondraci… Doar că eu unul sunt deprins cu brâu…

— Trece-i la cheltuieli.

Dumitrescu respinse ofensat:

— Se poa’, don’ şef? Suntem şi noi proprietari, mâncăm din blidele noastre, toate de un fel, nu adunate de pe la parastase… A zis Lisaveta că-şi rânduieşte nişte jartele. Eu, ţâşni în picioare, permiteţi ca să raportez, am isprăvit.

— N-ai isprăvit, Dumitrescule! Pânda baroanei o iau Garniţă şi Ionescu. Dumneata baţi Bucureştii şi din omăt ori iarbă verde mi-l găseşti pe flaşnetar. Crezi că poţi să-l recunoşti?

Ipistatul se împieptoşă:

— Şi flaşnetarul şi insecta, don’ căpitane, c-avea beteşug la un picior.

— Cine? Ăla cu minaretul?

— Ba, insecta. În loc de patru gheruţe, numărai trei. Îi lipseşte pintenaşul.

— Eşti dat dracului, Dumitrescule!, râse Barbu.

— Dacă ordonaţi dumneavoastră, să trăiţi, don’ căpitane!

* * *

„Mon adorable ami, toutes les fois que vous m’écrivez, je m’imagine que vous n’avez pas lu mes lettres.[{61}] Oare am pierdut cu totul consideraţiunea ta? Mă dispreţuiesti într-atâta încât să-ţi aprinzi ţigaretele cu scrisorile mele, înainte de a le citi măcar?

Nu-ţi bănuiam rafinamente de *goujat*[{62}], cu maniere de crai de mahala. Căci ce altă concluziune pot trage? Te avertizez că se petrec lucruri grave, *le général* îmi spune cu certitudine că lovitura de stat este un fapt hotărât, chestiune de zile, *et tu fais sourde oreille*[{63}].

O altă certitudine: complotul vostru a fost mirosit, iar asupra membrilor coteriei nu există îndoială. Dacă ţie nu-ţi pasă şi ai abandonat această cursă, ai cel puţin obligaţiunea să mă pui în gardă. Indignarea mă sufocă! Mi-am sacrificat toate principiile de dragul ambiţiunilor tale, sunt cel mai devotat soldat al tău, dar pe toate le primeşti cu inconştientă indiferenţă. Deşi ţi-am atras atenţiunea că au fost puşi agenţi pe urmele mele, sunt espionată şi în propria mea casă, nu ai luat nici un fel de măsuri, nu mi-ai dat un singur sfat util. Mi-ai promis o coroană – *oh, là, là*, nu-s prea departe acele zile! –, dar văd că, înainte de a mi-o dărui, nu faci decât să mă compromiţi. Dacă aceasta se numeşte dragoste, mă lipsesc! Ultimul bărbat, nu mai vorbesc dacă se pretinde a fi un gentilom, apără, la nevoie jertfindu-şi propria-i viaţă, reputaţia femeii iubite. Ce pot să cred atunci despre cel care o maculează cu bună ştiinţă?

Deviază a-mi răspunde, căci nu ştiu ce să mai cred, mă torturează tot felul de idei. Nu pot lupta pentru o cauză pe care o presimţesc pierdută. Iar pentru mine e pierdută, indiferent că în scaun rămâne C. ori vine un «esvu», un «eanu», ori vreun obscur «von», de vreme ce am pierdut dragostea ta.

Şi totuşi… *Soyez persuadé que, malgré ma réputation et le soin de mon bonheur, je ne cesserai jamais de m'intéresser à vous.*[{64}] *Ta L.*"

Constantin Sutzu alungă cu muchia palmei scrisoarea. Hârtia azurie zbură, şovăi o clipă în aer şi căzu pe covorul gros din faţa biroului.

Iritarea crispa trăsăturile căzute ale lui Sutzu, adâncea ridurile pornite de la aripile nasului, îi scotea în evidenţă gura proeminentă, încăpăţânată.

— O, *chéri*! Iar te văd cu bot de lup! E un hazard sau îţi premeditezi indispoziţiile?

Sutzu se ridică în picioare:

— O migrenă obişnuită.

— Şi, tot ca de obicei, când am lume…

Pe chipul Irinei Sutzu, distins şi destins, stăruia un surâs ironic. Surâsul se accentuă la vederea scrisorii căzute pe covor:

— *Un lettre d'amour!* În locul persoanei, m-aş simţi grozav de ofensată dacă scrisorile mele ar fi tratate cu atâta neglijenţă. Crede-mă, *c'est pas du tout poli*[{65}]…

O ridică înaintea lui şi, fără a-i arunca o singură privire, o azvârli neglijent pe birou.

Prinţul roşi. Încercă unul din rarele lui zâmbete.

— Fleacuri…

— Sunt convinsă… Totuşi, fii atent… Eşti la vârsta marilor prostii. Şi nu mai zâmbi… Ţi-am atras de atâtea ori atenţia că nu te avantajează. Semeni cu un cămătar care suferă de colici la stomah…

Era înaltă, mlădioasă, şi rochia de moar – un model copiat după o toaletă a împărătesei Eugenia, marea frumuseţe a

Europei şi *arbiter elegantiae* între aceleaşi hotare – îi sublinia splendid zvelteţea. Colierul greu de smaralde părea un soi de rapel subtil, un *souviens-toi*, un *remember* cochet al prinţesei care avea ochi imenşi, verzi, cu adevărat de neuitat.

Sutzu îşi măsură soţia cu o privire de proprietar mulţumit. Irina era decorativă, plină de tact şi, deşi cu indiferenţă, îi slujea bine interesele. Recepţiile ei erau frecventate de *tout Bucarest* şi de personajele marcante din lumea diplomatică. Victor Place, de exemplu, consulul Franţei la Iaşi, deşi susţinător al lui Cuza, era unul din oaspeţii asidui ai palatului Sutzu. Se puteau deci înnoda relaţiuni şi amiciţii interesante, culege ştiri, sesiza pulsul politic al momentului. Femeile, în general, sunt însă nebune! Cum îşi putea închipui Lelia, această condotieră cu oarecare stil, desigur, dar tot aventurieră, frunză în bătaia vântului, stăpânită de evenimente şi nu stăpânindu-le, că va lua vreodată locul Irinei? Lelia, prinţesă Sutzu! Ridicol! Lelia, pruncul de aventură al Saftei Mavrocordat, Doamnă a ţării! „O zecundă, să-mi trag sufletul de râs!“

Doar că Sutzu nu râdea niciodată.

Totuşi, relaţiunea se cerea menajată, baroana era utilă, aducea bune servicii, părea anume croită pentru slujba încredinţată. Oamenii, chiar dacă sunt nişte gogomani ca Grănişteanu, nu-şi răsuflă secretele în orice aşternut, nu toate sărutările sunt bună cheie tainiţelor ce se cer bine păzite.

Luă scrisoarea Leliei ca pe o hârtie oarecare şi o aruncă în cămin.

— O!, se sperie prinţesa. Ce grozăvie! Din impoliteţe în impoliteţe! E ceva care nu merge, prietene?…

Noroc că Irina nu era geloasă…

Într-adevăr, prinţesa, soiul de femeie care se simte excepţional în propria-i piele, nu-şi temuse niciodată soţul. Chiar în cei dintâi ani de căsătorie, când încă se mai simţea îndrăgostită de Sutzu. Stăpână pe ea, conştientă de

propria-i valoare, trecea cu indiferenţă suverană pe lângă toate neplăcerile. Ce-i drept, o soartă generoasă i le mătura de pe covorul de roze pe care păşea cu graţie.

Inteligentă şi cu mult bun-simţ, îşi rezema soţul în tot ce întreprindea, doar de dragul urzelii. Combinaţiunile politice constituiau un joc mult mai captivant decât mausul, whistul, lancelotul. În fond, considera cu indulgentă ironie fumurile crăieşti ale prinţului şi, din când în când, temându-se că se compromite prin ridicul, se amuza să-i reteze din elanuri, aducându-l la realitate.

— *Mon ami*, mi-e teamă că politica nu-ţi prieşte. Eşti galben, nervos şi cu siguranţă ţi-e atacat ficatul. Mă întreb ce se va alege de tine ajuns împărat?

— Când mi-oi pune coroana, o să fiu *rose, comme les roses*.

— A, nu te văd deloc. *Pas du tout!* Nici pe mine, de altfel. Mi-ar deranja coafura.

Din stradă, străbătând ferestrele şi grosimea perdelelor, se auzi o flaşnetă. Sutzu îşi aţinti urechea. Da, Aria Floriei… Irina îl privi zâmbind:

— Presupun că nu zăboveşti mult. Lumea începe să sosească.

— Numai câteva minute, prinţesă. Câteva minute.

Irina Sutzu râse şi-i întoarse spatele. Faldurile de moar unduiră, rochia părea alcătuită din valuri de apă dezmierdate de adierile serii.

— Ce relaţiuni, *mon Dieu*! Te ancanaiezi, prietene.

CAPITOLUL VII

Ulicioara se desprindea de Podul Calicilor[{66}] cam pe la mijloc şi se căţăra pe un gorgan, carele aparţinea unui cupeţ, Arionoaiei. Strada de mai târziu avea să-i ia numele, dar pe atunci se chema, nu se ştie de ce, Şoldani. Poate de unde toate casele fuseseră ridicate cu şoldul la uliţă, dar pretutindeni, în Bucureşti, ca şi în târgurile mai moţate ale Principatelor, construcţiile tot asemenea se săvârşeau. Cât ar fi fost de făţos conacul, cu marchiză elegantă, scară simandicoasă în evantai, cu lei ori alte dobitoace, îndeobşte zăvozi hidoşi, răi, cu mulţi colţi şi gurile căscate, încremeniţi în dreapta şi stânga, sub ciuperca de lumină a fanarelor arăbeşti de la intrare, nu putea fi zărit decât costiş, dintr-o singură latură.

Nedumeririi de azi – de ce să camuflezi asemenea măreţie dobândită cu risipă de cheltuială? – vieţuitorii de atunci, de mult călătoriţi, cu lespezi şi statui ori morminte desăvârşit uitate la Belu şi Sfânta Vineri, i-ar fi răspuns cu altă nedumerire. „Cum de nu pricep urmaşii cestiune eminamente simplă? Terenul îi scump, faţa la uliţă se plăteşte, se construieşte în adâncime…“

Excepţie făceau desigur palatele simandicoşilor, precum Sutzu, Ghica, Greceanu, Vanicu şi altele, destule.

Aici, pe strada Şoldani, între curţi năpădite de viţă de vie şi cârciumărese, se afla o coşmelie ceva mai răsărită, cunoscută în mahala drept conacul Cornească. Cornească a bătrână închisese de mult ochii, rămânând moştenitor un prunc făcut la vârstă coaptă, Dimitrie.

Aprigă fusese soarta cu aceşti Corneşti! Dacă te luai după hrisoave, rădăcinile se căţărau departe, până în vremea lui Vodă Mircea, dar cel dintâi cu stea în frunte, desţelenind norocul neamului, fusese Iordache, mare căpitan în oastea lui Mihai Vodă, alături de Buzeşti, Calomfireşti, Floreşti… Apoi, vreme de două veacuri, ursitoarele tot opintiseră la înălţarea neamului. Sub Vodă Matei erau mari vornici, cu moşii întinse în Oltenia, şi nici domnia lui Şerban Cantacuzino nu le fusese nepriincioasă. Dar după cum căpitanul Iordache dăduse cep norocului, peste două sute de ani urmaşul său, tot un Iordache, mare spătar, avea să-l sece, mai repede decât ai stinge o lumânare. Căci adevărată vorba, un an ţi-e de trebuinţă să urci la deal, dar într-o clipă ai venit la vale.

Căuzaş al agăi Bălăceanu, cel care uneltea când cu nemţii, când cu turcii împotriva Brâncoveanului, Iordache, mare spătar, căzu dimpreună cu hainul, fiind descăpăţânaţi într-aceeaşi zi. Vorba vine, căci fuseseră spânzuraţi amândoi dinaintea conacelor lor. Adică aga, la hudubaia dumnealui, unde mai apoi Vodă Brâncoveanu avea să ridice Hanul Constantin Vodă{67}, Iordache spătarul, tot astfel, în mahalaua Gorgani{68}, unde îşi ridicase cea mai arătoasă casă din trei mahalale.

Aici se părea că norocul Corneştilor ostenise. Neamul n-a mai izbutit niciodată să se înalţe, însoţirile s-au fost făcut fără hiritiseală de ursitoare bune, paralele îi ocoleau, croindu-şi albii pe alte uliţi, dar parcă şi vlaga secase; ori că muierile nu zămisleau, pântece sterpe, ori pruncii se prăpădeau înainte de a se desprinde de poalele maicăi.

Tot strângându-se, din Gorgani ajunseseră în Mahalaua Calicilor. Despre slava de odinioară a Corneştilor nu mai zvonea nimeni, afară de pergamentele ferfeniţite aflate în chichiţa lăzii din iatac.

Mahalagiii ştiau doar că „se ţin boieri, ţapeni, cu băţ proptit în barbă, nu ţi-ar răspunde la un bună ziua ori un oarece…“

Când muri, Cornească a bătrână împlinise optzeci de ani, iar sărăcia intrată în neam peste o sută. Se trăgea dintr-o familie mai răsărită – tată-său fusese serdar –, şi avea şi oleacă de zestre: câteva dughene în Mahalaua Scaune, o felie de vie şi casele din Şoldani. Se hotărâse să întocmească bordei cu Cornescu, biet calemgiu la Arhivele Statului, golaş ca un şoarece de biserică, înduplecată de teama cosiţei albe împletite în bătătura părintească. Sărise de douăzeci şi cinci de ani, era slutişoară, din gură nu-i curgea miere şi nici nu-i mirosea a flori. Îşi mai legase ochii, cercând să se amăgească singură cu seminţia aleasă a Corneştilor. Fusese o însoţire silnică, dar lină. Muierea era deşteaptă, plină de vlagă, şi-a ţinut toată viaţa bărbatul sub poruncă; calemgiul cuminte, firav, cruţător şi tot cu ochii în ciubote. Şi-a dat sufletul degrabă, tânăr încă, în linişte, după cum şi trăise.

Din cei patru prunci ai Corneştilor răzbise peste vârsta crudă doar Dimitrie, om acum la vreo cincizeci de ani şi carele nu izbutise să se înalţe peste starea părintelui său. Era amploiat la Vamă, dar, ce folos, nu izbutise să se anine cu dinţii de vatră, căci dacă ar şti toţi să facă parale, le-ai găsi în ţărână şi ar ridica oamenii scară la cer să culeagă stele.

„N-am minte nici de armean, nici de grec, nici de ovrei!“, se gândea conul Dimitrie, în zilele puţine când bea câte un degetar de rachiu. După moartea bătrânei, zestrea se cam risipise. Adevărat că şi de ceasul rău nu te poţi rupe cum nu te poţi rupe de umbră! O dugheană luase foc, o a doua fusese tâlhărită; le rămăseseră prăvălia din Sfântu Gheorghe, casele şi fata de măritat. Din simbria Cornescului, se plângea coana Anthiţa, „abia ne-ajunge să plătim dările şi, ia, aşa, mai rărişor, să tăiem o găină dumineca.“

Cornescu repetă ruşinat: „N-am cap de negustor. Îţi trebuie şi aci, ca în orice meşteşug, oarece însuşiri…“

„Şi mai vreai concesiunea la sare!“, râsese otcupcicul Ocnelor, vechi prieten al familiei şi căruia Dimitrie Cornescu îi ceruse dreptul de trecere al sării peste Dunăre. „Cum socoţi să te înfrunţi cu bandiţii ăia? Toţi, de la cel din urmă vameş şi până la comandir, sunt tâlhari puşi pe ruşfeturi şi procopseală, izbutesc a te fura şi cu mâinile legate!…“

Cucoana Anthiţa, un boţ de femeie măruntă, robace, nelinişţită ca un bondar, cu tulpanul verzui alunecându-i veşnic pe-o ureche, îl bombănea întruna. Avea un dar dumneaei de a înnegura toate cele şi de a întunerici soarele că, doar ascultând-o, îngropai omul de viu, vedeai viforniţă pe zi senină, iar până în sară, cu siguranţă necazurile aveau să se bulucească spărgând uşi şi ferestre. Când n-avea cine o asculta – fata ori bărbatul fiind duşi de-acasă –, un bun tot avea, nemăcinându-şi nemulţumirile cu vecinii care o credeau supusă, blândă şi răbdurie, bodogănea păreţilor. De atâtea ori spusese aceleaşi vorbe, că le îngâna şi în vis, şi în toată clipa, ca pe o rugăciune rostită cu gândul în altă parte.

„Nu mi-e de mine, tot mi-am trenţuit viaţa! Un săculete de oase, azi-mâini mă duci cu pălăria în mână la ţintirim… Nici de dumneata n-o să fie bine… Citii la gazetă că Stigi{69} de la Finanţe zice că n-avem buget, dar amploiaţi câţi păduchi în coada zăvodului! N-are buget, asta e! Unde o fi bugetul ăla eu una nu ştiu, dar ştiu ce ne-om face fără simbrioară! Un juvăţ se mai găseşte, stejaru-i colea, în fundul curţii… Da’ ce te faci cu fata? Aici să-mi răspunzi dumneatale! Frumoasă, nu! Zestre, nu! Relaţiuni s-o ajute, s-o împingă, să-i găsească un destin, iar nu! Să-şi ţină viaţa cu acul? Mai bine o strânge Dumnezeu! Dac-a ajuns până şi Popeasca a vezitiului să-şi cumpere mode din Lipscani şi du pe Macca! Închiz ochii şi o văz pe biata fie-ta! Bătrână, zăcaşă, c-aşa aţi fost în neam, pirpirii şi netrebnici de vlagă, ajunsă la mila bisericii. Tot un bine că n-oi apuca s-o mai trăiesc şi pe asta! Mai vine poimâini şi ăla cu rata la clavir, uite ce vă lipsea, că d-aia nu s-a măritat fata, că n-are

ţambal! Nu şi-a schimbat pălăria bună de cinci ani, nu cunoşti ce ţine pe cap, că-i colac de parastas ori o pisică moartă, dar ce-ţi pasă, avem muzici!…“

Conu’ Dimitrie încerca s-o îmblânzească. Nu-şi pierdea firea, nu se supăra.

— Ai şi matale puţină răbdare, Anthiţă. Lucrurile s-or îndrepta şi până atunci nu-i departe. O să ai şi matale mode, şi slujnice, şi echipagii, şi Masinca noastră zestre de prinţesă. Nu te măcina, veninul îţi apasă ficatul…

Atâta aştepta coana Anthiţa:

— Răbdare! De douăzeci de ani asta aud! N-am mâncat la dumneata atâta pâine, cât răbdare! La asta ştiu că mă pofteşti, ba şi cu lăutari! De-aia luaşi ţambalul…

— Rogu-te, nu te mânia!

— Să nu mă mânii! Să am răbdare, c-o să scoaţă dumnealui cârnaţi de aur şi pumni de diamanticale din drăcăriile şi tinichelăria din şopron! Unde-i comoara? Arată-mi şi mie măcar un bob de mărgăritar şi te-oi crede! Aşa, ţin şi eu sub pat coroana lui Roş-Împărat!

Cornescu surâdea cu tristeţe:

— Dumneata pofteşti să-ţi arăt comoara. Ea se află în invenţiunea mea. Aşteaptă doar s-o desăvârşesc, şi nu vei avea mâini destule să culegi mărgăritarele.

— Mai bine ai inventa parale! Invenţiune! Te cunosc şi portarii de la Război de cât le-ai tocit preşurile. Iacovache ţi-a râs în nas, după cum ţi-a râs şi Florescu[{70}].

— Minţi înguste, Anthiţă.

— C-a dumitale-i cuprinsă de nu te mai încape căciula!

— Vezi, Anthiţă, dumneata nu vrei să pricepi că doar o societate care încurajează invenţiunile poate progresa.

Muierea sări arsă:

— Ce-mi tolocăneşti mie despre progres? Ce-mi pasă mie ce-o fi în suta de ani când eu, cocoana Anthiţa Cornească din Uliţa Şoldanilor, nu-mi pot urni fata din bătătură acum şi ne săturăm trei inşi dintr-un ou!

O fecioară firavă, cam deşirată, cu chip şi glas sălciu, se strecură neauzită în odaie. Se adresă, ca de obicei, cucoanei Anthiţa:

— Mamiţă, întreabă un domn de tata.

Cucoana strecură o privire aţă prin perdeluţa uşii ce da spre săliţă şi citi oaspetele dintr-o clipire: „Gras om! Boieros!“ Se răsuci spre Masinca:

— Pofteşte-l în odaia bună.

— Dar nu-i foc…

— Las’ că-i îmblănărit destul. Vrei să ne vază toate troacele? Bine că avem clavirul. Uite că tot e bun la ceva!… Stai! Zi-i Frusinei să-şi ţesale laţele alea şi să-şi schimbe şorţul! Să ia basmaua mea a veche! Îi în antreiaş, pe ladă…

Şi lui Panait Balş îi fu de-ajuns tot o singură căutătură, pentru a desluşi strâmtoarea în care trăiau Corneştii.

„Ăştia-s pârliţi tare! Le cântă crivăţul şi în vatră şi pe plită, se satură cu greieri şi brebenei…“

În odaia cea bună a Corneştilor se vedea multă trudă la gherghef şi la război, cu acul ori igliţa, cusătură şi scorţuri în tot locul, iar încolo, nevoinţă. O masă rotundă pe un picior, două canapeluţe şi câteva scaune îmbrăcate în cit roşu, o cutie tapetată cu scoici colorate, o sobă mută şi, minunăţie, un clavir.

Tot dintr-o privire, înghiţi făptura sărmană a amploiatului de la Vamă. Firav, stângaci, cu gâtul nevoiaş iţindu-se prea lung din gulerul de carton, pildă desăvârşită a sărăciei cinstite, trudnice şi fără de noroc.

Ieşeanul Balş era un bărbat hotărât, direct, îndrăzneţ. Credea despre el şi se spunea că dispune de o mare putere de convingere. Mai era socotit drept un adversar primejdios, căci ataca în forţă, se năpustea cu capul înainte, precum zimbrii. Se apropie cu mâna întinsă, jovial şi familiar:

— Domnul Cornescu?…

— Da… Să… Vă rog. Cu cine am onoarea?

— Mă numesc Panait Balş. Da’ nu mă pofteşti să şăd?

— Cum nu? se fâstâci Cornescu. Vă rog…

Şi începu să împingă fără noimă toate scaunele.

— Cu voia matale, zâmbi larg Balş, oi sta pe canapeluţă, căci mi-i mai larg.

— După vorbă, rosti Cornescu intimidat, păreţi a fi moldovean.

— Chiar aşa. Moldovean get-beget, din Ieşi.

Cornescu îşi aminti că-i gazdă:

— Un filigean?

— Ci nu mai deranja damele! Om be altdat’ cafeluţă, da’ mai dinainte om deşerta dimpreună o bardacă, două din tămâioasa me, de la Jiţăni… Doar să se lege toate aşa cum le-am chibzuit eu, şi ştiu că bine ar fi!

Dimitrie Cornescu, tot mai nedumerit, îngână:

— Să v-ajute Dumnezeu!

— Dumnezeu ajută, da’ şi omul trebuie să-ţi ţipe necazurile.

Cornescu dădu sceptic din cap:

— Ţipă mulţi, domnule Balş, dar nimeni nu le pune în blid.

— Depinde, depinde… Ia-n ascultă, coane Dimitrie, că veni vorba de nevoi! Câtă simbrie ai matale de la ofticoşii ceia de la Vamă?

Îşi deschise blana, şi Cornescu rămase cu ochii la lanţul gros de aur care i se lăfăia pe pântece.

În cap, gândurile se zbuciumau: „Ce-i cu ăsta? De unde mă cunoaşte? De ce-i pasă câtă leafă primesc? De unde pică?“ Nu cuteza însă să întrebe nimic, se simţea sfios, ca odinioară dinaintea dascălului de la Şcoliţa Poinărescu, ca astăzi, om bătrân, în faţa comandirului. Celălalt îl lua repede, strângea frâul, băga pinteni, nu-i lăsa vreme să chibzuiască. „Metod sigur şi absolut.“

Cornescu îşi umezi buzele şi râse încurcat:

— Cincizeci de lei pe lună… La Paşti şi Crăciun, câte o gratificaţie. Asta, când Bugetul are parale… Se mai întâmplă şi altfel… Să răbdăm fără leafă două-trei luni.

Panait Balş îşi izbi palmele, consternat:

— Cum se poate, coane Dimitrie? Cum te descurci matale cu cincizeci de firfirici? Iacă încă una din infamiile guvernului, încă unul din rezultatele politicii tiranului! Iată ce-a săvârşit Unirea! Asasinarea naţiunii prin pauperizare.

Cornescu îngână:

— Nu ne-a fost moale nici sub Bibescu, nici sub…

Balş, luat o clipă de patimă, se revizui:

— Aşa-i, coane Cornescule, multe mai sunt de îndreptat în ţărişoarele aceste… Da' parcă mi-a deschis o demoazelă…

„Te pomeneşti", gândi Cornescu, „c-a venit să mi-o ceară pe Masinca…" Şi inima începu să-i bată. „Cam gros, cam trecut, da' şi fata a-nceput să se cam treacă. Baremi îşi face şi ea rândul…"

— E copila noastră, Masinca…

— Şi de ce n-o măriţi, coane? Acum îi vremea ei, cât îi boboc abia înflorit. Şi-i găsim un băiet bun, colea, şi eu li-s naş!

Roşu purpură, Cornescu îşi plecă privirea:

— Ei, domnule Balş, nu se mărită fetele aşa, cu trusău de scaieţi… Vorba din popor: Zestre? Cum să nu? I-am dat toţi iepurii din sat!

— Ha! Ha! Ha!, râse Balş. Da' mare pehlivan mai eşti, coane Dimitrie! Dacă-i vorba numai pi-atâta, îi facem şi zestre.

— Cum? Din lâna de la broască? Oi fi eu pehlivan, dar şi domnia voastră vă ţineţi de anecdote.

— Ba grăiesc serios. Şolticăriile le-oi deşerta o dată cu butâlcile de tămâioasă. Uite, coane Cornescule! Eu îţi număr cinci mii de franci, dacă încheiem târgul. Rostuieşti o zestre frumuşică, ba îţi mai rămâne şi matale şi madamei Cornească să vă cârpiţi nevoile.

Cornescu, ameţit, se agăţă de masă şi rămase cu gura căscată. Înghiţi uscat şi rosti anevoie:

— Ce târg? Care târg?

— Îmi vinzi un nemţăşug di cela, scornit de matale, şi mi-i arăta cum trebuie mânuit. Bun înţăles, dintâi îi faci dovada. O prubă, îţi dau paralele şi *au revoir*, nene, cum grăiţi aici, în Muntenia, nu mă cunoşti, nu te cunosc.

Dintâi, o bucurie sălbatecă cuprinse făptura amploiatului. Deci truda nu-i fusese zadarnică, de vreme ce zvonul ajunsese până la ăi mari, în sfârşit venise şi ziua când cazna i se răsplătea. Avea să vadă şi Anthiţa că tot nătângul le scoate din nevoi, el, prostovanul, cu drăcăriile lui avea să mărite şi fata. Dar parcă într-aceeaşi clipă i se furişă în suflet o spaimă rece.

— Ei, ce zici?, încercă să profite Balş, văzându-l tulburat din cale-afară. Bem aldămaşul?

— Domnule Balş… Vedeţi dumneavoastră, aici e vorba despre o invenţiune…

— Nu-ţi fie teamă, nu gândesc să ţi-o fur. Invenţiunea rămâne a matale. Eu cumpăr o singură piesă.

— Altceva… E o invenţiune tare primejdioasă. Nu o pot vinde unei persoane private… Înţelegeţi… Cestiune de vieţi omeneşti. Dacă veneaţi din partea Ministerului de Război, nici că mă sinchiseam, ba vă sărutam dreapta cu recunoştinţă, ca unui părinte.

Balş dădu din umeri dispreţuitor:

— Cei de la război sunt nişte neghiobi. Şi n-au nici parale. Nu le arde de invenţiuni, când n-au plătit de şase luni o soldă!

— Cine v-a vorbit despre „pozna“ mea?

Balş îşi răsfrânse buzele pofticioase:

— Un oarecine din Minister… Îi părea rău de matale, ştie în ce strâmtoare te zbaţi şi cât de obtuzi sunt generalii noştri. A vrut să te servească. Acuma, coane Dimitrie, fă-ţi socoata, sfătuieşte-te şi cu madama Cornească, dar nu zăbovi, că vremea dă brânci.

Se ridică şi începu să-şi încheie blana, ca omul care a spus tot ce a avut de spus şi la tocmeală nici nu gândeşte.

— Staţi puţin… Cum să vă spun?… De unde ştiu eu ce intenţiuni aveţi? Poate puneţi la cale – iertată-mi fie vorba proastă – o… crimă! Nu vreau să fiu părtaş la nici o nelegiuire. Sunt sărac, dar somnul mi-e lin şi netulburat, chiar pe perină tare.

Balş îi întinse mâna:

— Nu vei avea nici o pricină de somn rău, dacă îţi vei ţine legământul de tăcere şi discreţiune absolută. Răspunsul mi-l dai în două zile.

Tonul era tăios şi hotărât. În capul lui Cornescu toate se învălmăşeau.

— O clipă, musiu Balş… Staţi… Să vedem…

— N-am ce sta, *mon cher*, şi nici ce vedea. Mai limpede de atâta nu pot grăi: îmi dai scula, îţi dau cinci mii, nu mi-o dai, ziua bună, nu ne cunoaştem şi scuze pentru deranj. Sărutăm mânuţa madamei Cornească şi graţioasei demoazele!

Nu ieşi bine ieşeanul, şi coana Anthiţa, dimpreună cu fata, dădu năvală în salonaş.

— Phii! Galant om! Filotim om! Bogat om! Îţi pune pe tipsie cinci mii de franci de parcă ar lepăda o arămioară…

— Vezi, făcu Dimitrie, cu un rest de bucurie, bucurie ştirbă şi ştearsă, şi dumneatale mai râdeai de tinichelurile mele!

Se simţea tulburat, dar mai presus de toate înspăimântat, cu oasele moi şi inima strivită, legată în patru noduri.

Cucoana Anthiţa zâmbi cu îngăduinţă:

— Aşa-i omul! Dacă s-a tot deprins cu ponoase, nu mai crede în foloase!

— Şi ce de politeţuri! îndrăzni şi Masinca. Se vede cât de colo că-i boier mare!

Cornescu îndreptă o privire tristă spre fiică-sa. Cât de rar o vedea veselă, cât de rar îi străluceau ochii! Desigur, îi dănţuiau acum dinainte privelişti de sărbătoare, trusoul de prinţesă, oştirea de berbanţi franţuziţi, cu melon cenuşiu şi floare la butonieră, ţinând rând să-i sărute vârful degetelor.

În salonaşul cu mobilă nouă, numai de la Lux, din pasajul Macca, ea, în rochie de tafta *vert-grenouille*, căci îi bălană, cântă la clavir, între sfeşnice aprinse. Lumânările sunt din cele scumpe, de ceară albă…

Şi aşa, cu ochi luminoşi, îmbujorată de emoţie, părea mai drăgălaşă, trupul sărăcuţ dobândise dintr-o dată viaţă.

Cucoana Anthiţa nu-şi mai găsea locul, zumzăia de colo-colo prin odaie cântărind pereţii şi mobilele, frecându-şi palmele uscate şi muncite:

— Uite o noapte în care n-o să dorm şi eu de bucurie, căci din cele năpăstuite de necazuri s-au măcinat destule… Dintâi, schimbăm troacele, că destul mi-a crăpat obrazul din pricina boscârţelor… Păstrăm doar scoarţele şi cadrele din Călindarul Albina…

— Şi văsăraia, mamiţă…

— Bun înţeles! N-am două farfurii să fie surate… Mâine dimineaţă mergem în târg să vedem cum şi ce fel!

Observă brusc tăcerea lui Cornescu şi-l cercetă mirată:

— Da’mneata ce stai mut, de parc-ai fi înghiţit un cartof fierbinte! Îţi pică şi dumitale o dată pleaşcă nevisată, şi-n loc să te bucuri ca tot creştinul, te holbezi de parcă ţi-ai prohodi toate neamurile. Nu zău, Masincă, dac-am pomenit asemenea naţie de om!

Cornescu clătină din cap cu tristeţe:

— Nu la asemenea izbândă am visat eu, cucoană Anthiţă!

— Da’ de care? Vreai muzici militare, ca la Vodă?

— Invenţiunea mea gândeam să slujească naţiei, nu unor persoane private care urzesc gânduri de uciganie.

Cornească îşi înfipse mâinile în şolduri. Tremura din tot trupul, şi scufiţa rămăsese spânzurată de conciul din vârful capului.

— De unde ştii ’neatale cine şi ce gânduri urzeşte? Te pomeni că azi-mâni iei pâinea de la gura Siminei, cărturăreasa din Covaci!

Bărbatu-său o privi năuc:

— Cum de unde ştiu? La ce crezi că slujeşte invenţiunea mea? Îi ticluită să ferfeniţeze, jur-împrejur, tot ce-i făptură sau oarece obiect!

— Atunci să-i ferfeniţeze dracului! Ce-ţi pasă dumitale, de vreme ce ăsta ţi-a fost scopul când ai ticluit-o?

Blândul Cornescu îşi ieşi din fire:

— Cum ce-mi pasă, femeie? Adicătelea să nu-mi pese că-s părtaş la moarte de om? Eu am născocit-o pentru la un caz de rezbel, nu ca să-l omor pe un Cutărescu de nu mi-a greşit nica! Şi mai te duci la biserică, şi în toată dimineaţa te sfinţeşti cu anafură. Halal!

Cornească, vânătă de mânie, căută în jur un lucruşor mai ieftin – ochi la iuţeală o căprioară de ghips câştigată la o tombolă – şi-l azvârli de podele:

— Fire-ar al dracului de viaţă, şi de norocul meu, şi de-al cui m-a făcut! Se putea să nu zdruncini dumneatale bucuria omului? Să i-o laşi întreagă? Să am şi eu o zi bună în douăzeci de ani?

Masinca începu să plângă:

— Mamiţă… te rog…

— Ce mă rogi?! Nu te uiţi la tătâne-tău? Îi bun de legat fedeleş şi de pus sub lăcată la Sărindari! Auzi! Face dumnealui moarte de om! Poate că duc dracului scula în turcime… Sau ţi-o fi şi de păgâni!

Cornescu şopti cu capul între umeri:

— Şi aceia tot suflete omeneşti!

— I-auzi! Da’ când taie şi spânzură la creştini, şi pun focăraie Bucureştilor, şi jefuie, şi… Ce mai! Să isprăvim discuţiunea, facem clăbuci de pomană!

— Părintele meu, Stroe Cornescu, îngână bărbatul neaşteptat de îndărătnic, avea o vorbă.

Cucoana Anthiţa îşi înfipse mâinile în păr şi-l întrerupse:

— Iar mă iei de la Adam Babadam! Părintele dumitale Stroe Cornescu! Ce mare scofală a făcut şi ăla? Ţi-a lăsat un cufăr de pergamenturi, o ladă de păduchi şi un butoi cu

vânturi! Dacă nu era mamă-ta mai bătătarnică, aţi fi ajuns să scociorâţi după un dumicat în gunoaiele oamenilor.

Dimitrie Cornescu îşi îndreptă spinarea. Un firicel firav de demnitate tresări în făptura umilită şi rosti cu glas tremurător:

— Cucoană Anthiţă, se află un hotar la toate!

— Taman aşa zic şi eu! E un hotar şi în neghiobie. Târgu-i încheiat, ai să iei paralele! Îs destule de cârpit în bordeiul ăsta!

Bărbatul îşi ridică ochii înlăcrimaţi:

— Că iei asupră-ţi păcat de moarte nu gândeşti? N-ai să mai ai zi senină, şi nici somn din pricina mustrărilor.

— Ba oi dormi pe patru perini!, hohoti Corneasca. Mustrări să ai dumneatale, că vrei să-ţi laşi fata pe drumuri, fără crac de nădrag!

— Mămiţă! scânci speriată fiică-sa.

— Ce-i, Masinco?

— S-o îndura Dumnezeu şi de mine…

— Până la Dumnezeu, nu se îndură tat-to! Cine gândeşti, Cornescule, să ţi-o ia aşa, golătate?!

Dimitrie Cornescu îşi trecu degetele peste fruntea năpădită de o sudoare rece:

— S-au mai măritat ele şi fete fără zestre. Uite… chiar Aglăiţa a Ioneascăi.

— Aha! Una din puzderie, că nu ştiu cum s-a fost născocit lumea cu bărbaţi număraţi, iar noi, muierile, umplem pământul. Aglăiţa! Mersi de parexamplu! Aia-i zână poleită, s-o faci icoană, rară floricică. S-asamănă fie-ta cu ea?

Masinca sări de pe scaun şi ieşi hototind din odaie. Cornescu se uită trist la nevastă-sa:

— Acum ce o mai zdruncini şi dumneata? Ce vină are biata?

— Eu o zdruncin? Dumneatale, cu nourii din căpăţână. Ia numără-i repejor cinci mii de frănculeţi în palmă, şi-ntr-o clipă clămpăne la ţambal, veselă cintezoi.

Dimitrie Cornescu coborî capul în piept. Avea să-i numere… Frănculeţii. Îşi scoase redingota cu gesturi obosite şi îşi puse dulama groasă cu care lucra în şopron.

Cucoana Anthiţa îşi îndreptă scufia şi dădu năvală în iatacul fetei.

— Usucă-ţi ochişorii, Masincă… Tac-to a trecut în şopron… Zic să gătim astă-seară, că mâine dimineaţă suntem în târg… Ci lasă păcatelor de smiorcăială, cobeşti a necaz, nu zău… A rămas nişte carne de ieri… Facem o tocăniţă…

Fata se ridică din pat şi îşi îndreptă părul la oglindă, cercetându-se cu ochi plânşi. Coana Anthiţa rosti generoasă:

— Lasă, draga mamei, că eşti şi tu frumuşică destul…

* * *

Cucoana Catinca Rosettеasca părăsi Ruginoasa cu fălcile zdruncinate de mânie şi profeţind Elenei jale, faliment şi pierzanie. Mânia îi era sporită şi de aceea că îi ţinuse piept pentru cea dintâi oară şi cu necunoscută îndărătnicie, împotrivindu-i-se până la capăt.

Când sania pieri pe porţile parcului, Elena Cuza şi Zoe Manta răsuflară uşurate. Zoe, cu îngăduinţi de prietenă veche, binecuvântă drumeţii, dar tot slobozi obida:

— Nu, că prea-i din cale-afară de asupritoare şi cucoana Catinca!

Doamna oftă şi porunci de îndată foc în toate încăperile castelului.

— Mă desperează ca la mine în casă să nu folosesc toate odăile. Dacă aş putea să mă rezumez doar la patru-cinci cămări, ar însemna că n-am nevoie de celelalte.

Cât ai clipi, se auzi toporul robotind harnic în curtea din spatele castelului, iar slugile, scăpate de hăţurile coanei

Catinca şi cunoscând blândeţea Doamnei, trebăluiau vesele, întrecându-se a-i împlini orice ar fi poftit.

Cu o broboadă scumpă pe umeri, Elena stătea într-un jilţ, lângă cămin, privind aţintit flăcările care zvârcoleau limbi albastre şi roşii.

Cercetându-i făptura colţuroasă, nemişcată, Zoe îşi zise că seamănă cu o statuie. O statuie a durerii cum văzuse ea în Italia, la Villa Borghese. Aceeaşi încremenire, aceeaşi resemnare născută din neputinţă, dintr-un simţământ de zădărnicie. Destinu-i neclintit, îşi croieşte singur albia, nu-l răsuceşti după voie, după cum nu întorci ziua de ieri.

— Câte ceasuri să fie?, întrebă Doamna, deşi micul orologiu se afla pe poliţa de marmură a căminului. Parcă i-ar fi fost silnic să-şi ridice privirea.

— Acuşi bate de şase.

— Ce repede se întunericeşte iarna! Pe o parte îi bine… Ziua trece mai repede.

Zoe Manta înfipse acul în gherghef şi se aşează de cealaltă parte a căminului, în faţa Doamnei.

— Cât gândeşti să veghem în sihăstria aceasta, Elenuţă?

Doamna îşi ridică privirea adâncă, neguroasă:

— Ţi-i urât, Zoe… Ai dreptate. Cât sunt de egoistă să te ţin aici, în pustietate, lângă mine.

— *Tu sais bien! Il ne s’agit pas de moi…*[{71}] Şi iartă-mă, dar nu-l înţeleg deloc pe Cuza. Dintâi se împotriveşte, şi pe bună dreptate, să te porneşti la drum, iar acum îţi porunceşte să înduri iarna de la Ruginoasa. N-are nici o noimă, zău aşa!

Elena Cuza surâse nesigură:

— Nu-mi porunceşte. Mă îndeamnă doar să chibzuiesc, să cântăresc îndelung şi să hotărăsc. Se va supune întru totul deciziunii mele. Şi aceasta o pot face în deplină linişte şi singurătate, departe de camarilă şi coterii, de influenţe streine. Mai ales acestora din urmă mă roagă să nu mă supun. „Viitorul nostru e în mâinile domniei tale, Elenă.“

Zoe Manta, deşi blândă şi stăpânită, sări în picioare:

— Atunci, alung-o imediat pe mizerabila ceea de Obrenovici!… De vreme ce-ţi dă mână slobodă, nu văd la ce mai stai pe gânduri!

Doamna zâmbi:

— Te prefaci a nu înţelege, Zoică. Sunt liberă să hotărăsc asupra despărţeniei noastre, nu s-o alung pe această femeie, carele, mai norocoasă decât mine, i-a zămislit doi prunci.

Zoe Manta încercă să nu se dea înfrântă:

— Norocoasă, dar compromisă! *Ses enfants – des pauvres bâtard*[{72}], iar ea, vorba slugilor, o ţiitoare!

— Dar princiară, zâmbi slab Doamna.

— Tot ţiitoare! Cât despre separaţiune! E prima oară că vii cu asemenea idei! Cred că nu vorbeşti serios.

Elena Cuza clătină capul:

— Mă gândesc de mult la această soluţiune. Căsnicia noastră nu este şi n-a fost niciodată ceea ce ar fi trebuit să fie. Merită să corijezi o greşeală, chiar dacă-i oleacă târziu…

— Eleno, se sperie Zoe, ţi s-au fost tulburat minţile! Ce obţii separându-vă? Însăşi religia noastră creştină se împotriveşte despărţeniei. Nu-i îngăduit omului să desfacă ce a legat pentru vecie Dumnezeu!

Doamna râse scurt, arătându-şi dinţii mărunţi.

— De aceea dă Vlădica atâtea dezlegări pentru despărţenii?

— Vlădica! La o urmă, şi acela-i doar un om şi nu o dată a călcat canoanele. Şi-apoi, gândeşte-te la scandal, Elenă! Ce pildă daţi voi, prima păreche a Principatelor, întregii ţări? Sunt lucruri care nu se fac…

— *Mais si, ça se fait parfaitement!* Ce-a făcut mai acum douăzeci de ani Bibescu? S-a lepădat de Brâncoveancă, a despărţit-o pe Mariţica Văcăreasa de Ghica şi s-au cununat cu un fast de-au speriat Bucureştii!

Zoe Manta avu un gest de silă:

— Bibescu, geambaşul acela!

— Era ori nu Domn al Ţării Româneşti? Aşa că, draga mea, dintr-acestea se fac mereu şi se vor mai face.

— Nu te poţi înjosi într-atâta, Elenuţă. Nu-ţi e îngăduit să intri în gura plebei şi a mişeilor! Să te sfârtece mahalagiii şi precupeţele, să faci din drama ta o distracţiune publică, să înceapă să bată telegraful în toată Europa scandalul de la Curtea domnească a Bucureştilor! Gândeşte-te, Elenă, gândeşte-te bine, te conjur!

Doamna oftă adânc:

— M-am gândit într-atâta, încât am ostenit… *L'éclat!*[{73}] Da, e teribil, mă înfior, dar, după o vreme, lumea uită. Se întâmplă alt scandal, şi interesul oamenilor se epuizează pentru cel vechi, foarfecă alte vieţi, alte biete făpturi omeneşti. Şi tu…

Se întrerupse şi îşi muşcă buzele subţiri, fin desenate, dar reci, fără viaţă.

— Eu, ce?, făcu Zoe. Nu-ţi curma vorba. Te-ai gândit la Manta, nu?

— Iartă-mă, draga mea prietenă, spuse Doamna aplecându-se şi prinzându-i cu afecţiune mâna. N-am vrut să stârnesc suveniruri care ştiu că te dor.

Zoe Manta îşi scutură zulufii de pe frunte:

— Nu mă mai dor, şi ţie ţi-e îngăduit orice. Voiai să spui că şi fuga lui Manta a fost la vremea sa un scandal. Şi că şi acela s-a uitat. Eram însă tânără şi altfel îndură juneţea. Iar de uitat nu s-a uitat. Fii încredinţată, Elenă, că ori de câte ori întorc spatele ori se grăieşte despre mine într-un salon, „titlurile“ mă însoţesc ca într-o carte de vizită: „ceea lepădată de bărbat“, „fimeia pe care o părăsit-o Manta ca pe o pereche de ciubote netrebnice“, „văduvoaia fără răposat“ şi alte asemenea. Oameni-s necruţători şi, de dragul unei vorbe de haz, te sfârtecă fără milă. Succesul unui *mot d'esprit* contează mai mult într-un salon, şi-ţi asigură mai multă consideraţiune decât dacă ai înzestra o duzină de orfane sărace.

Elena Cuza ridică din umeri a neputinţă:

— Aceasta-i lumea, Zoică. Şi să ne naştem a doua oară, în altă lume, nu stă în puterea noastră s-o săvârşim. Nu-i sunt de nici un folos lui Alecu şi nu voi să-i fiu piedică. Alt soi de soaţă i-ar fi stat bine alături, cu alte însuşiri. Soarta m-a voit Doamnă, dar nu m-a şi croit astfel.

— Dacă soarta te-a hotărât principesă, supune-te!

Elena Cuza zâmbi stins:

— Poate că acum s-a răzgândit.

Afară se auzeau lupii urlând. Doamna şopti cu gândul aiurea:

— Se lasă iar cu viscol…

* * *

Baroana Lelia de Gunsbourg primea lume în fiece joi, după terminarea spectacolului – era o mare iubitoare de teatru şi operă italiană –, oferind oaspeţilor, ale căror echipagii umpleau curtea caselor din Fântâna Roşie, un supeu rafinat.

La aceste sindrofii invitaţii se împrăştiau prin saloanele mari, grupându-se după vicii şi preferinţe. Jucătorii de cărţi – patimă adusă în Principate la începutul veacului de ofiţerii lui Kiseleff şi devenită molimă – ocupau două încăperi. În salonul cel mare, conduri de atlas şi botine cu glanţ zugrăveau în arabescuri de o clipă polca, cotillonul sau cadrilul; vârstnicii, oameni serioşi – pântece, ceafă, pleşuvie şi gută –, comentau ultimul discurs al Kogălniceanului, pamfletele din *Românul* şi *Steaua Dunării*, şi alte daraveli politiceşti.

Favoriţilor, baroana le acorda câte un sfert de ceas de *tête-à-tête* într-un salonaş mai retras, cu privelişte spre sala de bal.

Poetul Vasile Alecsandri îşi plimba ochii prin încăpere, apreciind-o ca un cunoscător. Om al epocii sale, boierul din Mirceşti gusta luxuriantul decoraţiunii, risipa de ţesături

scumpe, caşmiruri, damascuri şi brocarturi, şalurile indiene şi de Damasc azvârlite şi pretutindeni aninate, abundenţa de mobilă grea, plouată cu intarsuri şi ciorchini grei de aurărie.

Se aflau singuri în salonaş, fiind miercuri. Poetul urma să plece la Paris, şi Lelia de Gunsbourg îi acordase favorul unui rămas-bun intim.

Într-o rochie de catifea grea, cenuşie, cu horbota bogată de Valenciennes şi claia de bucle ruginii strânse în spelci à la Mademoiselle de Fontanges, ibovnica lui Ludovic la XIV-lea, amândoi de mult statorniciţi în lumea umbrelor, baroana îi semăna poetului cu o floare învăpăiată.

Îi sărută mâna galant şi i-o spuse în stihuri, aţintind-o cu privirea strălucitoare:

— „Eşti frumoasă, doamna mea, dulce-ncântătoare/Ca o floare vie, căzută din soare./Lumea-namorată şi de doruri plină/Te slăveşte în taină ca pe o regină.“

Lelia îşi dădu capul pe spate şi râse gâdilată:

— Fermecător! Poete, eşti o adevărată primejdie! *Entre nous…* Ţi-a rezistat vreo cucoană până acum?

Alecsandri continuă să zâmbească:

— Iacă socoteli pe care nu le-am făcut. Ştiu doar că, la urechile zânei răutăcioase din carele aş fi dorit să-mi fac pe veci stăpână, suspinele mele n-au ajuns.

Baroana râse cochet:

— Cum?! Un poet ca dumneata n-a ştiut să-şi tălmăcească simţămintele?

— Marile simţăminte ucid inspiraţiunea.

— *Tiens!* Eu ştiam că dimpotrivă, şi aşa crede toată lumea.

— Cei care nu fac stihuri, poate…

Lelia începu să se joace cu ciucurii de aur ai cingătorii. Îi îndreptă o privire vicleană:

— Şi, în consecinţă, suferi? N-ai deloc figură de înamorat înfrânt. *Chagrin d’amour…* Nu-ţi seamănă deloc.

Alecsandri se lăsă pe spatele jilţului şi oftă adânc:

— Aceasta-i marea mea nefericire, scumpă baroană. Nimeni nu-mi dă crezare, mă confundă cu gâzele de aur, cu veselii clopoţei de argint şi fluturii jucăuşi din stihurile mele…

— Chiar şi eu?

Poetul surâse: amabil, gentil, râzându-şi parcă de el şi de toate:

— În primul rând, domnia ta.

Cascadă de râs zgudui făptura baroanei.

— Te pomeneşti că eu sunt zâna cea răutăcioasă! Oh! *Menteur!* Dar ce importanţă are, de vreme ce minţi fermecător…

Poetul schiţă din jilţ o reverenţă:

— V-am spus, scumpă baroană, că nimeni nu-mi aude vaietul inimii. Mi-a rămas resignaţiunea.

— Şi… te-ai resignat?

— *Perseverare diabolicum*, spuneau străbunii noştri romani. Eu socot, totuşi, că în viaţă există şi porţi inexpugnabile… De aceea, plec!

Baroana râse:

— Mă iei drept o codană, poete? Pleci pentru că te trimite Vodă în misiune la Paris, nu pentru că tânjeşti în Bucureşti oftând de inimă albastră.

Alecsandri îşi ridică ochii în tavan:

— Din păcate, e prea adevărat!

Izbucniră amândoi în râs şi conu’ Vasile îi sărută din nou mâna. Lelia de Gunsbourg deveni visătoare:

— Cât te invidiez! Riviera, Nisa, Mediterana…

Ochii poetului sclipiră:

— Mediterana! Vechea mea dragoste! „Nimic nu e mai frumos, mai atrăgător, nimic nu absoarbe gândurile cu o mai deplină încântare ca privirea acelei întinse albăstrimi a Mediteranei…“

— Ce minunat ai exprimat simţământul meu! Când sunt pe Riviera, încerc exact aceleaşi emoţiuni.

Alecsandri îşi căută locul în jilţ:

— Lăsând şaga, baroană, ce te împiedică să faci un voiaj, *à la recherche du soleil*![{74}]

— Nu mă încumet pe asemenea vreme să călătoresc. Şi, dacă totuşi m-aş încumeta, interesele mă cheamă la Paris.

— Paris! Îmi pare sincer rău pentru dumneavoastră, baroană. Eu unul nu am încotro, silindu-mă slujba, dar Parisul la astă vreme e terifiant. Mi-a rămas mai cu seamă tipărită în minte o seară urâtă, o seară rea, o seară neagră ca păcatul greu…

Ochii poetului cercetau amintirea:

— Locuiam la un otel englezesc pe malul Senei… Stabilimentele ţinute de englezi sunt mai confortabile decât cele pariziene, iar de curăţenie… Începu să râdă. Cred că francezii au un singur vrăjmaş: săpunul…

— Aşa e, râse baroana. Croitoreasa mea, M-lle Legrand – cunoşti *la maison de haute couture* din Rue de la Paix –, îmi istoriceşte de fiecare dată că, spre ruşinea ei, trebuie să admită că, dintre toate clientele, francezele au dessous-urile cele mai neîngrijite şi subsuorile cele mai rău mirositoare…

Sensibilul Alecsandri, rafinat şi imaginativ, avu o schimă de silă şi îşi duse batista parfumată la nas.

— O, iartă-mă! Sunt amănunte oribile, dar în focul discuţiei… Te rog, urmează-ţi povestirea!

Poetul dădu din mână:

— Nu-i mare lucru de spus… Simple impresiuni, vedenii de coşmar. „De la ferestrele mele nu zăream decât un ocean de aburi sub care zăcea Parisul înfundat şi înecat, căci fanarele nu dădeau decât o lumină palidă ce mărea grozăvia întunecimii… Treceau umbre de trăsuri, umbre de oameni, umbre de călăreţi care apăreau şi dispăreau producând o fantasmagorie dintre cele mai curioase. Copacii desfrunziţi se înşirau ca nişte scheleturi negre cu braţele ridicate spre cer şi implorând o rază de soare…“ Deodată!…

Baroana se aplecă şi-i prinse mâna, cu sufletul la gură:

— Ce?! Ce s-a fost întâmplat?

Alecsandri, chip sumbru, glas sumbru, ridică braţul cu gestul cunoscut al vestitului comediant Comino:

— Deodată, un strigăt năprasnic înjunghie noaptea!

Lelia scoase şi ea un ţipăt uşurel şi îşi duse mâinile la gât.

— *Mon Dieu!* O crimă!

— Apoi… s-a auzit un al doilea răcnet… Şi mai teribil!

— Pentru Dumnezeu, încetează! Am palpitaţiuni. Deci, ai asistat la o crimă!

— Dimpotrivă! Măgăriţa cumetrei Michon, din vecini, fătase, iar *monsieur l'âne* se bucura.

— Cum?

— Simplu. Răgea.

Lelia îşi dădu ochii peste cap, iar degetele gingaşe pianotară pe dantela de la piept:

— Afurisitule! Văd bine că ştii să produci emoţiuni… Când ai de gând să te porneşti la drum?

Poetul îşi mângâie mustaţa groasă. Rămăsese subţirel, în ciuda vârstei, căci la patruzeci şi doi de ani nu se mai putea numi tânăr, talia avea graţie, poziţia, cu cotul rezemat leneş de braţul jilţului, era plină de eleganţă, piciorul se desluşea fin în gheata din piele de Rusia. Alecsandri făcea figură bună în cele mai pretenţioase saloane ale Europei. De altfel, gândi baroana, nu putea fi decât seducător un bărbat primit de cele mai proeminente personaje ale vremii sale: împăratul Napoleon al III-lea la Paris, Victor Emanuel la Torino, Cavour… Tot la Paris, întreţinea relaţiuni cu protipendada artistică, literaţii Canini, Angelo de Gubernatis, Veggezzi-Ruscalla, Domenico Muti…

Suspină fără a lua seama: *Dommage qu'il est chauve…* {75}

— Oftaţi, baroană?

Lelia zâmbi şi spuse altceva:

— Da… Mă gândeam că toată lumea interesantă pleacă… Arnăutu la Roma, junele Ghica e în Schwitzera… Acum dumneata…

— Exageraţiuni, zâmbi măgulit poetul… Farmecul Bucureştilor nu stă în trei personaje… Mai sunt atâţia alţii…

Baroana făcu botişor:

— Cine? Dă-mi un singur exemplu!

— Nenumărate. Începu să caute: Să zicem Iorgu Pătraşcu…

— Parvenitul acela! *Merci!* Credeam că merit mai mult!

— Manolache Ghica, un bărbat cu mult spirit…

— Gros ca o balenă. Mă indispune!

— Atunci Vic Sturdza… Are chic şi e un rezistent dansator.

— Paiaţă!

— Sunteţi nedreaptă, râse Alecsandri. Lui Ionică Miclescu ce cusur îi mai găsiţi?

Continua să zâmbească, pe chipul perfect ras nu se citea nimic altceva decât jovialitate, expresia de salon unde se poartă conversaţiuni graţioase, uşurele, flirt de amabilităţi. În spatele măştii, însă, îi pândea reacţiile, atent la cea mai sensibilă tresărire a căuturii.

Lelia păru o clipă descumpănită. Îl privi dintr-o parte, clipind doar mai des:

— Monsieur Miclescu… Îi sunt recunoscătoare, mi-a adus-o pe Kio, dar pe Dumnezeu, alt merit nu-i găsesc. *Un poupon*[{76}] cu fizionomie de îngeraş.

Alecsandri îşi desenă pe chip cea mai izbutită expresie de nedumerire, apoi izbucni în râs:

— Miclescu *un poupon*! Cea mai extraordinară anecdotă pe care am auzit-o!

Baroana încruntă sprâncenele fine:

— Ce e de râs?

— O, continuă Alecsandri pe acelaşi ton, am să i-o istorisesc şi lui. O să-i placă! Miclescu, Don Juanul temut de toţi bărbaţii cu neveste tinere şi arătoase din Principate… Da, da, *chère madame*, chiar din Principate! Căci Ionică îi pogorât din Moldova doar de puţini ani… Miclescu-Casanova, căruia cocoanele noastre cu fete de măritat nu-i

deschid salonul, ferind inimioarele şi cinstea odraslelor! Miclescu, de dragul căruia două dame s-au sinucis, iar altele, nu mai ştiu câte, şi-au părăsit căminele! Miclescu, zic dară, un *poupon*! Un îngeraş! *Vraiment ça c'est plus fort que tout!*[{77}]

O grimasă aproape insesizabilă strâmbă într-un colţ gura Leliei. În ochi i se citea atenţie încordată, fără să-şi dea seama degetele mâinii stângi cântau la clavir pe braţul canapelei.

— Este desigur una din glumele dumitale obişnuite, Alecsandri! Râse: Nu cred nimic din ce mi-ai înşirat!

Poetul avu un gest incert: „cum vrei!"

— Eu sunt cel mai surprins... În Bucureşti, acest *curriculum vitae* sentimental – ridică arătătorul subliniind –, doar *résumé*, a devenit un fel de secret al lui Polichinelle... Este folclor, isprăvile lui, puse în romanţuri de lăutari, storc lacrămi în toate mahalalele!

Lelia de Gunsbourg îl privea aţintit, de parcă ar fi încercat să cântărească: Glume? Născociri? Care-i scopusul? Poetul se întrebă, la rându-i, vag îngrijorat, dacă nu manevrase nedibaci, prea înălţându-l pe Miclescu în Olimp, megieş cu Apollo şi Paris, un Hercule al alcovurilor îndantelate...

— În definitiv, ce urmăreşte Casanova ăsta al dumitale, de care – mă faci să mă ruşinez – n-am auzit?

Alecsandri râse:

— Nu el urmăreşte, scumpă baroană. E urmărit...

— Aha!, făcu baroana aţâţată. Iar el rămâne nepăsător dinaintea atâtor inimi răpuse?

— Nepăsător! *C'est une façon de parler.*[{78}] Nu poţi trece pe lângă o floare frumoasă fără să încerci tentaţiunea de a o culege. Iar la celălalt colţ de uliţă surâde şi îmbie alta şi mai frumoasă.

Lelia de Gunsbourg redeveni dintr-o dată vioaie şi zâmbi cochet. Poetul o urmărea cu ochi plini de căldură şi

sinceritate, zicându-şi că baroana cârmeşte brusc, schimbându-şi politichia.

— M-ai făcut curioasă… Da, da… Chiar foarte curioasă.

Alecsandri îi îndreptă privire lungă:

— De mi-e îngăduită întrebarea, aveţi de gând să-l seduceţi?

Baroana îl privi sfidătoare:

— *Pour quoi pas?* Tot mă plictisisem în Bucureştii aceştia mohorâţi… De ce taci? Nu mă crezi în stare să cuceresc un mic dâmboviţean cu succese de duzină?

Poetul surâse îngăduitor:

— N-aş numi succes de duzină o prinţesă a casei de Bavaria, o contesă italiană sau o fiică a Romanovilor, printre altele…

Abia se stăpâni să nu-şi muşte buzele. Prea îl umflase pe bietul Miclescu, trecându-i la răboj odraslă din târla ţarilor. „Dacă mai vâr şi Bizanţul, îmi rămân doar Fenicia şi Carthagina!“ O cunoştea însă prea bine pe baroană, îi plăceau numele zornăitoare, îi zvâcnea întreaga făptură doar adulmecând aromă de steme şi coroane.

— Nu mă tem de legende!, râse baroana, şi ochii îi sclipiră, întunecând solitarii din urechi. Şi mai gândesc că, în ochii domniei tale, n-am prea mare preţ.

Alecsandri se grăbi să-i sărute mâna:

— Ce nedreptate îmi faceţi, scumpă baroană! Pentru mine sunteţi *la donna assoluta*, mai frumoasă ca luna care vă luminează, magnifică.

Lelia i-o retează aproape mânioasă:

— Opreşte orchestrul de complimenturi! Ce-ai vrut să-mi spui?

— Să vă pun doar în gardă, scumpă prietenă. Amicul Miclescu este inexpugnabil, deoarece inima lui, întreaga sa fiinţă sunt dăruite pe vecie altei femei, iar cheia de la alcovul acestei alte femei n-o va avea niciodată. Iată pricina pentru care n-o poate uita.

Violenţa ambiţiunii, orgoliul, curiozitatea lacomă transformară chipul diafan al Leliei într-o torţă arzândă:

— Cine-i femeia?

Alecsandri păru încurcat:

— O ştim doar câţiva amici intimi.

— O voi şti şi eu!

Poetul avu un gest de neputinţă:

— Mă dau înfrânt, domniei voastre nu-i poate rezista nimeni.

— Aceasta vom vedea! Cine-i?

Boierul din Mirceşti rosti răspicat, după clipă cântărită cu socoteală:

— Înseşi prima damă a Europei, Eugénie Maria de Montijo de Guzman, contesă de Teba, soţia celui de-al III-lea Napoleon, împărăteasa tuturor franţujilor…

— Şi aşa mai departe!, ridică din umeri baroana.

Era impresionată, dar ştia să se stăpânească. Alecsandri, cu coatele rezemate în braţele jilţului, îşi împleti degetele cu aerul celuia care, la toate cele spuse, socoate că nu mai e nimic de adăugat.

— Ciudate gusturi au bărbaţii, vorbi ca pentru ea singură Lelia. Nu zic, Eugenia nu-i slută. Dar umerii aceia prăbuşiţi până în dreptul sânilor… În loc de o pereche, par două… *Enfin!* Am clevetit destul despre acest monsieur Miclescu. Să-i dăm pace în adoraţiunea lui depusă la picioruşe împărăteşti… *À propos*, am auzit că are o *pointure*[{79}] de grenadir voinic… 41? 42?

— Sunteţi scânteietoare, râse Alecsandri… Dar mi-e teamă că v-am răpit prea multă vreme de la graţioasele dumneavoastră îndeletniciri.

Baroana se ridică zvârlugă, fulg de păpădie. Strălucea din nou, zâna încântătoare, vioaie, delicios de spontană, pe care o admira tot Bucureştiul.

— Mi-ai făgăduit ceva pentru album!

Vasile Alecsandri se înclină adânc:

— Onoarea e a servului.

Fără a aştepta inspiraţiune, aşternu pe pagina cu muchii aurite din condei zornic:

„Adio, rămâi ferice!/Şterge din inima ta/Pe cel ce adio-ţi zice/Deşi-n veci nu te-a uita/Te-am iubit cu dor fierbinte/Ş-astfel te iubesc, că vreu/Să văd stins din a ta minte/Întreg suvenirul meu!…“

CAPITOLUL VIII

Nae Dumitrescu, ipistatul de la Roşu, dezmierdat de nevastă-sa, coana Lisaveta, Piculeţ – „atâta măsoară dumnealui, Dumitrescu, doi coţi şi un pic“ –, se trezi de dimineaţă cu socotelile făcute.

„Mi-l scoţi pe flaşnetar din pământ, din iarbă verde, de unde îi şti…“

„E simplu, don’ căpitane! Dacă cetăţeanu-i din breaslă, adicătelea silit să plimbe minavetul ca să scoaţă de o pâine, îl dibui lesne la Grădina cu cai! Acolo ţin vad toţi milogii – floricele, castane coapte, bragă, acadele, bigi-bigi – de-şi zic micul comerţ. Sâmbăta morţilor nu-i, că mergeam la Moşi, nici vară, ca să-l cercetez în Cişmigiu. Una la mână! A doua la mâna ailantă, dăm cu un presupus că insu-i iscoadă şi face conspiraţiune. Atunci flaşneta şi insecta trebuie ca să ne inducă în eroare, cum ar fi o costumaţiune de bal masché! Şi iarăşi atunci ăsta, vreau să zic delinventul, îi doar corier, nici că-i pasă de vânzare, deverul lui e, mă înţelegi… Cestiunea-i că degeaba bat uliţele, ăla se prezentează la ceas şi loc de pe cum au luatără, cum să zic, înţelegere…“

— Ce faci, nene, vorbeşti singur? Nu eşti sănătos la ceafă!

Coana Lisaveta puse tipsia pe masă şi se cruci de Doamne fereşte! Ipistatul răscoli blidele cu privire lacomă. Castronul cu ciorbă aromea îmbietor, în tigaie mai sfârâiau încă jumările şi cârnaţii. Mânca ţeapăn de dimineaţă, căci „omul ştie când pleacă, dar întorsul doar Dumnezeu îl

hotărăşte, iar pe stomahul gol funcţiunile, cum să zic, nu funcţionează…“

Muierea se rezemă de sobă cu mâinile încrucişate sub şorţul de nanchin. Îl mânca din ochi, dar nu se arăta: „Bărbatului să nu-i cauţi în coarne, că după aia umblă el după măciucă la altă catrinţă…“

Întrebă morocănoasă:

— Mai vreai, bre?

Ipistatul îşi umplu o bărdăcuţă cu ţuică galbenă, uleioasă, şi o răsturnă pe gât cu o mişcare bruscă.

— De-un combustibil, mă-nţelegi! A revedere să dea Dumnezeu şi sărut mâinile, coană Lisavetă.

— Zăboveşti mult?

Nae Dumitrescu îşi încheie bunda cu un aer preocupat.

— Vezi dumneatale, ăsta-i un ce la care nu poa’ să răspunză nimenea!

— Atunci umblă sănătos…

Pe drum – dimineaţa încă mai trudea să spele văzduhul de negurile nopţii –, Dumitrescu îşi cumpără tutun şi foiţă de ţigară.

„Deci“, recapitulă el, „degeaba bat uliţele, mă duc de-a dreptul la soluţiune. Adicătelea, la tiparniţă, don’ căpitane“, i se adresa în gând lui Cantuniari care, probabil, la ceasul acela se mai afla cu nasul în plapumă. „De ce tiparniţă? Iar e simplu! Delinventul îşi rostuieşte de undeva oracolurile… Am planeta lepădată de cucoană?… Am! Cestiunea-i rezolvată!“

Cele mai însemnate tipografii din Bucureşti, inventarie Dumitrescu, erau cele ale lui Ispirescu, Conduratu şi Gobl. „Dar ăştia-s firme serioase, mă-nţelegi, nu se ţin de fleacuri… Cercetez dintâi la ăi mai sărmani, ca alde Weiss ori Cucu…“

La slova gintei latine, o magherniţă pe uliţa Gabroveni, îl întâmpină însuşi patronul, jupân Weiss, un omuleţ roşcovan, cu chipul plouat de pistrui. La vederea ipistatului, se îndoi

în nenumărate temenele, iar de atâta zâmbet, faţa i se umplu de creţuri.

„Ai zice că ăsta moare de fericire“, îşi zise ipistatul, „parcă l-ar fi găsit pe fra-su!“

— Să trăiţi, domnu’ comisar, ce onoare! Se adresă unui ucenic, un clăpăug de vreo doisprezece-treisprezece ani. Măi băiete, şterge scaunu’ lu’ don’ Dumitrescu…

„Hm! Ovreiu-i iscusit, îmi cântă la dairea“, zâmbi ipistatul totuşi gâdilat…

— Ei, cum merge afacerea, domnu’ Weiss?

Tipograful bătu superstiţios în lemn:

— Mai mult stă decât merge, concurenţă mare, dar se poate şi mai rău.

— Că vorbişi de concurenţă… Trecui înainte pe la Cucu. Ţine închis, ce-i cu el?

Jupân Weiss îşi prinse capul în mâini, parcă îngrozit:

— Don’ comisar, Cucu ăsta-i aşa un fel de om, că eu n-am văzut aşa noroc! Când îl cauţi, e în sărbători! Aşa un Dumnezeu mi-ar place şi mie… Şase duminici pe săptămână şi pe urmă intră în Crăciun ori Paşti, ori joi verde, albastră sau galbenă…

— Ce spui, dom’le?! se miră Dumitrescu. Chiar aşa?

— Paroldoner! Eu i-am zis, domn’ Cucu şi nene Ilie… Eu nu mai pot de muşteriii matale! Bună ziua, ori seară bună, toţi la mine, la uşă, că unde-i Cucu? Când deschide, un’ s-a dus, când se întoarce? Unde-i marfa? I-am zis, domnu’ Cucu, pune un aviz, să ştie clientul cum şi ce fel…

— Ei, şi?

— „Bine, jupâne“, zice, „pui aviz…“

Tipograful se opri privindu-l drept în ochi pe ipistat.

— Parcă nu văzui aviz… îşi aminti Dumitrescu.

Ovreiul izbucni:

— Păi cum să-l vezi? Ştii matale ce-a făcut banditu’?! L-a agăţat aşa de sus, că acum vin muşteriii să-mi ceară o scară, ca să-l citească.

Nae Dumitrescu râse cu poftă:

— Ei, lasă că le mai arănjezi şi dumneatale! Şi, la o urmă, ce-ţi pasă? Doarme Cucu, saltă deverul lui Weiss.

Tipograful dădu scârbit din mână:

— Aşa dever cât îmi pică mie de la Cucu, duşmanii mei să aibă! De bogăţie îmi iese părul prin căciulă…

— Asta-i negustoria… conchise Dumitrescu filosofic. Ascultă, domnu’ Weiss, am venit să mă înconversez cu dumneata într-o cestie gravă. Te ştiu om serios.

— Serios, domnu’ comisar, d-aia nu-s mai procopsit.

Ipistatul păru mulţumit de răspuns. Îşi deschise carnetul cu coperţi negre şi scoase cu două degete oracolul aruncat sau poate pierdut de Lelia de Gunsbourg.

— Ăsta-i din prăvălia dumitale?

Tipograful apucă planeta şi o îndepărtă mult de ochii încreţiţi de efort:

— Bătrâneţea, domnu’ comisar… Uite, nu-mi mai ajunge mâna…

— Domnu’ Weiss, nu încerca să câştigi timp… Mai acum o lună ceteai prea bine şi te-am văzut lucrând fără ochelari… Da ori ba!

Patronul rosti atins:

— Don’ comisar, dar aşa, de un secret profesional, mata ai auzit?

Nae Dumitrescu zâmbi larg:

— Ştii că eşti crohmolit, jupâne?! Mă luaşi ca la Universitate, secreturi profesionale. Da’ de o tipografie închisă pentru caz de materiale conspirative, care bat în guvern şi domnie, nu-i aşa, mata ai auzitără?

— Am auzitără de la musiu Kogălniceanu de libertatea presei, răspunse Weiss, colţos şi important.

Ipistatul se prăpădea de râs:

— Te ţii de mucalitlâcuri? Ce jornal serios scoţi dumneata? Ce gazetă naţională? Mă şi întreb la ce mai ţii dugheana asta!

Jupân Weiss se roşi, jignit până în adâncul inimii:

— Şi dacă eu vreau s-o ţin asa, de o frumuseţe, ai mata ceva contra?

— Nu te aprinde, jupâne, vorbesc în enteresul dumneatale. Planeta s-a fost tras aici, în tiparniţa Weiss.

— Ei, şi?

— Persona e sub acuzaţiune de conspiraţie. Dumneata dacă-l acoperi, eşti, pardon, care va să zică complice şi care va să zică trădător. Şi, la caz de trădare, trebonalul nu se uită la ruşfeturile dumitale, nu te scoate din putină nici musiu Costa-Foru, ăl mai advocat, şi te văz – cum mă vezi şi cum te văz – tăind sare la ocnă, cu drept de vizită o dată în an, de nu te lasă madama Weiss pentru minte şi chimir mai procopsite. Cine-i persona?

Weiss căscă ochii mari:

— Care personă?

Ipistatul se ridică oţărât:

— Domnu’ Weiss, eu te-am tratat, nu-i aşa, indelicat şi cu pardon, dar văz că dumneata nu cunoşti la manieră, şi-mi treci cu ibişirul pe sub nas. Cum care personă? Flaşnetarul cu planetele trase de dumneata…

Weiss, muiat, bombăni ceva despre oamenii care nu vorbesc de-a dreptul şi răspicat şi începu să răsfoiască un registru ferfeniţit.

— Are un papagal scurtat de un deşt, îl ajută Nae Dumitrescu.

Lui Weiss îi sări muştarul:

— Da’ ce crezi matale, că eu stau să număr deştele de la toate dobitoacele de pe uliţă? !… Asta-i!

— Care?

— Unu’ Tase Pandele.

— Domiţiliu! Adică, nu-i aşa, unde-şi are casa?

— Am auzit şi noi de domiţiliu… Pă Uliţa Franţează, la optişpte bis.

— Alta mai ştii?

Weiss se uită capiu la ipistat, apoi se hlizi:

— Da! Îi place marinata de stacoji şi izmana prăzulie. Iu nu fac poliţie cu muşteriii, don’ Dumitrescu. Asta-i slujba dumitale… Ce are Dumnezeu cu mine eu nu ştiu! Parcă pot să ştiu? Clienţi, gologani nu-mi trimite, dar mă plouă, în schimb, cu persone şi întrebări fine! Aşa de fine, că nu înţeleg nimic. Şi tu, se adresă clăpăugului, nu te uita la mine, ca să înveţi cum se prăpădeşte bunătate de timp şi se pierd parale! Ci mai stai? Sta-ţi-ar norocul!

* * *

Casa de pe Uliţa Franţeză la 18 bis era făţoasă, arătând oarece dare de mână. Avea zid de piatră, acoperiş cu ţiglă roşie, o curticică îngrijită, iar la fereşti, perdele bogate trudite cu igliţa.

Chiar peste drum se afla Cafeul chantant al lui Paţac. Stabilimentul avea artiste – patru cântăreţe germane în fustuliţe tiroleze de două palme – şi era mult frecventat de chefliii Bucureştilor. Aici, de pildă, petrecea în fiecare seară dimpreună cu câţiva prieteni Pantazi Ghica, fratele lui Ion Ghica, un bine cunoscut al boemei bucureştene, mare iubitor de bere, crenvurşti cu hrean şi cuplete cântate în nemţească.

Şi tot aici se înfiinţă spre orele prânzului Barbu Cantuniari, gândind să se familiarizeze cu meleagul – mişcările casei cu numărul 18 bis, obiceiuri, locatari şi vizitatori – din spatele ferestrelor late ale cafenelei.

În local – puţini muşterii, deverul lui Paţac începând o dată cu înserarea. Altfel, casa părea liniştită, cu obiceiuri bine statornicite şi o slujnică, femeie trecută de prima tinereţe, dar – i se păru lui Barbu – straşnic de robace. Într-un singur ceas, o văzuse întorcându-se de la piaţă încărcată catâr, apoi rânind zăpada din curte şi spărgând lemne şi, în sfârşit, dereticând cu nădejde în odăile din faţă.

Stăpâna se lăsase zărită doar câteva clipe în camizol şi scufă de noapte cu bogăţie de panglici şi horbotă. Din informaţiunile culese de ipistat, ştia că se numeşte Eleonora Ionescu, văduvă de comersant – răposatul lucrase în marochinărie şi galanterii –, rentieră; ca să nu moară de urât în cogeamitea hudubaie, închiria două odăiţe. Toate acestea le aflase ipistatul de la vardist şi din vecini. Pe persoană n-o contactase însă, respectând dispoziţiile lui Barbu. De domnul Tase nu se ştia mare lucru, deoarece coana Eleonora îi închiriase de curând. De mirare însă că un ififliu din ăsta de bătea uliţele cu papagalul avea parale pentru casă cu lux, fiind bine ştiut că Ioneasca era lacomă la chirie mare, dar dacă e să vorbim cu dreptate, are şi pă ce să pretinză: odăi călduroase, procopsite, te ’năbuşi de scorţuri şi perini, atenanse bune… Alteia i-ar fi şi frică să-şi vâre în casă un coate goale – feri-ne, Doamne!, îi mai vârâ într-o noapte mâna în gât s-o scuture de parale şi ce icusari şi mahmudele o fi ţinând în ladă… E femeie de coraj, îi plac covrigii calzi şi ghiudemul la o halbă fără guler… De măritiş să n-auză, e păcat că n-o să tot aibă treij’d-ani, dar nici aşa să bagi femeia cu sila în biserică, ca să ai dup-aia ce umbla pe la dicasterie după despărţenie. Şi, la un adică, de ce să nu pretinză, e persoană evghenisită{80}, se poartă în corset, are trei ani la pensionul lui Manalotti, colea, lângă Curtea de Apel. Nu face pentru orice calic…

Când Barbu Cantuniari se hotărî să-i bată la poartă, se pornise înserarea. Slujnica vârî cu precauţiune un nas prin crăpătura uşii, zăticnită într-un lanţ. Barbu desluşi că o caută pe stăpână-sa. Un glas ţâşni dinlăuntru. Simţeai urechea şi ochiul mereu atente la mişcările casei:

— Cine-i musiu, Savetă?

Slujnica răspunse morocănoasă:

— După dumneatale cercetează, cocoană, zice că-i de la catarafie{81}…

Eleonora Ionescu se ivi într-o clipită, abia izbutind să-şi îmbumbe capoda de neglije. O simţeai mânioasă Bistriţă:

— Iar aţi venitără? Numai ce plătii rupta[{82}], alte dări nu am pentru ca să plătesc… Am vorbit şi cu musiu Cristache, sameşul[{83}]. Ruptaşul e învoit de biruri… Păţii întocmai şi-n anul celălalt, şi-am primit îndreptare…

Barbu Cantuniari arboră un zâmbet de nespusă admiraţie. O cerceta uluit, parcă pocnit cu leuca, cucerit dintr-o privire.

— N-am venit pentru dări, ci pentru alt soi de desluşiri. Muierea îl cântări din ciubote până în creştet, „nobil la fizic“, şi se muie dintr-o dată:

— Atunci pofteşte înlăuntru şi scuzaţi de un pardon… Setiun eror[{84}]. Am zis că sunteţi de la percepţie… Toţi banditii s-a grămădităr la Finanţe!

— Eu tot la Finanţe am slujbă, surâse Barbu.

Muierea îi râse în nas:

— Cenuşer[{85}], mai ştii! N-ai dumneatale obraz de amploiat carele să umble cu harţaloagele din uşă în uşă, că nici eu. Se umflă în guşă: Vezi, Doamne, am trei ani la Manalotti, iar răposatul, har Domnului, nu m-a ţinut cu nasu-n vatră, m-a tot scos în lume…

— Avea cu cine se făli, aprecie galant Barbu.

Eleonora Ionescu râse. Era durdulie, cârnă, toată numai gropiţe, ochii jucăuşi îi sclipeau de şiretenie.

— Eşti dumneatale cavaler şi pus pe… Zii d-a direptul, ce daraveli te mânară la alde Ioneasca?

— D-a direptul să fie, surâse Barbu. V-am desluşit că sunt de la catagrafie… Dumneavoastră daţi odăi cu chirie.

Eleonora Ionescu săltă din umeri:

— Ce, sunt singura? Trebuie să cer învoire? Îs casele mele de zestre, musiu, că răposatul mi-a mai lăsat două rânduri în Vergului, a fost filotim la viaţa lui şi norocul l-a avut tot filotim, dar scurt de mosorel, n-a avut zile… fincă asta e, odăile mele. Cui ce-i pasă ce fac cu ele?

— Dar, bineînţeles, madame Ionescu… Pe noi ne interesează doar să cunoaştem rostul cetăţenilor, domiciliul, hramul fiecăruia, unde să-l cauţi, unde-l găseşti. Suntem o

naţiune civilizată – îşi aminti cu un zâmbet de obsesiunea lui Zăvoianu –, nu trăim în pădure.

Eleonora Ionescu îl privirea cu buzele ţuguiate de neîncredere:

— Şi ce poftiţi de la mine?

— Câte odăi daţi cu chirie?

— Acum doar una, că muieri nu primesc.

— De ce? întrebă amuzat Cantuniari.

— Care n-are nici măcar o cocioabă a ei, e calică rău, îţi umple casa de păduchi şi nici nu plăteşte la exact. Başca se vâră în oale, fură din blide, ponoase cât sărăcia!

Barbu zâmbi, copleşit de ocale de înţelepciune.

— Câtă dreptate aveţi…

— Acu’, urmă, îl am p-ăsta cu flaşneta, Pandele…

Cantuniari îşi plimbă ochii prin încăpere cu prefăcută mirare. Casă de mahalagii, dar cuprinsă, mobilă bună, de nuc, solidă să-ngroape trei generaţii, puzderie de bulendre.

— Un flaşnetar? La dumneavoastră? În asemenea casă ortomană?

— Na, beleaua! L-am luat de chiriaş, nu de bărbat! Om cumsecade, curat, liniştit, a plătitără pe trei luni înainte, ce-mi pasă de unde rostuieşte paraua? Atâta am pus pentru o condiţiune, să nu-mi zuruie minavetu-n casă, că mă doare capul, şi nici în brânci cu vecinii nu vreau s-ajung!

— Înţeleg…

— Nu ştiu pentru cât înţelegi dumneata, însă am priceput că musiu Pandele a fost el un cineva, dar că pesemne a scăpătat… Cunoaşte manieră şi are relaţiuni care poartă lux… Şi p-ormă se citeşte că-i deprins la traiul bun. Să te uiţi la el în odaie, fiece lucruşor la locul lui, ţine curat, nu-i pogorât din fân şi balegă…

— Ţî, ţî, ţî! se miră Barbu. M-aţi făcut curios.

Văduva îi arătă o uşă.

— Pofteşte de vezi… Că nici aşa, să dai cu paru-n om doar că i-a cotit norocul pe altă uliţă.

Barbu abia luă în seamă lucrurile aflate în orice cameră cu chirie pentru pungi mai chivernisite: patul cu tăblii pictate, învălit în macat, şifoniera cu oglindă şi trei uşi, etajerele ticsite cu nimicuri, lavaboul de porţelan, masa cu acoperitoare de pluş şi ciucuri lungi, măturând scoarţa, scaune, un paravan dinapoia căruia se afla scaunul de noapte, un calendar de perete cu poze, scos de gazeta *Steaua Dunării*. Ochii îi căzură de îndată pe gheridonul dintre fereşti, pe care se afla un sipet deschis. Inlăuntru, pe cinci rânduri şi pe culori – rozalbe, pentru codane, azurii pentru cavaleri, şofraniu ca portocala pentru vădane şi cireşii pentru militari –, se afla marfa lui musiu Pandele, planetele. La margine, în al cincilea rând, oracoluri albe.

Cantuniari râse şi luă unul.

— Oracoluri albe… Din acestea n-am văzut.. Te pomeneşti că s-or fi născocit şi pentru călugăriţe…

— Ei!, făcu Ioneasca dând din umeri şi îndreptând fără de trebuinţă, ca muierile cu mâini neastâmpărate, câte un lucruşor din odaie. Boscării de-ale lor.

Oracolul avea zimţuri aurite, dar era netipărit, şi Barbu băgă de seamă că tot asemenea era întreg şirul de planete albe. Celelalte, colorate, cuprindeau obişnuitele profeţii de iarmaroc. Fără a fi luat în seamă de Eleonora Ionescu şi cedând unei porniri nedesluşite, strecură în buzunar câteva planete albe. Cine ştie?!

— Ei!, exclamă muierea. Avui ori nu dreptate? Nu spun că are şi abonament la jurnal, face Lisaveta focul cu ele, ce mai, soro, ăsta nu-i fasole-n post şi postu-i cât anul!

— Aşa-i, madame Ionescu, încuviinţă Barbu. Frumoasă odaie! Parcă aş trage şi eu în gazdă la dumneavoastră.

Ioneasca îl cântări iar cu privire de geambaş:

— Nu spui nu… Mai socoteşte-te şi dumneata şi dacă ne-om înţelege…

— Eu aşa trag nădejde…. Să nu uit, când daţi ochi cu chiriaşul, ziceţi-i să treacă pe la ocârmuire să-i vedem

conturile de comersant ambulant şi să-i hotărâm darea… Da’ să nu zăbovească…

„Dacă i-aş fi cerut discreţiune, ar fi bătut darabana înainte de a apuca Pandele să păşească în curte… Aşa, s-ar putea să nu intre la idei.“

Barbu îşi luă rămas-bun, sărutând cu mare reverenţă mâna grăsuţă cu mai multe inele în formă de floricică. Ionească, săltând poignet-ul aşa cum învăţase la pension, mulţumi graţios:

— Mersi de onoare, musiu, faceţi de un cavaler…

* * *

„…Depuis que je Vous connais, je n’ai rien dit, rien pensé, rien fait, rien voulu qui ne fût pas une preuve dévouement pour Vous.[{86}] Au trecut peste douăzeci de ani şi nu m-am schimbat. De aceea azi, după îndelungată chibzuinţă, socot că fapta trebuie să-mi fie la fel de sinceră ca inima şi judecata. N-am dreptul să vă stau în cale, trebuie cu discreţiune şi dignitate să plec din viaţa Voastră. Am decis separaţiunea şi despre aceasta i-am informat pe mama şi pe fratele Theodor… Să ne lepădăm de suveniruri împovorătoare şi să privim cu cutezanţă înainte. Nu trebuie a Vă mai aminti că, de Vă veţi afla – Cerul să Vă ocrotească! – în clipă de restrişte, Vă puteţi bizui pe simţămintele mele, puteţi dispune de întreagă fiinţa mea…“

Scria Elena Doamna din Ruginoasa.

Vodă Cuza, prăbuşit în patul cu baldachin de brocart auriu, tremura scuturat de friguri într-un iatac cu două sobe încinse, sub plăpumi de atlas umplute cu puf de gâscă, între cărămizi fierbinţi şi săculeţi cu nisip încins.

Suferea de mult de friguri, accesele cuprinzându-l la perioduri exacte, dar în ultima vreme parcă se înteţiseră. Şi astma îl căznea mai ales iarna, iar boala de inimă… Prefera să nu se mai gândească. Era o năpastă a neamului,

asuprindu-i pe toţi, de tineri. Mamă-sa, Sultana Cuza, se afla mai toată vremea zăcaşă, dar, trăind la Galaţi, nu pomenea despre crizele care o ţintuiau patului cu săptămânile, spre a-şi menaja feciorul. Cuza tot afla însă, avea slujitori anume năimiţi să-i dea de ştire în tot momentul despre orice necaz al cucoanei Sultana.

La aproape patruzeci şi patru de ani, câţi număra în acel dechemvrie al lui 1863, Vodă se simţea slăbit, împovărat de vârstă şi cu sfârşit apropiat. Nu credea în magi şi vrăjitori, în cele scrise în stele ori în palmă; palma nu şi-o arătase nimănui, nici măcar Célinei, vestita cărturăreasă a Parisului, frecventată de însuşi împăratul Napoleon, vizitată şi de Alecsandri cu teamă nemărturisită, de fraţii Brătianu şi de atâţia alţii.

Profeţiile acestora, nefericite ori bucuroase, le socotea drept năzbâtii şi potlogării. Credea însă în inima sa, în sentimentul acela tulburător, carele ţine de imponderabilul, de substanţa cea mai intimă din fiinţa cuiva şi care trage clopotele, vestind drumul cel lung, drumul cel din urmă… „Îl simt şi dobitoacele, când se retirează în bârloguri spre a-şi da în tihnă ultimul suspin, cum de nu l-ar simţi omul? Omul, cea mai desăvârşită creatură a Ziditorului!“

Ziditorul, căruia îi înălţa, acum, o singură rugă: „Îngăduie-mă, Doamne, atât cât să pot împlini aspiraţiile şi năzuinţele acestui neam asuprit şi căruia îi datorezi îndreptări şi soare necernit. Un cer fără corbi ori vulturi streini, fără semilună iscoadă hulpavă, un cer pe care să strălucească odată, pentru vecie, şi, steaua bieţilor români…“

Lepădă cu inimă grea scrisoarea Doamnei şi se uită, mereu zgâlţâit de spasme, pe raportul şefului Siguranţei, Valentineanu, care, peste măsură de îngrijorat, avertiza (a câta oară?) asupra iminenţei complotului:

„…Consulul general al Italiei, cavalerul Anibal Strambio, a rostit aseară, la serata Doamnei Oteteleşanu, către domnia sa, domnul ministru de Externe N. Rosetti-

Bălăneanu: «Domnule ministru, ţara voastră stă pe un vulcan; regret că sunt consul, nu pot să vă spun mai multe…»

Tot ieri, la dejun, consulul rus, baronul de Offenberg, îl previne pe domnul ministru de Interne că un complot împotriva Înălţimii Voastre este pe cale de a se desăvârşi…

În astă dimineaţă, tânărul transilvan Gheorghe Dogărescu, corierul domnului Cezar Bolliac, îmi vesteşte în persoană iminenţa complotului şi chiar a unui atac asupra palatului.

În gazeta vieneză *Die Presse*, ca şi în jornalul parizian *La Patrie*, sunt strecurate aluziuni la viitoare şi categorice schimbări în viaţa Principatelor.

Mai adaug, Alteţă, ca pe un amănunt carele mie mi se pare plin de significaţie, acela că Prefectul Poliţiei Capitalei, domnul Beldiman, este antrenat în fiece seară de către indivizi cunoscuţi ca simpatizanţi cu opoziţia, la prelungite partide de cărţi şi *lăsat să câştige*. Nu aduc nici o acuzaţiune Domniei sale, domnului Prefect, dar în circonstanţele date, faptul pare singular şi poartă pecetea unei manevre machiavelice, al cărei scopus încă nu se lasă cetit…“

Vodă lăsă să-i scape raportul din mână. „Exageraţiuni! Aista-i Valentineanu, de când îl ştiu, alarmist.“

Strânse lângă piept cărămida încă fierbinte şi închise ochii, străduindu-se să adoarmă. După somn bun, mâine avea să se afle în puteri, frigurile desigur vor fi încetat, căci li se împlinea sorocul. Patru zile, atâta îl căzneau, după carele, parcă luate cu mâna, osteneau. De dimineaţă îl va chema pe Mihalache. Trebuiesc regulate programele reformelor. Vor începe – zâmbi în gând Vodă – cu „spolierea“ monastirilor… Act de dreptate şi reparaţie, căci, de veacuri, peste un sfert din pământul Principatelor fusese spoliat şi exploatat de egumenii greci ai mânăstirilor închinate „Locurilor sfinte“. În urechile lui Alexandru Ioan răsună, cu vigoare de clopot, propriu-i glas:

„Toate averile mânăstireşti din România sunt şi rămân averi ale Statului…“

Va urma fără întârziere censul… desigur pământ… Ţăranii… Apoi… Râse sleit: Apoi statuia… Poate Uitarea… Şi apoi…

Apoi, adormi.

* * *

Simţea privirea generalului aţintind-o cu nelinişte şi, ca să-şi ascundă iritarea, Lelia de Gunsbourg culese câteva boabe de struguri din pomiera de argint. De câteva zile o stăpânea aceeaşi stare – nemulţumire şi o mânie adâncă, pe care o simţea clocotind în străfundurile fiinţei sale. Făcea eforturi să surâdă, să nu izbucnească, să pară aceeaşi femeie seducătoare, cochetă, veselă, fără griji: femeia cuceritoare, trecând în pas de valţ prin viaţă, din triumf în triumf. Inimile lepădate la condurii ei, mai multe decât firul ierbii…

Iorgu Grănişteanu întrebă cu voce mică, temătoare:

— Oare apasă ceva sufleţelul turturicii, ori îi părere?

Baroana se crispă. „Turturică! Porumbiţă!“ Toţi amploiaţii mărunţi, toţi vardiştii, frizerii şi băieţii de prăvălie îşi dezmierdau la fel ibovnicele şi midinetele. Porumbiţă, inimioară, guriţă, scumpă garofiţă. Tandreţea ieftină, vopsind dulce-greţos cântecele de mahala. La instrucţiunea lui, generalul ar fi putut găsi expresii mai delicate, de o inspiraţie mai nobilă.

Respiră adânc şi nările îi vibrară ca la armăsarii cei nărăvaşi:

— Părere, generale! Mă apasă vremea… Prea aspră! Am petrecut multă vreme în Italia şi m-am dezobişnuit. Dacă ninge de Crăciun, îmi ajunge.

Iorgu Grănişteanu încercă să zâmbească. Emise plat:

— După vremea rea, răsare şi soarele.

— Ce original!, se strâmbă baroana.

Generalul simţi că asudă. Încercă, neîndemânatic, să schimbe conversaţia şi s-o îndulcească:

— Am trecut azi pe la Rech. Am văzut o păreche de paftale minunate.

— Şi? De ce nu le-ai luat? Îi potrivit dar de Crăciun pentru cucoana Anastasia.

Generalului îi dădură lacrimile:

— De ce mă necăjeşti, îngeraşule? Cunoşti doar că am o singură inimă şi aceea bate numai pentru tine… Nu le-am cumpărat, pentru că am fost în *embarras de choix*[{87}]… Erau bătute cu smaragde, dar o altă păreche, la fel, avea rubine. Am voit să-ţi cunosc gustul…

Baroana râse răutăcios:

— Iată o dilemă! De ce nu le-ai cumpărat pe amândouă?

Iorgu Grănişteanu se holbă – o singură păreche costa două mii de galbeni! Jertfă grea pentru un buget controlat minuţios de nevastă. Îşi depăşi eroic perplexitatea şi zâmbi larg:

— Ai dreptate, porumbiţă, nătângul de mine, nu mi-a trecut prin cap.

— Acum îţi trece!

Lelia de Gunsbourg râdea cu toţi dinţii. Semăna în clipa aceea cu o jivină, o fiară care-şi arată colţii, dar generalul nu băgă de seamă. Era frumoasă ca ziua, strălucitoare ca un cer de luceferi.

— Bunînţeles… Nici vorbă… Mâine, până în seară, ai să-ţi încingi cu ele mijlocul. Iar eu voi avea prilejul să mă minunez cât îi de subţirel.

Într-o clipă îi fu la picioare. Burduhănos, cu genunchii înnodaţi de varice şi înţepeniţi de gută, înlăcrămat şi cu ochi de câine bătut, ar fi stârnit râsul; mamă-sii, dacă l-ar fi văzut – plânsul.

— *Mon amour bon*, imploră… Spune-mi cu ce te-am supărat… Ursul tău este neîndemânatic, dar ştii bine că te

adoră. Dacă am greşit, mă supun oricărei penitenţe. Doar să nu mă nedreptăţeşti. Porunceşte… Fac tot ce pofteşti!

Lelia ridică din umeri:

— Mă plictiseşti…

Generalul tresări ca biciuit:

— Lelia… Tu nu mă mai iubeşti…

— Mereu aceeaşi istorie!, făcu baroana. Mă iubeşti!… Te iubesc!… Dar vreau să mai aud şi altceva.

Iorgu Grănişteanu încercă să râdă:

— Ai dreptate, *chéri*… Eu am vină. Adorându-te, am uitat să fiu amuzant.

„Când dracu' ai fost?", îl întrebă Lelia în gând.

Generalul se aşeză iar în fotel, scormonindu-şi mintea după novele interesante. Lelia îl asculta cu o singură ureche.

— …Sezonul, de altfel, se vesteşte strălucitor… Serata Irinei Sutzu a fost de-a dreptul epatantă. Puteai întâlni acolo *tout Bucarest*, tot corpul diplomaticesc…

Baroana tresări. Sutzu!… Îi ardea de serate simandicoase, alături de nevastă-sa, regină şi stăpână absolută… Pentru ea, Lelia, nu se afla vreme de un răvăşel… „M-a uzat şi acum mă azvârle la pubelă ca pe o treanţă, o nemernică şi netrebuincioasă *ordure*!"

Simţea că pocneşte de mânie, durere şi vanitate biciuită.

— Ai fost şi tu?

Generalul păru să se scuze.

— Politiceşte, facem desigur parte din partide adverse, dar există anumite obligaţiuni sociale. Anastasia îi vară cu prinţesa, deci cestiune de familie… A fost grandios, Sutzeştii au ştiut totdeauna să primească şi nu se scumpesc… Baremi, *Château Yquem*-ul a fost princiar…

— Lume interesantă?

— Păi nu ţi-am spus, porumbiţă? Tot protipendul moţat. Lipseau – râse – doar Cuza şi membrii guvernului… da, da… vom avea un sezon unic. La palat se prepară două mari baluri pentru Ajunul de Crăciun şi noaptea Sfântului Vasile.

Se zvoneşte despre surprize vieneze, muzici talieneşti, Doamna va înzestra două duzine de orfane alese din familii de uvrieri şi ţărani săraci... Vor arde brazi şi se vorbeşte chiar de focuri bengale în Piaţa Mare şi la Sfântul Gheorghe.

Lelia îl cercetă ironică:

— Cum rămâne cu lovitura de stat?

— Nu pricep...

— Ei asta-i! Mi-ai împuiat capul că Vodă pregăteşte *un coup d'état* nimicitor pentru opoziţiune şi văd că în schimb organizează baluri şi serbări populare. Devii ridicul, generale, cu informaţiunile dumitale de fantezie!

Grănişteanu, roşu de confuzie, spuse fâstâcit:

— *Chéri*, Vodă nu mă are în confidenţă... Ţi-am spus ce ştiam... Ce ştie toată lumea... Şi toată lumea, toate ministerele comentau acelaşi zvon: Vodă şi Kogălniceanu pregătesc o lovitură de stat.

— Ce înţelegi prin toată lumea? A scris în gazete?

Generalul râse ca în faţa unei copilării evidente:

— Evident, nu mă refer la conţopişti şi amploiaţi. Înţeleg capii de minister, adjuncţii lor, politicienii serioşi...

Lelia de Gunsbourg râse dispreţuitoare:

— Serioşi! Cine-i serios în ţara asta? Se pregăteşte o lovitură de stat, iar peste două zile sau două ceasuri ne comandăm toalete de bal! Triste figuri!

Grănişteanu râse, convins că-i face plăcere:

— Tu nu ştii, porumbiţă, că la noi *tout finit par des chansons*[{88}]? Chiar astăzi am trecut pe la Finanţe şi la Interne. Peste tot linişte, se aşteaptă cu nerăbdare Crăciunul, cu gândul la petreceri aproape că nu se mai lucrează.

L-am auzit chiar pe Kogălniceanu spunându-i lui Iacovache şi lui Papiu-Ilarion de la Justiţie că, imediat după sărbători, Vodă are de gând să plece la băi pentru trei ori chiar patru săptămâni. Înţelegi, adăugă râzând, prea a

trecut multă vreme de când *la pauvre* Obrenovici îi singură la Ems…

Baroana îi îndreptă o privire ascuţită:

— Ai auzit chiar tu?

— *Parole d'honneur!* Mai mult, conu' Mihalache plănuia şi el un *petit congé*. Oscila între Ieşi, unde casa părintească răscumpărată necesită unele reparaţiuni, ori Florica, moşia Brătienilor…

„Ciudat!", îşi spuse baroana, dar, spre a-şi ascunde interesul, minţi un căscat discret dinapoia palmei trandafirii.

Grănişteanu, grijuliu în a-i preveni orice intenţie, se interesă cu tandreţe uleioasă:

— Îngeraşul meu e obosit?

— Nu mă simt în apele mele… Poate că m-a prins o răceală… Nu-ţi fă griji.

— Cum să nu-mi fac?! Te rog să fii atentă… Ai doftorii? Prafurile lui Drasch sunt straşnice, îţi iau junghiul dintr-o suflare. Să chem slujnica să te tragă şi să înteţească focul. Năduşeşti bine şi…

Baroana îl întrerupse plictisită:

— Da, da… aşa am să fac… Redeveni tandră şi îşi ridică mâna, ducând-o spre buzele generalului: Fii liniştit, *chéri*… Pe mâine…

Grănişteanu, fericit de schimbarea din dispoziţia Leliei, îi sărută amândouă mâinile:

— Aşa, draga mea… Mâine! Când aduc paftalele, să te găsesc voinică şi sănătoasă! Promis?

* * *

Lelia de Gunsbourg era o femeie hotărâtă: deciziunile ei erau rapide şi ştia a le împlini cu îndărătnicie şi fără scrupule. De la ţelul propus, n-o puteau întoarce nici Vodă, nici Dumnezeu Tatăl, nici iadul. Poate moartea…

Poseda mai ales o anume trăsătură care o singulariza, deosebind-o de mai toate muierile veacului şi de lumea din care făcea parte. Cu îngrijită instrucţiune – dascăli buni, aplicaţie, o Europă forfecată de multe călătorii – primită în cele mai nobile case din republicile italiene, din Francia şi Englitera, cunoştea în chip desăvârşit acele nenumărate canoane ale celei mai subtile şi graţioase etichete, vestita etichetă a Versailles-ului secolului al XVIII-lea.

Ceea ce însă o particulariza era dezinvoltura cu care ştia să se descotorosească de acel „asta se face“ sau „nu se face“, atunci când i-o dictau interesele; scandaliza cu aplomb, înfrunta cu zâmbet strălucitor, ignora cu graţie figurile încremenite de consternare. Din acest punct de vedere, era surată bună cu Mariţica, Doamna lui Vodă Bibescu, repauzată cu trei ani în urmă la Paris, şi cu Maria Obrenovici, insolenta rivală a Elenei Cuza. Şi poate că acestea o întreceau în cutezanţă, căci insolenţa lor sfidase, sfida dintre zidurile unor palate princiare.

A doua zi, spre prânz, după un somn bun (luase o gămălie de opium pentru a-şi adormi visele), Lelia de Gunsbourg, într-o blană somptuoasă de vulpi negre şi în cea mai strălucitoare sanie din Bucureşti, trasă de patru armăsari ca păcura în valtrapuri sângerii, intră în curtea palatului Sutzu.

Era din partea ei un act de uluitoare îndrăzneală; nu făcea parte dintre intimii casei, n-o cunoştea în persoană pe prinţesa Irina, nu fusese poftită niciodată la palat, şi mai puţin în amiaza aceasta a lui dechemvrie 1863.

Poznă a întâmplării, din curte ieşea tocmai sania prinţesei Irina plecată într-una din vizitele „de după prânz“ ale vremii. Cele două echipaje aproape că se ciocniră. Femeile se cercetară cu hulpavă curiozitate, dar bine stăpânită. Despre discreţia reacţiilor – buna creştere porunceşte camuflarea emoţiunilor de orice fel – primiseră amândouă învăţătură temeinică, încă din anii cruzi ai prunciei.

Baroana saltă abia înclinând pădurea de bucle roşietice, care se revărsa nestăpânită pe blana neagră; prinţesa Irina răspunse la fel, săltând amuzată o sprânceană.

Scena fusese surprinsă de Sutzu, aflat la fereastră, şi care, încremenit, fără a mai apela la serviciile feciorului, îi ieşi în întâmpinare. Îşi struni faţă de slujitori consternarea şi mânia şi o pofti în cabinetul dumnealui.

— Doamnă!, izbucni. *Est-ce possible?*

Lelia de Gunsbourg îi azvârli o privire învăpăiată:

— După cum vezi, prinţe, e foarte posibil.

Sutzu scrâşni din măsele. Se asigură că uşa e bine închisă şi trase draperia ascunsă de portiere. Baroana îl cercetă ironic:

— Ţi-e teamă să nu te audă slugile? Urechi lipite de gaura cheii! Credeam că palatul Sutzu e mai stilat.

Prinţul ignoră observaţia. Întrebă glacial:

— Vă daţi seama, doamnă, de proporţiile imprudenţei dumneavoastră?

— Am destulă imaginaţie.

— Şi-atunci? Vizita dumneavoastră este pe cât de indezirabilă, pe atât de condamnabilă. Venind aici, dăunaţi conspiraţiei, mă puneţi într-o situaţie imposibilă faţă de prinţesa Sutzu.

— Până mai deunăzi, rosti baroana fierbând şi adoptând tonul lui Sutzu, dovedeaţi mai multă indiferenţă faţă de doamna prinţesă. Indiferenţă care mergea până la excluderea ei din planurile dumneavoastră de viitor.

Prinţul avu o mişcare de recul. Ar fi azvârlit-o pe uşă afară, ca pe o slugă, dar îi mai era într-o oarecare măsură utilă, şi apoi, femeia se dovedea o nebună primejdioasă, în stare de cele mai necugetate acte. Declară ceva mai îmblânzit:

— Şi atunci, ca şi acum, te-am rugat să ai răbdare. Sunt situaţiuni care nu se rezolvă într-o zi ori două. E atât de greu de înţeles, Lélie?

Baroana râse răutăcios:

— Aha! Am redevenit Lélie… Impresionante piruetele dumneavoastră, prinţe! Răbdare!

Se apropie ca o pisică uriaşă, sălbatică. Se opri un pas în faţa lui şi-l privi în adâncul ochilor:

— Limpede şi răspicat! Când ai de gând s-o mazileşti?

Sutzu îşi înfipse unghiile în palme. Chipul osos părea de rocă:

— Nu sunt obişnuit să mi se vorbească în felul acesta.

— Nici eu nu sunt obişnuită să fiu tratată ca o zdreanţă de care te-ai folosit, apoi o azvârli în canal. N-am habitudinea de a suporta relaţiuni senior-serv! Când eu sunt serva!

Prinţul o conduse până la canapea şi se aşează în faţa ei, pe causeusa din mijlocul imensului cabinet.

— Să discutăm liniştit ca între oameni maturi, Lélie! Ce te nemulţumeşte?

— Ha! Ha!, râse tare baroana. Ce mă nemulţumeşte? Începu să vorbească precipitat, avalanşă de cuvinte, ofensă şi revoltă, fără a-şi lua răgaz să respire: De o săptămână nu am un rând de la tine în afara răvaşelor conspirative, te avertizez că am intrat în atenţiunea Siguranţei, iar tu dai indiferent din umeri! Ce mă nedumereşte, *parbleu*, asta le întrece pe toate! Nu pot da ochi cu tine, îmi eviţi alcovul, după ce m-ai prostituat, transformându-mă în unealta ambiţiunilor tale politice, dai recepţii somptuoase, unde tu şi nevastă-ta păreţi mai uniţi ca oricând, şi chiar sunteţi, mi-o spun initimii voştri, şi mă întrebi, ai neruşinarea să mă întrebi despre motivul indignării mele?!

— Eşti o femeie deşteaptă, Lélie… Toate acestea sunt măsuri de precauţiune dictate de importanţa unei acţiuni atât de primejdioase.

— Şi după aceea?

Prinţul dădu din mână şi râse silit:

— După aceea! Doar am mai discutat. Nu văd de ce nu ai încredere în mine.

— Eu văd foarte bine.

— Un prinţ Sutzu are un singur cuvânt, declară pompos.

Baroana îi râse în nas:

— Poate da sau poate nu! Când voi fi prinţesă Sutzu, voi studia hronicul familiei voastre. Până atunci, permite-mi să mă îndoiesc.

Prinţul îşi răsuci inelul cu stemă. Gura aspră devenise subţire ca o aţă:

— În definitiv, ce doreşti?

Lelia surâse dulce:

— Garanţii, *mon cher prince*!

— Garanţii?, întrebă sincer uimit. Ce fel de garanţii pot să-ţi ofer? Şi în ce sens?

— În sensul că, o dată complotul izbutit, chiar a doua zi vei depune cerere de despărţenie la dicasterie.

Sutzu avu unul din rarele lui hohote – de fapt, unul singur – de râs:

— Şi cum pot să-ţi garantez asemenea înţelegere intimă?

Baroana îl privi lung, lăsând să treacă câteva clipe înainte de a răspunde. Sutzu consideră greşit pauza şi se grăbi să adauge:

— Vezi?! Nici tu nu cunoşti conţinutul unei atari garanţii.

— Oare! Vei scrie acum, aici, o mică epistolă. Adresată mie. O epistolă în care, desigur, fără a folosi termeni grosolani, suntem între oameni de lume, *n'est-ce pas*, vorbeşti despre unele cusururi ale doamnei prinţese, carele ţi-au devenit insuportabile. *Par conséquent* şi ţinând seama de dragostea ce-mi porţi, ai hotărât să ceri separaţiunea… Urmează semnătura întărită de sigiliu!

Sutzu simţi că-i vine ameţeală. O privi uluit:

— Cunoşti un singur bărbat normal care ar semna o asemenea scrisoare?

— De ce nu, de vreme ce e decis să-şi onoreze promisiunea?

— N-am pomenit ceva mai compromiţător.

— Compromiţător pentru o persoană neleală. Altfel, o dată făgăduiala împlinită, voi arde scrisoarea în faţa ta.

Prinţul începu să se plimbe agitat prin cabinet.

— Eşti nebună! Da, da, hotărât, nebunie curată! Între noi astfel de angajamente! Gândeşte-te cât de greu va apăsa acest legământ asupra vieţii noastre comune!

Lelia de Gunsbourg îl urmărea zâmbind cu răutate:

— Îţi dai seama că însăşi ezitarea ta răspunde cel mai limpede îndoielilor mele?

— Propunerea mă jigneşte adânc. N-am întâlnit pe nimeni care să mă trateze cu atâta neîncredere.

— Cuza are încredere în tine? râse baroana. De ce nu te simţi ofensat?

— O întrebare ridiculă! Amesteci chestiuni care n-au nici o legătură.

Baroana se ridică strângându-şi blana în jurul trupului. Întrebă cu privire şi glas uscat:

— Scrii sau nu scrii? Am lume diseară şi mă grăbesc.

Prinţul se bâlbâi:

— Sunt un bărbat de onoare, un gentilom, nu-mi pot denigra soţia.

— Faţă de cine?

— Chiar şi faţă de tine. Nici măcar un burghez n-ar proceda atât de necioplit.

— Deci… nu!

Se răsuci pe toculeţele botinelor şi se îndreptă cu paşi hotărâţi spre uşă. Prinţul o apucă de braţ:

— De asta ai venit? Ca să mă şantajezi?

— Numeşte-o cum îţi place. Am vrut să ştii că n-am îngăduit nimănui în viaţa mea să-şi bată joc de mine. Şi dacă s-o fi născut vreunul care s-o facă, acela în orice caz nu e – scuipă vorbele – alteţa sa prinţul Constantin Sutzu. Complimentele mele distinsei tale doamne.

Prinţesa Irina se întoarse acasă pe la ceasurile şase seara. Era îmbujorată de ger, falnic de frumoasă – maiestuoasă ca de obicei – şi straşnic de bine dispusă.

În salonul cu sobă vieneză de porţelan rose, unde când nu aveau alte treburi obişnuiau să aştepte invitaţii la dineu,

Sutzu citea gazeta, aruncându-şi mereu ochii spre pendulul înalt, căţărat pe patru colonete de marmură, de asemeni rozalbe.

La intrarea prinţesei se ridică şi o salută evident neliniştit.

— Acasă?, se miră Irina. La ora aceasta? Mă porţi din surpriză în surpriză.

Sutzu îi sărută mâna:

— Scuză-mă, draga mea, că am primit o doamnă care nu ţi-a fost prezentată. Dar circumstanţele acute pe care le trăim ne obligă la gesturi mai puţin obişnuite, chiar neconvenabile, aş zice.

În ochii verzi, superbi, ai Irinei o veselie nebună îşi înfipse torţele.

— Ţi-a trebuit mult timp ca să-ţi prepari acest discurs? *De toute façon*[{89}], bag de seamă că progresezi. Metresele te vizitează acasă, în plină zi, pe poarta cea mare. Sau poate că *cette petite dame* ignoră că există şi o intrare pentru slugi?

Departe de a fi mânioasă, se exprima astfel dintr-o aroganţă înnăscută, dintr-o trufie ce făcea parte din însăşi fiinţa ei, din conştiinţa unei superiorităţi absolute. Iar scandaloasa cutezanţă a baroanei, cât şi încurcătura evidentă a soţului o amuzau enorm.

— Iartă-mă, draga mea!

— Eu te iert, râse, dar fii atent tu să nu te compromiţi. De la o vreme, frecventezi o lume bizară, întreţii relaţiuni cu tot soiul de creaturi.

Jignit – pentru acuzaţia adusă lui şi nu pentru calificativele acordate Leliei –, respinse timid:

— Să nu amplificăm. În definitiv, baroana de Gunsbourg este primită în cele mai selecte case şi ţine un salon distins, unde nu se pătrunde uşor.

Sprâncenele fine ale Irinei se arcuiră a mirare şi râse din inimă:

— *Oh, là, là!* Vasăzică micuţa îşi permite şi selecţiuni? Din ce în ce mai amuzant! Se răstoarnă lumea! Dacă numai jumătate din ce am auzit despre ea, nu-i nici un ceas, în salonul Vasilenei Cantuniari, ar fi adevărate, până şi ultimul burghez i-ar închide uşa.

— Vasilena Cantuniari nu s-a sfiit să i-o deschidă, şi nu o dată!

— Ia te uită!, observă la fel de veselă Irina Sutzu. Te ţine la curent cu toate mondenităţile ei? Şi, pe urmă, Vasilena e o amatoare de curiozităţi, o originală, aşa a fost dintotdeauna. Îi stă bine… Şi, mai presus de toate şi în orice situaţiune, rămâne *une grande dame*…

Sutzu încercă să se justifice:

— Crede-mă, Irène, întreţin cu doamna de Gunsbourg simple relaţiuni de afaceri. Ne este utilă şi…

— Te rog, nu mă interesează afacerile tale, atâta vreme cât reputaţiunea îţi rămâne intactă… Să nu uit! La dineu vine şi Kronprinzul…

— Deci, frac!

— Ce părere ai? Să pun rochia neagră cu pazmanterie de aur sau toaleta de brocart *bleu-lumière*?

Prinţul găsi prilejul să fie galant:

— În amândouă eşti la fel de magnifică.

Prinţesa îi râse în nas:

— Caraghiosule!

Ieşi unduioasă, fredonând o şansonetă la modă. Sutzu privi în urma ei uşa închisă:

„Cum poţi părăsi o asemenea femeie? Inteligenţă, spirit, tact, frumuseţe princiară, grandoare şi nobilă obârşie, toate în acelaşi paneraş…“

N-o iubea, dar nu cunoştea frunte pe care să stea mai bine viitoarea coroană a României.

CAPITOLUL IX

Stan, feciorul, făcea ordine în cabinet. Era o încăpere vastă cu dulapuri-bibliotecă înalte, câteva mescioare risipite pe lângă jilţurile adânci şi trei orologii englezeşti în aşa fel potrivite, încât muzicile să nu se încalece. Astfel, ceasurile zilei, în casa lui Todiriţă Zăvoianu, erau cântate şi auzite distinct, melodiile înşiruindu-se una după cealaltă.

Ionică Miclescu, trântit pe o sofa adâncă din piele răsurie de Cordoba, îşi plimba somnoros privirea în lungul rafturilor de cărţi. Erau de-a dreptul impresionante; abundau legăturile de preţ, piele scumpă şi catifeluri, ornamente de aur, argint şi fildeş, incunabule cum nici în casa lui Kogălniceanu nu întâlneai cu sacul.

Când văzuse biblioteca Zăvoianului, poetul Alecsandri căzuse în admiraţiune perplexă:

— Nu te ştiam, bre, aşa cărturar! Ai o comoară aici, să te pizmuiască până şi Universitatea din Berlin!

Todiriţă se umflase cimpoi şi rostise pompos:

— De, poete, nu toţi ne aflăm sub oblăduirea muzelor, nu-i aşa… Inspiraţiunea e un ce, pentru că, va să zică, sunteţi artişti, dar asta nu înseamnă că noi, iştilalţi, nu progresăm. Urlă: Pentru că, nu-i aşa, cultura înseamnă civilizaţiune şi civilizaţiune fără cultură nu poate ca să existe!

Alecsandri dezmierdase din priviri titlurile, legăturile scumpe. Se oprise cu ochii măriţi de surpriză:

— *Evanghelierul slav de la Homor – 1473*. Ce vorbeşti, bădie?! Cum ai pus mâna pe un asemenea cap de operă?

Întinse mâna şi scosese cu evlavie volumul din raft. O clipă rămăsese mut de uimire, nepricepând ce se petrecea, apoi izbucnise într-un hohot de râs homeric. Între coperţile scumpe nu se afla nimic şi tot astfel se întâmpla cu celelalte volume care umpleau odaia. Legăturile erau imitaţiuni scumpe, meşteşugite cu artă de un potlogar din Firenze, signor Bettini, şi carele umpluse de cărţi scumpe, goale, multe biblioteci simandicoase din Europa. Alecsandri auzise de ideea, straşnic de productivă, a florentinului, dar o socotise drept năzbâtie de domeniul fanteziei de anecdotă.

— Bată-te mântuirea, Todiriţă! Umbli cu cioara vopsită. Uite boscărie la care nu m-aş fi gândit! Cărturariu de carnaval!

Zăvoianu cel tânăr, împieptoşându-se, purtase răspuns înţepat, repezit de pe cel vârf al Ceahlăului:

— Aducerea-mi aminte nu mi-i săracă! Mă înşel oare sau la conacu-ţi din Mirceşti am văzut cu adevărat, aninată în salonaş, o cadră, o copie după Rafael? Care-i osebirea? Domnia ta îţi împodobeşti casa cu poze, eu unul cu hrisoave! Nu cred că aceasta să-mi pricinuiască vreo scădere şi straşnic mă mir că n-ai priceput, nu-i aşa, că asta trebuie să pătrundă în toate bordeiele.

— Cestiune de civilizaţiune, râsese Alecsandri.

Ionică Miclescu îşi îndreptă privirea către Stan. Mereu zâmbăreţ, strângea pe o tipsie de argint cupe goale şi scrumelniţe pline.

„Ăsta“, îşi zise, „trebuie că râde şi când plânge. Şi în somn, tot într-un chicotit o ţine!…“

Concert de zurgălăi năpădi curtea, vestind oaspeţi. Todiriţă se desprinse de fereastra de unde pândea strada şi porunci gros:

— Stanley, a sosit conu’ Barbu. Introdu-l!

Ochii îi căzură pe tava plină ochi:

— De când ţii slujbă de fată-n casă, Stanley? Unde-i Frusina?

— La tat-so în Pantelimon, c-o fătat, înălţimea voastră milărd…

— Cine? Frusina?

Stan se hlizi, vesel nespus:

— Nu, milărd, văcuţa lui badea Ciocălău, ista, tat-so, i-o îndreptat cuvânt să vină degrab', căci s-o întâmplat minunăţia lumii! Jiţica are coadă cu două ţarţamuri…

— Ce-s alea?, se holbă Zăvoianu.

— Ista, canaf, milărd, doi ciucuraşi di tătă frumusăţea, unul tuciuriu, celălalt bălan. Poate te-i îndura, conaşule, şi m-oi îngădui şi pe mine să trag o fuguţă până la ista, Ciocălău, căci despre asemenea năzdrăvănie, doar la Zăvoieni, dacă Lumânarea ta ţine minte, când s-a fost întâmplat că cloţa cea neagră a Gheorghiţei, vădana din capul satului, cea cu pricina de la Ieşi, de l-o ţinut pe Mitriţă al Dumitrei a lui Sararu, străjerul de la Ulmeni, care s-o tăiat în junghere cu băietul cel slab de minte al morarului, un beţiv şi un răoan…

— Ai isprăvit?! urlă Todiriţă.

— Da!, făcu fericit Stan. Cloţa ceea…

Cantuniari deschise uşa:

— Ce faceţi, vă certaţi? Se aude din uliţă.

Stan râse încântat:

— De-amu, conu' milărd Barbu s-o introdus singurel, numai că cloţa cea neagră a Gheorghiţei, vădana din capul satului, a scos un pui cu trei picioare!

— Alecsandri, spuse Cantuniari, ţi-a netezit cărarea, dar, a recunoscut şi dânsul, s-a cam lăsat purtat pe aripile fanteziei şi, dus de val, ţi-a cam gogonat isprăvile, înălţându-te peste măsură. Te poţi descurca, socot, jucându-l pe ăla modestul. Poveştile lui Alecsandri – exageraţiuni de poet.

Todiriţă Zăvoianu emise din gât:

— Poeţii sunt fala oricărei naţii civilizate. Civilizaţiunea antică…

Miclescu îl întrerupse nervos:

— Ne-ai smintit, Todiriţă, cu progresul şi civilizaţiunea. Civilizează-te cât pofteşti, dar dă-ne pace să răsuflăm. Se întoarse aferat către Cantuniari: Cum adică m-a înălţat peste măsură?

Barbu îi puse mâna pe umăr şi-i zâmbi cu toată afecţiunea:

— Măi, Ionică, eu cunosc câte şi minunate conchete ai în panoplie. Pofteşti să treci alături şi o prinţesă Romanov, şi o alta de Bavaria, n-ai decât! Poţi băsni astfel ce culoare de calţavete{90} ţine strănepoata lui Soliman Magnificul, pe carele ai plimbat-o în caiac de aur pe Bosfor, nu-i nici anul! Atâta doar că baroana nu-i nătângă şi te poate lesne dovedi cu mărunţişuri la care nici nu gândeşti.

Todiriţă Zăvoianu se holbă:

— Ce vorbeşti, *mon cher*! Te-ai ţinut cu o prinţesă Romanov?

Ionică Miclescu dădu din mână plictisit:

— *Parole*, Todiriţă, nu te-am văzut niciodată aşa nătâng! Ţi-ai scos cuşma şi ţi-au ciugulit vrăbiile sub ţeastă!

— V-oţi încontra altă dată, râse Cantuniari. Ionică, bagă de seamă! Poţi tăifăsui cu baroana câte în lună şi în stele, de altfel ea o să diriguiască aşa cum o ştim conversaţiunea, dar bagă de seamă la cele politiceşti. Atâta trebuie să înţăleagă că ţii partea domniei, iar cu Vodă te afli în bună amiciţie încă din anii juneţii, încolo, cum te-o duce lumina şi înţelepciunea.

— Să-i vorbeşti despre civilizaţiune! propuse Todiriţă Zăvoianu. Aceasta face o bună impresiune, dovedind elanuri şi minte propăşită. Ridică glasul, imaginându-se în faţa baroanei: Gândiţi-vă, doamnă – doar o clipă de meditaţiune! –, la durerile şi patimile trecutului! Civilizaţiunea, iată drumul pentru înălţarea ţării şi a naţiei.

Schimbă brusc tonul, revenind la normal:

— Cred că va fi copleşită de puternice emoţiuni. Acestea sunt soiul de cuvinte ce stârnesc vibraţiuni teribile în orice

inimă română, carele bate româneşte, într-o făptură română! Repetă încântat de potrivire: Inimă română în trup român! Acestea le-oi însemna, spre neuitare, la diferite ocaziuni.

La plecare, Stan se închină adânc, frânt din brăcinari:

— D-apăi, milărd Barbu şi matale milărd Ionică, *meposmaji*…

— Ce vrea ăsta cu posmagii?

Miclescu ridică din umeri:

— Nu-s posmagi, sunt omagii. Adică *mes hommages*. Todiriţă îi bun de Socola…

— A! Îi puse amândouă mâinile pe umeri. Ţine minte, Ionică! Indiferent de ce om dobândi de la baroană, grijă mare să ai de una! Să nu simtă cu nici un preţ urzeala. *Bonne chanse!*

* * *

Abia la a doua întâlnire avea să afle Lelia de Gunsbourg cam în ce băltişoară se scaldă Miclescu. Adică acea băltişoară în care poftea Barbu Cantuniari să-şi imagineze baroana că Ionică se scaldă.

Împrejurările îl ajutaseră. În cea dintâi joi, când fusese poftit la Lelia, Miclescu făcu succes neaşteptat. Elegant – acea eleganţă inimitabilă a juneţii celei mai înalte societăţi pariziene – subţirel, cu mustaţă suliţă şi părul bălan cârlionţat pe la tâmple, neîntrecut dansator şi partener de nădejde la stos şi whist, Miclescu cucerise întreaga societate. La răbojul însuşirilor, Barbu Cantuniari mai socotise că Ionică nu era nătâng, avea siguranţa şi desăvârşirea în maniere a omului voiajat, nu era lipsit de spirit. Vorbele lui prindeau un adaos de farmec datorită graiului moldovenesc. Cucoanelor, mai cu seamă, li se părea absolut *charmant* să-l audă pe junele acesta franţuzit de la orhideea de la piept până în vârful botinelor şi care se

exprima în cea mai savuroasă pariziană, vorbind o moldovenească neaoşă, dulce şi nealterată, folosind în mijlocul celei mai elegante fraze cuvinte ca ciubotă, cuşmă, m-o agrăit, şoltic, curechi de Bruxelles.

Iar Ionică, ştiind ce-i stă bine, din vechi experimenturi, anume îşi presăra graiul, ploaie de confeti, cu moldovenisme picante. Şi, har Domnului, moşia Zăvoienilor, unde hălăduise ca prunc, avea cu ce înzestra grai hâtru şi poznaş.

Lelia, fără să aibă aerul, îl ţinuse toată soareaua în priviri, urmărindu-i cea mai mică mişcare. Spre marea surpriză a sindrofiei, fu luat în seamă, ba, mai mult, îi avansă gentileţuri Elenuţa Ghica, socotită cea mai strălucită partidă a sezonului. Împlinise nouăsprezece ani, era frumoasă zână, bogată de ţi se ura să-i faci socoteala avuţiei şi pretenţioasă de parcă s-ar fi tras din înşişi sfinţii împăraţi, de-i erau patroni, Constantin şi Elena.

Ionică valsă, cochetă, jucă cărţi, nu neglijă pe nimeni, iar faţă de baroană fu politicos, plin de complimenturi şi admiraţie, dar nu insistent. Baroana rămase cam descumpănită, înciudată şi, în timp ce Rose o descotorosea de spelcile care-i ţineau cocul, se întrebă dacă pălăvrăgeala lui Alecsandri nu o fi cuprinzând cumva mai mult adevăr decât îşi închipuise ea.

Iritarea Leliei era sporită şi de ultima întrevedere cu prinţul Sutzu. I se părea acum, faţă de indiferenţa politicoasă a lui Miclescu, că înregistra un al doilea eşec, într-o carieră amoroasă care cunoscuse doar triumfuri. Aprinse candelabrul, înconjură cu sfeşnice aprinse toaleta-cabinet şi se cercetă cu patru perechi de ochi, căutătură ascuţită, vânând cel mai mic cusur, şi spaimă cât să răpună alte patru inimi:

„Oare să mă fi trecut?“

Rose, camerista, citindu-i parcă grija, surâse liniştitor:

— Niciodată doamna baroană n-a fost mai frumoasă.

Lelia tresări: „Ce privire pătrunzătoare are fata asta!“

— Spui drept, Rose?

— Sunteţi ca o flacără, ochii au o strălucire… Aşa strălucesc lacurile de munte în bătaia soarelui de iarnă. Te orbesc… M-am născut în Pirinei, doamnă, şi ştiu ce vorbesc…

Baroana se simţi emoţionată:

— *Merci,* Rose, *merçi… Vous êtes vraiment une très brave fille.*

Şi îşi apropie şi mai mult chipul de oglindă. Nu, în privinţa aceasta nu trebuia să-şi facă idei. Nici un creţ nu prindea coada ochilor, pieliţa obrazului avea frăgezimea nenufarilor, părul care o învăluia în mantie princiară până aproape de călcâie lucea satinat… Un medic vestit îi spusese, la Paris, că sănătatea omului se cunoaşte pe păr şi pe mâini… Ele îţi pot vesti, cu mult înainte de a cădea zăcaş, că boala ţi s-a cuibărit în trup…

Peste trei zile, baroana îl pofti pe Miclescu la o soarea intimă. „Vom fi *en petit comité*, vom putea sta de vorbă mai confortabil, fără a fi stingheriţi. Sper, *monsieur* Miclescu, ca daravelile de moşie să vă îngăduie o dezertare de un ceas ori două…“

Daravelile îl îngăduiseră. Ionică băgă de seamă încă de la început că muierea se străduieşte, mânată de ţel anume, să-l cucerească, pentru ca apoi, de bună seamă, să-l îngenunche. Lelia desfăşură tot arsenalul de machiaverlâcuri ale cochetei de înaltă clasă, cu praxis bogat, sigură de farmecele sale, mlădioase ca o pastă moale, căci ele o slujeau potrivit intenţiilor şi împrejurărilor: fu în aceeaşi seară scânteietoare, spirituală, dulce-inocentă. Sub aerele de copiliţă lăsă însă să se străvadă, ca o tulburătoare promisiune, văpaia muierii roşcovane, bucuriile îmbrăţişărilor.

Ionică, nici el înţărcat la ultima ploaie, simţi manevrele şi savantlâcul şi, în sinea dumnealui, se întreba în ce măsură e un personagiu atât de însemnat, încât baroana să depună caznă, cheltuind toate mijloacele seducţiunii pentru a-l

fermeca. Nu se ştia alt decât Miclescu, rentier, „băiet dulce şi plaisirist…“

Nu suferea de deşertăciunile îngâmfării, fusese bine dăscălit de Cantuniari şi Alecsandri, dar mai exista încă un amănunt care-l feri de neghiobii. Lui Ionică nu-i plăceau muierile bătăioase, iuşcă, seducătoarele de profesiune, frumoasele cu experienţă, care-şi ridicau poalele de catifea ori brocart singure, arătându-şi gambele, cât de fine, mai mult decât se cade. Îi plăcea să le despoaie el, avansurile îi aduceau dezgust, cele care muiau inima Miclescului erau damele gingaşe, flori delicate, cu obraji care se îmbujorau lesne din pricina sfielii, privirile plecate, cu gene tremurânde; muierile pe care le cucerea el, având nevoie de ocrotinţa lui. Bărbatului, dacă nu-i prea molatic ori vierme de mătase, îi place să fie cucoş, stăpân, puternic şi halal femeilor care înţeleg adevăr de când lumea şi ştiu a se mlădia în aşa fel, încât omul de lângă ele să trăiască mereu cu această credinţă. „Nu-i pleoşti creasta“, spun bătrânele, „ba, dimpotrivă, făleşte-o mereu cât îi de falnică şi cireşie, şi rob supus îţi va fi toată viaţa…“

Vasilena Cantuniari era una din aceste muieri înţelepte. Gracilă, supusă, blândă şi, chipurile, lipsită de apărare ca o copiliţă, făcuse în viaţă doar ce poftise, iar bărbaţii care o adoraseră şi încă o mai adorau îi stăteau veşnic sub poruncă. Azi şi în veci – cât ţine vecia omul deasupra pământului.

Lelia de Gunsbourg era însă din altă seminţie. Domina, ea îşi alegea ibovnicii, la lumina zilei, ştia a dezmierda cu o floare, dar şi gârbaciul îl avea în toată clipa la îndemână.

Ceea ce nu desluşise Miclescu – şi nici n-ar fi avut cum – în „politica“ baroanei era pricina ascunsă. Lelia, rănită de conduita prinţului Sutzu, dorea cu orice chip să-şi dovedească sieşi că a rămas aceeaşi femeie puternică, de irezistibil farmec. Pomelnicul cochetelor înşirat de Alecsandri, girat într-un fel de înfăţişarea plăcută a Miclescului, succesul absolut de la trecuta soarea, cucerirea

Elenuţei Ghica o încredinţaseră că Miclescu merita sedus. Nu era un june oareşcare, flaneur pe Podul Mogoşoaei, ci un personagiu redutabil. Pentru a-l fascina, trebuiau înlăturate rivalele de ieri şi de azi, şi ele redutabile. Înrobirea unui astfel de bărbat îmbogăţea un palmares de victorii, îţi îngăduia să-ţi cercetezi, din nou, chipul cu privire senină în lumina crudă a unei dimineţi de vară.

Mânioasă pe Sutzu însă şi mult grăbită să se încredinţeze că Lelia de azi e aceeaşi cu Lelia de la douăzeci de ani, depuse prea mult sârg, căzu în exageraţiuni, se avântă cu o impetuozitate care, pierzând farmecul spontaneităţii, deveni stridentă.

Miclescu, speriat de atâta avânt şi scârbit, da înapoi.

— Dragilor, cum avea el să istorisească a doua zi amicilor Barbu şi conu' Vasile din Mirceşti, dacă mai zăboveam oleacă ar fi aflat singură ce culoare port la calţavete. Nu mai ştiam, bre, pe unde s-o cotigesc, mă simţeam fecioară în noaptea nunţii cu ursit silnic şi urât. *Des moments atroces, inoubliables, je vous assure…*[{91}]

Alecsandri îl cercetase cu mirare:

— Ai reacţiuni neaşteptate şi bizare, *mon ami*! Baroana e una din cele mai chipeşe muieri ale vremilor noastre.

— Falnic şi uliul, răspunse Ionică Miclescu, dar porumbiţa tot se sperie când o năvăleşte. Tot asemenea m-am simţit eu. Porumbiţă, şi încă din cele albe nea.

— Am trăit cândva ceva asemănător, spuse poetul, la Veneţia. Era însă de înţeles! Juna frumuseţe nu era frumuseţe şi nici junǎ. M-am salvat destul de jalnic – pretutindeni după aceea eram întâmpinat cu zâmbete pline de tâlc – băsnindu-i despre voiajurile mele în Orient.

Todiriţă Zăvoianu ridicase arătătorul şi bubui:

— Trebuia să-i vorbeşti despre civilizaţiune! Nu poţi să spui, Johnny, că nu ţi-am atras atenţiunea! Este o cestiune care nu dă greş şi i-ai fi abătut gândurile de la, nu-i aşa… puteţi ca să mă înţelegeţi.

Barbu Cantuniari râsese.

— Aşa procedezi tu, Todiriţă?

Situaţia creată însă îi avantaja. Baroana, stârnită, îşi pierduse cumpătul, îl asedia pe Miclescu de două-trei ori pe zi cu invitaţii şi răvaşele liliachii, unde declaraţiunile de amor erau străvezii.

„Nu mi-aş fi închipuit că cineva mă poate impresiona astfel…“

— Ce naiba i-ai zis?, întrebase Barbu.

Ionică săltase nedumerit din umeri. Nu-şi amintea să fi rostit un singur cuvânt strălucitor. Mai degrab’ păruse nătâng.

„Nu am o inimă de marmură“, declara baroana în alt bileţel. „Vă interesează atât de puţin gândurile, suferinţele mele? Simt în dumneavoastră un prieten căruia m-aş putea încredinţa cu toată sinceritatea…“

Rose, camerista, observase starea de tulburare a baroanei. Cu cutezanţă de slugă veche, nu o dată în anume momente prietena stăpânei căreia îi cunoştea secretele cele mai intime, întrebase zâmbind:

— Doamna iubeşte din nou?

Lelia tresărise. Nu ştia dacă simţământul care o poseda era dragoste, dar trebuia să recunoască, măcar în inima ei, că Miclescu o interesa. O interesa foarte mult… Poate, îngrijorător de mult.

Pe Sutzu nu-l iubise. Fără să fie bătrân, bănuia că nu fusese niciodată tânăr, era *embêtant*{92}, consuma politică şi în pat. Nu făcea dragoste, îşi făcea datoria; cu aceeaşi conştiinciozitate îşi lustruia unghiile sau îşi îndrepta barba. Ibovnica lui adevărată era ambiţiunea. Dar tot ambiţiunea o determinase şi pe Lelia să-i devină metresă. Coroana României, iată o mizã pentru care merita să înduri îmbrăţişările unui sac de oase mirosind a ţintirim. Dar un sac cu stemă!

Dezamăgită în iluziunile ei, rănită în orgoliu, Lelia îl ura acum…

— De fapt, ajunsese la concluziuni Alecsandri, ce am izbutit până acum?

Stătea în jilţul cel mai apropiat de cămin. Se simţea bine, îi era cald şi îşi prepara cu plăcere luleaua. Cantuniari se ridicase şi începuse a măsura spaţiul liber al odăii cu mâinile la spate.

— După cât se pare, amicul Ionică a ajuns la ţintă mai repede şi mai sigur decât ne aşteptam. Aşa cum se arată, baroana s-a înamorat, îi gata să-i ciugulească din palmă. Izbândă de preţ, doamna de Gunsbourg având larg acces la vârfurile opoziţiei. Iar o muiere când iubeşte, adăugă pe gânduri, e în stare de multe. Neînchipuit de multe.

Miclescu îşi aminti frântură din conversaţiunea purtată cu Lelia. Pentru a se făli cu relaţiuni importante, de unde culegea ştiri de sursă sigură, povestise despre petrecerile pe care palatul le pregătea pentru sărbători. Ionică agăţase nada:

— Palatul gândeşte pesemne la o surpriză, căci e cea dintâia oară când aud novela.

— Când ai cunoştinţe, râsese Lelia, nu există surprize, iar novelele sunt vechi. Nu vă interesează politica, monsieur Miclesco?

— Mărturisesc că nu. Deşi vremile m-ar obliga la mai mult spirit cetăţenesc, eu îmi recunosc neputinţa de a îndrepta lumea. Mă mulţămesc să rămân în contemplaţiune.

— Poţi contempla şi o alergare de cai, dar îţi doreşti să câştige unul singur.

Miclescu zâmbise:

— Cuza este favoritul meu.

— Îl iubiţi atât de mult?

— Ca pe un frate. Cred în înţelepciunea şi în adevărul lui, în onestitatea idealului căruia i se jertfeşte, mi-e prieten de când mă ştiu…

Baroana păruse impresionată de înflăcărarea lui Ionică. Rostise moale, cu privirea pierdută în depărtări:

— Frumoase simţăminte, monsieur Miclesco, şi care vă onorează. Cuza… datorită dumneavoastră… Cine ştie! *Les amis de mes amis…*

* * *

În trei zile, Nae Dumitrescu, ipistatul, izbuti să descâlcească potecile flaşnetarului. Calicul avea programă de la care nu se abătea. Dimineaţa, către ceasurile nouă şi jumătate, părăsea locuinţa din Uliţa Franţeză, cu minavetul atârnat în curea, pe după gât. Papagalul, zgribulit de frig, mai picotea cu ciocul înfundat în penele decolorate, parcă spălate cu sodă. Saveta, slujnica madamei Ioneasca, îi deschidea poarta morocănoasă, petrecându-l cu aceeaşi urare bombănită:

— Umblă sănătos! De nu vii până în sară, bine o să-mi pară! De nu vii deloc…

Restul se rătăcea în zgomotele uliţei. Pandele răspundea printre dinţi, în turceşte. Ipistatul nu-l auzea, dar o desluşise după mişcarea buzelor.

Flaşnetarul o dădea pe Lipscani, intra în bodega lui Mutu, de fapt Stănilă, un oltean a cărui gură mergea mai abitir ca moara lui Assan, unde înghiţea la iuţeală două rachiuri. La ceasurile zece ajungea la palatul Sutzu. Aici dădea drumul la minavet, cu ochii zgâiţi în fereşti. Aştepta cam la cinci minute, până se ivea o slujnică şi îl vâra în curte. Dacă nu-l băga nimeni în seamă, pleca şi se mai întorcea o dată, spre seară. În ziua când era primit, după aceea se duce glonţ în uliţa Fântâna Roşie; aici, la baroana de Gunsbourg, lucrurile se petreceau aidoma.

Ipistatul conchisese încântat: „Ţi-am zis eu, dom’le!? E corier pe chestie de conspiraţiune! Aci e cu caz de puşcărie.“

La şase seara, Pandele, cu slujba terminată, îşi încheia ziua la *Şapte Fraţi*, un birt de la poalele Mitropoliei, unde

pieţarii – mai ales olteni şi bulgari – goleau, una după alta, oalele cu vin, ca să-şi stingă arşiţa din gâtlejuri. Căci tarabele gemeau de ghiudemuri iuţi, plăcinte cu carne şi brânză, ardeiate şi sărate cumplit; pe grătare sfârâia pastrama de capră şi cârnaţi la fel de năprasnici. Deasupra tejghelei atârnau şiruri de ţâri, trandafiri olteneşti zăceau în vrafuri. Cheful era aţâţat de balaoacheşii care ziceau din diblă şi pe gură de foc şi inimă albastră. Când isprăveau cheful – obiceiul casei – muşteriii dădeau cu oalele de pământ, zdruncinând noaptea mahalalei cu bubuituri.

Către miezul nopţii, Pandele se întorcea acasă. Deşi bea vârtos, nu se cunoştea pe el, se ţinea drept, paşii îi erau siguri chiar pe uliţele lustruite de geruială. Nae Dumitrescu îl admira: „Ehei! Conspiratistul nu duce bărdaca la favorite, dar ţine la udăturică!“

În cârciumă, remarcase ipistatul, flaşnetarul stătea singur. Avea masa lui, cam în calea patronilor, la intrarea în cuhnii, şi nimeni, nici măcar lăutarii, nu se apropia de el. Sâcâit într-o seară de un cupeţ mai ciupit, flaşnetarul nici nu clipise. Nea Gogu, crâşmarul ăl bătrân, îl îndepărtase cu o singură mână.

„Devine că e curios!“ Dumitrescu rămăsese pe gânduri şi îşi continuase investigaţiile. După trei zile, mai scotocind şi prin arhive, îi ţinea viaţa în palmă.

Madama Ionească, gazda, îl citise bine. Tase Pandele se trăgea din lume mai subţire. Era fecior de arendaş ortoman, şcolit, şi, la moartea lui tătâne-său, boierii Zamfireşti îi încredinţaseră aceeaşi slujbă. Moştenise slujba, dar nu şi însuşirile părintelui. Fie că nu se afla la fel de dibaci, fie la fel de cinstit, după nişte ani Zamfireştii îl dovediră cu potlogării de mii de galbeni. Se lepădase de tot avutul şi izbuti să scape de ocnă, pierzându-se în lume. Era însă gol prepeleac. Rătăcise o vreme prin Moldova, apoi se întorsese la Bucureşti. Hăituit de cârmuire, trăia ca popândăii, căutând borţi sigure. Vagabond şi chimir ififlíu – la poliţie nu se cunoştea în ce împrejurări – ajunsese, după

o vreme, între oamenii de casă ai lui Sutzu. N-avea o îndeletnicire anume – argat, rândaş, fecior ori amploiat la cancelaria prinţului – şi nu locuia în aripa slugilor de la palat. Dumitrescu îi dibuise bârlogul, o căsuţă curăţică în Copăceni, unde Şuţzeştii aveau moară. Se afla sub oblăduirea prinţului care îi asigura traiul zilnic, încredinţându-i, după câte înţelegea ipistatul, „slujbe secrete cu un ce, care va să zică suspect“.

Conştiincios, Nae Dumitrescu făcu cercetări şi la Copăceni. Casa i-o îngrijea o moşneagă tare de ureche. Încolo, nu ţinea gospodărie cu acareturi, vite în bătătură, păsări. Merindea şi-o rostuia cumpărând de pe la muierile din sat ori i-o trimiteau caldă, în ulcele, de la han. „Om cumsecade“, spuneau sătenii, „da’ cam într-o joi şi o doagă!“ La început, socotiseră că-i vreo iscoadă de-a boierului, dar mai apoi se lămuriseră că-i curat lacrimă, însă pustnic şi ciufut de felu-i. Vara trândăvea mai toată ziua în hamac, cetind ocale de cărţi, iarna făcea acelaşi lucru la gura sobei. Nu-i plăcea să fie descusut, nu descosea, ocolea orice făptură pe două picioare. Nici după catrinţă nu umbla, deşi, fără a fi tânăr, se afla oricum bărbat în puterea vârstei. Din când în când, pierea nălucă. Nimeni nu-l vedea nici la plecare, nici la întors. După o vreme, o săptămână ori o lună, se ivea din nou.

Acesta fu raportul pe care-l prezentă ipistatul lui Barbu Cantuniari.

— Don’ căpitane, încheiase, vă rog ca să-mi permiteţi să-l iau eu la dărăcit, căci pot ca să vă spun că mă pricep la soiul de om.

Cantuniari râsese:

— Eu nu mă pricep?

Dumitrescu se prefăcu speriat:

— Scuzaţi, nu pot ca să vă jignesc, dar dumneavoastră sunteţi prea indelicat ca cum între lume subţire. Pe pitpalaci precum Pandele, însă, Mandea ştie să-i pieptene.

Barbu, amuzat, îi desluşi ce urmărea să obţină de la flaşnetar şi îi dădu mână liberă.

„Dintâi şi în primul rând“, decise Dumitrescu, „trebuie vârât în sperieţi!“

A doua zi, la ceasurile nouă ale dimineţii, trimise un vardist în Uliţa Franceză. Anume îl alesese nămilos, cu mustaţă şi privire înfricoşătoare şi cu gura cusută. Omul nu ţinu seama de bodogănelile slujnicii, nici de ţipetele şi ocările madamei Ioneasca, proprietara, care, încă neridicată din aşternut, cu părul pus pe moaţe de jurnal sub scufa de noapte, se stropşea că „va ridica răclămaţie pentru inviolaţiune de domiciliu…“

Vardistul intră peste chiriaş. Pandele tocmai îşi hrănea papagalul şi se pregătea de plecare. Se uită speriat la omul cârmuirii şi mâinile începură să-i tremure. Îşi umezi buzele şi întrebă cu glas slobozit parcă din gâtlej de sticlă:

— Sunt arestuit? Pentru care pricină?

Vardistul răspunse scurt:

— Aceasta ţi-o spune-o don’ ipistat Nae Dumitrescu. Nu zăbovi, că don’ şef nu-i deprins s-aştepte la toţi zgârie diblă!

Ioneasca sări:

— Cum poţi ca să jigneşti un cetăţean onest? Da’ las’, musiu, că mai e ea o lege în ţara asta! Nici aşa, pentru ca să vă bateţi joc de oameni ca-n sat fără câini. Don’ Pandele, să stai pe poziţiune, că ajung la Vodă, dar nici ca să ne jignească orice ţopârlan galonat.

— Cucoană!, se oţărî mugind vardistul. Pune cep la meliţa aia, căci te poftesc în camizol la poliţie şi fără invitaţiune! Zât!

— Zât lu’ mă-ta, mitocane!

Dar vardistul n-o mai luă în seamă, dispunând scurt către Pandele care da să-şi treacă peste gât cureaua flaşnetei:

— Lasă orchestrul acasă, că mergi la poliţie, nu la bâlci.

Ca să impresioneze, Nae Dumitrescu îl aştepta în „cabinetul“ lui Cantuniari de la circumscripţia de Roşu. În capul lui, încăperea care mirosea a hârţoage, igrasie şi

şoareci era impozantă, iar jilţul de piele, o culme a eleganţei şi a confortului rafinat. Era îmbrăcat la opt sute şi un pol. De dimineaţă îi ceruse Lisavetei straiul de „ginerică şi pompe funebre“. Băgase de seamă că delincvenţii, dacă pe uliţă se sperie de uniformă, aduşi în stabilimentul poliţiei, sunt impresionaţi de haina civilă. „Trebuie că-i grangur mare“, îşi ziceau, „de vreme ce îşi ascunde gradul şi hramul.“

Ipistatului îi fu de-ajuns o singură privire ca să priceapă că flaşnetarul e pierit de frică. De altfel, dacă n-ar fi fost atât de speriat, omul lui Sutzu ar fi pufnit în râs. Dumitrescu, „un cot şi un pic“, cu picioarele atârnând în aer – două palme bune îi despărţeau încălţările de duşumea –, îşi da aere de personaj important şi rostogolea priviri pe care le socotea înfricoşătoare. Era caraghios nespus. Porunci scurt:

— Delivent Pandele, stai jos!

Închise ostentativ cel mai gros dosar pe care-l găsise în cabinet şi, muind condeiul în călimară, scrise ceva la întâmplare, cu slove mari şi apăsate. Flaşnetarul îi urmărea fiecare mişcare cu nelinişte crescândă.

— Don’ şef, este o confuziune… Poate ca să spună şi madama Ioneasca, femeie serioasă…

— Ce să-mi spună?

— Mă încurcaţi cu altul…

Nae Dumitrescu râse strâmb. Deschise la întâmplare dosarul şi se prefăcu a citi:

— Anastase Pandele, născut, care va să zică, în Tupilaţi, la 12 ale lui Făurar 1819. Tatăl – Grigore, mama – Dumitra… Îi azvârli o privire nimicitoare. Este, musiu? Nu eşti ăla?

— Este, se bâlbâi flaşnetarul.

— Păi atunci ce-mi umbli mie, dom’le, cu chestii din ăştia? Aici este o instituţiune serioasă şi democrată, nu umblăm c-o fi, c-o păţi, îl încurcăm pe nea Stan cu badea Bălan! Şi bagă de seamă la cum vorbeşti, că te bag la injurii în

ezerciţiul funcţiunii, de parcă n-ai avea destule belele, dar ăştia sunteţi, v-o căutaţi la soare cu luminarea!

— Cu iertare, don’ şef, îngână flaşnetarul, n-am vrut să vă supăr, omul prost, vorbă proastă.

— Gura! De ce nu te-ai prezentat la invitaţiune?

— N-am avut vreme ieri.

— Ce spui, musiu? Adică a-nnebunitără bucureştenii, nu mai poate fără balivernele şi insecta dumitale?

— Să vedeţi… madame Ionescu…

— Gura! Îmi pasă de Ioneasca ca de ploaia de-anul trecut!

— Lăsaţi-mă să vă explic…

— Ce să-mi esplici, dom’le? Că dumneata eşti tâlhar de drumu’ mare? Că dă cinci ani te-ascunzi pentru ca să nu faci ocnă? Păi cine crezi c-o face în locul dumitale? Soacră-mea? Statuia din capul Podului? Dă ce nu te-ai prezentat la ocnă? Zamfireştii zice că poliţia e neghioabă, n-are va să zică la o capacitate şi lu’ musiu Pandele nici că-i pasă, bate uliţele bimbaşă cu minavetul după gât. Hoţeşte galbenii cu sacul şi butea, dar ocnă nu-i place pentru ca să facă!

Flaşnetarul, doborât, ţintuia duşumeaua. Tresăriri, poate hohote de plâns stăpânit anevoie, îi zgâlţâiau întreaga făptură.

— …Nu!, urmă din ce în ce mai montat ipistatul. Ocnă nu face musiu Pandele, că nu-i place, da-i place în schimb să facă conspiraţiune şi trădare…

— Don’ şef! Eu…

— Dumneata, ce? Crezi că nu ştim cum devine cu alde Sutzu şi suversivii dumnealui? Adică, ce zici: că dacă are aşa, la un chef, poate ca să se puie cu domnia şi cu Vodă? Bătu cu palma în dosar: Avem acilea toate actele de conspiraţiune. De ajuns ca să vestim gâdele să frece frânghia cu sopon…

Pandele îşi ridică privirea înlăcrămată:

— Iertaţi-mă, don’ şef… Eu nu ştiu nimic… n-am de unde să ştiu… Duc câte un răvăşel de colo-colea… Cum să mă

înfrunt eu cu domnia? Pentru o bucată de pâine, don’ şef… Cum să intru la o idee de conspiraţiune? Mi-am zis că-s daraveli d-amor… Nu mă nenorociţi, don’ şef…

Era doborât, pe chipul cu trăsături şterse se citea spaimă şi disperare.

„E prăpădit rău!“ aprecie ipistatul. „Plânge pământul sub el… Aferim, coane Sutzule, de simbriaş suversiv! Cum poate cineva pentru ca să se încurce cu asemenea naţie de ins! Un nemernic şi pă d’asupra şi balegă!“

Nae Dumitrescu îşi mai măsură o dată victima şi intră direct în chestiune:

— Uite, musiu Pandele, ca să nu zici că-s om al dracului şi că noi, ăştia de la cârmuire, avem capete pătrate, adicătelea cuşma după căpăţână!…

Flaşnetarul ridică privirea. În ochi i se aprinsese licăr firav de nădejde. Clipea des, în aşteptare.

— Şi nici inimă pentru ca să tai geamuri cu ea… Îţi dăm ocaziunea ca să te mai speli de păcate, că şi sfinţii părinţi tot asemenea zice, că omul dacă se căieşte, iertare primeşte. Cestiunea este dacă pot să am încredere că acilea nu mergem pă paroldoner…

Flaşnetarul îşi duse mâinile la piept; părea gata să cadă în genunchi:

— Jur, don’ şef! Pe mormântul lui taică-meu, carele a fost om de onoare.

Dumitrescu dădu din mână:

— Lasă-mă, nene, cu fleacurile ăştia, ţintirim şi răposaţi. Eu vorbesc serios. Slujba nu-i grea, dar tre’ să-mi fii cu credinţă la absolut.

— La absolut, don’ şef!

— Dacă te prind cu cioara vopsită, îţi promit eu, Nae Dumitrescu, ipistat la Roşu, că cu lacrimile stropeşte mă-ta o moşie de dă rod fără strop de ploaie.

— Don’ şef, nu vă înşel.

— Care înşeală şi fură la un stăpân, nu-i miel alb nici la al doilea! Te avem la mână, musiu Pandele, şi acum nu ne mai

scapi.

— Porunciţi!

— Beleturile, începând de azi, nu le mai duci matale la destinaţiune, până nu treci înainte pe la subsemnatul. Ai priceput?

— Da, don’ şef!

— Despre conversaţiunea noastră, nu-i sufli cuvinţel lui boier Sutzu şi nici altuia, nici măcar insectei de pe minavet. Nu încerca pentru ca să dispari, că cărările nu ţi le mai hotărăşti singur.

— Cum o vrea Dumnezeu, şopti obidit flaşnetarul.

— Ba cum poftesc eu, domnul ipistat Nae Dumitrescu!

Se simţea mare, puternic şi înălţat dintr-o dată în propriii lui ochi. Ar fi dorit nespus să-l vadă acu, în strălucit ezerciţiu al funcţiunii, cucoana Lisaveta.

* * *

Madam Anthiţa Cornească înfipse acul în cusătură şi o lepădă parcă mânioasă pe un scaun:

— Degeaba! Îmi tremură mâinile, de parcă le-ar bate vântul. Nu mai am răbdare şi pace bună!

Masinca, fiică-sa, alegea printre sculurile de mătase din coşuleţul de lucru. Îşi ridică privirea zâmbind. De câteva zile îi stăruia în ochi o bucurie nouă, obrajii îi prinseseră oleacă de culoare, trupul se mişca mai vioi, întreaga făptură căpătase viaţă.

„A-nflorit la gândul zestrei“ îşi zise maică-sa, „da-ncolo, tot urâţică biata, tot deşirată ca şi bunică-sa, alcătuită parcă tot din coceni de păpuşoi…“

— Mămiţă, şi eu o ţin într-o teamă… Nu-mi vine a crede, dar simt că se lasă cu bine… Şi-n bobi tot de bine dă…

— Să te-audă Dumnezeu, fată, dar mai dintâi să te auză sărăcia asta de tat-to! Cât îi de sucit…

Fata o privi speriată:

— Bine, dar a zis că le dă nemţăşugul… Am văzut şi cutia… Îi pe masă, în salonaş.

— Ştiu… Dar am aşa, o îndoială… Eu îl cunosc pe Cornescu, văz prin el ca prin sticlă. Simt că a pus ceva la cale… Îşi înfipse dintr-o dată mâinile în cap: Bătu-l-ar Dumnezeu să-l bată, că n-am pomenit aşa ins secret! Că aşa-i într-o familie! Stă creştinul de vorbă cu muierea, ascultă la un sfat, c-o fi aşa şi pe dincolo, le sucim, le socotim, că d-aia-s două minţi… Dar ăstuia i-a cusut mă-sa gura, o deschide doar să înghită!

Dimitrie Cornescu îşi vârî capul pe uşă.

— Cu ce ţi-am mai căşunat, cucoană Anthiţă?

Cornească abia aşteptase să izbucnească:

— Mi-a căşunat că de două zile te holbezi năuc la tavan, ţii secret, da’ la oala cu smântână tot ai umblat.

— Vorbeşti în dodii, nu pricep nimic…

— Ba una, urlă Cornească, s-o pricepi şi bine! Dacă nu-mi vii cu cinci mii de frânculeţi număraţi, viaţă bună cu mine nu mai ai! Da’ ce zic eu viaţă bună? Nu mai intri în casă, legăturica ţi-o pun colea, la poartă, şi du-te-n lumea dumitale! Aşa să ştii!

— Doamne, Dumnezeule!, se tângui Cornescu. O zi bună nu pot avea şi eu în casa asta! Cine dracu’ m-a blestemat?

— Te-a blestemat fetişoara asta, că-ţi baţi joc de viaţa ei, când poate şi ea să-şi facă un destin! Că pe mofturile şi fumurile dumneatale nu ţi-o scoate nimeni din bătătură! Doar ce-am făcut două ori trei târguieli mai acătării, c-au şi început să pice peţitorii. Madama Stănculeasa, care întorcea capul pe uliţă când mă zărea, ieri seara îşi deznoda spinarea în temeneli… Azi, pe „rouă nescuturată“, ne zgâlţâia porţile coropişniţa de Mândroaia, înălţând-o pe fie-ta până-n luceferi de chipeşă şi gospodină ce-i…

Îşi schimbă glasul maimuţărind-o pe Mândroaia:

— „Frumoasă, hărnicuţă, zestre!… Îi găsim noi un destin bun, madam Cornească!“ Când o ţineau pe-asta şalele de măritatu’ lu’ Masinca? Auz? Norocu’ n-are uliţă şi număr de

bordei, ca să-l cauţi când pofteşti dumneata! Aşa că vârâ-ţi minţile în cap!

— Mămiţă!, o întrerupse fata speriată. Taci, c-a venit domnu' Balş!

Cornească se repezi spre uşă şuierând:

— Ai grijă ce şi cum… Nu te prosti… Că eu nu ştiu multe…

— Hai, mamă…

Panait Balş pătrunse măreţ, gras, jovial, mirosind a ger şi flori de toamnă, acoperite de zăpadă.

— Gata suntem, jupâne?

Cornescu dădu din cap, arătând spre cutia învelită în hârtie groasă. Ieşeanul se dădu instinctiv un pas înapoi.

— Nu vă fie teamă, surâse Cornescu. Singură nu-i primejdioasă.

— Dumneata ştii mai bine… Care va să zică, asta-i scula.

— Asta, domnule Balş.

— Rămâne să-i facem pruba şi… Se bătu cu palma peste pieptul paltonului: Paralele sunt ale dumitale. Jumătate acum, dacă invenţiunea se dovedeşte vrednică, ceilalţi două mii cinci sute când îmi dai scula comandată. Cinstit târgul, jupâne?

Afară îi aştepta una dintre săniile prinţului Sutzu, mai puţin arătoase.

— Băneasa!, porunci scurt Panait Balş şi se înfundă între blănuri.

* * *

— Alteţa Sa vă aşteaptă în seră.

Feciorul, bătrân, stilat, în livrea prăzulie cu ceaprazuri de argint, îl descotorosi de paltonul greu, căptuşit cu blană de jder. Cunoscător al casei, Panait Balş nu aşteptă să fie condus şi pătrunse într-un coridor lung, care făcea legătura cu cealaltă aripă a palatului. Aici se afla sera, o cuşcă

spaţioasă, cu pereţii şi bagdadia de sticlă. Din pricina formei, o cupolă, bucureştenii denumeau palatul circul Sutzu. Era una dintre cele mai frumoase sere din capitală, de care se îngrijea însuşi prinţul, mare iubitor de flori şi unul dintre cei mai remarcabili botanişti ai vremii sale; amănunt ignorat, în general, şi însuşi Sutzu nu făcea caz de vocaţia lui pentru grădinărit. Prinţesa Irina afirma râzând că preocupările de jardinier constituie singurul detaliu vulgar din personalitatea lui Sutzu.

Avocatul Balş îl găsi ascuns în pădurea de lămâi, portocali şi chitri, aranjând din foarfece un ghiveci cu cinci amarillis splendide.

— Iar scarchini buruienile celea de omizi? Ci lasă-le, păcatelor, că avem altele mai arzătoare!

O tresărire nervoasă însufleţi o clipă chipul de lemn al prinţului. Îl contrariau interpelările brutale, jovialitatea trivială a ieşeanului, un ton prea direct îl insulta.

Balş îşi scoase batista. Ca toţi oamenii graşi, năduşea vârtos şi, în atmosfera supraîncălzită a serei, rarefiată, avea impresia că se sufocă. Dar a-l rupe pe Sutzu de buruieni era lucru mare, aşa că avocatul recurse la trucul pe care-l ştia infailibil: luleaua. Şi, într-adevăr, doar ce o zări, prinţul lepădă foarfecele, grăbindu-se până a nu scăpăra Balş amnarul.

— Trecem în cabinet…

— Bine zici! Aista-i iad. Mai ceva ca la baia turcească.

În hol se întâlniră cu prinţesa Irina. Îşi trăgea mănuşile, gata să plece. Balş o salută volubil, înclinându-se pe cât îi îngăduia trupul gros:

— Sărut mânuşiţele, cucoană Irină! Phii! Dar chipeşă mai eşti! Nu-ţi fie de deochi! Din zi în zi, mai însorită, mai înflorită… *Parole* dacă-l pricep pe Sutzu! Cu asemenea floare gingaşă în grădină, la ce mai dezmiardă sfrijiturile celea din străchini?

Irina Sutzu râse. O amuzau jovialitatea grasă a moldoveanului, gentileţurile de urs. La fel de distinsă ca şi

bărbatu-său, avea în plus umor, gusta, în limitele *bonton*-ului, desigur, şi nu din partea oricui, apropourile picante, anecdotele decoltate.

Îi atinse uşor obrazul cu degetul înmănuşat:

— Tot crai, monsieur Balş. Să ştii că, dacă nu te cuminţeşti, îţi ridic o pârâ la cucoana Aretia…

— Răutăţi de acestea nu faci matale… Inima, precum şi chipul, tot trandafir…

— Ia seama la spini!, râse Şuţzoaia. Rămâi la cină, monsieur Balş. Contez pe mata… *Au revoir, mes amis…*

În cabinet mirosea a tutun fin Gold Cairo şi a cedru. Prinţului îi plăcea aroma, şi slujitorii aveau poruncă să azvârle în foc câte un vreasc, două din lemnul scump.

— Ei, începu Sutzu, cum stă cestiunea cu… Cornescu parcă îl cheamă.

Panait Balş îşi frecă mâinile:

— Straşnic! Ţi-o spun cinstit, *mon cher*, nici nu mă aşteptam la o invenţiune atât de teribilă! Când te uiţi la nefericit, nu lepezi două parale. Zici că-i paracliser.

Prinţul se aşează picior peste picior. Elasticul trecut pe sub talpa ghetei îi ţinea pantalonul întins perfect pe pulpa subţire. Întrebă pe nas, uşor ironic:

— În ce constă, *mon cher*, teribilul acestei invenţiuni? Nu cumva te avânţi?

— Te-am chemat la experiment, de ce n-ai venit?

Sutzu avu o schimă de dezgust:

— Ştii bine, Balş, că am zgomotul în oroare.

De fapt, evita orice act care l-ar fi putut compromite. În caz de eşec, ancheta care ar fi reconstituit itinerarul complotului s-ar fi împiedicat de numele Sutzu – gândea prinţul – doar în mod întâmplător. Implicat ar fi doar din principiu, aşa cum, tot din principiu, vor fi implicaţi Brătienii, Rosetachi, Pano, Ştirbei, Ion Ghica.

— O născocire satanicească! Desenă cu mâinile: Atâtica-i cutioara, cât să vâri în ea două pălării de damă. A depus-o

în mijlocul omătului, o învârtit un şurubel, şi apoi am luat-o amândoi la sănătoasa.

— V-a văzut cineva?

— Dumnezeu şi Sfântul Gheorghe, că acela-i cu tunurile! Cine să ne vadă, în câmp, la Băneasa?… Ista, Cornescu, îşi scoate ceasornicul şi începe a socoti. Zice: Încă o minută, musiu Balş. Astupaţi-vă urechile! Zic: *Mon cher*, la grămăjoara de parale pe care o plătesc, vreau să aud totul…

Avocatul se ridică şi începu a se zbuciuma prin odaie, după focul istorisirii:

— Bre! Nu-mi isprăvesc bine vorba, şi o bubuială năprasnică îmi farmă urechile, pământul prinde a se zgâlţâi şi mă trezesc ditai uriaşul cu nasul în omăt. Când m-am dezmeticit, vezitiul opintea să intre sub sanie de spaimă. Cornescu râdea: „V-a plăcut? Acum să vedem pe câtă stricăciune ne putem bizui“, şi-o ia înainte. Zic: „Nu mă duc, bădie, dacă mai face o dată?“ Să n-o mai lungesc, scula farmă totul în jur. Am numărat cam trei stânjeni de omăt spulberat şi topit ca de focăraie, pământul răscolit parcă arat cu te miri ce plug, iar gropniţa adâncă să-ţi intre un ins, de-a-n picioarelea!

Sutzu îl cercetă curios:

— Chiar aşa?

— Întreabă-l pe Ilie, vezitiul. Clănţănea toaca din măsăluţe. „Ţi-e frig, bre, de-ţi aud dinţii?“ „Ce frig, conaşule? M-o zdruncinat Scaraoţchi, colo, în câmpul Bănesei, şi nu-mi mai vin în fire…“ Aşa că, *mon cher*, succesul e asigurat! Mă gândeam la amărâtul ăla de Cornescu… Cinci mii de franci! Păi neamţul ori franţuzul i-ar plăti pe drăcovenia lui saci de aur!…

— Lasă-l pe Cornescu… Acuma… Da… Să nu ne pripim!

Îi arătă spre birou, unde se aflau trei gazete franţuzeşti împăturite corect: *Le Constitutionnel*, *Le Pays* şi *Le Nord*.

— Le-ai citit?

Balş ridică din umeri:

— Aceleaşi fleacuri! Bibescu şi Ştirbei îşi închipuiesc că pe Cuza îl smulg din Scaun cu răvaşe de plăcintă.

— *Egzagerezi* ca totdeauna. Niciodată atacurile împotriva Principelui n-au fost atât de vehemente. Găsesc că situaţiunea ne favorizează!

— Adică?

— E foarte simplu. Am putea proceda în aşa fel, încât opoziţia de la Paris să fie considerată autoarea complotului. Violenţa acuzaţiunilor şi a langajului sunt inadmisibile… Evident, din punctul de vedere al lui Cuza. Să-ţi cetesc câteva rânduri…

Deschise *Constitutionnel*-ul şi căută un pasagiu subliniat cu cerneală roşie.

— Eşti atent?… Deci, „a sosit ora fericită pentru naţiune când vom dobândi un principe străin, precum au cerut-o divanurile ad-hoc… A sosit ceasul când Cuza silit este să-şi culeagă roada păcatelor, să-şi plece capul sub greutatea lor. Ce a făcut el de la 1859, cum a condus trebile ţării ca să o pună pe calea progresului? Cârmuirea lui a semănat doar anarhie şi dezmăţ. A dezlănţuit patimi murdare, a vârât în capul ţăranului nostru muncitor şi onest ideea că toată cauza răului de care suferă ţara este proprietarul. În loc să caute mai întâi la a înfrăţi spiritele, a lumina pe ambele părţi, a face mai întâi institutele necesare, Cuza, dimpreună cu vătaful său, Kogălniceanu, îndeamnă la nesupunere şi la revoluţiune…“

— Şi etc., îl opri Panait Balş, plictisit. Aista-i condeiul Bibescului. Nici geambaşul nu mi-i prea drag, aşa că, dacă-i putem pune în spinare o crimă frumuşică, eu unul nu m-oi supăra.

Sutzu aruncă jurnalul peste umăr, fără să se uite unde nimereşte.

— A rămas deci pentru 26?

— În principiu, 26, dragă prinţe! Iar până atunce nu ne vom mai vide! Legătura o ţinem prin… minavet, spre a nu bate la ochi… A! Nu uita, coane! Pregăteşte-ţi ţinuta şi

decoraţiunile adecvate! Funeralii naţionale, după cum se cuvine, nu?

— Să nu ne pripim, mormăi Sutzu… Aş fi preferat, *dezigur*, o soluţiune mai umană…

— Când ai de-a face cu fiarele, vorba celuia de la gazetă, încarci flinta!

Prinţul părea îngrijorat, asediat de scrupule:

— Nu s-ar putea introduce cutia aceea în palat? Am evita numărul mare de victime.

Balş retează văzduhul cu un gest hotărât:

— Exclus! E înconjurat de oamenii lui, care nu pot fi cumpăraţi. N-avem voie să riscăm. Cât am fi noi de boieri veliţi şi răsveliţi, aista ne scurtează de căpăţâni în Piaţa Mare! Dar şi fără aceasta, vremea ne zoreşte! Din informaţiunile mele, popilor le-a şi pus de mămăligă, îi caliceşte încă în ist an…

— Înseamnă că rămânem la varianta Théâtre Bossel…

— Hotărât! Nu o scapă Cuza pe di Rhona în „Fermecarea şerpilor“! Ai citit anunciul din gazete? „Danţ egiptean cu costum naţional de Harem, executat pentru prima oară înaintea Maiestăţii Sale Sultanului şi Vice Regelui din Egipet.“ Zăcaş să fie şi vine de-a buşilea ca s-o vază pe artistă despuiată.

Prinţul oftă:

— Nu mă împac cu ideea atâtor victime, persoane inocente… Şi în zi sfântă…

Balş râse nepăsător:

— Îşi leapădă potcoavele o mână de inşi, dar salvăm o naţiune întreagă. Adăugă rânjind: Vom griji să nu ne aflăm în benoare şi loje nici noi, nici cucoanele noastre. Deşi, adăugă după o clipă de gândire, eu parcă m-aş duce… Să fiu sigur!

* * *

Vasilena Cantuniari, în rochie de tafta şoricie şi cu un şorţuleţ de dantelă, în picioare dinaintea şevaletului, picta violete pe un evantai de mătase. La tot a doua pensulă, se dădea un pas înapoi şi îşi culca alene căpşorul blond-lunar pe un umăr, cântărind efectele de culoare. Nimerise un violet-cardinal, de care se simţea încântată, şi-i trecu prin minte – năstruşnicie – ca, la spectacolul cu di Rhona, să-şi picteze pe decolteu una ori două floricele aidoma.

— Lenuş!, porunci slujnicei. Ridică mai mult portierele, căci prea îi beznă.

Lucra doar la lumină de zi, iar dimineaţa de iarnă era posomorâtă, cu cer căzut, tuflind acoperişurile oraşului. O ninsoare bogată umpluse uliţele de copii. Zburau prin aer bulgări de zăpadă, săniuţele se împiedicau în ciubotele trecătorilor, pe la colţuri şi în ogrăzi apăruseră moşii de zăpadă, aromea văzduhul a cârnaţii Ignatului, a vanilie, a castane coapte.

Vasilena îl auzi pe Barbu coborând şi râse încetişor. Zburda pe scări, sărind câte trei trepte şi fluiera şansoneta la modă *L'oiseau vert*. Într-un fel, rămăsese băieţaşul de zece ani care se dădea în vânt după zahăr candel şi o temea pe Baba Hârca. În asemenea clipe, îl simţea cel mai aproape de inima ei şi ochii, panseluţe brumate, căpătau luciri de rouă.

— Sărutăm dreapta, măicuţă! Arăţi ca o subretă de operă italiană! Dar ce matinală eşti!

Vasilena îi întinse obrazul, fără a-şi desprinde ochii de evantai.

— M-a trezit ninsoarea… *Il neige à gros flocons.*[{93}] Ca în pozele din Switzera…

— Te-a trezit ninsoarea!, râse Barbu. Ce fantezie ai tu, *maman*! Nu hărmălaia din uliţă, nu zăvozii, nu zurgălăii! Fulgii de zăpadă!

— Mă pot trezi şi cei din păpădie…

— Dacă ţi-i suflă în obraz o răsuflare aromată Fin Tabac Cairo, te cred…

— Ţţ! E prea cazon.

— *Pauvre général!*, suspină Cantuniari. Chiar nu-i dai nici o şansă?

— Te obrăzniceşti, surâse Vasilena. *À propos*, vii acasă la dejun?

Barbu o privi mirat. Maică-sa nu punea întrebări, viaţă independentă şi fără obligaţiuni fusese contractul şi înţelegerea imediat după întoarcerea lui de la Paris, nu depindeau unul de celălalt.

— De ce mă întrebi? *Trebuie* să vin?

Vasilena îşi trecu după urechi o buclă scăpată din ace.

— Eu aşa cred. S-a anunţat conu' Mihalache…

Barbu căscă ochii de mirare:

— Cine?! Marele capelmaistru?!

— Eu nu cunosc expresiile voastre, se strâmbă uşor Vasilena. Dejunează la noi Mihalache Kogălniceanu.

— Ia te uită! Ţi-a pomenit ceva de mine?

Vasilena îl privi în faţă râzând:

— Poţi pune rămăşag pe ultima centimă că nu persoana mea îl interesează.

— O, *maman*! Eşti o mică ingrată! Toată lumea mă asigură că rămâi cea mai încântătoare femeie din Principatele Unite.

Vasilena îi mâzgăli cu pensula vârful nasului.

— Dar nu şi cea mai inteligentă. Câţi ţi-au dat asigurări în privinţa asta?

— Cum poţi vorbi aşa?

Vasilena Cantuniari râse:

— Esenţialul, *mon ami*, este să te simţi bine cu tine însuţi. Sau cum zice Marghioala, *notre cuisinière*: „Să-ţi fie ghini în şiubotele tali…“ Nu vine aici Mihalache Kogălniceanu, prezidentul Consiliului de Miniştri al lui Vodă Cuza, ca să facă politică cu cucoana Vasilena a Talianului.

Spre deosebire de Cuza, strălucitor în societate, sufletul sindrofiilor, de o galanterie seducătoare, adorat de femei, Kogălniceanu, totdeauna serios, important, caustic şi de o

francheţe brutală, le speria. Sperie în general preocupările majore, împovărătoare, covârşitoare, care nu mai lasă timp şi loc râsului, flirtului, amuzantelor frivolităţi.

Pe cucoana Vasilena însă, eternizată şi fericită într-o lume a ei, n-o speria. Îl primi cu mult natural, fără ostentaţie, graţios absentă. Aşa cum era ea de obicei, aşa cum se comporta cu toată lumea. Într-un fel, „nimic nu-i important, în schimb, totu-i încântător“. Şi, într-adevăr, Vasilena găsea în orice prilej de încântare: „Ce frumos ninge!… Ce soare radios!… E minunat să te plimbi prin ploaie, să simţi stropii pe obraji!…“ În schimb, fugea iepureşte de chipuri ofilite de suferinţă, îşi astupa urechile să n-audă vaiete, închidea ochii când hâdul îşi arăta doar umbra.

„Nu vă îmbolnăviţi“, le spunea prietenelor, „căci nu vin să vă văd zăcaşe, nu muriţi, nu frecventez ţinţirimele…“

Kogălniceanu, pentru care muierile nu însemnau alta decât gospodărie şi copii, avea o curtoazie greoaie, iar mondenităţile îl plictiseau. Se înţelegea de minune cu nevastă-sa, Catinca Jora, „o plăvană cu nas plângăreţ, înfipt într-o lună plină“, după spusele Irinei Sutzu.

„Pe cât de scânteietor la tribună“, îşi zicea Vasilena, „pe atât de *assomant*[{94}] într-un salon. Dacă nu-i vorba de naţiune şi ideal, bun înţeles…“

Conversaţia prinse culoare, când primul ministru îl pomeni cu căldură sinceră pe răposatul conu’ Iordache Talianu, „bărbat vrednic, însufleţit de nobile sentimente şi mare amoare pentru patrie, şi bag de seamă că şi fecioru-său îi calcă alăturea, cu cinste“.

Ştiindu-l gurmand, cucoana Vasilena poruncise dejun îngrijit şi îmbelşugat. Conu’ Mihalache mânca vârtos, asudând asemenea. O făcea însă cu eleganţă şi atât de savant, încât nu se băgau de seamă cantităţile uriaşe pe care le înghiţea. La sfârşit, tamponându-şi faţa asudată, mulţămi pe puncte:

— Sărut mâna, cucoană Vasilena, eşti eminentă gospodină! De, moldovencele noastre… O masă ca aceasta

merită o decoraţie!

Barbu îşi stăpâni zâmbetul – mamă-sa nu ştia cum arată bucătăria, nu păşise nici cu gândul pe acolo –, dar Vasilena râse deschis:

— Decoraţia i se cuvine Marghioalei şi are să fie bucuroasă de asemenea cinstire.

— Ciorba excelentă, pateul magnific, fileul de somn perfect, muşchiul ireproşabil, şarlota un cap de operă!… Bravissimo!

Vasilena se ridică:

— Lichiorurile şi cafeluţa vă aşteaptă în cabinetul lui Barbu…

Fiu-său se interesă zâmbind:

— Ne punem smokingurile, *maman*?

— Nu-s atât de sensibilă ca Todiriţă… De altfel, îmi place aroma de tabac.

Conu’ Mihalache se uită la amândoi nedumerit.

— Zăvoianu cel tânăr, desluşi Cantuniari, a introdus în casele dumnealui obiceiul din Englitera…

— A!, se dumiri conu Mihalache. Zănaticul cela! S-a izbit tătâne-său! Doar că boier Grigore sărea casa, aista opinteşte asupra plopului… Despre care obicei vorbeai?

— La isprăvit de masă – dejun ori cină –, spre a nu afuma cucoanele, făpturi gingaşe, nesuferitoare de mirosuri proaste, domnii trec în cabinet ori bibliotecă. Aici îşi schimbă straiele – adică pun smoking – şi fumează după poftă. Când au stins lulelele, leapădă smokingul, se îmbracă la loc cu veşmintele neafumate, iar damele n-au a suferi aromă de tiutun…

Kogălniceanu îşi roti ochii prin cabinet. Se opri dinaintea cărţilor înşiruite de-a lungul pereţilor, îngână de câteva ori „Interesant, interesant… O bibliotecă de cărturar… De, feciorul lui conu’ Iordache…“, apoi se opri brusc în poziţiunea lui caracteristică: în mijlocul încăperii, bine înfipt pe picioarele răşchirate, cu mâinile la spate şi bărbia

repezită înainte, precum un zimbru, ori, ar fi zis Zăvoianu, un buldog.

— Cantuniari, am venit aici pentru a purta o discuţiune cu dumneata, feciorul prietenului meu Talianu, slujbaş merituos al Siguranţei, om de încredere al Domniei.

Barbu surâse uşor:

— Mama a ghicit-o înaintea mea…

Kogălniceanu îi azvârli o privire surprinsă. Nu-i plăcea să fie întrerupt.

— Da… desigur… După informaţiunile mele – intru direct în temă, n-avem vreme de conversaţiuni, menuet de gentileţuri –, Vodă urmează a fi victima unui complot. S-a mai complotat şi altcândva, dar se pare că, de astă dată, briganzii sunt mai hotărâţi, mai organizaţi, mai desperaţi în a-şi atinge ţelul infam. Şi iar din surse subterane, aflu că vampirii gândesc să acţioneze cât de curând. Ce măsuri aţi luat pentru ocrotirea Principelui? Pentru a asigura securitatea vieţii Măriei Sale?

Barbu încercă să se eschiveze:

— Paza palatului a fost întărită. Cincizeci de oameni ai Siguranţei veghează în punctele cele mai importante ale oraşului, garda lui Vodă…

— *Parbleu!*, îl întrerupse primul ministru. Ce ştiţi concret? Pe cine suspectaţi? În ce fază se află canaliile?

Ochii mari, întunecaţi, străluceau ca doi cărbuni aprinşi. Barbu îşi coborî pleoapele. Spuse încet, dar răspicat:

— Iertaţi-mă, excelenţă, dar despre acestea nu mi-e îngăduit a vorbi.

Kogălniceanu încleştă pumnii. Declară vânăt de mânie:

— Cantuniari, înainte de orice sunt ministrul de Interne al acestei ţări, iar dumitale, amploiat în departamentul meu, şef suprem.

— La ordine, excelenţă. Opreliştea vine din partea Măriei Sale. Vodă e cel care mi-a poruncit totală discreţiune şi rapoarte strict personale.

Măselele Kogălniceanului scrâşniră:

— Ştiam…

— Dacă v-a spus-o şi Alteţa Sa…

— Nu, mârâi Kogălniceanu. Alteţa Sa nu mi-a spus nimic. Îl cunosc însă pe colonelul Cuza, iar pe acesta trebuie să-l apărăm împotriva lui însuşi. Bănuiam că aceasta îi va fi porunca. Şi de aceea am venit în salonul coanei Vasilena şi nu te-am chemat în biroul meu.

Sprâncenele lui Barbu se ridicară a mirare.

— Spre a apela la simţămintele dumitale de persoană privată. Cetăţean cinstit, doritor de bine… Crede-mă, Cantuniari…

Deveni patetic, confidenţial – nimic nu impresionează mai mult auditoriul şi nu-l cucereşte decât confidenţa individului socotit inaccesibil –, cald, convingător.

— …Crede-mă că de o lună de zile sunt fără somn, fără prânz, numai ca să pot face ceva. Opozanţii sunt puternici, au fonduri şi reazăm strein, au nume şi trecut, de unde nu lipsesc coroanele, vrăjmaşii cearcă a mă scoborî în ochii lui Vodă, camarila e trează, pândeşte, corupe, conspiră!!! Iar Măria Sa… Râse trist: Măria Sa e îndărătnic. Se socoate stăpân pe destinul său. Socoate că are îndeajunsă vlagă pentru a se apăra! Singur! Pentru că nu se simte singur. Ştie că poporul îi stă alături…

— Poporul îl iubeşte, excelenţă, şopti Barbu.

Kogălniceanu râse scurt:

— Îl iubeşte! Te cred! Când colonelul Cuza a fost ales Domn de Adunarea de la Ieşi din ianuar 1859, am avut cinstea să fiu purtător de cuvânt al unei naţii oropsite. Eram doar glasul care i se închina: „Tu, Măria Ta, fii bun, fii blând, mai ales pentru aceia pentru cari toţi domnii trecuţi au fost nepăsători sau răi…“

Aducerea aminte aduse lacrimi în ochii ministrului. Era un pătimaş şi, nu o dată, în timpul discursurilor, cuprins de înflăcărare şi de sincere sentimente, i se întâmplase să se simtă răpus de emoţiune. Vorbi cu spatele întors:

— Este bun, este blând, blajin cu durerea necăjiţilor. A luptat şi luptă cu îndârjire pentru a putea „ajunge la acele timpuri glorioase ale naţiunei noastre când Alexandru cel Bun zicea imperatorilor din Bizanţ că «ţara noastră nu are decât sabia sa!»“

— Da, excelenţă, îngână Barbu, neştiind ce să spună…

Kogălniceanu se răsuci pe călcâie. Se uită lung la Cantuniari şi începu să râdă încetişor:

— Şi acum te întrebi ce poftesc de la domnia ta. Sau că m-am lăsat mânat de mania discursurilor.

— Ordonaţi, excelenţă!

Conu’ Mihalache îi împunse pieptul cu arătătorul:

— Cu Vodă Cuza răpus, pier nădejdile întregii noastre naţiuni. Pentru decenii, pentru secole, pentru vecie – exageră voit –, aceasta doar viitoria o va şti. Avem obligaţiunea de a-l ocroti! De a ne jertfi pentru el. Căci şi el prea conştiincios naţiunii române e gata a-şi sacrifica tronul, persoana sa, numai să-şi apere ţara de orice pericol!

Barbu îl privi în ochi:

— Ce trebuie să fac, excelenţă?

— Ce *nu* trebuie să faci! Mistere cu mine!

Ridică mâna oprindu-l să vorbească şi începu să se plimbe prin încăpere cuprins de agitaţie.

— Da, da, Cantuniari… Ştiu! Poruncă! Porunca lui Vodă! Firesc! Nu-ţi cer decât o mică indiscreţiune! Să mă ţii la curent cu măsurile şi iniţiativele sale. Vodă este un cutezător din familia marilor oşteni! Dar aceştia sunt şi nechibzuiţi. Istoria le spune după aceea eroi! Dacă au izbândit! Dacă Fortuna însă nu le-a surâs… Pe omul cu adevărat mare nu-l interesează soclul şi nici colonelul Cuza nu se doreşte dăltuit în marmură. Îl doreşte însă naţiunea! Căci el, Vodă Cuza, îi va întregi crezul şi nădejdile. Pentru ea, pentru naţiune, Vodă Cuza trebuie să izbândească! Să fie ocrotit! Chair împotriva lui însuşi!

CAPITOLUL X

Slova elegantă a Kogălniceanului, subţire, uşor aplecată şi clară, îi juca dinaintea ochilor. Doamna îşi duse batista la ochii împăienjeniţi. Zoe Manta o privea neputincioasă. Nici ea nu se afla într-o zi prea bună. Îl visase pe Anton, pelerin rătăcitor, bătându-i la uşa iatacului. „De-acuma m-am întors. Ce? Credeai altfel?“ O bucurie uriaşă îi năpădise făptura, sugrumând-o. Se trezise înainte de a-i cădea în braţe.

Zoe ştia că-i vis. Şi că visele arareori se împlinesc aidoma pozelor zugrăvite de somn. Dar simţea cu toată fiinţa ei că trebuie să plece… I-o şopteau glasuri rătăcite în toate ungherele, zeci de braţe nevăzute se întindeau spre ea, cu rugăciune, inima bătea doar una: Du-te! Du-te!

Niciodată vreo aşezare nu-i fusese mai urâtă ca Ruginoasa în aceste zile de iarnă. Viforniţă, urlete de lup, în urechi mereu huietul pustiului, vaiete nedesluşite în noapte. Cine le slobozea oare în încăperile goale ale castelului? Aseară, după ce suflase în lumânare, simţise atingerea unor degete de gheaţă pe frunte… Groaza îi zăticnise urletul… După aceea, visase… Să fi murit Anton? Mâna aceea rece pe chipul ei, o ultimă dezmierdare? Rămasul lui bun?

Suspinul o cutremură:

— Urmează, Elenuţă.

— „…îmi iau îngăduinţa de a apela la Măria Voastră, în virtutea unei vechi prietenii ce o port colonelului Cuza încă din pruncie. Apelez la Măria Voastră, «Doamnă a ţării şi sfântă mumă a Românilor», la înţelepciunea şi simţămintele

Voastre nobile pe care nu o dată le-aţi dovedit în momente de răscruce! Apelez la domnia Voastră, soţia lui Alexandru Ioan Cuza, bizuindu-mă pe buna influenţă ce aţi avut-o totdeauna asupră-i. Situaţia de fact îi gravă, efervescenţa coteriilor, atmosfera încărcată, primejdioasă patimilor dezlănţuite, reclamă toată bunăvoitoarea şi dreapta atenţie a Măriei Voastre şi în primul rând prezenţa Voastră la Bucureşti, unde vom putea lucra în cea mai strânsă împreună înţelegere.

Există situaţiuni în viaţa noastră când interese majore ne impun a le uita pe cele de persoană privată. Doar spiritele cu adevărat superioare cunosc şi îndeplinesc porunca. Măria Voastră, Doamnă, ne-aţi arătat cu discreţiune şi eleganţă – doar două din nestematele care vă luminează cununa – că faceţi parte dintre aleşi.

Vă îndrept, dară, umilă şi fierbinte rugăciune: reveniţi degrabă, fericiţi-ne cu prezenţa voastră blândă şi senină, nu ne lipsiţi de judecată cumpănită şi povaţă înţeleaptă. Capitala, palatul vă aşteaptă, nici o persoană displăcută nu va întuneca bucuria revederii. Facă-se ca sfintele sărbători ale Naşterii Mântuitorului să le călătorim dimpreună. Cu aceste simţăminte, am onoarea de a rămâne, Doamnă, al Măriei Voastre, prea umilul, prea supusul, prea devotatul Vostru servitor, M. Kogălniceanu.“

Elena Cuza lăsă să-i cadă scrisoarea pe covor. Privea aţintit flăcările din cămin. Învăpăiate, mătăniile de sidef, pe care le dezmierda neîncetat, cu degete nervoase, păreau rubine.

— De ce taci, Zoe? Tu ce spui?

Zoe Manta îşi muşcă buza inferioară.

„Fără tact, ca de obicei! Ăsta-i Kogălniceanu. Brutal când ţinteşte neapărat şi la ceva anume…“

— Ştiu ce te supără, continuă Doamna cu un zâmbet trist. Aluziunile dezagreabile la neînţelegerea dintre mine şi Alecu…

Doamna Manta dădu din mână:

— Cât despre acestea!… Nici nu trebuie să te gândeşti…

— Atunci?

— Dac-ar fi după mine, ne-am face cuferele şi am lua de îndată calea Bucureştilor. Cu toată instrucţiunea lui, Kogălniceanu e necioplit cu damele… Dar de bunele sale intenţiuni nu se îndoieşte nimeni. Îl iubeşte pe Vodă, iar pentru tine are extraordinar respect.

— Ştiu… ştiu… dar…

— Ce, dar?

Doamna o privi cu îndoială:

— Înseamnă să trec peste voinţa lui Alecu. El îmi scrie să rămân la Ruginoasa.

— Spre a te cruţa, nu pentru că nu te doreşte. Îi mai liniştit să te ştie departe în momentele acestea de învrăjbire. Socot însă de datoria ta să-i fii alături. Kogălniceanu spune desluşit că la Bucureşti îi fierbere mare.

— Ce pot face eu?

— De vreme ce te cheamă şi, din câte ştiu, e cea dintâi oară când cutează a-ţi scrie fără ştiinţa lui Vodă, înseamnă că se aşteaptă la evenimente de la care nu trebuie să lipseşti. Aşa văd eu situaţiunea. Tu?

Doamna suspină şi tăcu vreme îndelungată. În încăpere se auzeau doar scrâşnetul butucilor din cămin, foarfeca pendulei ciopârţind timpul, clopoţitul cald al mărgelelor de fildeş. Vorbi într-un târziu, când Zoe Manta nu se mai aştepta la nici un răspuns:

— Ştii, Zoică, la ce mă gândeam? Anevoie să fii în acelaşi timp Doamnă şi femeie… Râse a neputinţă: De mult trebuia să-mi smulg inima din piept.

Zoe Manta avu un gest de nerăbdare:

— Ce-ai hotărât? Plecăm?

Elena Doamna nu răspunse. Continua să privească focul dând încetişor din cap. Poate nu auzise.

* * *

În casele Zăvoianului cel tânăr era zarvă mare. De câteva zile, tâmplari, dulgheri, meşteri zugravi şi tapiţeri forfecau odăi, programa *english* a conului Todiriţă cu ceasuri exacte fusese dată uitării, la cuhnii se robotea doar pentru meşteri şi slugi, stăpânul luându-şi mesele în târg. Casa vuia de ciocane şi ferăstraie, sobele duduiau, spre a grăbi uscatul lucrărilor de zidărie, răsunau cântecele slujnicelor care râneau cu măturoaie lungi molozul şi murdăria cea multă. Viersuiau şi meşterii pe întrecute, şuguiau cu muierile, tot râs şi voie bună. Conu' Todiriţă li se părea cam sucit, dar avea mână largă, nu se scumpea la câteva parale, butoiaşul cu ţucsuială nu seca şi, fireşte, bărdace care să plângă nu se aflau. Bucuros de hărmălaie şi vesel nespus se afla Stan, feciorul. Existenţa *english* a stăpânului i se părea cam prea ţeapănă şi, neavând altă treabă decât să ducă tipsiile de colo-colo şi să deschidă uşa, la o vreme se simţea cuprins de urât. Nefiind trândav din fire, îi lipseau caznele gospodarului, rânitul la vaci, ţesălatul cailor, păsăritul, munca la ţarină. Ceilalţi slujitori râdeau de el că-i ţărănoi şi prostan, dar Stanley nu se supăra, ci se veselea dimpreună cu ei, ba având simbrie mai mare şi fiind becher, îi cinstea în fiece duminică, după slujbă, cu câte o butâlcă de vinars.

Mai descumpănit fusese conu' Todiriţă. Luni ce trecuse, Barbu îl ridicase din aşternut şi, nelăsându-i răgaz nici a-şi îndrepta barba, îl luă fără introducţiuni:

— Todiriţă, fiule, ca onest cetăţean şi bun patriot, aşa precum te cunoaştem, ai promis a ne pune casele la dispoziţiune pentru puţine zile. Trei ori patru, poate cinci! Dacă nu te-ai răzgândit…

Zăvoianu ridică mâna ca la jurământ:

— Onoarea Zăvoienilor nu s-a lăsat vestejită de către vampiri care, nu-i aşa, pentru a-şi mulţămi rancunele personale se pun de-a curmezişul şi – asta e! – combat în patrioţi.

Barbu Cantuniari surâse. Smintit el, Todiriţă, şi cu mintea sucită, dar îl simţeai sincer până în adâncul sufletului, nimic nu-i era mai străin de fire decât perfidia, iar pentru prieteni şi „scumpa, sfânta naţiune“ s-ar fi jertfit în toată clipa, fără umbră de şovăială.

— Gândeşti frumos, Todiriţă. Cestiunea îi că se cam lasă cu deranj.

— Ei, bravos! râse Zăvoianu. Ce, dau eu cu târnul? Har Domnului, slugi, cât oaste de brotaci la baltă stătută!

Cantuniari îl privi dintr-o parte:

— Da’ ziduri dai jos?

— Aiasta cum devine? se holbă Todiriţă.

— Devine…, oftă Cantuniari, deşi se simţea sigur de rezultat.

Todiriţă, în afară de faptul că ar fi jertfit totul pentru interesele domniei lui Cuza, era trăsnit şi se dădea în vânt după boacăne pe care el le socotea originalităţi. Un gentleman îi obligatoriu şi un original.

— Devine, reluă Barbu, că ai zece ori unşpe cămări la *rez-de-chaussée*[{95}]…

— Ale voastre sunt, fiule!, mugi Todiriţă.

— Dar noi n-avem nevoie decât de una singură.

Zăvoianu rămase cu gura căscată.

— Bre, Barbule, eu nu-s beat, căci doar ce m-am scuturat de fulgii din perină. Nu pricep nimic. Îţi sunt de trebuinţă zece odăi ori una, cui ce-i pasă? Mie, nu!

— Una singură, dar mare. Pe şleau, Todiriţă. Din întreg *rez-de-chaussée*-ul tău, trebuie să scoatem o singură sală mare. Ca de teatru.

— Teatru?! Da’ ce chibzuieşti a organiza acolo? Alergare de cai?

— Nu, Todiriţă. Chiar teatru. Cu scenă, benoare, loje şi foteluri. De staluri ne scutim. Şi om avea şi public…

Zăvoianu îşi dădu drumul la loc în aşternutul mototolit.

— Iacă, una ca asta n-am mai auzit!

Se uită instinctiv în jur, deprins să-l aibă pe Miclescu alături, gata să-i desluşească neghiobiile şi năstruşniciile altora.

— Un gentleman… Uită dintr-o dată incurile *english* şi redeveni feciorul lui conu’ Grigore: Ce-o să zică tataia, Barbule? Boieri şi ne-am apucat a deschide în casele noastre café-chantant? Boscărie? Poate ca să ne discrediteze prestigiul.

— Ăsta să fie beteşugul!, râse Cantuniari. Da’ Maria Antoaneta n-avea teatru la palatul Trianon? Da’ Medicis? Da’ Maria Tereza la Schönbrunn? Au ăştia n-au fost obraze subţiri? Ce? Pui preciuri la bilete? Faci act de cultură şi civilizaţiune!

Dintr-o dată, chipul Zăvoianului se lăţi în zâmbet de fericire:

— Aşa-i, bre! Act de civilizaţiune! Iaca pildă că cu câţi ani ne-a luat-o înainte Europa! Se ridică din nou şi începu să strige: Civilizaţiunea, domnilor, loveşte cu desconsiderare în opiniunile retrograde, pentru că progresul este o cestiune care nu poate să nu lupte, fiindcă controlul suprem este naţiunea care nu dezarmează… *Aux armes, citoyens!*

Dindărătul uşii se auziră ţambalele lui Stan.

— Ce-i, bre, bobleticule?

— Ba’s eu, Stanli, se hlizi feciorul. Am zis că faceţi discurs! Şi, p-ormă, m-a oprit conu’ milărd Vasilică pe Pod, că zicea că se duce până mai încolo, la nu ştiu ce daravelă ori o fi vreo cocoană, o cheamă Randa ori poate Manda şi încă Randavu[{96}]… că am ţinere de minte, dar taman atunci m-o oprit şi Florica, ciuma ceea de găinăriţă, de-mi zise că cuscră-său îi zăcaş de brâncă şi nu poate cloştele să mai ouă de farmece – îşi înghiţi saliva – că i-o zvârlit copită arsă de măgar înţărcat la coteţe şi gardistul zice descurcă-se cum or şti, că de cumetre şi necazuri îi sătul, i-a chicat părul şi i s-or terfegit nădragii, iertaţi, la şezut…

— Stanley!, urlă Todiriţă. Gura! Ce ţi-a zis conu’ Vasilică?

— Hă! Hă! Hă!, râse feciorul, ducându-şi mâna la gură. Cică vine să vadă iarmarocul nostru, milărd şi coane Todiriţă. Mai reflectă o clipă şi, înclinându-se spre Cantuniari, adăugă: Milărd şi dumneavoastră, coane Barbule!

— Şi zi aşa, milord Vasilică, zâmbi Barbu, bezele de rămas-bun, trăistuţa în bastonaş şi… valea!

Alecsandri, în şubă de vulpi şi cuşmă cu urechi, se aşează pe canapea.

— Ci leapădă-te de straie!, porunci Zăvoianu. Îi doar cald destul.

Poetul dădu din cap:

— Mi-i numai bine! Şi-apoi nu-s pus pe taifet, sunt în zor, ca înainte de ducă.

— Când pleci?

— Imediat spre prânz. Cuferele îs gata la otel, aşteaptă doar a fi încărcate.

Încă una din ciudăţeniile conului Vasile! Avea sumedenie de prieteni la Bucureşti, toate casele îi erau deschise cu zâmbet şi flori bardului Mirceştilor, dar dumnealui, deprins din juneţe cu confort şi programă fără obligaţiuni, trăgea totdeauna la Otel Hugues, unde aprecia curăţenia, saltelele şi plăpumile de puf, merindea aleasă.

Cantuniari zâmbi:

— Te lasă inima să pleci fără că cunoşti sfârşitul… piesei? Taman tu, autore de teatru?

Poetul îşi tampona mustaţa din care începuseră a ieşi aburi.

— Când îmi alcătuiesc piesele, nu le cunosc dinainte finita. M-ar cuprinde plictisul ca pe orice spectator carele ştie dinainte ursita şi fortuna eroilor. Oricum, însă, n-aş fi putut zăbovi. Vodă mă mână la Paris cu mesagiu zornic către Napoleon. Şi-i lesne de gâcit că, în circonstanţele prezente, cu cât ajung mai repede la sprijinitorul cel mai puternic al prinţului, cu atât mai ferice pentru noi.

Todiriţă Zăvoianu îşi drese glasul:

— Iată o declaraţiune, frate Alecsandri, carele-ţi face cinste! Simţul datoriei este maşina progresului! El stă deasupra celorlalte ambiţiuni, care venalitatea şi corupţiunea opozanţilor ne împiedică să ajungem la civilizaţiune. Aşa că, frate Alecsandri, du-te cu bine!

— Mulţămesc, surâse ironic conu Vasile.

— Cale bună şi drum neted ca celuia din poema Bolintineanului… Răcni: „Pe un cal ce muşcă spuma în zăbale/Printre zi şi noapte, el îşi face cale…/Şi în umbra nopţii armasaru-i zboară/Ca o închipuire albă şi uşoară…!“

— …între stele luna-i cântă la vioară, râse Alecsandri. Să lăsăm şaga. Barbule, doream să te văd înainte de a mă urni la drum. Deţin o informaţiune de ultimă oră.

Cantuniari îi îndreptă o privire încordată. Nu întrebă nimic, aşteptându-l să vorbească.

— O fi gogoriţă ori ba, aceasta urmează s-o desluşeşti tu. Complotiştii vor folosi pentru asasinarea lui Vodă o maşinărie, ceva nou, o invenţiune puternică şi vicleană. Zvonul spune că spulberă şi distruge tot, la ceas dinainte rânduit.

— Cum vine asta?

— *Mon cher*, după cum ştii, eu am fugit de la Şcoala Politechnică! Atâta am priceput că instrumentul e iscusit, merge după ornic. Dacă poftesc uciganie şi prăpăd la ceasurile unsprezece, să zicem, apoi acestea atunci se vor întâmpla după poruncă, fără a fi şi eu de faţă. Las scula la loc potrivit şi aştept trăgând din lulea în celălalt capăt de târg.

Chipul lui Barbu se întunecă. Ochii păcurii cercetau departe, peste cuşma poetului, încercând parcă să întrevadă dimensiunile prăpădului.

— Dacă nu-i o născocire din Jules Verne, situaţiunea mi se pare foarte gravă! Mişelia nu poate fi ocolită, ticăloşii nu pot fi împiedicaţi şi dovediţi. Se uită în ochii lui Alecsandri:

Ştiu că nu iubeşti indiscreţiunile, dar circonstanţele ne iartă. De unde ai novela? Persoana-i serioasă? Cine-i?

Poetul răspunse scurt:

— Victor Place. Mi-a şoptit-o azi-noapte, la supeul Oteteleşenilor.

Cantuniari rămase pe gânduri: „Place… Consulul lui Napoleon la Ieşi. Franţuzul nu numai că prezintă garanţii de seriozitate, dar îi şi un simpatizant ardent al lui Vodă, susţinător înfocat al tuturor ideaţiunilor noi de progres…“

— Văd că te-am pus pe gânduri, rosti Alecsandri. O persoană prevenită…

Cantuniari îşi scutură luleaua în scrumelniţă.

— Nu ştii… Născocirea… Cel ce a făcut invenţiunea îi român ori strein?

— Nu cunosc, dragul meu, şi nu văd cum ai putea afla…

— Ar fi o cale… Ministerul de Război.

Poetul se ridică şi îşi luă rămas-bun. Todiriţă îl îmbrăţişă călduros; o îmbrăţişare de urs care făcu oasele lui Alecsandri, în ciuda blănii, să pârâie. Încercă să-şi ascundă emoţiunea – Zăvoianu era sentimental –, dar avea ochii umezi.

Pe sală, Stan, feciorul, cu gura până la urechi, îi făcu închinăciune adâncă:

— Milărd şi coane Vasilică, drum bun! Şi nu uitaţi să luaţi tiutun/că Stanli, feciorul/Vă urează noroc cu ulciorul!

Se uită la Alecsandri cu ochi strălucitori, roşu la obraji şi mândru nevoie mare. Adăugă modest:

— Acestea eu le-am ticluit…

Alecsandri râse cu poftă:

— Bravo, Stane! Bag de seamă că tu şi stăpână-tu vă întreceţi în a face stihuri… Rămâi sănătos şi mulţămesc de urare iscusită.

Îi strecură un napoleon de aur şi plecă râzând.

„Bobletici amândoi… *mais charmants*.“

* * *

Irina Sutzu îşi privi mâinile fine pe care străluceau două smaralde magnifice. Deşi în *robe de chambre* şi cu părul prins doar în câteva ace, era tot maiestuoasă, impozantă, inaccesibilă.

„Pe prinţesa Sutzu“, o caracterizase Victor Place, fin cunoscător al femeilor prin naţie şi vocaţiune, „nu ţi-o poţi închipui în intimitate. Ai impresia că nu-şi scoate niciodată coroana.“

Sutzu, îngândurat, pianota pe braţele fotoliului. Era una din rarele clipe când se aflau numai ei singuri într-o încăpere, fără a fi pe punctul de a primi ori de a pleca într-o vizită.

Pe buzele prinţesei stăruia un surâs maliţios:

— Printre altele, *mon ami*, începu, cred că nu eşti prea abil…

Sutzu tresări:

— La ce te referi?

— La conduita ta faţă de micuţa baroană…

Prinţul avu un gest de iritare:

— Iar începem? E o istorie terminată.

— Din punctul tău de vedere, probabil… Din al ei, te asigur că nu! Tu nu cunoşti femeile… Râse: Nu eşti îndeajuns de suplu pentru aceasta.

— Te cunosc pe tine, mi-e suficient.

Prinţesa îşi lăsă capul pe spate şi râse, hohote distincte:

— Încă o dovadă că nu mă înşel. Dar nu despre mine este vorba… Tu nu ştii de ce este capabilă o femeie blesată. Devine mai atroce, mai teribilă decât o fiară. Iar tu ai rănit-o în tot ce este mai profund: în orgoliul ei. Şi are un orgoliu drăcesc, crede-mă.

— Irène, discuţiunea mi-e profund dezagreabilă, lipsită de bun-gust.

— Adevărat… Părinţii noştri nu discutau între ei despre amanţii lor. Încă unul din rezultatele progresului.

— Te rog… Doar ţi-am explicat…

— Şi am înţeles.

— Atunci? Ce-ţi pasă de orgoliul blesat al baroanei?

— Îmi pasă de interesele tale. Această Lélie va încerca să se răzbune, să te distrugă. Dacă ar putea să te sfâşie, n-ar ezita o singură clipă.

Sutzu o privi neliniştit:

— În fond, ce ştii?

— Tot ce mă interesează să ştiu. Pe o fiinţă ca această tigroaică n-o poţi abandona după capriciu, ca pe-o midinetă ori o slujnicuţă, fără consecinţe. E de-ajuns s-o priveşti. Deci, prietene, important nu e ce ştiu eu, ci ce şi cât ştie ea. Mă refer, bineînţeles, la aventura voastră complotistă.

Îi privi o clipă chipul descumpănit şi zâmbi:

— După figura ta, înţeleg că ştie destul.

Sutzu dădu excedat din mâini. Se îndreptă nervos spre cămin şi, rezemându-şi gheata de grătar, întrebă cu spatele întors:

— Ce pot să fac?

„Aşa, într-un picior, seamănă cu o barză… Sau cu o umbrelă. Amândouă, însă, distinse…“ Îi veni să râdă.

— Ce pot să fac?

— Îmblânzeşte-o.

Sutzu se răsuci:

— Cum?

— Promite-i, dă-i… *Enfin*, nu-i cunosc pretenţiunile. În orice caz, jivina trebuie adormită, acum, cât poate muşca. Până la data conspiraţiunii.

— Imposibil!, izbucni prinţul. Irène, te rog eu, nu te mai gândi la afacerea asta…

Prinţesa dădu din cap ca un cal nărăvaş:

— De ce imposibil?

— Pentru că are pretenţiuni aberante.

— *Par exemple!*

Sutzu era prea enervat ca să se mai stăpânească:

— Vrea s-o ung prinţesă Sutzu! Doamnă a României! De ajuns?

— *Tiens!*, surâse… Numai atâta? Micuţa vizează sus! Şi, în fond, *mon ami*, ce te împiedică să-i făgăduieşti chiar şi coroana Bourbonilor?

Sutzu o privi scurt. Irina se amuza în chip vădit şi asta-l enerva. „Sapristi! Aş fi preferat o scenă! Dar dacă asta te distrează, n-am decât să merg până la capăt!“

— Promisiuni! N-o socoti imbecilă. Pretinde drept garanţie o scrisoare compromiţătoare, care să te denigreze şi, în acelaşi timp, să conţină intenţiunile mele ferme de a o lua în căsătorie. Scrisoarea trebuie pecetluită, bineînţeles, cu sigiliul meu.

— Atât de departe aţi ajuns? Drăguţ! De mine nu ţine deloc seama… Dar nu contează! Are o cutezanţă şi un *toupet* admirabile! Şi de ce nu-i dai scrisoarea?

Prinţul se holbă şi rămase cu gura căscată, nu tocmai distins.

— *Tu es folle?!*[{97}]

— *Pas du tout. À la guerre, comme à la guerre.*[{98}]

— Dar, respinse sufocat prinţul, aventuriera aceasta nu se va sfii să afişeze peste tot scrisoarea! O va publica în toate gazetele, n-o să mai putem scoate capul în lume! O, precis nu-ţi dai seama ce vorbeşti! Sunt lucruri care nu se fac şi nu se iartă în lumea noastră!

Se plimba agitat, trăia, avea în faţa ochilor scandalul în toată enormitatea sa.

— Linişteşte-te! Scopul scuză mijloacele. Şi nu-ţi dau o noutate. Dacă ieşi victorios din această aventură, zâmbi sarcastic, şi ajungi Domn… E ridicul să-ţi explic ce poate face Vodă, pentru a astupa gura unei demimondene compromise. Dacă pierzi, oricum ne aşteaptă pribegia. Şi aceasta este o idee cu care trebuie să te obişnuieşti, să fim preparaţi din timp, aşa cum au făcut-o familiile noastre şi altădată. Deci, fă-i compunerea aceea, fără ezitare *et sans retard*…

Sutzu îşi privea soţia, nevenind să-şi creadă urechilor. Parcă acum o descoperea şi, într-un fel, îşi zicea că-i mai periculoasă decât Lelia.

— Ce mai aştepţi? Ai acordul meu ferm.

Prinţul şovăia.

— Nu ştiu cum mă va primi. Simt că nu mai are încredere în mine.

— Oblig-o să aibă. Oferă-i, de pildă, informaţiuni concrete în legătură cu complotul. False, desigur, dar nu grosier false. Un fals abil. Şi *à propos* de falsuri… Pretinde ca scrisoarea să fie sigilată?

— Da.

— N-ai decât să foloseşti pecetea pe care o folosea bunicul vostru – zâmbi –, când îşi lua angajamente nu tocmai onorabile. Se află în casa ta de bani, într-o casetă de marochin verde.

Sutzu o privi câteva clipe zăpăcit, apoi începu să râdă. Se apropie şi-i sărută mâna cu efuziune.

— Eşti nepreţuită, Irène. Cu adevărat demnă de o coroană princiară!

Prinţesa surâse leneş:

— Nu deveni sentimental… Nu-ţi vine deloc.

* * *

— Trebuie să cred că te-ai speriat?

Baroana îl privea sarcastică, jucându-se cu scrisoarea prinţului. O cercetase în treacăt, şi-acum o aruncă neglijent pe o consolă.

Sutzu se crispă. Indiferent de intenţiunile ce se ascund sub vorbe, conversaţia trebuie să rămână amabilă, tonul politicos. Felul brutal în care Lelia preciza o chestiune ori alta, totdeauna prea directă, prea în ofensivă, îl enerva, venea în contradicţie cu toate normele de conduită care i se administraseră încă din leagăn.

Câtă deosebire faţă de Irène, regală, subtilă, desăvârşită, impecabilă până în vârful unghiilor poleite!

„N-am cunoscut-o pe Irène… *C’est le comble!*[{99}] Cred că m-am îndrăgostit de nevastă-mea!“

Lelia îl primise ascunzându-şi surpriza şi satisfacţia, decisă să-şi joace bine cartea, să nu se lase „rulată“. Îi supraveghea orice mişcare, cea mai mică tresărire a feţei, se simţea ea însăşi ca o pisică flămândă, pândind gaura unui şoarece.

Prinţul se cenzura şi el atent. Încerca să fie natural, degajat şi, cât îi permitea natura, în limitele caracterului Sutzu, vesel şi amuzant.

Constatase cu oarecare surpriză că Lelia nu-l aşteptase, ca de obicei, trântită pe canapeaua Madame Recamier din budoar, într-una din savantele ei rochii de casă, sugerând rafinamente de harem. Era într-o toaletă sobră, lăsând să se vadă doar gâtul şi mâinile, deloc astăzi fatală şi cu dinadinsul seducătoare ci, mai degrabă – prinţul încerca să-şi formuleze impresia –, da, mai degrabă femeie de afaceri. Se simţea contrariat, dar în acelaşi timp încerca un sentiment de uşurare. Ţinuta, atitudinea Leliei nu invitau la intimităţi. Impulsurile prinţului erau în genere sărace, inspiraţiunea amoroasă fiindu-i condiţionată de un complicat concert de preliminarii.

— Speram să te găsesc mai bine dispusă.

— Sunt foarte bine dispusă. Te întreb doar dacă te-ai speriat. Când ne-am văzut ultima oară, păreai un iepuraş încolţit.

— M-ai luat pe neaşteptate, *chéri*. Dacă ai fi mai puţin impetuoasă, ai înţelege că unele deciziuni nu se pot lua pe loc, cer un timp în care să te obişnuieşti cu gândul… Să reflectezi.

Lelia de Gunsbourg zâmbi:

— Şi ai reflectat?

— După cum vezi.

— Deci, mă iubeşti. O dragoste irezistibilă!

Sutzu râse stânjenit, arătând spre consolă.

— Ţi-am dovedit-o, nu?

Baroana îşi muşcă buza cu dinţii laţi şi albi:

— Nevastă-ta ştie?

Prinţul avu impresia că l-a pocnit o cărămidă în ţeastă: „Hotărât, toate femeile sunt nebune!“

— Eşti veselă! Îţi arde de glume. Păru ofensat: Credeam că te fac fericită. Nu-s modest deloc, dar… aşa-mi închipuiam.

— Sunt foarte fericită. De ce nu mă săruţi?

Sutzu, în general stângaci – era prea ţeapăn, prea protocolar, când „îmbrăţişa“ cerea permisiunea înainte, iar după aceea săruta mâna –, o luă în braţe solemn. Greaţa provocată de buzele Leliei îl făcu să se clatine.

— Sunt cam obosit, scumpa mea. Tensiunea, emoţiunile sunt prea puternice, dar curând totul se va fi isprăvit, slavă Domnului!

Baroana îl privi printre gene:

— Cât de curând, *mon cher*!

Sutzu îşi reprimă tresărirea de bucurie. Întrebarea Leliei îl ajuta să-şi strecoare în chip firesc informaţiunea. Declară grav:

— *Chéri*, eşti zingura perzoană care o află, în afară de cei implicaţi, desigur. Nu mai trebuie să-ţi atrag atenţiunea asupra secretului absolut! Atentatul va avea loc pe 28 curent.

Baroana păru speriată:

— Aşa curând? Dar unde? Cum?

— Pe Podul Mogoşoaiei… O persoană foarte sigură va trage cu pistolul asupra lui Cuza.

— Cum îl aduceţi pe Vodă acolo?

Sutzu râse:

— Va veni singur. Când vrei miere, te duci la… albină. Râse încântat de propriu-i *mot d’esprit*: Mai ales când Albina e şi… *décolletée*…

* * *

Ipistatul părea şi el nedumerit:

— Ce pot să vă spun, don’ căpitane? Ăsta, adică Pandele, nu minte.

— Eşti încredinţat?

— Eu sunt. Nu poate ca să mintă! Îi ţinem umbra, de nu pune oamenii geană peste geană. Plimbă flaşneta aia din Colţei până la Fântâna Roşie, îi trage o muzică, mai aşteaptă… Stăpânii-s muţi, nu adie o perdea, porţile ferecate! După înţelegere, omul pricepe că n-are ca să zic poştă şi pleacă în damblaua lui. Îi ţinem umbra şi la alde *Şapte Fraţi*. Stă singur de vorbă cu sticla, n-are o altă necesitate de conversaţie.

Barbu îşi trecu palma peste bărbia bine rasă.

— Ce părere ai, Dumitrescule? Să fi schimbat curierul?

Ipistatul îşi micşoră ochiul stâng, semn că pricepe unde bate Cantuniari:

— Adică, scuzaţi de un pardon, să fi mirosit opozanţii vânzarea ăluia? Poate ca să fi mirosit, pen’ că iscoadă tocmită la două tabere s-a mai văzutără. Îl ţineţi minte pe Ulcică din uliţa Târgovişteiˢ{100}? Slujea şi la muscal, şi la tiroleji, şi la şalvaragii.

— Dă-l păcatelor pe Ulcică, altele ne ard acuma!

— Ordonaţi!

Barbu râse amar:

— Aia e că nu ştiu ce să ordon! Certitudini nu avem, ci doar presupuneri. Adevărat, cunoaştem urzitorii, dar nu şi uneltele. Dacă născocirea aceea năprasnică nu-i basm, unde şi cum o dibuim? Bănui că vor încerca să-l răpună pe Vodă la unul din spectacolele Albinei di Rhona.

— Pardon de indiscreţiune, de ce?

Barbu îşi ciupi uşor obrazul… „Hm! De ce?“

— Pentru că se grăbesc. Să nu apuce Vodă să legifereze reformele făgăduite. Din pricina bolii, Vodă nu părăseşte

palatul. Iar acolo nu se pot strecura, cel puţin în cestiunea aceasta garantez. La spectacol însă se va duce. S-a anunţat şi-n gazete… Dar în care anume zi vor da lovitura? Iacă ce trebuie să aflăm, „cu necesitate“, cum zici dumneata.

— Şantanista dă doar trei scene, pot ca să vă spun, că-mi vine gazeta acasă, după abonament. Pe 26, 27 şi 28 corent.

Barbu pocni din degete:

— Ei, asta e! Când? În care zi din ăste trei?

— Da’ ce, Vodă se duce la toate panaramele?

— La toate, surâse Cantuniari. În fiecare zi se joacă altă panaramă – un vodevil, o farsă cu danţuri şi o comedie, reprezentaţiune extraordinară, unde-şi dau concursul şi artiştii noştri Magheru, Botez, Gestian, Pratto, în fine… Biletele s-au fost reţinut de o lună.

— Etete, drăcie! se miră ipistatul fără să se ştie de ce. Don’ căpitane, nu face pentru ca să intraţi la griji. Aflăm noi ziua conspiraţiunii.

— Trag nădejde, Dumitrescule. Pe Pandele nu-l scăpaţi în continuare din ochi. Eu mă duc la Ministerul de Război. Poate dibui acolo persoana inventatorului. Asemenea născocire, chiar dacă a rămas simplă propunere ce s-a fost îngropat într-un dosar de arhivă, nu se poate să nu lase urmă cât de măruntă. Ce mai face coana Lisaveta? întrebă îmbrăcându-şi blana.

Nae Dumitrescu zâmbi încântat.

— În fiece dimineaţă vă prezentează complimenturi. Doar că eu, scuzaţi de un pardon, uit să vă ţin la corent… Altfel, vrednică, cinstită, onorabilă.

Prima persoană pe care o întâlni la Ministerul de Război fu generalul Iorgu Grănişteanu. Era roşu în obraji, bine dispus, ochii îi străluceau după „micul întăritor luat la Hugues, căci, oricât ai fi de oştean, geruiala n-o răpui cu spada…“

— Ce faci, *mon cher*? Nu te mai vede omul pe nicăiri!

Barbu îi strânse mâna întinsă:

— Vă salut, domnule general. Treburi…

— Treburi?! se miră Grănişteanu sincer. Ce treburi? Ţara-i liniştită, opoziţia a amuţit, se anunţă un sezon extraordinar, Vodă ne-a promis sărbători feerice, aşa că ce treburi aveţi voi acum, la Siguranţă? Jucaţi ghiulbahar şi… *dolce farniente*! Îl bătu amical pe umăr: Las’ că vă ştiu eu pe voi, şmecherilor! Vă văietaţi, ca să vă ascundeţi căscatul de după somn prea îmbelşugat!

— Aşa e, domnule general, surâse convenţional Barbu.

Grănişteanu era de fapt un ins nevinovat, naiv, sincer. Nefiind însă prea isteţ, îşi închipuia anevoie că nu toţi oamenii îi seamănă. Un destin amabil îl ferise de decepţiuni; până azi, la cincizeci şi cinci de ani, nu cunoscuse încă ipocrizia, trădarea, hainia semenilor. Lelia de Gunsbourg avea să-i mânjească cu dohot imaginea trandafirie asupra existenţei, dar în dimineaţa mohorâtă de iarnă, acolo, pe treptele ministerului, încă n-o ştia. Iar zvonurile despre liniştea şi binele ce domneau într-un Bucureşti paradisiac i le strecurase anume Siguranţa pe diverse căi, pentru a o deruta, la rându-i, pe baroană.

— Ştiu că nu-i aşa, Taliene, râse generos generalul, Siguranţa îi mereu trează, dar îmi place să şuguiesc. Totuşi mai găseşte-ţi vreme şi de petrecere… *Des petits amusements…* Asta nu face rău nimănui şi mâini-poimâini te pomeni că ţi-ai prăpădit tinereţea, fără a lua seama, şi nu ştii pe ce uliţă s-o mai caţi. Îi întinse mâna cu aceeaşi cordialitate: Ne vedem desigur la reprezentaţiunile italiencei… Aud că va fi ceva magnific!… Şi sărutăm dreapta cucoanei Vasilena. Îi ducem dorul…

Barbu coborî în arhivă. Se afla în beciurile ministerului şi, de fiece dată, se rătăcea în labirintul de dulapuri înalte, ticsite de dosare, care brăzdau în şiruri încăperea uriaşă, încercând să dea de Ciolac, şeful serviciului. Degeaba strigai, bătrânul era fudul de urechi, chiar dacă nu de-a binelea. Surzenia însă nu şi-o recunoştea, punând-o pe seama unei concentraţiuni totale, în care-l scufunda truditul

la dosare. Până la urmă îl găsi, gălbeior, boţit, cu *pince-nez*-ul alunecat spre vârful nasului lăcrămos şi mânecuţe negre de serj până la coate. Oriunde l-ai fi întâlnit, gândea Barbu amuzat, nu l-ai fi putut lua drept altceva decât era: amploiatul-şoarece de birou, mohorât, modest, truditor, neînsemnat, devotat slujbei până la fanatism. Individul umil despre care nu-ţi puteai deloc închipui la ce visează şi ce face el acasă, în timpul liber.

— Bun găsit, nene Ciolac!

Bătrânul îl privi peste ochelari şi zâmbi ştirb:

— Vă salut, musiu Cantuniari.

— Ce mai faci?

— Mulţumesc de politeţ, dar nu pentru daravelile mele aţi venitără dumneavoastră şi cum că ce fac junghiurile madamei Ciolac. Ce poftiţi?

Barbu râse. Ăsta era bătrânelul. Direct, nu-i plăcea vorba lungă şi te lua repede cu timpul măsurat, ca să nu-ţi vorbească despre ale lui. Ziua de lucru i se părea prea scurtă şi dorinţa lui supremă era să apuce, până a ieşi la pensie, să facă ordine deplină în harababura ce-o găsise în minister. Până acum câţiva ani, lucrase la Departamentul Finanţelor.

— Nene Ciolac, mă interesează autorul unei invenţiuni cam năstruşnice.

Bătrânul dădu din umeri:

— Toţi nebunii la noi, musiu Talianu… pardon, Cantuniari, da’ eu aşa v-am apucat neamul.

— Zi cum îţi vine la îndemână, râse Barbu.

— Cum vă spuneam, ca acilea năzbâtii n-am mai pomenit! Eu zic că n-au inşii ce face, n-au griji! De perpetumobile nu mai vorbesc. E săptămâna şi perpetul! Altu’ a născocit *viteaza marmită*, o strachină pe roţi să hrănească oştenii în marş, adicătelea să nu-şi tragă ăia sufletul nici când îmbucă, altu’ a venit cu *cortelul antischijă*… Într-o mână umbrela, în cealaltă flinta!

— Ei bine, îl întrerupse Barbu, eu am venit pentru altă drăcovenie. E vorba de o sculă care explodează la ceas anume rânduit, fără a fi stăpână-său de faţă… Cred că…

Bătrânelul îl opri:

— Gata, musiu, ştiu despre cine-i vorba! Un amărât, Cornescu, slujbaş la Finanţe. Trudeşte la năzbâtia aia de vreo cinşpe ani… Îi trăsnit rău, altfel om ca toţi oamenii, cuminte, la locul lui, cu frica lui Dumnezeu şi a nevesti-sii… Că ţine pitici sub căciulă, sărmanul nu are vină. Staţi numai să vă scot dosarul…

În stradă, Barbu opri cea dintâi sanie fără muşterii:

— Uliţa Şoldani, jupâne!

— Nu cunoaştem, coconaş, spuse vizitiul peste umăr. Trupul gros îl împiedica să se răsucească.

— Calea Craiovei{101}, că de-acolo nimerim lesne.

— Nici Craiovei nu cunoaştem!

— Calea Craiovei sau Podul Calicilor! Ce naiba, omule, se miră Barbu, ce mai ţii biciul ăla în mână dacă nu cunoşti târgul?!

— Calicilor cunoaştem…

* * *

„…Acest testament olograf scris în întregul său, datat şi subscris de mine, s-a făcut astăzi în Bucureşti, la 20 în luna Decembrie 1863 calendarul nou sau 7 Decembrie calendarul vechiu, în patru exemplare asemenea, din care unul îl voiu încredinţa preaiubitei mele soţii Elena Doamna, unul Preasfinţiei Sale Arhiepiscopul Calinic Miclescu, Mitropolit al Moldovei şi Sucevei, unul căpitanului Efrem Ghermani şi unul se va găsi în portofelul meu roşu care se deschide cu numerele 5 5 5 5.

Orice dispoziţiune şi testament anterior acestuia sunt şi rămân desfiinţate. A.I. Cuza.“

Vodă vârî exemplarele într-o mapă pe care o ascunse într-un sertăraş secret al biroului, încuie şi răsuflă uşurat, cu sentimentul că s-a lepădat de grea povară.

Deşi slăbit de boală, suflând greu din pricina astmei, clătinându-se pe picioarele nesigure, Alexandu Ioan nu se gândea la moarte. „Dar măsuri de precauţiune sunt totdeauna necesare. Viaţa omului“, filosofă în gând târându-se spre pat, „ca oul în mâna copilului, flacără în bătaia vântului. Iar dacă ţi-a fost drag cineva şi ceva, apăi dragul acesta nu osteneşte nici după ce ţi-ai dat ultima suflare. Şi parcă altfel pleci la drumul cela neştiut, drumul ce nu duce nicăieri, ştiind că pe toate le-ai orânduit şi lăsat în urmă cu înţelepciune şi inimă dreaptă.“

Şi dacă Dumnezeu i-a hotărât sorocul, ochii îi închidea liniştit. Avusese grijă să-i asigure zile tihnite Elenei Doamna, viitorul nevârstnicilor Alexandru şi Dimitrie, dar mai presus de toate îi poruncise Kogălniceanului cu limbă de moarte cum avea să opintească pentru binele naţiei. El era cel sortit să continue opera lor abia începută, să desţelenească mai departe drumul spre culmile visate încă din juneţea lor. Nu-i încredinţa nici un exemplar din testament, temând spaima şi durerea lui Mihalache, să nu-i dea încă o pricină de a se împotrivi deciziunii sale de a înfrunta cu fruntea sus, dinaintea întregii ţări, complotul opoziţiei. Vodă râse încetişor. Ca mulţi oameni superiori şi mari bărbaţi de stat, Mihalache era superstiţios, dădea crezare semnelor pe care le răstălmăcea în păcuriu. Când auzea de moartea vreunui apropiat, se trăgea cu discreţiune de marginea de sus a urechii – cum îl învăţase mumă-sa când era mititel, adică să crească mare, deci să trăiască – la cuvântul testament bătea în lemn, marţea nu ţi se urnea la drum nici mânat cu biciul, toate zilele de 13 erau rupte din calendar; pe zi de 13 nu-şi părăsea locuinţa, nu lua nici o deciziune însemnată şi, deşi hulpav, mânca de post…

Cuza îşi strânse halatul de brocart căptuşit cu blană în jurul trupului şi se aşează în jilţul de lângă cămin. Închise ochii. Trebuia să se destindă, să alunge pe cât îi sta cu putinţă orice urmă de suferinţă şi mai ales de slăbiciune. Apelă la vechiul său sistem de concentrare şi, peste câteva minute, chipul, deşi încă tras, deveni limpede, neted, ochii îşi recăpătară însufleţirea plină de scânteie şi viaţă care îi fermeca pe ceilalţi.

Acum putea să-l primească pe feciorul Talianului.

Barbu cerceta făptura lui Vodă cu inima strânsă de durere. Îl neliniştea desigur figura stoarsă de bolişte, dar, mai cu seamă, îl impresionau mâinile Domnului. Fine, prelungi, cu venele bulbucate, atârnau de o parte şi de alta a jilţului, stoarse de vlagă; mâini din care viaţa se alunga cu picurişul.

Una din rarele bucurii de care are parte un principe este dragostea nefăţărită a supuşilor săi. Istoria cunoaşte puţini dintre aceştia, căci cel ce stăpâneşte într-o mână ţine sceptrul, în cealaltă cnutul. Iar omul nu-i câine să lingă ciubota stăpânului, după ce i-au fost fărâmate oasele. Oameni blajini în scaune crăieşti s-au fost întâmplat arareori. Puterea – spre a o dobândi şi apoi a o păstra – presupune tărie de vârtute, iar aceasta e însoţită mai totdeauna de brutalitate, nemilă, lipsă de scrupuluri, crez fanatic într-o idee, dar cel mai repede în sine însuşi, Ursitul, alesul între aleşi. Cine nu împărtăşeşte crezul e înlăturat din drum fără cruţare.

Alexandru Ioan Cuza făcea parte dintre cei puţini. Nu o dată avusese ocaziunea să constate dragostea pe care i-o dăruia poporul său: plugari, târgoveţi, o parte din boierimea ţării – luminaţii – îi închinau cele mai nobile simţăminte, Alexandru Ioan era steaua lor, norocul unui popor urgisit, depozitar de idealuri şi nădejdi, părinte şi cârmuitor blând. Cuza nu urcase treptele tronului retezând capete, nu-l păstra cu flinta, barca lui nu plutise niciodată pe o mare de sânge şi lacrimi. De aceea nici nu simţea

teama. Teama – visul rău al tuturor tiranilor autocraţi, stăpâni nemiloşi al căror ideal şi obsesiune, cum spunea Mihalache Kogălniceanu, este preamărirea numelui şi persoanei lor, nu fericirea naţiei… Şi bieţii nu-s de pizmuit! Trăiesc la rându-le tirania spaimei de o dreaptă răzbunare. Teroarea ei.

Vodă Cuza se preumbla nestingherit pe uliţele Bucureştilor, în strai de colonel, însoţit doar de un aghiotant ori de franţuzul Baligot de Beyne, şeful său de cabinet, intra în prăvălii şi locante, stătea de vorbă cu oamenii, le asculta păsurile, şuguia cu ei, primea cu plăcere cafeluţa oferită de vreun târgoveţ mai îndrăzneţ în modesta sa gospodărie.

Neuitată avea să rămână în mintea bucureştenilor şi a lui Cuza primirea entuziastă pe care i-o făcuse poporul cu patru ani în urmă, când sosise în Capitală ca Domn al Principatelor Române. Tocmai dincolo de Otopeni, călăreţi cu leute tricolore îl întâmpinaseră cu buchete magnifice de flori, de se minunase însuşi Vodă de asemenea codru înflorit în miezul lui Făurar, iar de la pădurea Băneasa aşteptau pe amândouă părţile şoselei zeci de mii de oameni. Arcuri de triumf erau presărate pretutindeni, iar cel mai mare fusese înălţat la intrarea în oraş.

Scria gazeta *Naţionalul* din 24 februarie:

„Mai este trebuinţă a vorbi despre marele entuziasm ce fu duminică?… Pana… nu poate descrie acel entuziasm. Numai aceia ce au văzut acele zecimi de mii de oameni ce împlea strada Mogoşoaia de la barieră până la Mitropolie şi mai multe poşte înainte de Bucureşti, acele ferestre şi acoperişuri de case garnisite de lume, acele stindarde şi decoraţii care împodobeau toate casele, acele strigări nebune de entuziasm şi veselie, acele buchete ce curgeau pe Prinţ, acele arcuri de triumf ce se zăreau din distanţă în distanţă, în fine, acea iluminaţie splendidă şi generală, precum nu a mai văzut Capitala noastră, trebuie, zic, să se fi văzut toate acestea pentru ca să poată cineva simţi bine toată mărimea acestei sărbători.“

Amestecat în mulţime, Barbu avea obrajii plini de lacrămi. Nu era singurul. De bucurie plângeau peste o sută de mii de oameni ieşiţi să-l întâmpine pe Cuza Vodă, care împlinea un vis străvechi al românilor. Se afla pe Podul Mogoşoaiei, înţesat de lume. Ferestrele şi acoperişurile erau ticsite, fâlfâiau steaguri, cântecele şi clopotele celor o sută treizeci de biserici ale Capitalei umpleau de sărbătoare văzduhul. În faţa teatrului fuseseră ridicate piramide de brazi verzi cu lumini colorate, un mare portret al lui Cuza străjuit de zeiţe – Justiţia, Abundenţa, Gloria – domina piaţa, şaluri scumpe, ghirlande de flori şi desene mitologice aluzive la unirea ţărilor şi gloria domnitorului fuseseră atârnate de ferestre şi balcoane. Domnul, în uniformă azurie cu ceaprazuri de aur, vestă sângerie şi cizme înalte de glanţ, zvelt, chipeş, zâmbitor, le păru tuturor arhanghel pogorât din ceruri.

Impresionat peste măsură, copleşit de aceeaşi stare de beatitudine care cuprinsese mulţimea, Barbu îi jură în gând „arhanghelului“ credinţă vecinică… Nutrea un singur vis: să-l poată sluji, serv umil gata la orice jertfă…

— Doar n-oi fi plângând, Taliene!

Vodă îl cerceta sincer înveselit:

— După cum te arată chipul, mi-ai şi pus grâul la fiert.

Barbu scutură din cap, ruşinat de a fi fost surprins, de a nu-şi fi putut stăpâni emoţia.

— Alteţă! V-am spus-o şi rândul trecut. Vă asumaţi un risc prea mare… Nu-mi permit să dau poveţe Înălţimii Voastre…

— Dar? râse Cuza. Acum urmează necesarmente un dar! Nu te sfii!

— Cutezanţa nemăsurată, preanobilă însuşire, nu-i totdeauna leac şi nici soluţiune. Mari generali…

Cuza îl întrerupse:

— Ai luat meteahna Kogălniceanului. Acela ţine discursuri şi în iatac.

— Măria Ta! Putem dovedi complotul şi pe autorii lui fără să vă primejduiţi viaţa.

Vodă dădu hotărât din cap:

— Nu, Cantuniari. Hotărârea mea e de neîntors. Conspiratorii trebuie dovediţi nu mie, primului-ministru, poliţiei, ci întregii ţări. Voi fi acolo, printre oameni, arătând că nu mi-e teamă, pentru că nu mă ştiu singur, pentru că trebuie să fiu alături de poporul meu în toată clipa, dar dintâi şi dintâi la primejdie. Căci ei nu pe Principele Cuza vor a-l asasina, ci idealurile şi viitorul naţiei. Da! Trădarea trebuie dovedită, dar fără a ne face însă iluziuni că-i pe veci răpusă. Vom câştiga însă un răgaz pentru împlinirea marilor nădejdi…

Rămase tăcut o clipă, apoi începu să râdă:

— Te mustram de discursuri şi iacă am început şi eu a ţine cuvântări! Rămânem înţăleşi, dară…

— Voia Măriei Voastre, se înclină oftând Barbu.

— Cât despre cele destăinuite Kogălniceanului…

Îl privi lung. Barbu îşi simţi obrajii năpădiţi de ocară şi ruşine şi plecă ochii.

— …pentru indiscreţiune şi poruncă nesocotită, de-amu, te-om certa altă dată… În zile mai bucuroase…

CAPITOLUL XI

Păcatul cel mai mare al prinţului Sutzu, socotea Irina, nevastă-sa, era opacitatea, o anume îngustime pe care o dovedea în relaţiile sale cu oamenii. Spre deosebire de străbunii săi, Draco, originari din Egipt, poposiţi la Constantinopole în veacul al XVII-lea, oameni cu o inteligenţă suplă, adaptaţi vremii lor, cu un minunat simţ al orientării şi al contactului uman, strănepotul Constantin era obtuz, încorsetat de principii, total rătăcit în păienjenişul relaţiilor sociale.

Prea mare boier – os de domn! –, dispreţuia sângeros orice fiinţă de stirpe mai puţin nobilă, încredinţat că rangul şi calităţile spirituale sunt pe aceeaşi măsură, se însoţesc în chip necesar. În înfruntările sale politice dovedea aceeaşi rigiditate de idei, pricină pentru care îşi desconsidera apriori adversarii.

„Nu-i crede pe alţii mai proşti decât tine“, îl avertiza mereu prinţesa Irina. „Dacă-l cheamă Popescu, nu înseamnă că-i neapărat un neghiob.“

Sutzu ridica din umerii ţepeni, ososi, parcă sculptaţi în lemn, declarând arogant, pe nas:

— Un Popescu! Un Ciomârtan! Un Paraschiv! Plebe, *ma chère*. Plebe şi pleavă! Inteligenţa este productul rafinat al unui şir de generaţii care au gândit şi au ţinut condeiul în mână. Mintea are şi ea tradiţiunile ei…

Prinţesa Irina îşi ascundea zâmbetul, reflectând la tradiţiunile şi rafinamentul lui jupân Diamantaki, înaintaşul

Şuţzeştilor, „un lăptar norocos“, carele cu două veacuri în urmă izbutise să facă parale.

Deşi născută dintr-o prinţesă Mavrocordat, pe Lelia de Gunsbourg Sutzu o considera tot ţoapă. Dintâi că mamă-sa fusese o aventurieră – şi în aventură prinţul nu vedea cutezanţă, agerime, spirit mlădios, ci doar „sminteală şi lipsă de zeriozitate“ – iar tatăl Leliei, de a cărui nobleţe nu era deloc sigur, fusese un paladin ceva mai subţire, căci oricum altceva era să fii un malotru din Francia şi alta de pe malurile Dâmboviţei.

Şi o ţoapă – *lex!* – nu se putea măsura cu un descendent al faraonilor. Trăia intens această convingere – nu doar faţă de Lelia, bineînţeles – dar, distins până în vârful unghiilor şi dincolo de ele, nu o articula în cuvinte decât faţă de nevastă-sa sau persoane foarte intime, desigur, tot de sânge albastru.

Pe Lelia, deci, o nesocotea de pe poziţii patriciene, fapt la care mai adăuga o eroare: dispreţuia în general femeile; nu le cunoştea, după cum observase prinţesa Irina, şi, mai ales, nu o cunoştea pe Lelia.

În schimb, baroana cunoştea oamenii, având intuiţia aceea rară, înnăscută, a naturii umane şi care face uneori ca ochiul unui copil de zece ani să fie mai pătrunzător decât al unui sexagenar; pe Sutzu îl citise până în străfundurile fiinţei sale. De altfel, prinţul avea o personalitate rectilinie, lipsită de sinuozităţi, rigidă ca şi înfăţişarea sa. Dacă individualitatea ar fi avut culori, Sutzu ar fi fost doar negru, sau alb, sau verde, fără nici un fel de nuanţă. Pe scurt, baroana îi precizase încă de la începutul relaţiei lor coordonatele principale ale caracterului: egoism sălbatic, inteligenţă mărginită, nemăsurată îngâmfare, ambiţie mistuitoare.

Nu-l ştiuse însă şi escroc. Scrisoarea compromiţătoare îi stârnise de la început îndoială. Un asemenea act nu făcea parte din „aparatul“ de viaţă a lui Sutzu şi fusese convinsă că, înfruntând orice risc, prinţul nu va accepta să ofere o

garanţie care în lumea sa echivala cu o sinucidere pe plan social. Şi atitudinea lui în timpul vizitei trăda o nesiguranţă, ceva *louche*, o intenţie subterană.

Fără să stea pe gânduri, în aceeaşi zi, verifică autenticitatea pecetei.

„Caraghiosul!“, râsese baroana înveninată. „Îşi închipuie că are de-a face cu un copil mic!“

Îi arătase epistola lui Rech, giuvaiergiul de pe Podul Mogoşoaiei, furnizorul Casei domnitoare şi al întregului protipend. Baroana era una din clientele bune, şi neamţul o servise cu toată solicitudinea. Pecetea nu era valabilă, lipsindu-i din cel de-al treilea câmp gheara de leu…

Lelia părăsise prăvălia cu un zâmbet rău: *En garde, monseigneur!*

Nu putea pretinde că e frig în odaie. Dimpotrivă, aerul din iatacul Leliei i se părea mai înăbuşitor ca într-un harem. Harem! Figură de stil, bun înţeles, căci nici un picior de ghiaur nu pătrunsese vreodată în lăcaşurile de desfătare ale sultanilor şi nici măcar de credincios, dacă nu fusese descotorosit de anume detalii fizice. Două sobe de porţelan duduiau, arome felurite – flori, hârtie de Armenia, lemn de tec, tămâie, esenţă de tuberoze – îmbălsămau puternic încăperea, până la migrenă.

Ionică Miclescu, într-un halat bogat de caşmir (al cui o fi? îl schimbă la fiece ibovnic?), puse pe umerii Leliei un şal spaniol care o învăluia în întregime. Baroana îl privi surprinsă. Îşi ştia trupul fără cusur, iar efectul de somptuoasă mantie al părului despletit era desăvârşit şi sigur. Despuiată şi despletită – era un privilegiu pe care toţi amanţii ştiuseră să-l aprecieze şi să-l onoreze.

— Nu-ţi place?

Ionică Miclescu îşi coborî genele frizate. Îmbujorat ca după somn, bălan şi cârlionţat, părea un copil.

— O!, exclamă înduioşată Lelia. Băieţelul meu e pudic! *Mon Dieu! Vous autres, moldovalaques!*{102} Atâta candoare

la cel mai vestit Don Juan al Principatelor! Nu mă aşteptam…

Ionică bombăni alintat:

— Nu-i vorbă de candoare… Mă tulburi… Şi nu te lua după tăti legendele.

Ionică nu era desigur cel Casanova, frânge-inimi, pe care-l zugrăvise Alecsandri baroanei, dar nici neînţărcat nu rămăsese. Nu-i plăcea însă „dragostea de pehlivancă“ a Leliei, scamatoriile în amor, satanicească ştiinţă a dezmierdărilor, care-i purtau gândul la anume case din Paris, unde, pentru atâţia şi atâţia franci, îţi cumpărai mângâierile cu ceasul.

„Deosebirea-i că nu cumpăr – ba-s cumpărat! Şi nu-i cu ceasul, ci cu noaptea; cât despre lux, marile curtezane, ca Dridri Pompon ori Louise Marckaud, n-o întrec…“

Lelia se apropie de samovarul rusesc, o piesă uriaşă de argint masiv. Turnă ceaiul în ceştile fragile, un porţelan străveziu cu păuni de aur. Lichidul verde avea adâncimea smaraldelor.

— Indian? întrebă Miclescu spre a răsuci vorba.

— Da. Îl iubesc mai mult decât pe cel chinezesc.

— Cu aista o doftoriceşti pe Kio?

— Kio! râse baroana. Ce idee!

— Spuneai că-i guturănită.

— Kio, rosti Lelia cu glas alintat, îi o fiinţă gingaşă, deprinsă cu meleagul însorit, se înfruptă doar cu poame rare, ca şi stăpână-sa.

— Fireşte, făcu Ionică neştiind ce să spună.

— Când te gândeşti, ei îi datorăm fericirea noastră. Îi strecură printre gene o privire subţire: Ştii, m-am gândit mult la istoria aceea…

Miclescu ridică sprâncenele:

— …şi am rămas cu o îndoială, urmă baroana. Întâmplarea parcă a fost iscată anume…

Ionică simţi că îngheaţă, dar se strădui să surâdă.

— Sigur că a fost o situaţiune premeditată. Tâlharii urmăreau recompensa. Şi au obţinut-o.

— Aşa socoţi? întrebă Lelia.

Vorbea în doi peri, dar şi Ionică făcea pe cela naivul, căruia nici prin gând nu-i trece idee de şarlatanie.

— Cum altfel? Câte parale o cerut şatrariul, atâta o primit.

— Şi recompensa ta?

Ionică îşi aminti de o scenă galantă surprinsă într-un salon din Paris. Luă ceaşca din mâna Leliei şi-i sărută delicat vârful degetelor.

— Iată recompensa mea. Sunt cele mai frumoase mâini din Bucureşti.

— Mincinosule! surâse Lelia. Dar eşti drăguţ…

— Iar matale magnifică.

Lelia îşi înfăşură şalul mai strâns în jurul trupului. Sub pleoapele mult coborâte se zărea doar o aţă, strălucitoare.

— *A quoi pense-tu?*

Baroana îşi ridică privirea. Luciul era atât de puternic, încât Ionică Miclescu avu impresia pentru o clipă că ard: ochi de Lucifer.

— La recompensa ta…

— *Mais c’est ridicule, chère amie*, păru indignat Miclescu. Argaţii umblă după recompense!

— Dacă te gândeşti bine, surâse Lelia, toţi argăţim pe undeva.

— Ba, pardon! *Eu* pe nimeni şi niciunde! Har Domnului, a avut grijă babaca să nu-mi plângă chimirul. Iar cine are parale şi minte destulă ca să se bucure de ele, nu face sluj nici la Vodă.

Baroana râse:

— Chiar la Vodă mă gândeam… E un bărbat şarmant, iar eu am o slăbiciune pentru acest soi de oameni…

— I-ai pus gând rău? Ce te faci cu madame Obrenovici?

— Eu vorbesc serios acum… Mi-e simpatic Cuza, iar pe tine te iubesc…

— Afurisit să fiu dacă înţeleg…

Lelia urmă visătoare, fără să-l privească:

— Mi-ai spus mai deunăzi că ţi-e prieten. Iar *les amis de mes amis*… Sunt în măsură să-l ajut… Un mic-mare serviciu…

Miclescu o cercetă cu ironie vădită:

— Femeile frumoase îs în genere mai darnice cu dandanalele.

— Eşti prea tânăr pentru apoftegme, dragul meu. Mai ales că nu totdeauna sunt şi înţelepte. De la persoane de mare încredere am aflat că, la sfârşitul acestei luni, se va atenta la viaţa lui Vodă.

Ionică dădu din mână a lehamite şi începu să râdă:

— Comploturile împotriva lui Vodă au ajuns basmul cu cocoşul roşu! În fiece săptămână auzi de un altul.

Baroana se încruntă:

— Nu-ţi cer să mă crezi, ci doar să-l informezi pe Cuza. Pe el şi nu pe altcineva, şi cu toată discreţiunea cuvenită. Crima au de gând s-o înfăptuiască la una din reprezentaţiile Albinei di Rhona. Mai mult ca sigur, pe 26.

Sutzu îi spusese 28. Putea fi deci încredinţată că atentatul va avea loc la oricare alt spectacol al italiencei, în afară de cel de marţi 28 dechemvrie. În total, Albina avea trei spectacole, pe 26, 27, 28.

— Cine-i autorul? Ori poate-s mai mulţi…

Părea că o ia în glumă, încordarea i se citea însă în vibraţiunea nărilor şi nervozitatea cu care îşi masa maşinal grumazul.

O flacără neagră reteză privirea baroanei.

— Prinţul Constantin Sutzu. Nu-i singur… Trebuie să-ţi dau detalii.

Zăboviră până târziu. Zorile băteau cu degete albastre la fereşti, smulgând petalele florilor de gheaţă.

* * *

Înainte de a-l aborda pe Dimitrie Cornescu, Barbu dăduse târcoale coşmeliei din uliţa Şoldani. Casa fusese cândva arătoasă: avea zid de piatră, odăi multe, curte mare, acareturi. Vremea însă şi sărăcia o măcinaseră. Câte nu se cereau drese? Acoperişul ştirb – olanele parcă anume fuseseră smulse –, zidurile leproase, mâncate de igrasie şi cu tencuiala sărită, treptele ciobite, îngeraşii de ipsos ciungi de o aripă ori de amândouă.

Cucoanele Cornescu nu-i făcură o impresie mai prosperă. În făptura madamei Anthiţa, uscăţivă, iutacă, şuie, aducând cu o salcă plângătoare, Barbu desluşi toată drama unei existenţe acrite de lipsuri, trăind zi de zi aceeaşi obsesiune: păstrarea hramului de cocoană în mahala, cu preţul unor sângeroase economii. Câtă trudă şi fantezie, gândea Barbu Cantuniari, cheltuite la lumina lămpii cu gaz, pentru ca pălăria de acum cinci ani ori rochia cea neagră de canavăţ din trusoul fostei demoazele Anthiţa – ehei, unde mai găseşti ştofele de altădată? –, să pară, dacă nu noi, măcar mai altcum decât trenţele ponosite care spânzurau pe ea şi pe fie-sa. O panglică de satin colea, un nod de catifea dincolo, un guleraş de horbotă, o centură nouă, păreau să le mai împrospăteze şi, oricum, aveai cu ce ieşi la biserică. Mode nu puteau să-şi facă, asta o ştia şi Masinca, fata, care de trei ani, de când îşi ridicase coadele în vârful capului, purta aceeaşi pălăriuţă de pai florentin. În fiece primăvară schimba doar florile. Anul trecut fuseseră roze, în celălalt cicoare şi maci, acum chibzuia la bucheţel de violete.

Era urâtă, biata, ştearsă şi, deşi încă foarte tânără, îi citeai de pe acum în ochi spaima celibatului, foamea după un bărbat, oricum o fi el, strâmb, bătrân, dar să-şi facă şi ea rândul, acolo…

Şi, totuşi, Corneştii, îşi zise Barbu, dăduseră peste ceva parale. Cucoanele fuseseră zărite în câteva rânduri încărcate de târguieli, iar mai alaltăieri, spuneau vecinii galbeni de pizmă, ditamai chervanul lui Feller – negustorul

de pe Podul Târgului de afară{103} – le umpluse ograda de mobilă: salon nou plin de bronzuri, două crivate cu tăbliile pictate cu Ochiul Domnului, sofale, şifoniere şi câte altele… „Şi era ea cucoana Anthiţa ţâfnoasă şi fudulă – pe găurile de la zdrenţe, vezi bine, pe ce alt? –, dar acum umblă cu nasul pe sus, grozăvenie, zici că i-a înfipt cineva ciomag sub bărbie şi cercetează doar după cuiburi de barză…“

„Astea sunt flămânde rău şi, după post de o viaţă, nu lasă pe nimeni să le smulgă blidul de la gură“, gândi Barbu şi decise să-l caute pe Cornescu la Vamă, unde se afla impiegat.

Pe bietul Cornescu îl încercau toate deodată: era surprins, speriat, mândru, circumspect.

— Ciudat, rosti pipăindu-şi mustaţa rară, asudată de emoţie, că v-aţi amintit de invenţiunea mea. Sunt ani de zile de când bat scările ministerului… Încă de sub domnia lui Vodă Sturdza. Urechi surde, chicoteală, batjocură… Iată interesul de care vorbeaţi dumneavoastră dovedit de cârmuire pentru sciinţă şi inventatori. Ehei! Să fi trăit eu în Francia ori în Switzera, nu mai zic în Englitera…

Barbu, care îi dădea dreptate în sinea lui – cunoştea nepăsarea şi neîncrederea dregătorilor pentru tot ce-i product şi născocire românească, în afară de merinde şi udătură – căuta justificări:

— Domnule Cornescu, nu încape comparaţiune. Mai mereu ne-am aflat între marile imperii şi poftele lor.

Cornescu dădu din umeri. Ţinea capul în piept, slab, jerpelit, neajutorat. Semăna cu un cocostârc trist, cu penele ciugulite de molii.

— Aşa o fi, cum ziceţi dumneavoastră, spuse mecanic. Eu ce treabă am?

Expresia chipului era limpede: „De ce nu mă lăsaţi în pace? Ce vreţi de la mine, că eu nu mai vreau nimic de la voi…“

Barbu îl privi lung câteva clipe. Tuşi dregându-şi glasul:

— Musiu Cornescu, te invit să discutăm ca între bărbaţi. Onest, deschis! Înţeleg că ai trăit rău, în sărăcie şi deziluzie, deşi ţi se cuveneau lauri şi belşug. Dacă poţi, iartă.

Cornescu clipi mărunt. Ochii lăcrămoşi păreau căptuşiţi cu mătase purpurie:

— Şi dacă nu pot?

— Aceasta mi-o vei spune la urmă.

— Ce doriţi de la mine?

— Să deschizi ochii! Să vezi dintâi limpede cum stau lucrurile, şi apoi să chibzuieşti şi să hotărăşti. Ştim că ţi-ai vândut invenţiunea. Dreptul dumitale, mai ales că atâta amar de vreme ai fost nesocotit şi dispreţuit. Noi doar atâta avem a te informa: cine a cumpărat-o şi în ce scop! Sau poate le cunoşti şi pe acestea?

Cornescu îşi ridică în sfârşit capul. Buzele îi tremurau.

— Nu ştiu nimic…

Cantuniari râse satisfăcut.

— Aşa precum am bănuit. Scula ţi-au plătit-o opozanţii, adică inimicii lui Vodă. Ţelul… Îi lesne de ghicit.

— Vor să-l…

— Exact, domnule Cornescu. Du-ţi ideea până la capăt. Opoziţia intenţionează o lovitură de stat şi, în primul rând, să-l asasineze pe Vodă Cuza.

Cornescu se bâlbâi:

— Pe Vodă? Chiar pe Vodă? Nu se poate!

În mintea lui Cornescu prinseră toate a se vălmăşi, poze de calendar grecesc: Vodă într-un lac de sânge, hecatombă, ziduri fărâmate, focăraie… Chipul Masincăi… Ciripitul din ultimele zile… Modele noi încercate în faţa oglinzii de la şifonieră… Cucona Anthiţa cu ace de gămălie între dinţi prinzând colea un tiv, o funtă… Aroma de lemnărie nouă din casă… Aromă de sânge…

— Nu se poate…, îngână din nou.

— De ce? N-ar fi primul „regicid“ din istorie. Nu mai eşti un om tânăr, domnule Cornescu, ai trăit nişte domnii şi chiar dacă sub Vodă Alexandru-Ioan I sărăcia nu ţi-a fugit

din casă, căci nu se pot împlini toate între două răsărituri de soare, poţi face unele comparaţiuni. Şi trebuie oare să-ţi desluşesc ce ar însemna pentru întreaga naţie întoarcerea reacţiunii? Las conştiinţa dumitale să decidă…

* * *

În odaia sa de la Otel Englitera{104}, avocatul Panait Balş citea gazeta *Naţionalul*, adusă o dată cu micul dejun.

Îi plăcea să mănânce bine de dimineaţă şi cuprinse cu o privire mulţumită, de găman, conţinutul tipsiei: salam de Sibiu, tobă de limbă, şuncă afumată şi coaptă în cocă, hribi de Rusia, caş de Groyer, pâiniţe fierbinţi din făină de secară. Balş săltă capacul teierei, şi aroma ceaiului îi dezmierdă nările. Turnă o măsură bună de rom englezesc şi sorbi fericit din ceaşcă. Începu să mănânce, parcurgând distrat gazeta rezemată de sticlă. Ochii i se opriră asupra „anunciului foarte important“ încadrat în chenar zigzagat, spre a atrage atenţia:

„Teatrul Bossel anunţă cu regret că, din cauza stricăciunilor produse de viscol la acoperiş şi hornuri, nu poate găzdui, până nu se vor fi făcutu reparaţiunile necesare, reprezentaţiunile extraordinare ale Domnişoarei Albina di Rhona. Anunţăm pe cititorii noştri că ele vor avea loc în casele domnului Tudor Zăvoianu din strada Mogoşoaiei la nr. 30, carele a avutu graţioasa generozitate de a pune scena sa privată la dispoziţiunea domnilor şi doamnelor artiste, precum şi onor publicului. Mai anunţăm că rezervaţiunile pentru locuri se fac la Grand Hotel Broft{105}, fără preciuri.

Absolută gratuitate! Onor publicul e invitat de dl. Zăvoianu…“

Avocatul simţi că se îneacă. Cu ochi bulbucaţi, citi a doua oară anunţul. Mototoli nervos gazeta şi se repezi la uşă:

— *Garçon!* Pentru bărbierit. Răpidi!

Era a doua oară în viaţa lui – împlinise cincizeci şi cinci de ani – când renunţa la o masă, când se ridica de la o masă, lăsând în urmă-i blidele pline şi neatinse. Cea dintâi oară fusese acum patru ani, la Ieşi, când în 5 ianuarie – blestemată fie cea zi şi afurisenie pe capul celor ce-au iscat-o şi fericit-o! – aflase de alegerea lui Cuza ca Domn al Moldovei…

N-avu răbdare să aştepte bărbierul şi se rase singur, sub ochii garsonului care privea desperat lăcăraia din jurul lavaboului. Din cauza grabei, avocatul se tăie la bărbie şi încă în vreo două locuri, având, har Domnului, obraji încăpători. Şterse briciul de ştergarul pluşat şi-l zvârli în capul garsonului:

— Treci pe la restaurant, că eu n-am vreme, şi porunceşte pentru prânz… Ai ţinere de minte?

— Am, îngână băiatul.

— Să te văd! Borş rusăsc cu cap de miel, ciulama de hribi şi langustine milaneze – ştie cela despre ce-i vorba – şi-n rest, ce-o mai fi pe carta stabilimentului!

Îşi lipi foiţă de ţigară pe obraji spre a curma sângele şi aşternu în grabă câteva rânduri pe o planetă albă. Flaşnetarul avea s-o poarte, într-aceeaşi dimineaţă, la palatul Sutzu.

Panait Balş se strâmbă. Nu punea el mare preţ pe judecata şi politichia prinţului, dar se aflau în aceeaşi partidă, angajaţi în acelaşi joc, pe viaţă şi pe moarte, împotriva uzurpatorului. Încolo…

Avocatul păturii oracolul pufnind cu dispreţ: „Minte puţină, cât o lăsat magariul pe unde o păscut, fumuri, buruieni la gavanos şi… dreptu-i, cocoană nostimă s-o sorbi în cupă de argint. Uite cine vrea să împărăţească România! Dar s-ajungem până acolo!“

Panait Balş nu mai porunci sanie. Avea de retezat doar podul, de-a curmezişul, şi nimerea de-a dreptul la locuinţa Zăvoianului.

— Suciţi oameni şi noi, moldovenii, bre Todiriţă! Care va să zică, ieşeni, vecini de moşie – aice Zăvoienii domniilor voastre, în coastă, Poienii mei – prieteni vechi, dar prilej de întâmpinare găsim la Bucureşti. Ce face conu’ Grigore, cum o duci mătăluţă?

Îl cerceta cu drag, să-l mănânce dintr-o căutătură, cât era Todiriţă de nămilos, râdea numai soare, om hâtru, cumsecade şi „moldovan de-ai noştri, din cotul ista de Siret, ori Trotuş“.

Zăvoianu cel tânăr cerca a-şi ascunde surpriza: vecini, treacă, deşi îi despărţeau Vidrele, moşioara Paulienilor, dar prieteni vechi… „Poate cu tataia“, gândi Todiriţă, deşi nu-l auzise pe conu’ Grigore pomenind de cine ştie ce prieteşug cu vreo rămurică a neamului Balş.

— Nu l-am văzut de multă vreme, urmă ieşeanul curgându-i de pe buze lapte şi miere. Acela bărbat cu care Moldova noastră se mândreşte! Falnic, vrednic, bun gospodar. Dar aud că veacul şi-l petrece mai mult pe la Bucureşti.

Todiriţă îl asculta fermecat:

— Matale pesemne nu ştii, dar tataia s-o mutat di tăt la Bucureşti. O lichidat la Ieşi…

Panait Balş clătină capul cu amărăciune:

— Uite aşa, de patru ani, se scurge biata Moldovă! Tot ce o fost mai de soi o trecut Milcovul. Praful se-alege de Ieşii noştri. Aceasta a izbutit Unirea…

Todiriţă, deşi avea bună creştere – la Eton înghiţise mai multă papară decât alivenci, şi nici tată-său nu-i dezmierdase spinarea cu flori – şi cunoştea că nu se cuvine a te pune de-a curmezişul vârstnicilor şi nici să le tai vorba, de data aceasta nu mai îndură:

— Coane Panaite, pricep că matale ai rămas în partida separatiştilor, dar poţi pentru ca să-mi dai voie să nu fiu de acord. Unirea este, ca să spun, cea mai însemnată înfăptuire de progres şi care, mă înţelegi, a deschis calea noastră spre civilizaţiune.

Fără să-şi dea seama, se ridicase, iar glasul creştea mereu. Avocatul dintâi se uită chiorâş, „ce vrea zăludul ista?“, apoi chipul prinse o expresie de nemărginită admiraţie. După chip, îşi zugrăvi şi vorba:

— Ce spui, băiete? Nu ştiam că în feciorul lui conu’ Grigore zace asemenea politician! Phii! Păi mătăluţă la tribună eşti o comoară! Chichero! Demostene! Un spadasin al retoricii. Să vii la noi să ti formăm… *Parole*, vorbesc fără şagă… Kogălniceanu, „privighetoarea Moldovei!“ Aşi! Moft! Anecdotă! Costa-Foru! Caraghios! Nicolae Fleva! Un maimuţoi! Un Vasilachi! Vorbesc serios, te luăm la noi, până nu te înhaţă caracudele!

Încurajat, Todiriţă mugi una din frazele dumnealui balon:

— Căci o naţie fără civilizaţiune nu poate ca să existe! Şi dacă nu poate ca să existe, va să zică înseamnă că poate să moară!

Dincolo de uşă răsunară ţambalele lui Stan. Balş, necunoscând deprinderile casei, se holbă:

— Aiasta ce-a mai fost?

Todiriţă explică ceva nedesluşit cu mâna. Stan intră după obicei: bucuros nevoie mare, cu mâinile roşii, atârnând grele din mânecile livrelei:

— Milărd coane Todiriţă, cela cu linţoliile vă pofteşte la şcenă…

— Cine, bre?

Stan înghiţi în sec. Îşi rostogoli ochii, încercând să se facă înţeles:

— Cela… Şpiţerul… da’ nu-i şpiţer…

— A!, se lumină Todiriţă. Tapiţerul…

Stan dădu din cap fericit:

— Îhî!

— A isprăvit de drapat păreţii?

— O isprăvit. O aninat linţolii în toată hudubaia… Amu, trudeşte la oghial… Mămuţă! Ce mai oghial! Io zic că are la vreo sută de coţi. Să’nzăstrezi trii sate!

Todiriţă îl mustră:

— Aceea-i cortină, nărodule!

— Hă! Hă! Cum vrei matale milărd, făcu Stan concesiv.

Zăvoianu cel tânăr redeveni gentlemanul important şi autoritar.

— Poţi să pleci, Stanley. Spune-i tapiţerului să-şi urmeze treaba! Vin eu mai târziu.

Lui Panait Balş îi licăreau ochii de râs.

— Prostovanul ista sigur îi di pi la noi… Da’ ce-am auzit? Că ţi-ai făcut teatru la domiţiliu! Bravo! Straşnică idee!

— De, coane Panaite, dacă noi, clasul superior, nu suntem în pas cu progresul, cum putem ca să luminăm poporul? Civilizaţiunea e un *ce*, fără de care nu se poate ca să fii nici onorabil, nici onest, nici ce mai! Civilizat!

Avocatul bătu din palme încântat:

— Brava! Eminent!

Todiriţă îi zâmbi: „Ce om fin! Ce om nobil! Opiniunile politice nu-l împiedică să fie precum este: un bărbat de elită!“

— Că veni vorba de teatru, îi întrerupse gândurile Balş… Am cetit anunciul din *Naţionalul*… Ce-a păţit Bossel, bădie?

— Natura, coane Panaite! Nu poţi ca să lupţi cu stihiile.

— Chiar aşa furtună aţi avut? La Ieşi o fost vreme miloasă. Geruială, nămeţi, dar nu prăpăd… Îi făcu cu ochiul: Şmechere! Te-ai şi grăbit să-ntinzi nadă italiencii… Bine faci, că o dată-i omu’ tânăr… Iar dameza, nimic de zis, îi şanticler…

Zăvoianu cel tânăr roşi făclie:

— Pardon, coane Panaite, nu-i ce crezi matale… Eu, pentru artă, nu-i aşa… arta şi civilizaţiunea… Da, apropo, mata nu-ţi rezervezi un loc-două?

Balş păru să se codească, de, ca omul jenat de prea multă amabilitate:

— Ştiu că ai cerere mare şi multe obligaţiuni… Nu voi să te împovărez.

— Adevărat, amatori sunt destui – cine nu vrea s-o vază pe Albina di Rhona în natural? –, iar sala-i mititică, dar

pentru matale nici nu poate ca să încapă alte preferinţe.

Panait Balş îl bătu familiar pe umăr.

— Eşti feciorul lui conu’ Grigore, leit poleit! Eh! Moldova noastră, săraca! Zici că-mi dai atunci vreo două beleturi…

— Îmi pare rău, cucoane… O vorbă avem.

— Şi dacă m-oi obrăznici…

— Eşti şarmant, coane Panaite, râse Todiriţă. Obrăzniceşte-te!

— Te-oi întreba, atunci, dacă-mi dai *ausweiss*, cum zice neamţul, pentru tăti reprezentaţiile şanticlerei ori doar pentru una singură?

— Pentru tăti tri, bădie, că tot vorba neamţului: *allé gute Dinge sind drei*[{106}].

Se despărţiră cu făgăduieli entuziaste şi încântaţi unul de celălalt.

„Un adevărat gentleman moldovean!“, gândea Todiriţă.

„Mare bovină!“, îşi zise Panait Balş, îndreptându-se spre otel. „Numai că nu rage…“

„Moţat boier!“, se hlizi Stan, cercând între dinţi paraua de aur lepădată de Balş. „Dar şi milărd conu’ Todiriţă al nostru îi tare falnic! Şi mai cu seamă amu avem şi şcenă…“

* * *

— Am venit pentru ca să livrez marfa, don’ căpitane!

Ipistatul ţeapăn, în poziţie de drepţi, se uita la Cantuniari cu ochi strălucind de mulţumire. Ciubotele lăsau lăcovişte pe covorul din cabinetul lui Barbu. Nerăbdător, zorit să-şi vadă şeful, nu se scuturase îndeajuns.

— Găinarul, adică ăsta, Pandele, a venit pentru ca să se prezinte acum un ceas, cu oracolu’ de faţă, adresant domnu’ advocat Balş cu domiţiliu la Otel Hugues. Destinaţiunea, cunoaştem…

Barbu deschise planeta albă. Câteva rânduri aşternute cu slove de tiparniţă:

„Schimbat loc reprezentaţiune în Casa Zăvoianu de pe Pod. Tiranul e foarte bolnav… Rămâne pentru 26. Leapădă-te de scrupuluri. Aminteşte-ţi de cruciaţi şi de Inchiziţiune. Iar 26 nu-i tocmai ziua naşterii Mântuitorului…“

Barbu rămase pe gânduri, frecând uşor între degete oracolul. 26 decembrie… Lelia de Gunsbourg dăduse ca dată certă tot 26 decembrie, iar Miclescu era încredinţat că baroana, din pricini pe care nu le cunoştea, nu umblă cu vicleşuguri. Mai mult, Ionică declarase cu modestie:

„*Mon cher*, dacă aş fi oleacă mai păun de felul meu, aş zice că-i toată o flacără, torţă arzândă şi numai amoare.“

„Vezi să n-ajungi tu scrum şi cenuşă.“

„Ei, o griji el băietul să nu i se întâmple una ca aceasta. Nefiind fudul dară, nu pretind că trădează conspiraţiunea de dragul meu. Sigur sunt însă, ca de sfântul soare, că plăteşte poliţă grasă lui Sutzu. Nu-ţi pot descrie ura voluptuoasă care-i cuprinsese întreaga făptură când i-o vândut numele…“

Cantuniari strânse la loc planeta, grijind să păstreze urmele primului păturit.

— Unde-i Pandele?

— Aşteaptă ordine, la Roşu. Poartă oracolu’ la destinaţiune ori nu-l poartă?

Barbu şovăi o singură clipă, apoi îi întinse planeta:

— S-o ducă. Şi chiar repede, să nu simtă Sutzu vreo maşinaţiune. Atrage-i încă o dată atenţia să ne transmită, fără zăbavă, orice informaţiune deţine.

— L-am dăscălit eu destul, pentru ca să dea bici cailor.

Cantuniari îl privi zâmbind:

— Şaua-i pusă pentru toţi, Dumitrescule!

— Am înţeles, don’ căpitane. Dau zor!

Barbu pufăi din lulea, frământat de gânduri. „Balş ăsta e un vulpoi iscusit. Ştie că Vodă-i bolnav – nu-i un secret, de o săptămână nu l-au zărit nici uliţa, nici obişnuiţii palatului – şi că probabil nu va asista la toate reprezentaţiunile italiencei… Dar măcar la una singură tot va veni, şi-atunci…

Bineînţeles va veni la cea dintâi, îndeobşte fastuoasă, mai ales că-i şi zi de mare sărbătoare. Şi, consacraţie, principii participă la primul spectacol al unui mare artist. Cu prudenţă, însă, Balş face rezervaţiune la Todiriţă pentru câteşitrei…“

Două aspecte îl încurcau pe Barbu, făcându-l să se simtă ca un cal împiedicat: dorinţa, de fapt poruncă a lui Vodă, ca demascarea uneltirii şi a autorilor să se petreacă în public, datul în vileag să fie evident, scandalos şi neîndoielnic. Apoi… nesiguranţa pe care o încerca faţă de Cornescu. Ce conduită avea să aleagă? Era oare om de nădejde? Îl simţea slab, sfâşiat de simţăminte contradictorii, nu lipsit de conştiinţă, dar victima neajutorată a celor două Corneşti, madama şi demoazela; două mahalagioaice cu minte de cloţă, urâţite şi sătule de sărăcie. Barbu îi oferise bani, spre a-l despăgubi cumva – fireşte că opozanţii îi plătiseră o sumă frumuşică –, a astâmpăra lăcomia muierilor şi gâlceava din casă. Cornescu refuzase, nu făgăduise nimic, şi lui Barbu i se păruse că nu-i în toate minţile.

Nu auzi uşa capitonată a cabinetului deschizându-se, dar simţi parfumul inconfundabil al maică-sii: *Mille nuits, mille fleurs*.

Vasilena intră suplă, în caţaveică de catifea brumărie căptuşită cu vulpi albastre. Obrajii împrospătaţi de ger păreau de porţelan. Îi aruncă o privire fugară:

— Ai necazuri, *mon petit*?

Barbu clătină din cap zâmbind:

— Plictiseli obişnuite.

— Nu vreau să adaug nimic la ele, spuse Vasilena scoţându-şi mănuşile din piele de Suedia. Am trecut pe la Pohr să comand răsadurile acelea de camelii.

— Interesant, făcu Barbu fără chef.

— Nu trebuie să-ţi baţi joc de mine. M-am întâlnit cu Irène Sutzu…

Barbu întoarse iute capul. Vasilena râse:

— Mi-a spus în treacăt că vor veni la spectacolul Albinei di Rhona de pe 26, m-am gândit că asta ar putea să te intereseze. *Au revoir, mon ami*, şi încearcă să ghiceşti mai bine intenţiunile oamenilor.

— Stai, *maman*, o opri Cantuniari. Un moment! De ce ţi-a precizat ziua când va merge la teatru?

Vasilena ridică din umeri:

— Mi-a spus-o *en passant*, te asigur. A venit firesc vorba… Di Rhona e evenimentul sezonului.

Barbu se întunecă la faţă. Nu mai înţelegea nimic. Dacă Şuţzeştii vor să vadă italianca pe 26, înseamnă că atentatul nu va avea loc în nici un caz atunci. Nu-s nebuni doar să rişte a sări în aer dimpreună cu celelalte victime. Desigur, mai există şi o socoată perversă: „Tocmai pentru că ignoram orice idee despre vreo conspiraţiune criminală, nebănuind că viaţa noastră se află în primejdie, am intenţionat să venim la teatru. Din nefericire, prinţesa a fost indispozată…“

Barbu îşi luă capul în mâini. Bolborosi singur, îndelung, până îşi dădu seama că e într-o sâmbătă cu tic-tac-ul pendulului de bronz:

— 26?… 27… 28?… Şi iar: 27?… Poate totuşi 26… Sau?

* * *

Zoe Manta se despărţi de Elena Doamna pe strada Ştirbey Vodă, unde opri o sanie de piaţă. Era sleită de frig şi nesomn, după drum anevoios de două zile. Avea în ochi, în întreaga făptură, o înfrigurare căreia nu i se putea împotrivi.

Chipurile, avea la Bucureşti daraveli însemnate, ce nu îndurau amânare. La Ruginoasa, desluşea, nu pomenise nimic, nevrând a o necăji pe Elena, dar de vreme ce tot s-au întors, amânarea nu-şi mai avea rostul.

Elena Cuza zâmbise trist, prefăcându-se a o crede. Cunoştea bine daravelile şi drumurile Zoicăi. Visul cela blestemat cu Anton, hâţânându-i uşile, nu-i mai dădea pace. De-acum, avea să străbată Bucureştii în lung şi-n lat, cerând veşti despre Manta pe la toţi prietenii. Dacă pe ea n-o găsise – şi amarnic se mai mustra că-şi desfăcuse gospodăria încropită cu bărbatu-său în strada Ulierului –, de bună seamă Anton avea să colinde după ştiri pe la neamuri cât de depărtate şi cunoscuţi.

„Dragostea, bun lucru, rău lucru“, gândea Elena Doamna în urmă-i. Cât era de cumpănită şi înţeleaptă Zoe în toate zilele, când era vorba de Manta, i se aprindea sminteala ca amnarul. Îşi rătăcea bunul simţ, logica, şi ea, roaba etichetei, uita de orice convenienţă.

Ajunse la palat pe seară sinilie. Opri garda de la onoruri şi dădu porunci pentru calabalâcul dumneaei şi al Zoicăi. Zăbovi în iatac cât să-şi lepede voalul de călătorie, să-şi frecţioneze tâmplele cu oţet şi apă de roze, să-şi dezgheţe oleacă mâinile.

Slujitorii palatului, luaţi pe neaşteptate, o cercetau năuci. Împotriva oricărui ighemonicon, Doamna nu-şi vestise sosirea, ba interzisese aghiotantului domnesc de serviciu, Dumşa, să-l informeze pe Vodă.

— Nu e nevoie să mă anunţi, rosti liniştită, îndreptându-se spre apartamentele Principelui.

Dumşa căscă ochii perplex:

— Ordinul înălţimii sale… ăăă… eticheta…

— Nu de la dumneata am a deprinde rânduielile domneşti!

Deşi mereu stăpânită, vorbind ca totdeauna aproape în şoaptă, era în fiinţa Doamnei o hotărâre, o siguranţă nouă, o fermitate care îngheţa.

Rămase în prag, statuie drapată în negru, încercănată, cu părul ce începuse a încărunţi acoperit de un fanşon care-i cădea pe umeri. Vodă întoarse capul şi tresări:

— Elena!

— Eu.

Doamna îi cântărise dintr-o privire făptura trudită de suferinţă.

— De ce nu mi-ai dat de veste că eşti bolnav?

— Bolnav! Metehnele mele cele vechi, şi nu-i pentru prima oară. Iar doftorii şi leacurile nu lipsesc. Zăcaşi să dea Dumnezeu.

Încerca să ia lucrurile în glumă, pentru a-şi ascunde iritarea.

— Te-am rugat să rămâi la Ruginoasa.

— Rugăciune ori poruncă?

Vodă o privi surprins. N-o recunoştea pe Elena cea blândă, parcă ar fi avut-o dinainte pe soacră-sa, Catinca. „A început să-i samene“, observă cu neplăcere.

— Delicateţea ne obligă a-i spune rugăminte.

— *A, la pilule dorée…*

— Atunci, poruncă, dacă-ţi place mai bine.

Elena Cuza, palidă ca o moartă, ridică fruntea:

— Doamna Ţării nu primeşte porunci!

— Nici de la Vodă?

— Nici de la Vodă, dacă ele sunt slobozite împotriva binelui său. Surprins, Cuza o privi câteva clipe şi începu să râdă, sincer înveselit:

— *Mon ange gardien!* Ce idei ţi-au mai trecut prin minte? Revenise la tonul obişnuit, îngăduitor şi amabil, dintr-o dată iar blând. Doamna abia îşi stăpânea lacrimile.

— Am socotit de datoria mea să-ţi fiu alături în clipe de răscruce. De te-aş fi ştiut scăldându-te în bine, rămâneam la Ruginoasa, după cum plănuisem. Dar când aflu că securea îţi stă la nici o palmă deasupra capului…

Îşi duse batista la gură, pentru a-şi înăbuşi hohotul de plâns. Impresionat, Vodă o prinse de mână.

— Vasăzică istoria complotului a ajuns până la Ruginoasa. Cine ţi-a dat informaţiunea?

— Ce importanţă are, de vreme ce primejdia există? Cât de nemernică să fiu şi nesimţitoare, pentru a trece cu

indiferenţă pe lângă asemenea ştiri teribile?

Cuza n-o asculta, căutând cu gândul:

— Pentru a trece peste dorinţa mea, socoti, cucoana Catinca a opintit, desigur, dar de convins a te întoarce… Da! Asta-i desigur Mihalache! Hm! Tribunul nostru a început a se amesteca oleacă prea mult în trebile mele! Azi mă tutelează, mâine mă pune sub interdicţiune! Poimâini, ce mi-o mai face?

Elena Doamna dădu din cap:

— Nu fi nedrept faţă de cel mai credincios prieten al nostru. Ştiu că mulţi încearcă să-l scadă în ochii tăi, dar numai pentru a vă dezbina. El ţi-i slujitor loial şi devotat, şi nici Dumnezeu, iertată să fiu, nu l-ar putea sili să-şi întoarcă faţa de la tine.

— Bine, bine, zâmbi Cuza, n-am de gând să-l descăpăţânez, dar cât de bune i-ar fi intenţiunile, n-are voie să-mi nesocotească vrerile.

— Ba da! Spre norocul tău!

— Curioasă logica femeilor!

— Noi judecăm şi cu inima…

Cuza o privi trist:

— Inima nu-i bună povăţuitoare. Bine că Dumnezeu nu v-a hărăzit a sta la cârma noroadelor…

Elena Doamna îşi şterse obrajii:

— Şi Victoria a Engliterei?

— Albionul cunoaşte tradiţiunea reginelor. Dar în afară de Mary Stuart… Zâmbi poznaş: Ce, Victoria-i muiere?

Se ridică din jilţ şi îşi luă narghileaua de pe consolă. Elena Doamna găsi că slăbise mult, dar, după vioiciunea mişcărilor şi sclipirea ochilor, îşi dădu seama că, şi de astă dată, criza trecuse. Doar că de fiece oară rămânea mai şubred, mai vlăguit.

— Iadul e pavat cu bune intenţiuni, spune Dante parcă… N-am dorit să pleci la Ruginoasa, dar de vreme ce ajunseseşi acolo, am socotit bine să rămâi. Am vrut să te menajez, să te ştiu departe de griji şi necazuri. Cine-i legat

la ochi nu vede, cine nu cunoaşte, nu oftează. Te-aş fi întors, zâmbi, chiar cu sila şi cu oştirea – *manu militari* –, îndată ce tulburarea s-ar fi mistuit…

Inima Elenei Doamna bătea de emoţie: „Te-aş fi întors…“

— Am crezut că doreşti separaţiunea… Mi-am închipuit… Am venit în întâmpinarea dorinţei tale… E odios să te impozezi în viaţa cuiva.

Vodă o privi stors de milă. Îşi simţea ochii umezi, căci niciodată nu putuse trece nesimţitor pe lângă durerea cuiva. Iar Elena, sufletul acesta atât de nobil şi de generos, merita cel mai puţin să sufere. Rosti cu duioşie:

— Nimeni nu mi te-a impus, Elenă! Eu te-am statornicit în viaţa mea şi acolo vreau să rămâi până la urmă.

Lacrimi limpezi scăldară obrajii sălcii ai Doamnei. Îngână cu glasul sugrumat de plâns şi fericire:

— Dacă minţi, Alecule… E cea mai frumoasă minciună din viaţa ta.

Spectrul Mariei Obrenovici, poposit din depărtări, stărui o clipă în încăpere, apoi pieri singur.

CAPITOLUL XII

Niciodată, de când îşi aminteau moşnegii că trăiseră ori auziseră la rându-le de la bătrânii lor, nu pomenise Bucureştiul asemenea Ajun! Dar parcă se şi orânduiseră toate ca să izbutească frumoase ca într-un vis de pruncie.

Dintâi, vremea era minunată. De pe la prânz se pornise o ninsoare molcomă, învăluind într-o mantie mirifică tot oraşul. La zece ceasuri începuseră a răsuna uliţele de cântecele şi strigătele colindătorilor, la tot pasul te întâmpinau stele şi vicleimuri, clopoţei de argint.

Lumini colorate risipeau împărăteşte în nămeţi rubine şi smaralde, safire, nestemate de toate culorile, în faţa Palatului domnesc ardeau piramide de brazi, după obiceiul străbun.

Cinci sute de oaspeţi primiră Vodă Alexandru Ioan şi Elena Doamna la Palatul domnesc. Toţi membrii corpului diplomaticesc aflaţi în ţară, chiar şi excelenţa sa Ali Paşa, ministrul de Externe turc, în trecere prin Principate; spre veselia generală, dreptcredinciosul, uitând poruncile Coranului, se înfruptă mai abitir ca ghiaurii din cârnaţii şi caltaboşii de porc, cât despre udătură, vârî mulţi viteji sub masă.

Mai fuseseră poftiţi, desigur, toţi marii dregători, miniştrii, prefecţii de judeţe, ispravnicii, directori de ministere, apoi numele răsunătoare ale boierimii româneşti, unii urmaşi ai fostelor familii domnitoare.

Dorinţă a lui Vodă, spre a arăta că nu amestecă domnia cu cele creştineşti datine şi că în Principatele Unite

opiniunile politice sunt slobode, fuseseră poftiţi şi opozanţi notorii precum Brăiloiu, Lenş Nicolescu, un Bibescu, prinţul Sutzu.

Deşi surprinşi şi circumspecţi – „te pomeni“, râsese verde unul din Ştirbey, „că ne pregăteşte un ospăţ precum Alexandru Lăpuşneanul!“ –, totuşi veniseră, căci invitaţiile crăieşti nu pot fi nesocotite decât dacă te afli pe năsălie sau cu o ciubotă în groapă.

Prinţul Sutzu se eschivase totuşi. Nu din fudulie, de astă dată, dar păstra unele canoane de boierie, iar ipocrizia – dacă ar fi acceptat invitaţia – i se părea deja inadmisibilă, monstruoasă: „Te invită persoana, ciocneşti cupe de şampanie şi, în acelaşi timp, ascuţi securea care-l va răpune. Oribil!“

Când fură aprinse focurile bengale, iar pe cer izbucniră jerbe de artificii, perechea domnească împărţi daruri delicate tuturor oaspeţilor. Niciodată nu păruseră amândoi mai plini de strălucire. Vodă era desăvârşit ca prestanţă şi eleganţă virilă, adevărat principe european. Elena Doamna, în mare toaletă de moire alb, o crinolină magnifică cu panglici de atlas purpuriu, stropită cu perle rozalbe, era impunătoare, chiar graţioasă, şi pe obrajii smeazi stăruia tot timpul o lumină nouă.

„Şi tot niciodată“, comentase consulul Victor Place, „cuplul princiar nu mi s-a părut mai unit…“

Kogălniceanu, surprins – gândea acelaşi lucru şi aproape cu aceleaşi cuvinte –, dădu din cap: „Da, semne bune anul are…“

După ospăţul rafinat şi pantagruelic, Vodă dimpreună cu Doamna deschiseră balul. Orchestrul era vienez, dar nu lipseau nici lăutarii vestiţi ai Bucureştilor: Angheluş, celebrul muscalagiu, Pădureanu Surdul, de la berăria Strobel, Ochi Albi, Ionică Dinicu, cel al cărui nume avea să fie dus cu cinste mai departe, peste ani, de către fecioru-său, Grigoraş.

Astfel găsi prilej Lelia de Gunsbourg să se apropie de Vodă. Generalul Grănişteanu îi procurase invitaţia, dar, păzit cu străşnicie de cucoana Anastasia, se mulţumea doar să-şi roadă mustaţa privind danţul de artistă al baroanei, piruetele involte, vioiciunea şi graţia mişcărilor. De altfel, era regina serbării, într-o toaletă de tafta-*grenouille,* cu dantele de aur pe poale şi stropită toată de diamanticale.

Vodă o privea cu admiraţie:

— Sunteţi o dansatoare desăvârşită, îi spuse în timpul unui vals, cred că n-aveţi pereche nici printre artistele Operei din Paris… Mă întreb, adăugă măgulitor, ce ne va arăta în plus di Rhona…

Lelia surâse modestă, plecându-şi pleoapele ca sub povara genelor bogate şi lungi.

— Sunteţi prea bun, Alteţă… vă mulţumesc. Vă mulţumesc şi pentru delicatul dar al maiestăţilor voastre. Nu m-am bucurat atât de mult la un Ajun de Crăciun, din vremea copilăriei mele…

— Mă bucur, făcu Vodă încurcat de atâta efuziune.

Valsul se terminase. Vodă se înclinase elegant, dând să se retragă.

— Mi-am permis să vă fac şi eu un dar, suflă repede baroana. Nu… Nu spuneţi nu!… L-am încredinţat, spre a fi în deplină siguranţă, apăsă, şefului dumneavoastră de cabinet, monsieur Baligot de Beyne…

Dispăru uşoară, lăsând ridicată una din sprâncenele lui Vodă.

Balul se isprăvi abia în zori. Clipe frumoase, strălucitoare, rămase pe veci tipărite în amintirea multora, noaptea trecuse ca o părere. Apoi şi cea dintâi zi…

În zorii zilei de 26 decembrie, Stan, feciorul Zăvoianului, ieşind în curte dimpreună cu mai mulţi argaţi – care cu lopeţi, care cu târnăcoape – cercetă cerul şi se hlizi:

— Hă! Hă! Moşu Ningău a ostenit! De-amu, râniţi la omăt, c-o poruncit cuconu’ Todiriţă potecuţă netedă ca-n

palmă!

El însuşi luă o lopăţică şi o cârpă şi curăţă caseta de sticlă năpădită de zăpadă, care se afla aninată de gardul de fier. Înaltă cam de trei coţi, înăuntru se afla un afiş pe măsură, să vadă şi să cetească oricine:

Albina di Rhona
Marţi 26 Decemvrie 1863

Mare reprezentaţiune brilliantă de gală.

Executată pentru prima oară înaintea M.S. Principele Alexandru Ioan I şi a M.S. Doamna Elena.

Domnişoara di Rhona va escela mai cu osebire prin incredibilele sale producţiuni mimice şi de danţ din Eghipet şi Japonia.

Domnul Comino se va distinge prin miraculoasele sale imitaţiuni.

Cu concursul domnilor artişti de la Teatrulu Naţionalu…

Începuse zarva în casa lui Todiriţă Zăvoianu. Zarvă fusese ea, har Domnului, de aproape două săptămâni, dar acum, în ziua reprezentaţiunii, fierbinţeala îi cuprinsese pe toţi, simţeau că îşi pierd capul. Însuşi cuconu' Todiriţă, îndeobşte calm şi măsurat, căci învăţase a-şi struni emoţiunile acolo, pe unde şcolise, se simţea înfrigurat peste cât îi e îngăduit unui gentleman.

Casa vuia de preparaţiuni, n-aveai timp de un căscat, că te chema clopotul de la poartă. Tapiţerul şi ucenicii dumnealui băteau ultimele cuie şi grijeau de eleganţa faldurilor, îndreptând ici, ridicând colo, meşterii zugravi mai trăgeau câte o pensulă de aur pentru a ascunde de ochi fugar vreun neajuns, un anume Bohl, cu prăvălie pe Lipscani, grijea de iluminaţie. Şi iar se auzea clopotul! În toată clipa soseau comisionari cărând pachete fel şi fel şi, mai către amiază, cel din urmă veni şi Pohr cu două sănii de flori.

Stan, feciorul, care era prea fericit de vânzoleală, dar îi plăcea să se vaite ca gospodinele cele bune şi gureşe din Moldova când frământă aluatul în Vinerea Mare, „Măiculiţă, Doamne! Câte am făcut şi câte mai am de dres!“, la vederea florarului, rămăsese cu gura căscată:

„Sfinte Pahomie şi tu, Prea Cuvioasă Paraschivă! Mi-a fost dat s-o văd şi p-aiasta în lună de gerar! Grădina lui Maica Domnului!“

Veni, mai către chindie, şi bufetul de la Capşa, la care Todiriţă chibzuia să poftească oaspeţii în antract. Era orgie de bucate, curcani fripţi şi tot soiul de zacuşti, galantine şi pateuri, prepeliţe, sosuri şi brânzeturi, maldăre de cofeturi, vinuri dulci, şampanii, dar şi udăturică ţeapănă.

Lui jupân Grigore Capşa, ajutat de trei bucătari şi de vreo patru băieţi la toate, îi trebuiră cinci ceasuri numărate pentru rânduiala cu chichirez şi fasoane a muntelui de bucate pe tipsii, în platouri, coşuleţe, cupe, tot blide cheltuielnice – îţi lua ochii atâta argintărie şi cleştar – şi al căror rost Stan nu-l desluşea „nici chicat cu ceară. Că-i de lemn blidul ori di porţolan, nu mă ţine junghiul. Plin să fie şi să-ncapă destul…“

Zăpăceala era sporită de slujnice. De două zile, nu mai lepădau din mâini măturile şi târnul, se încurcau printre picioarele meşterilor ocărând negrija, slinul şi îngălăciunea, întinatul cu dinadinsul. Numai ce isprăviseră ungherul cela şi răpănoşii iar îl gunoiseră.

Cel mai zăpăcit dintre toţi se afla însă Todiriţă. Simţea furtună în căpăţână, de parcă venise Siretul mare, şi tot slobozea porunci pe care le răzgândea după zece minuturi. Se sculase cu noaptea în cap, adică la ceasurile unsprezece ale dimineţii. De obicei, nu intra în papuci înainte de prânzul cel bun, căci primul lucru pe care îl lepădase, o dată cu straiul de şcolar, fusese trezitul la cinci dimineaţa. Din programa spartană de la Eton, rămăsese credincios doar exerciţiunilor gimnastice şi spălatului cu apă rece.

Când Stan spărgea pojghiţa de gheaţă din hârdaie, îl asemăna pe stăpânu-său cu Sfântul Ioan Botezătorul.

Todiriţă nu-şi vedea capul de trebi, dar oaspeţii tot nu-i dădeau pace. Cel mai mânios era pe Johnny. Miclescu, îndrăgind liniştea, confortul, iatacul bine rânduit – aici era frate bun cu poetul Alecsandri –, se speriase de harababură şi trăsese la casele dumnealui. Pe Todiriţă îl vizita de două-trei ori în zi, dar nu zăbovea mai mult de un ceas. Pentru cea dintâi oară se răstise marele şi blândul Todiriţă la suavul, gingaşul Ionică pe care-l socotise, de când se ştia, frăţiorul şoltic şi dezmierdat al domniei sale:

— Ce faci? Vii în inspecţiune? Ci leapădă-mă păcatelor! Gândeam să mă ajuţi, dar, în loc, pui omătul la fiert! *Parole*, Ionică, nu mă aşteptam la atâta lipsă de… de…

— Civilizaţiune!, îi suflă Miclescu şi, tuflindu-şi cuşma, îşi văzu de treburi.

„L-am dezmierdat prea din cale afară!“, suspină Todiriţă, dar vreme de filosofat n-avea, sosind mereu alţi gură-cască.

Barem Barbu Cantuniari venise numai până acum de trei ori, vârându-şi nasul peste tot. Mai cu seamă da târcoale lojei princiare. Nimic de zis, pentru răgazul scurt pe care-l avusese la dispoziţie, Todiriţă, neprecupeţindu-şi paralele şi credincios apoftegmei că un meşter bun te costă mai puţin decât unul nătâng, izbutise lucru mare. Loja, căţărată pe o estradă, era elegant înveşmântată cu pluş sângeriu şi brocart de aur. Pe pântecul balconaşului se lăfăia o acvilă şi zimbrul, iar înlăuntru, Zăvoianu rânduise patru jilţuri Louis XIV pentru Domnul, Doamna şi cei doi aghiotanţi.

Nu se simţea improvizaţiunea decât la privire înadinsă, ceea ce era mai mult decât s-ar fi putut nădăjdui. De fapt, pentru tărăboiul iscat în casele lui Zăvoianu, Barbu avusese mai mult de luptat cu Vodă decât cu Todiriţă. Cuza, delicat ca totdeauna, nu voise a inoportuna cu tevatură şi cheltuială. Barem, dacă Zăvoianu ar fi acceptat să fie despăgubit… Nu, boier Zăvoianu nu voia, era darul lui către Vodă. Iar argumentele lui Barbu învinseseră. Sala Bossel, ca

şi Teatrul Naţional, nu prezentau garanţie de securitate. Prea multe intrări, ieşiri, păienjeniş de culoare şi atenanse ce nu puteau fi supravegheate. Riscul lui Vodă era oricum mare… Prea mare. Nu mai trebuia îndesat sacul cu genunchele.

Cuza zâmbise:

— Să-ţi dai duhul la o reprezentaţiune de teatru n-ar fi lucrul cel mai rău… Pleci dincolo cu zâmbetul pe buze…

— Nu cred că-i o satisfacţiune, cutează Barbu, ştiind că în urmă laşi jale şi amare lacrimi.

Zăvoianu îl surprinse scotocind pe sub scaune, pipăind pereţii subţiri sub straiul de catifea.

„Altul“, îşi zise, „de-mi face inspecţiune!“

Se opri la poalele lojei, urmărind manevrele lui Cantuniari care se afla în genunchi, cu spatele întors. Todiriţă îşi drese vocea şi întrebă cu glas bubuitor:

— Ce faci, bre? O cauţi de păduchi?

Barbu râse, urmându-şi cercetările.

— Ai ghicit!

Tot pe la prânz, se ivi aşa, ca într-o preumblare şi de n-am ce face, avocatul Panait Balş. Ca de obicei, îi trase un orchestra de măguleli, „ci să-ţi spun, bădie, tăt târgul zvoneşte numai di soareaua matale, îi chişcă nerăbdarea ca cei ţânţari“, apoi, „ca de o curiozitate“, intră să vadă teatrul. Avu şi aici prilejul să se minuneze cu exclamaţiuni de sopranǎ: „Phii! Straşnică trebuşoară, bădie! Zici că te afli pe puţin la Odeon ori Gymnasium din Paris…“

Scotoci şi dumnealui prin lojă „să pot spune celor nepoţi c-am păşit şi eu o dată în benoară crăiască“, se interesă de exituri căci, ferească Sfânta de focăraie, la atâta stup de luminări şi candelabre…

— Avem luminăţie cu gaz aerian, coane Panaite. Lumânările le-o pus Bohl de o frumuseţe, va să zică, şi un natural.

— Ehei, bădie! De ajuns o singură chibritelniţă la o pădure întreagă.

Dădu Dumnezeu şi plecă şi aista. La ceasurile cinci, cu ore trei înainte de reprezentaţiune, poposiră şi artiştii. Altă nebunealã! Instrumenturi muzicale, trâmbiţi, dible, scripci, mandoline şi piculine – avea ce pizmui Feder, negustorul de muzici de pe Pod – un clavir, şi iar o scripcă înaltă şi lată cât un urs. Apoi, cufere, cufăraşe, cutii, lădiţe şi legături, un iarmaroc întreg!

Albina di Rhona, însoţită de două cameriste, umpluse o sanie de calabalâc. Era o iuşcă de muiere, cât o fătucă mai răsărită, s-o vâri sub capacul de la ceasornic. Din blana bogată i se zărea doar născiorul poznaş, stropit de câţiva pistrui, şi ochii neastâmpăraţi, cu gene lungi şi răsucite. Puse de îndată stăpânire pe odaia pregătită anume pentru dânsa de Todiriţă şi începu a ploua cu porunci: încă două oglinzi, mereu hârdaie de apă clocot, samovare proaspete, tăciuni pentru fierul de călcat, jăratic pentru drot şi ştergare, de golise scrinul de albituri al Zăvoianului.

— Du-i, bre, făcu Todiriţă sleit, şi, la o adică, dai o fugă până în Lipscani şi mai iei vreo zece duzini. O fi având muierea parastas.

Stan – i se zărea doar nasul borcănat din maldărul de pânzărie – râse fericit:

— Aferim, milărd şi coane Todiriţă! Măcar de-am avea o şcenă în fiecare zi.

Îşi ciuli urechile. Din odaia italiencei străbătea muzică. Albina îşi exercita glasul: „Visi d’arte, visi d’amore…“

Sănii şi echipagii, care de care mai falnice, stăteau ciotcă în curţile Zăvoianului, iar Podul Mogoşoaiei, sugrumat din două părţi – dinspre Sărindari şi Piaţa Teatrului Naţional –, abia mai răsufla. Ipistaţii şi vardiştii se străduiau să ţină oleacă de rânduială şi să păstreze slobodă măcar o potecă, cât să se poată strecura doi călăreţi mergând alături.

Reprezentaţiunea fusese anunţată pentru ceasurile opt ale serii, dar de *bon ton*, în Capitala Principatelor ca şi la Paris, era să întârzii cam jumătate de oră.

Protipendul cel mai ales umpluse sala Zăvoianului. Di Rhona şi artiştii care priveau prin „spionul“ cortinei erau uimiţi de bogăţia straielor, de oştirea de muieri chipeşe în cele mai şic toalete pariziene, de strălucirea uniformelor bogat înfiretate, de ocalele de diamanticale.

În aşteptarea Domnului şi a Doamnei, se făcea conversaţie, schimb de vizite în loje, cucoanele se devizajau prin lornioane, se râdea, se vorbea cu glas tare într-o atmosferă de bucurie, agitaţie, surescitare. Fireşte, la ordinea zilei era succesul dimineţii al guvernului Kogălniceanu. Secularizarea se afla pe buzele tuturor. Un grup în fracuri – după pântecele impozante, chelii şi glasurile răsunătoare, antrenate, ghiceai politicienii – comenta înfierbântat legea. Nimeni nu argumenta, se auzeau doar sentinţe:

— Turcii nu vor tolera… Ierarhii greci sunt tari, dom’le! Îi reazămă ruşii!…

— Anglia se opune. Buwler a luat poziţie!

— Cine-i ăsta, nene, să ne dicteze nouă?

— Parcă el? Stăpână-sa, Victoria Rex…

— Nu se poate trece peste opiniunea unei naţiuni întregi! Legea a fost votată cu nouăzeci şi trei de voturi contra trei…

— Napoleon îl sprijină pe Vodă…

Se aflau de faţă Beldiman, prefectul poliţiei, Valentineanu de la Siguranţă, ministrul Rosetti Bălănescu de la Externe, poetul Bolintineanu de la Instrucţie publică şi alţii… Întreg cabinetul Kogălniceanu.

Primul-ministru însă stătea retras în loja dumnealui, dimpreună cu nevasta – cocoana Catinca – şi câţiva avocaţi, glorii ale colegiului bucureştean: Bosianu, jurisconsultul cu cea mai mare autoritate din ţară, Costa-Foru, Boerescu, Take Giani şi Cantili, profesor de drept penal la Facultatea de Drept. Se discuta însă cu glas scăzut, Kogălniceanu vorbind cel mai puţin. Discursurile îi plăceau doar la tribuna Camerei.

Tot în rezervă stăteau opozanţii şi simpatizanţii acestora din familiile Ştirbei, Golescu, Ghica, Sturdza, Nicoleanu.

Avocatul Panait Balş făcea conversaţie inofensivă şi politeţuri la celălalt capăt de sală unor cucoane în vârstă. Spre deosebire de Sutzu, ţinuse să fie de faţă la „moartea tiranului“. Prinţul, prudent, rămăsese acasă. Şi tot din prudenţă, o sanie încărcată doar cu odoare, aur şi hăinărie strict necesară, aştepta înhămată în curte, gata de ducă… În caz de eşec, va lua singur drumul pribegiei, urmând să se găsească mai târziu cu prinţesa la Roma ori Florenţa.

Tot făcând complimenturi, Balş nu-l slăbea din ochi pe Dimitrie Cornescu. Părea ciudată prezenţa omuleţului mititel, în redingotă neagră, modestă, clipind mărunt, ca o pasăre în spatele ochelarilor cu rame de fier, în mijlocul acestei grandori… „Ca un cioroi văduv în turmă de păuni“, îşi zise Balş, „dar noroc că nu-l bagă nimeni în samă…“

După cum nimeni nu lua aminte la pachetul frumos învălit pe care-l ţinea pe genunchi. Vreun dar pentru di Rhona… La spectacole, artista primea cele mai năstruşnice cadouri: flori, codri de flori, cofeturi, giuvaieruri, bibelouri…

Scula trebuia rânduită cu cincisprezece minute înainte de exploziune. Momentul avea să-l aleagă Balş…

Tot spre Cornescu erau aţintite şi privirile lui Barbu Cantuniari. Emoţiunile îi dădeau crampe şi, fără să-şi dea seama, scrâşnea mereu din măsele.

Mamă-sa, Vasilena, îl bătu uşor pe mână şi-i şopti:

— *Mon petit*, începe lumea să se uite la tine.

Tulburat, dar din alte pricini, era şi generalul Grănişteanu. Se uita mereu spre fotelul rezervat Leliei de Gunsbourg, care continua să rămână neocupat. „Să se fi întors junghiul porumbiţei…? Face mereu imprudenţe, uită cât îi de gingaşă…“

Ţinut însă în lanţ – cucoana Anastasia nu-l lăsa slobod –, nu putea să se intereseze, să trimită, la o adică, un comisioner, să facă întrebare în Fântâna Roşie. Şi-i venea s-o strângă de gât pe nevastă-sa, să-şi înfigă degetele în

grumajii de grăsime, în mormântul acesta de osânză al visurilor lui…

Nemulţumit, iar acum de-a dreptul îngrijorat, era şi Todiriţă Zăvoianu. Ionică nu venise. Şi era de neconceput ca Ionică să lipsească de la o mondenitate rară, unică, nu-i aşa… de mare civilizaţiune. Ar fi trimis şi el slugă să vadă ce şi cum se întâmplă acasă la Miclescu, dar, la atâta lumeţ, toţi oamenii îi erau de trebuinţă.

Şi, dintr-o dată, încetă larma, şoaptele începură a clocoti în largul sălii.

„A venit Vodă!“

De pe chipul lui Vodă Alexandru Ioan I se alungase orice urmă de slăbiciune. Triumful obţinut de dimineaţă la Adunarea Naţională nu însemna doar restituirea către ţară a unui imens patrimoniu, ci şi începutul împlinirilor visate de români; garanţia pentru un popor veşnic înşelat în aşteptările sale, că idealurile spre care năzuia pot trece hotarul discursurilor, al vorbelor frumoase iscate de oratori dibaci, steaguri făgăduite fluturând mereu pe meterezele generaţiilor viitoare; încrederea în depozitarii unor nădejdi pe care vremea nu le veştejise…

Ovaţiile ce-l întâmpinaseră îi aduseseră spor de bucurie. Uralele purtau pecetea dragostei sincere faţă de Domn, a acordului total dăruit cârmuitorului.

Când orchestrul începu imnul, cortina se ridică încet. Pe scena goală se afla doar Albina di Rhona. Drapată în alb, ca o statuie greacă, ţinea steagul tricolor în mână. Glasul neasemuit însoţi orchestra cu vorbe româneşti. Era surpriza italiencei… Sala, zguduită, se ridică în picioare. Pe obrajii tuturor curgeau lacrimi. Elena Doamna îşi zise că trăieşte una din clipele cele mai înălţătoare dintr-o viaţă ce nu-i fusese totdeauna crâng de roze. Avea în schimb fericirea ca omul căruia îi dăruise întreaga ei existenţă şi simţire să fie Alexandru Ioan. Poate nu totdeauna drept cu ea – desăvârşiţi sunt doar sfinţii, iar aceia nu sunt oameni –,

dar mare, drept şi adânc cinstit faţă de poporul lui, unui asemenea om i se cuvenea orice jertfă…

Şi Elena Doamna, şi Vodă Alexandru Ioan I aveau ochii umezi.

Panait Balş socoti că momentul cel mai potrivit pentru asasinarea Principelui va fi la începutul celei de-a doua părţi a reprezentaţiunii. Antractul dura jumătate de ceas, timp în care lumea avea să fie la bufet. Mai socotea că înfierbântarea, beţia entuziasmului, starea de euforie la care se vor adăuga vutcile şi şampaniile Zăvoianului vor slăbi considerabil luarea-aminte.

În câteva minute sala se goli şi lumea dădu năvală, în urma lui Vodă şi a Doamnei, în salonul bufet al Zăvoianului. Veselia şi fericirea – „da“, îşi zicea Kogălniceanu, „se poate vorbi, cel puţin în ăste clipe, de fericire, fericire adevărată“, erau de nedescris. Emoţiunile zilei, măreţia familiei domnitoare plină de graţie şi blândeţe, surpriza inspirată a Albinei di Rhona, carele evoluase după aceea într-un spectacol de mare sobrietate, cuvenit unor prezenţe crăieşti, împinseseră entuziasmul pe culmi neatinse încă.

Avocatul Balş zăbovi cam vreun sfert de ceas ciocnind cu câţiva cunoscuţi, apoi se retrase neobservat. Dimitrie Cornescu îl aştepta în fumoarul improvizat de Todiriţă într-unul din saloanele mai mici. În faţă se afla culoarul care dădea spre sală. Oleacă mai la stânga, intrarea perdeluită a lojei princiare.

Părea pustiu. Slugile, o parte la cuhnii, alţii la bufet, aveau cărare anume spre atenanse.

„Câtă nesăbuinţă“, îşi zise Balş. „Că tiranu-i inconştient şi nepăsător cu viaţa, de parcă ar avea şapte ori nouă, nu-i novelă! Dar ce păzeşte Siguranţa lui musiu Valentineanu? Lasă meleagul nepăzit, drum slobod pentru orice tâlhar!“

Făcu semn lui Cornescu să-l urmeze. Amploiatul de la Vamă păşea ca în vis, tremura din toate mădularele.

— Bagă de seamă, să n-o poticneşti!, suflă Balş, privindu-i mâinile nesigure.

Îşi strecură încă o dată privirea în sala goală, cercetă în lungul coridorului şi, cu un „Doamne ajută!“ spus în gând, îl trase pe Cornescu şi-l trecu dincolo de perdelele lojei. Inima îi bătea cu putere, aştepta, cu urechea atentă la paşi streini, „ronţăitul“ sculei pe care o potrivea, ascuns de draperii, „prăpăditul cela“.

„Dacă Satana nu-şi vâră coada“, chibzui rânjind nervos, „apăi, într-un sfert de ceas, şantanista, în loc de odă, i-o cânta prohodul!“

Şi, dintr-o dată, nu-şi mai dădu seama ce se petrece. Fără de veste, se simţi înconjurat, cu trupu-i gros prins în cângi, imobilizat.

„De unde naiba au răsărit?!“, se întrebă buimac, smucindu-se şi opintind să farme cleştele. Încercă să braveze, indignându-se arogant, cu „glas de bară“:

— Domnilor! Cum vă permiteţi…? Îmi datoraţi explicaţiuni.

Din cei zece ori mai mulţi din câţi îl înconjurau recunoscu, cu privirea tulburată de spaimă, pe Cantuniari, feciorul Talianului, pe Beldiman, avocaţii Costa-Foru şi Take Giani, pe Boerescu de la Curtea de Apel, socotit îndeobşte drept şi imparţial şi nefrecventând nici un fel de politică, pe Victor Place, consulul Franciei, pe Fuad Septar, consulul Porţii, pe Novikov, însărcinatul cu afaceri al Rusiei la Constantinopol; mai în spate, ca prin ceaţă, câţiva opozanţi: Ghica, Mitică Ştirbei… „Ticăloşii!“, scrâşni cu ultimă fărâmă de luciditate Balş. „Au ştiut să-şi aleagă bine martorii!“

Avu sentimentul dezastrului şi totul i se întunecă dinaintea ochilor.

Cantuniari ridică perdeaua lojei princiare. Înghesuit într-un ungher, cu scula despachetată pe unul din foteluri, inventatorul din uliţa Şoldani zâmbea nesigur.

— Rămâneţi acolo, domnule Cornescu. Câteva minute doar.

Se auzi dintr-o dată glasul bubuitor, inconfundabil, al preşedintelui Consiliului de Miniştri, acoperind vacarmul:

— Să poftească Măria Sa Vodă Cuza! Să poftească toată lumea spre dovadă istoriei şi viitoriei. Veniţi martori spre dovadă celor tăgadnici, despre cea mai mârşavă şi odioasă tentativă a reacţiunii de a înăbuşi năzuinţele şi idealul românilor! Astăzi, aici, dinaintea domniilor voastre, Alexandru Ioan I, alesul întregii naţiuni, purtătorul de nădejde al nădejdilor voastre, urma să fie smuls vieţii!

Se auziră strigăte, oamenii nu ştiau ce s-a întâmplat, panica molimă cuprinse dintr-o dată întreaga adunare, se bulucirăspre uşi şi fereşti.

— Nu vă speriaţi! tună Kogălniceanu. Nu-i pârjol, nu-s turcii, urmă uitând pentru moment de prezenţa lui Fuad Septar şi de uzanţele diplomaticeşti, nu-s oştile lui Belzebuth! Îi doar fiara reacţiunii! arătă spre Balş. Cercetaţi-i una din dihănii şi înspăimântaţi-vă!

Cei de faţă, înmărmuriţi, priveau buimac, mulţi încă nu pricepeau. Doar Vodă privea liniştit, gânditor, făptura prăbuşită a avocatului. O clipă îi întâlni privirea. Îl ştia bine pe Balş, îi fusese dintotdeauna vrăjmaş înverşunat, separatist convins; nu se împăcase niciodată cu ideea Unirii. „Şi poate nu-i vina lui“, judecă, mereu blajin şi tolerant, Domnul. „Nu toţi pot înţelege mersul vremii lor.“

Panait Balş se scutură dintr-o dată din amorţeală. Complotul eşuase, dar el, el, Panait Balş, îşi va păstra până la urmă dârzenia crezului şi a urii. Se descotorosi de braţele care-l cetluiau cu o mişcare sălbatică a trupului şi rosti, aţintind ochii albaştri, luminoşi, ai lui Vodă, peste care se aşternuse o boare de tristeţe:

— Nu mi-e teamă de tine, colonele Cuza! Şi nici de plebea oarbă care se lasă mânată în prăpastie. Da! Ţi-am dorit pieirea. Acum mă piei tu pe mine! Pe a ta ţi-o profeţesc. Osândeşte-mă!

Îşi încrucişă braţele pe pântece şi săltă capul cu înfricoşătoare răutate. Toţi ochii se îndreptară spre Vodă.

Lângă umărul lui, Elena Doamna părea încremenită în marmură. Cuza rosti cu oboseală în glas:

— Nu eu te voi osândi, Balş! Poate Domnul Dumnezeu, poate poporul căruia îi eşti vrăjmaş. Sigur, istoria!

Se răsuci, dar îl întoarse glasul mereu bubuitor al Kogălniceanului:

— Măria Ta, rămâi! Şi voi, domniile voastre!… Domnule Cornescu, acum dovedeşte-ne spre orice cinstită mărturisire a celor de faţă, către ei şi către alţii, intenţia şi unealta criminală a conspiraţiunii.

Dimitrie Cornescu şopti ceva la urechea lui Cantuniari. Se făcuse şi mai mititel. Se simţea zdrobit de emoţii şi îi fusese mereu teamă ca nu cumva combinaţiunea pusă la cale de Barbu să nu izbutească; acum, cu ochii tuturora aţintiţi asupră-i, el, şoricelul deprins să treacă neobservat de-a lungul zidurilor şi mereu în umbră, cerca o sfârşeală, nu ştia pe unde păşeşte, povara atâtor sute de priviri îi năbuşeau bucuria: nu făcuse moarte de om, ba îl salvase pe Vodă.

Barbu Cantuniari îşi ridică glasul:

— Doamnelor şi domnilor! Rugăminte vă îndreptăm a binevoi să coborâţi pentru puţine minute în curte!

Cu blănurile pe umeri, fără cuşme şi şaluri, în pantofi cu glanţ şi conduri de atlas, lumea se grămădi în ograda Zăvoianului. „Ce zi, Doamne! Ce de emoţiuni!… Balş… Nu-i de mirare!… Ba, cine ar fi zis?… Vodă, prea iertător.“

Todiriţă prinse o clipă mâneca lui Barbu:

— Ce-i, bre, iarmarocul ista? Nu mai pricep nimic.

— Ai să pricepi mai încolo.

Stan, feciorul, îşi cercetă stăpânul cu ochi de câine:

— Nu mai avem şcenă, milărd şi coane Todiriţă?

Printre fracuri, uniforme, decolteuri şi umeri goi acoperiţi la întâmplare cu blănuri, etole şi şaluri vieneze, uitând oamenii de geruială şi de teama junghiului, printre exclamaţiuni şi resuflări retezate de emoţie şi frig, Barbu Cantuniari deschise potecă lui Dimitrie Cornescu.

Omul se opri la capătul cel mai depărtat al curţii. Depuse scula pe un trunchi retezat şi-i făcu semn lui Barbu să se depărteze. Cercetă pe îndelete jur-împrejurul, apoi ticăit, stăpânindu-şi anevoie tremurul mâinii, începu a răsuci şurubelul sculei.

Oamenii aşteptau cu sufletul la gură. Cuza şopti la urechea Kogălniceanului:

— Mai sunt oare de trebuinţă aceste demonstraţiuni?

Preşedintele răspunse răsunător:

— Da, Înălţimea Voastră. Să se încredinţeze toţi, şi cu tot dinadinsul, de crima fără egal a unor neoameni.

În ochii Domnului se aprinse un licăr maliţios. Ştia fără greş că avea să-şi contrarieze primul-ministru:

— Mi-e că stricăm de tot reprezentaţiunea ’taliencii… Păcat de bieţii artişti, de atâta străduinţă…

Kogălniceanu respiră adânc şi îşi înghiţi buzele să nu sloboadă ce-i stătea pe limbă:

„Ăsta-i colonelul Cuza şi pace bună! Gata să-şi jertfească viaţa şi apoi tot el să râdă cel dintâi…“

* * *

Prinţul Sutzu dădu buzna în iatacul Irinei.

Falnică, magnifică, într-o somptuoasă rochie de casă, cu picioarele rezemate de grătarul căminului, spre a simţi mai îndeaproape căldura, prinţesa citea versuri de Ronsard.

Sutzu nu mai avu vreme să se mire, „Femeia aceasta oare e de bronz? N-are nici un fel de simţire?“, şi exclamă patetic:

— Am venit să-ţi spun adio! Suntem trădaţi!

Sutzoaia îşi ridică sprâncenele:

— Te aşteptai la altceva? Te-am avertizat, nu?

— Irène, nu-i vreme de filosofat. Trebuie să plec fără clipă de zăbavă. Complotul a eşuat, Balş s-a dat prins.

— De unde ştii?

Prinţul simţi că-şi pierde cumpătul:

— Mă crezi chiar imbecil? Natural că am avut acolo un espion. Acum două minute mi-a adus vestea. Fierbinte! Adio, draga mea…

Prinţesa se ridică.

— Adio… Dar cred că greşeşti… Fugind, abia îţi dovedeşti vinovăţia… În locul tău, eu aş înfrunta aici, pe loc, situaţiunea… M-aş apăra! Aş dezminţi!

Sutzu râse din gât:

— *Tu es folle, ma chère!* Ce să dezmint? Însăşi evidenţa?

O luă în braţe, privind-o în adâncul ochilor verzi, imenşi.

— *A bientôt, chéri…* Negreşit. În Italia… Am încredere în tine… Suntem… ne aparţinem… Da?

Irina râse amuzată:

— *Tu deviens jaloux?* Nu fi ridicol! În Italia… Da… da… da… *Bonne chanse!*

Prinţesa îi simţi buzele de lemn pe obraz.

În mai puţin de un minut – „*vraiment*, are viteza fulgerului!“, îşi zise Irina de la fereastra palatului –, sania prinţului ieşi din curte.

— Drept înainte!, porunci vizitiului. Să ajungem în Târgovişte{107}.

Trebuia să iasă cât mai repede din Bucureşti. După aceea, se va ascunde la Lăcusteni, moşia Băicoienilor, prieteni de pe Valea Prahovei. Ajuns la Braşov… Ha! Ha! *Au revoir et merci!*

Şi se înfundă în blănuri, închizând ochii. O smucitură neasteptată îi reteză gândurile:

— Ce-i, Gheorghe?

Surugiul, ridicat pe capră, cercetă împrejurimile. Rosti resemnat:

— Cucoane, cred că până ici ne-o fost!

Strada Academiei, ciotcă de sănii şi trăsuri, nu lăsa nici o dezlegare. Parcă anume ridicase barieră. Sutzu, negru de mânie, răcni:

— Înapoi!

Un glas cunoscut parcă, limpede ca gheaţa, îi despică urechile.

— Zadarnic! Pentru Alteţa Voastră nu mai există nici *înainte,* nici *înapoi*!

Glasul ridică o făclie spre a i se desluşi chipul.

Baroana Lelia de Gunsbourg, cu furtuna pletelor revărsate pe o blană de urs alb, se afla în prima sanie. Pe chipul neclintit, ochii aveau o strălucire sălbatică:

— Totul se plăteşte, Alteţă!

Ionică Miclescu, tovarăş la urzeala baroanei, simţi săgeată de spaimă înfigându-i-se în inimă: „Dumnezeule, ce muiere! De-amu, cum m-oi dezbăra de năprasnică sălbăticiune? Să te văd, Barbule, şi pe matale, cucoană Vasilenă, carele mi-aţi dat învăţătură cum să dau cu iscusit meşteşug de belea şi bucluc!…“

* * *

În ograda Zăvoianului, lumetul aştepta cu sufletul la gură. De atâta nerăbdare şi curiozitate aţâţată, oaspeţii nu simţeau gerul arzându-le tălpile prin încălţările fandosite, din glanţ, satin şi brocart, nici puiul de viscol iscat dintr-o dată şi care spulbera nămeţii, scotocind cu degete de gheaţă pe sub clopotele crinolinelor.

Dimitrie Cornescu numără cam treizeci de paşi şi se opri aproape de capătul curţii. La lumina făcliilor – conu’ Todiriţă îşi rânduise slugile pe două şiruri, spre escelentă vedere; nu pricepuse exact despre ce-i vorba, îşi închipuia pesemne că urmează tot un soi de reprezentaţiune –, silueta firavă a Cornesculuі, cu hainele smulse de vânt şi învăluit în trombe de zăpadă, semăna a nălucă.

Barbu Cantuniari îi urmărea crispat fiece mişcare. I se părea că prea-i ticăit, că prea zăboveşte, şi nu fără primejdie.

— Ci întoarce-te odată, domnule Cornescu!

Glasul lui Cuza se asocie:

— Da! Întoarce-te. Mormăi cu nemulţumire către cei din jur: Cui îi fac trebuinţă asemenea exhibiţiuni?

Stan, feciorul, o luă înainte. Păşea crăcănat, cu mâinile bălăngănindu-se din cale-afară. „Dacă tot n-are nevoie de ele“, îi trecu stupid prin minte lui Barbu, „de ce dracu’ nu le azvârle odată?!“

— Hei, zăludule! Încotro?

Stan se hlizi:

— Să-l aduc pe don’ Cornescu…

— Stai pe loc!, porunci Cantuniari.

Dimitrie Cornescu îşi şterse ochelarii de zăpadă, se mai uită o dată la scula aşezată pe o capră de lemn şi se întoarse spre lume. Mergea încet, cu plumb parcă în ciubote.

Se îndepărtase câţiva paşi, şi Barbu respiră uşurat.

Dintr-o dată, bubuială cumplită zdruncină văzduhul, şi pământul păru să se despice sub picioarele celor de faţă. O flacără sălbatică, limbă uriaşă de foc, opintea să străpungă cerul.

Curtea, uliţele dinprejur, întregul Pod fură cuprinse de spaimă. Oamenii ţipau, se buluceau pe porţile ogrăzii, luând-o înnebuniţi care încotro, câinii lătrau cuprinşi şi ei de frică şi turbăciune. Intervenţia pompierilor, năimiţi din vreme de Barbu, spori parcă panica.

— Liniştiţi-vă!, striga zadarnic Cantuniari. A trecut primejdia!

Nu-l auzea nimeni. Toţi aveau un singur dor: să se sloboadă din curţile Zăvoianului, să se vadă departe. Dezbrăcaţi, fără cuşme, împleticindu-se în jupoane, se împrăştiaseră pe Pod cu figuri bezmetice, vârând în toate spaimele trecătorii. Balcoanele se umpluseră de creştini, mulţi treziţi din primul somn, cei care benchetuiau în restaurantele de la Capşa, Otel Hugues, Otel de France, ieşiseră şi ei în uliţă. În câteva clipe, începură a se încrucişa zvonurile cele mai teribile, după fantezia unora şi altora.

„Cutremur!… Au pus tunurile asupra Bucureştilor!… Mânia lui Dumnezeu…“ Vodă se adresă Kogălniceanului pe un ton mânios:

— Îţi place, coane Mihalache, ce iarmaroc aţi izbutit? Ai temut războel civil şi ai dat în răzmeriţă!

— Măria Ta…

Alexandru Ioan I îi curmă scurt vorba:

— Nimeni nu are dreptul să terifieze un oraş întreg, să zdruncine liniştea unei ţări căci, n-avea teamă, mâine la Fălticeni şi Craiova, Tecuci ori Calafat, pretutindeni se vor fi auzit cele mai grozave, bezmetice novele despre catastrofa de la Bucureşti.

— Iertare, Doamne, dar mai bine să ne speriem azi, decât să ne văietăm mâine. Infamia reacţiunii, în toate proporţiile ei, a fost dovedită.

La câţiva metri de satanicească-i născocire, zăcea leşul ciopârţit al lui Dimitrie Cornescu. Excesiv de zelos, de teamă să nu-i izbutească experimentul, zăbovise prea mult lângă sculă. Câteva secunde.

Îl depuseră într-o cămară a Zăvoianului şi trimiseră sol de veste neagră în uliţa Şoldani, din mahalaua Calicilor.

* * *

În primăvara lui 1865, Barbu Cantuniari se întoarse în ţară după terminarea unei misiuni efectuate în ţările centrale ale Europei. Lipsise doi ani…

Era nerăbdător să se vadă acasă. De la Paris, Londra sau Roma, urmărise cu sufletul la gură evenimentele istorice petrecute în Principate, cu extraordinar răsunet în toate cercurile politice ale străinătăţii. Jurnalele *Le Constitutionnel*, *Le Nord*, *Times*-ul *Vox Populi*, *Zeitung*-urile comentaseră pe larg, favorabil ori nu, după cum se situau pe poziţiile magnaţilor sau ale plebei, epocalele reforme ale domniei Cuza. După evenimentele din mai 1864, urmase

promulgarea celor două legi mult aşteptate: censul şi legea rurală…

Cantuniari, citind despre entuziasmul de la Bucureşti, se gândea cu un sentiment de satisfacţie că, în umil rol secund, contribuise şi dânsul la netezirea drumului către marile împliniri ale domniei lui Cuza.

Altfel, Bucureştii i se păreau neschimbaţi, cuprinşi de fiorii unei primăveri radioase, la fel şi oamenii. Echipagii strălucitoare străbăteau Podul spre Kiseleff, terasele cafenelelor debordau de musii eleganţi cu canotiere albe şi jiletci viu colorate – modă *perroquet*[108] lansată de veşnic libertinul, veşnic încântătorul Paris.

Tot Parisul alungase crinolinele damelor şi uriaşele florentine ori pleureuse, înlocuindu-le cu rochiile trase bine pe pântecele încorsetat şi grămădite la spate, într-un uriaş panier; pe conciurile de zulufi adunaţi în vârful capului se ţineau, ca într-o minune de echilibru, pălăriuţe nostime nu prea virtuoase, fleacuri delicioase în frivolitatea lor, încărcate de flori, panglici şi fructe.

Soarelele şi balurile se ţineau lanţ. Dansau boierii, dar şi „plebea“. Sala Bossel se umplea joia şi duminica de măscuţe elegante, în cele mai fine toalete. Midinetele Bucureştilor, în rochiţe modeste de chembrică, organdină şi imitaţiune de Voile-Georgette, sau în costumaţiuni închiriate – mai ales colombine, dominouri, şalvari şi tunici harăpeşti pentru „turcoaice“ sau fuste gitane pentru „spaniole“ –, umpleau Sălile Franzelaru, Ziepser, Pomul Verde, Jigniţa. La balurile de la Hârdău, măsculiţele veneau desculţe, cu pantofii şi ciorapii în mână. Se spălau într-un hârdău anume, apoi se încălţau. Proprietarul sălii nu le îngăduia să intre în sală cu ciubotele murdare de glodul şi zăpada uliţelor…

Pe Vasilena, mamă-sa, o găsi cu adevărat neschimbată. Anii ocoleau chipul neted de crin, nu împovăraseră nici cu o câtime de oca silueta mlădioasă. Mereu visătoare, mereu lină, continua să trăiască între versurile Marcelinei Desbordes-Valmore, evantaie pictate şi aforismele proprii,

aşternute cu slove elegante în nenumărate albumuri de catifea.

Îl întâmpină pe Barbu cu aceeaşi bucurie calmă şi cu acelaşi firesc care nu înceta să-l uimească pe fecioru-său, de parcă s-ar fi despărţit alaltăieri. Constatase doar câteva fire argintuite la tâmplele lui Barbu, „dar, te asigur, te prind de minune…“

Într-o dimineaţă, se întâlni pe strada Academiei cu bătrânul Zăvoianu, conu’ Grigore. Arăta întinerit, lepădase straiele greoaie, nădragii largi şi caftanul scump, îşi retezase pletele. Cercetându-i costumul tăiat la *Chez Nicou*, croitorul franţuzesc al juneţii elegante, mustaţa bârligată cu drotul şi bastonelul cu ţăcălie de fildeş, Barbu începu a râde. Sminteala lui Todiriţă trecuse şi la tată-său.

— Ce te miri, bre, Taliene? La vremi noi – oameni noi, la oameni noi – strai nou! Păşim pe calea propăşirii şi…

— …Şi a civilizaţiunii! Cunosc, cunosc, coane Grigore. Da’ ce veşti de la Todiriţă? Văz casele închise.

Zăvoianu ăl bătrân se întoarse după o damă plinuţă cu talia jucăuşă. Îşi răsuci mustaţa şi-i făcu şmechereşte cu ochiul:

— Nostimă cocoană! Şi-ai văzut picioruşul?

Barbu râse de-a binelea:

— Te ţii de berbantlâcuri, coane Griguţă. Poate te trece un gând de însurătoare!

— Mai chibzuim, fătul meu, avem vreme… Întrebai de Todiriţă? Îi plecat din toamnă la inglişii lui. Mă mir că n-ai aflat… L-o întâlnit Alecsandri la Londra.

— Da’ ce păcatele caută pe-acolo?

— Cine, fecioru-meu?… Rosti cu nepăsare, ca în treacăt: O descoperit, în sfârşit, nobleţea cea veche a Zăvoienilor şi pofteşte să ridice un castel la Băneasa… Spun drept, nu m-aşteptam la atâta simţire la băietul ista. Îl socoteam cam zălud, fără… *l’esprit de famille*…

Barbu se amuza nespus:

— Să vă ajute Dumnezeu să-l ridicaţi sănătoşi, coane Grigore, cu metereze multe, turnuri falnice şi *pont-levis*.

— Mulţămesc, fiule. Eşti un băiet bun ca şi tată-tău… La bună vedere…

Despre Ionică Miclescu avu veşti prin mamă-sa. După spusele Vasilenei – colportări culese prin saloane –, baroana Lelia de Gunsbourg îi pusese ham de aur şi acum îl mâna, bidiviu domesticit, prin cele străinătăţi. Un zvon proaspăt spunea că se căsătoriseră, nu de mult, prin Switzera.

Nici Şuţzeştii nu se mai aflau în ţară. Bun şi milostiv, după cum îl ştia o lume, Vodă îl iertase de osânda grea a juzilor, confirmată de Curtea de Apel. Sutzu, înfrânt, şi neputând înfrunta dispreţul şi dezaprobarea târgului, preferase pribegia. Panait Balş, pălit de dambla, târa vieţişoară de vierme la o moşie din Moldova.

Într-o dimineaţă, paşii îl purtară pe uliţa Şoldani. Înflorise liliacul în tufe cochete şi aromate, stânjeneii zâmbeau în grădini gingaş albăstrui, primele roze ispiteau primele gâze de aur.

Rămase câteva minute cu ochii la casa Cornesculuí. Era arătoasă, procopsită, grădina năpădită de flori; nici urmă de paragina şi tristeţea de acum doi ani. O cabrioletă elegantă, la care erau înhămaţi doi roibi bine ţesălaţi, aştepta, pesemne, să scoată stăpânii la plimbare.

Barbu îşi văzu de drum, cuprins de melancolie. Nu era greu să şi le închipuie pe cele două Corneşti, înavuţite acum, în toalete de la *Chic de France* de pe Lipscani, pline de pretenţiuni şi ţâfnă, înnobilate peste noapte de paralele târziu dobândite de modestul amploiat de la Vamă. Vodă Cuza, luând orfana şi văduva sub înaltă ocrotire, le hotărâse o despăgubire importantă şi griji de o pensie care să le lipsească de orice nevoi…

Copleşit de tristeţe, Barbu se gândi la destinul bietului Cornescu. Nu apucase – ori prea puţin – să se bucure de dreapta izbândă a unor ani lungi de trudă şi umilinţi. Iar

secretul invenţiunii îl luase cu el în mormânt. Nu aceasta îi fusese dorinţa.

Peste mai mult de o jumătate de veac, undeva, în Europa, un neamţ isca aceeaşi născocire. Doar că acela avea să aibă mai mult noroc. Barbu însă n-avea de unde s-o ştie pe-atunci.

Masinca, fata Cornesculuі, zămisli prunci mulţi, se bucură de nepoţi şi strănepoţi. Urmaşii ei trăiesc şi astăzi la cel, ori alt capăt de uliţă, printre Corneştii zilelor noastre.

Cuprins

Capitolul I 5
Capitolul II 21
Capitolul III 54
Capitolul IV 75
Capitolul V 96
Capitolul VI 120
Capitolul VII 141
Capitolul VIII 166
Capitolul IX 190
Capitolul X 221
Capitolul XI 245
Capitolul XII 266

{1} Locul unde se află astăzi Banca Naţională a României.
{2} Fracuri.
{3} Azi strada Iuliu Maniu.
{4} Azi strada Smârdan.
{5} Azi strada Dem. I. Dobrescu.
{6} Azi strada Dionisie Lupu.
{7} Azi Casa Universitarilor.
{8} Biata cumătră (lb. franceză).
{9} Ghicitoare (lb. franceză).
{10} Hotărât (lb. franceză).
{11} Cărturăreasă (lb. franceză).
{12} Vreun strămoş (lb. franceză).
{13} M-am săturat (lb. franceză).
{14} Azi Edgar Quinet
{15} O dată eşti tânăr (lb. franceză).
{16} Hai, nu vorbi prostii! (lb. franceză).
{17} Azi clădirea de pe Calea Victoriei, lipită de Hotel Continental.
{18} Legătură periculoasă (lb. franceză).
{19} Cu atât mai bine! (lb. franceză).
{20} Clădirea de lângă restaurantul Capşa.
{21} Azi strada G-ral Berthelot.
{22} Se apropie de treizeci de ani (lb. franceză).
{23} Ce prostie!
{24} ...şi un perfect *l'usage du monde* – şi se descurca in lume perfect.
{25} În orice caz.
{26} Rău de mare.
{27} Serbare câmpenească.
{28} Orice femeie geloasă are un spion printre servitori (lb. franceză).
{29} Oricare altă legătură? (lb. franceză).
{30} Florile mormântului (lb. franceză).
{31} Iubita mea? (lb. franceză).
{32} Ţara Românească (lb. turcă).
{33} E ora două şi jumătate. Vei găsi aceste cuvinte, ca de obicei, când te vei trezi (lb. franceză).
{34} Te voi iubi, frumosul meu înger, toată viaţa (lb. franceză).
{35} Fericirea şi farmecul vieţii mele (lb. franceză).
{36} Nepreţuit bun este să fii al tău (lb. latină).
{37} Analfabeţi (lb. franceză).
{38} Cartiere aristocratice din Londra.
{39} Tu o iei razna! (lb. franceză).
{40} Sunt foarte surprins (lb. franceză).

{41} În căutarea soarelui (lb. franceză).

{42} Privighetoare (lb. franceză).

{43} Orologiu, zeu sinistru, înspăimântător, nepăsător, al cărui deget ne ameninţă şi ne spune: Aminteşte-ţi! (Baudelaire).

{44} Felii înguste de pâine (lb. franceză).

{45} Ouar.

{46} Bucuria de a trăi (lb. franceză).

{47} Sufletul meu! (lb. greacă).

{48} Avea prăvălie pe locul unde se află astăzi magazinul, tot de muzică, Romanţa.

{49} O, dragă domnule! Cum aş putea sa-mi exprim toată recunoştinţa? (lb. franceză).

{50} Harnaşamente.

{51} Primul surugiu.

{52} Să-ţi păstrezi demnitatea chiar şi în nenorocire (lb. franceză).

{53} Dar indiscretă ca o coţofană (lb. franceză).

{54} Stăpâneşte-te, mamă! Servitorii... (lb. franceză).

{55} Doamne, cât e de anevoios să iubeşti un prinţ atât de fermecător ca dumneavoastră... (lb. franceză).

{56} Un prinţ atât de fermecător! (lb. franceză).

{57} Micul dejun.

{58} M-am săturat (lb. franceză).

{59} Sala mea de baie (lb. engleză).

{60} Corect: Küss die Hand – Sărut mâinile (lb. germană).

{61} Dragul meu amic, de câte ori îmi scrii, am impresia că nu mi-ai citit scrisorile (lb. franceză).

{62} Mojic (lb. franceză).

{63} Faci pe surdul (lb. franceză).

{64} Fii convins că, în ciuda reputaţiei mele şi a grijii pentru fericirea mea, nu voi înceta niciodată să mă interesez de dumneata (lb. franceză).

{65} Nu-i deloc politicos (lb. franceză).

{66} Calea Rahovei.

{67} Fostul local al Poştei Centrale.

{68} Azi Biserica Gorgani, în spatele Ministerului de Justiţie.

{69} Dr. Ludovic Steege – ministrul Finanţelor.

{70} Em. I. Florescu – ministru de război în guvernul Kreţzulescu, generalul Alexandru Iacovache, ministru de război în guvernul Kogălniceanu.

{71} Doar ştii! Nu-i vorba despre mine...

{72} Copiii ei – nişte bieţi bastarzi.

{73} Scandalul!

{74} În căutarea soarelui.

{75} Păcat că e chel...

{76} Prunc dolofan.
{77} Asta-i mai tare ca toate.
{78} E un fel de a vorbi.
{79} Număr de pantof.
{80} Nobilă.
{81} Corect: catagrafie – recensământ.
{82} Dare personală ce se plătea în raport cu starea materială a fiecăruia.
{83} Funcţionar mijlociu în Departamentul Finanţelor.
{84} Corect: c’est une erreur.
{85} Copist prost.
{86} De când vă cunosc, n-am spus nimic, n-am făcut nimic, n-am dorit nimic care să nu însemne o probă de devotament faţă de Dumneavoastră (lb. franceză).
{87} Nehotărârea de a alege…
{88} Totul se isprăveşte cu cântec.
{89} În orice caz.
{90} Jartiere.
{91} Momente groaznice, de neuitat, vă asigur…
{92} Plictisitor.
{93} Ninge cu fulgi mari.
{94} Adormitor, plictisitor.
{95} Parter.
{96} Corect: Rendez-vous.
{97} Eşti nebună?
{98} De loc. La război, ca la război.
{99} Asta-i culmea!
{100} Azi Calea Griviţei.
{101} Calea Rahovei.
{102} Voi ăştia, moldovlahii!
{103} Calea Moşilor.
{104} Azi Magazinul Romarta.
{105} Azi Hotel Continental.
{106} Toate lucrurile bune sunt în număr de trei (lb.germană).
{107} Calea Griviţei.
{108} Papagal.